

2548

~~2-8-2~~

2-48

EMENDATIO EORVM

ERRATORUM.

QVÆ LIBRARIORVM,
AVT TYPOGRAPHORUM INCVRIA

in Summa Theologica Sancti Thomæ
hactenus admissa reperi-

bantur.

P. del Com. de A. de S. Domingo de Calatayud.

CVRA, ET DILIGENTIA

Fr. FRANCISCI GARCIA DOMINICANI,

Doct̃oris Theologi, ac in Universitate Tarraconensi Cathedra-
tici, facta, iterumque nunc impressa.

Anno

1727.

SUPERIORVM PERMISSU.

HISP ALI: Ex Typographia Hispana, & Latina Didaci Lopez de
Haro, in Via Genuensi.

EMENDATIO

FORM

ERRATORUM

QUE LIBRARIORUM

AVT TYPOGRAPHORUM INCURRA

in summa Theologiae sancti Thomae

habetur et in illis reposita

est

CVRA ET DILIGENTIA

F. FRANKLINI G. & C. IN LONDINIA

1797

1797

UNIVERSITY OF OXFORD

Printed by J. Johnson, St. Paul's Church-Yard, London.

PROEMIVM.

UM Omnipotentis Dei providentiâ sit factum, ut Angelici Doctoris vi, ac veritate doctrinæ, non solum innumeræ, quæ vel ipsius ætate, vel antea grassatæ sunt, sed multæ etiam, quæ deinceps exortæ sunt, hæreses confusæ, & convictæ

dissiparentur: Cùm illius scripta inconcussa, tutissimaque sint dogmata, Sole clariora, certissimaque Christianæ doctrinæ regula, justam foret, ut sicut sunt sine ullo prorsus errore conscripta, ita essent sine ullis omnino erratis impressa. Sed cùm hoc, experienciâ teste, morale sit impossibile, Reverend. Patr. Fr. Franciscus Garcia Prædicatoriæ Familiæ Alumnus, & in Universitate Tarraconensi Doctoratus laureâ, Cathedræque moderatione insignis, errata ipsa, quæ Typographorum incariâ in Summa Theologiæ irreperant, in pristinam integritatem restituere ~~curavit~~, & pro votis obtinuit. Opus hoc in lucem prodit anno 1578.

Sed cùm, decurrente tempore, libellus hic, ita in paucitatem devenisset, ut jam jam esset penè extinctus, & non nisi in maximis Bibliothecis asservatus, maximopere expedire visum fuit, si præ manibus ab omnibus haberetur, quod pro communi utilitate fuerit institutum: maxime cùm diebus istis Apostolico oraculo, in forma brevis

à Sanctissimo Domino Benedicto XIII. pergere manden-
tur Thomistæ Angelici Doctoris opera inoffenso pede de-
currere, Religionis veritatem, incorruptæque disciplinæ
sanctitatem tuentes, & vindicantes. Fiant ergo iterata im-
pressione publica, quæ ad removenda sunt totaliter impe-
dieptia.

REDDITVR TOTIVS operis ratio.

RES apertissima est. & quotidianâ comprobatur experientia. lector optime, ea scripta multis tandem scastuisse mendis, quæ sapissimè, vel transcripta, vel prælo commissa fuere. Nam cum librarij, aut impressores non rarò Latinæ linguæ peritiâ destituantur: aut si Latinæ linguæ peritiâ eis concedamus, cum ignorent prorsus ut plurimum doctrinam, & facultatem illam, quæ in codicibus transcribendis, aut imprimendis contineatur, inde fieri necesse est, ut dum iidem codices è tabulæ manibus egrediuntur, transcripti, aut excussi infinitos subinde contrahant errores, arque mendacia. Est etiam huius incommodi altera non infrequens causa, quod cum in scriptis multa passim reperiuntur verba paucis literis comprehensa, & in breve compendium reducta, quæ in diuersam possunt aliquando significationem trahi: frequentissimè contingit, ut librarii, & impressores fallantur, & veram illorum vocabulorum significationem ignorantes, pro uno alterum transcribant, aut etiam imprimant: ut si pro, spiritali, transcriberetur, speciali, quoniam verbum abbreviatum spali, utrumque significare potest: aut si impressurus quis, substantiam, imprimeret, subiectum, quoniam verbum abbreviatum, subm, utrumque videtur significare. Præter hæc, diverforum vocabulorum assonantia, & similitudo solet interdum librarios, & impressores fallere, ut unum pro altero, unâ tantum literâ commutatâ, substituatur. Sic pro verbo, voluptas, ponitur aliquando, voluntas: pro verbo, tumor, ponitur timor, aut contrâ: pro verbo, firmamentum, ponitur frumentum, aut contrâ: pro intensiōe ponitur, intentio: pro, everrit, ponitur, evertit. Quin & transcribentium oscitantia, & inconsideratio frequentissimè est in causa, ut vel unius literæ detractione, vel adjectione, vel transpositione, verba ipsa corrumpantur. Ita videmus factum, ut pro, si, scriptum fuerit, sic: pro, infimus, infirmus: pro, hebræi, ebrij. Adde etiam corrupta exemplaria, ex quibus aliquid transcribitur, multam occasionem er-

randi ipsiſ librariis & typographis frequenter præbere: qui dum ad ipſos
characteres fideliter tranſcribendos potiùs, quàm ad verborum ſenſum,
quem ignorant, reſpiciant, ex inemendatis inemendata quoque produ-
cunt, & ſcriptitant, quemadmodum olim D. Hieronymus conquereba-
tur in eorum prologorum poſteriori, quos in librum Paralipomenon di-
ctitavit. Hinc igitur factum fuit, ut illa opera, quæ ſæpe fuerunt, vel tranſ-
ſcripta, vel excuſſa, mendis frequentibus, & erroribus abundaverint. Et
quoniam omnia opera D.T. quæ multa ſunt, emendando percurrere in-
ſati laboris erat, nec facilè id poruiſſet brevì tempore fieri, ideò viſum
eſt, ſolam Theologicam ſummam purgandam aſſumere, ut quæ ex om-
nibus illius operibus ſola eſt, quæ plus, atque frequentius omnium mani-
bus teri ſoleat. Ex hac verò ſumma nihil intactum reliquimus, præter,
quas vocant, additiones, ea ſanè de cauſa, quòd illæ potiùs ad libros ſen-
tentiarios, quàm ad ſummam pertinere viderentur. Remanet tamen no-
bis interim animus eaſdem emendandas percurrere, cùm primùm nobis
aderit libri cuiuſdam copia, propria ipſius D.T. manu conſcripti, in quo
ea contineri apertiſſimè conſtat, quæ in 4. Senten. idem S. Doctor ſcri-
pta reliquit: quem ſanè librum in Cœnobio S. Catharinæ Martyris Bar-
cinone ſervari cognovimus. Sunt porrò hæc errata in varia genera ſepa-
randa. Quæ ſam antiqua, & quæ in omnibus exemplaribus, etiam vetu-
tiſſimis, reperiuntur: quæ proinde minùs à legentibus notabantur,
quemadmodum inveterata mala ſolent minùs ſentiri: quædam recentio-
ra. Item quædam apertiſſima, & quæ nulla ratione poſſunt excuſari: quæ-
dam verò talia, quæ pro diverſitate ingeniorum poſſunt excuſationem
admittere: quorum proinde aliqua hîc nobis damnantur, quæ aliis for-
ſan videbuntur toleranda: in quibus ſanè vel damnan-
dis, liberum relinquitur cuique iudicium. Alia præterea in verbis ipſis
conſiſtunt: talia in verborum diſpunctionibus perperam factis, quibus ſen-
tentia vel in totum pervertitur, vel ambigua redditur, aut obſcura. Quæ-
admodum enim diſpunctio ſuo loco facta vicem habere dicitur com-
mentarii: ita ſi perperam fiat, totam orationem obſcurat, aut omnino
pervertit: & lectorem in illam inducit fallaciam, quam Ariſt. compoſitio-
nis, & diviſionis vocavit. Et ideò diſpunctiones perperam factæ non ſunt
minùs corrigendæ quàm cætera errata: quod quidem in hac cenſura in-
venies paſſim à nobis obſervatum. In tertia quidem parte præcipuè mul-
ti errores in Romana impreſſione ad marginem emendati reperiuntur:
quos ſermè omnes etiam & nos in iſta noſtra cenſura retigimus: partim,
quia eorum cenſura non rarò erat depravatio, potiùs quam emendatio:
partim, ut eorundem errorum emendatio, quæ ſolum in Romana im-
preſſione reperiebantur, ad omnium manus pervenire poſſet. Timeo me
in his erroribus corrigendis apud aliquos curioſitatis notam incurſurum,
qui me nimis ſcrupuloſum ideò forſitan iudicabunt, quia lapſus adeò

minimos interdum hic emendatos invenient , ut à quocumque lectore, quantumcumq̃ indocto, & oscitante, facile potuissent deprehendi: & aliquando tales, ut nec obscuritatem, nec falsitatem, nec aliquam dissonantiam inducerent. Verùm qui candido animo penetraverit, quale sit officium correctoris, quod ego assumpsi, me excusatum habebit. Hoc sanè te scire volo, numquam propter tales minutissimos lapsus hanc corrigendi provinciam me fuisse assumpturum, nisi multa alia, eaque gravissima, animadvertissem errata. Verùm quando occasione majorum errorum hic labor erat assumendus, ratio ipsa postulabat, ut omnes errores, etiam parvi, corrigerentur: quem admodum vestis non solet lavari, nisi ratione insignis alicuius maculæ: verùm quando lavatur, ab omnibus maculis, quantumcumque parvis, mundari solet. In primis, & ante omnia te nosse oportet, censuram hanc non in omnibus exemplaribus à nobis fuisse factam: nam cùm illa sint penè infinita, qua ratione omnia brevi tempore percurrere potuissemus? Selegimus ergo ex omnibus exemplaribus illud, quod emendatius reputatur, & profectò est, illud, scilicet, quod modò Romæ fuit excussum: ut illo penitus repurgato, ad illius rectitudinem, & normam alia possent repurgari omnia. In ista emendatione hanc rationem secuti sumus: Doctrinā traditā à D. T. priùs exactè intelligendam curabamus, quantum ingenioli nostri tenuitas interpretum præsidio fulta, penetrare valebat. Et sicubi obscuritas, aut improprietas, aut falsitas, aut dissonantia, quæ à vero, & germano litteræ sensu, & à sancti Doctoris præclaro ingenio abhorriere videretur, occurrebat, statim exemplaria diversa consulebamus; præsertim quædam manu scripta, quæ in bibliotheca Tarraconen. reperta sunt, antiquissima quidem illa, & quæ de primis archetypis esse videbantur. In consultationem quoque adhibebatur interdum tabula Bergami, Pantologia Rainerii, aliorumque veterum libri, qui verbum è verbo ex operibus D. T. sumpti fuere, in quibus aliquando lucem aliquam inveniebam ad veram, & germanam lectionem reperendam. Quantò enim doctores ii antiquiores fuêrunt, & temporibus D. T. propinquiore, tantò illius doctrina purior, minùsque depravata ad eos potuit pervenire. In 1. 2. præsertim corrigenda commentaria Conrad. multum lucis nobis attulisse constat. Hæc diversorum exemplarium, ac diversorum Doctorum consultatio multum profectò profuit nobis ad varios errores deprehendendos, quemadmodum in totius operis decursu facillè cognoscetur. Quod præcipuum fuit, magisque nobis, ut maiori certitudine aliqua loca depravata restitueremus, diversorum operum ejusdem D. T. fuit sanè collatio. Nam cùm eandem materiam in diversis locis non rarò ille tractaverit, quod in uno loco depravatum reperiebatur, in alio integrum permanebat: aut saltem magna inde nobis lux affulgebat ad pervidendum, quomodo ea, quæ depravata videbantur, in suam integritatem essent resti-

stituenda. Non est silentio prætereundum, quòd passim occasione corri-
gendi verba, multa sunt à nobis exposita obscura loca, quæ non modò
tyronibus, sed etiam veteranis aliquam poterant ingerere difficultatem:
præsertim aliqua diversorum auctorum testimonia, quæ passim à D. Th.
citantur. Inque hæc nostra censura vicem scholiorum aliquàdo est etiam
habitura. Et quamvis multa errata fuerint à nobis suæ integritati, ut vi-
detur restituta, non dubito quin multa corrigenda, aut ex mea incuria,
aut etiam ex mea ignorantia, sint prætermissa, quæ maiorem forsitan di-
ligentiam, atque peritiam desiderabant. Feci sanè quod potui: occa-
sionem doctioribus obtuli meliora, & majora faciendi, vel ea de causa,
ut quæ à me minùs oculatè indagata fuerunt, ab illis in gratiam D. Th.
corrigantur, & emendentur. Quare candidos lectores oratos volo, ut
meam industriam, & laborem boni consulant: & si quid benè à me di-
ctum invenerint. Divo Thom. id totum acceptum referant, de cuius fa-
vore confusus tantum onus suscepi. Si quid verò perperam explicatum
offenderint, id meæ ignorantie tribuatur, quæ ab omnibus illis, qui
meliora dabunt, corrigi parata est: & quicquid hac parte fuerit à me pec-
catum, id totum meæ integræ voluntati, meisque sanis votis condonare
non redigentur. Vale.

ERRATA,

QVÆ AVT VITIO LIBRARIORVM, aut impressorum, hæcenus contigerunt in prima parte S. Thom.

QVÆST. 1. art. 1. vbi in antiquis impressionibus legebatur (Phisicas) in Romana impressione legitur (Philosophicas.) In originalibus quidem manu scriptis ponitur hæc vox abbreviata (Phicas) quæ vtrumque significare solet, & Phisicas, & Philosophicas. Ego crediderim S. T. scripsisse, Philosophicas, & non, Phisicas; & vocis abbreviatæ æquivocationem dedisse impressoribus occasionem, ut pro, Philo-

sophicas, imprimerent, Phisicas. Ratio quæ me movet, ea est; quod Phisica differt à Philosophia, sicut pars à toto: secatur enim Philosophia, illa quæ theoretica est, in tres partes, Metaphisicam, Mathematicam, & Phisicam. Unde Philosophia comprehendit illarum omnium rerum cognitionem, quæ ductu naturæ possunt à nobis investigari; cùm Phisica solum eas res comprehendat; quæ materiatae, & mutabiles sunt, ut ipsemet S. T. cùm multis in locis, tum præcipuè super Boetium de Tri. q. 5. art. 1. nobis ostendit, vbi de distributione scientiarum contemplatricum latissimè disserit. Cùm ergo propositum D. T. sit investigare in hoc primo ar. vtrum præter naturalem rerum cognitionem, fuerit alia supranaturalis cognitio necessaria, sit profecto verisimilius scripsisse, Philosophicas, & non, Phisicas disciplinas. Cur enim tantus Philosophus nullâ vocabulorum penuriâ constriictus, vocabulū Phisicæ à sua nativa significatione transferret; ut ea quæ per nomen Philosophiæ suapte natura significari solent, per nomen Phisicæ, nativa illius significatione repugnante, significaret? Quare melius legeretur, Philosophicas, quàm, Phisicas: quod tanè si admittamus, cura illa tam anxia à Caietano hoc loco suscepta, interpretandi illud vocabulum, Phisicas, supervacanea deinceps erit.

Art. 3. arg. 1. in auctoritate Arist. deest verbum (est) & ideo legere debemus, (vna scientia est, quæ est vnius generis subiecti.)

* Art. 5. in c. vbi dicitur (prædicarum scientiarum illa dignior est, quæ ad vltiorem finem ordinatur) legendum profectò est (quæ ad vltiorem finem non ordinatur) vt ex adductis statim exemplis, & ex Caetano in commento, & ex antiquis impressionibus euidenter colligitur.

Art. 6. arg. 2. vbi dicitur (vnde vt caput dicitur) legendum est (vnde & caput dicitur, &c.) commutando illud, vt, in, et.

Art. 10. arg. 2. vbi in antiquis impressionibus legebatur (etymologia) legendum est (etymologia) quo modo in Romana impressione correctum est: quia sic habet originale Augustini: quemadmodum videre poteris li. de vtili. credendi. c. 3. & li. de Genesi ad lit. imperfec. c. 2.

Q. 2. art. 2. arg. 3. vbi dicitur (hoc non esset, nisi effectibus eius) lege (nisi ex effectibus eius.)

Q. 3. ar. 6. in c. vbi dicitur (esse autem in potentia in omnino removeretur à Deo) expunge præpositionem, in, secundo loco repetitam.

* Art. 8. in c. in fine secundæ rationis, vbi dicitur (vnde Deus potest esse pars) lege (non potest esse pars.)

Q. 4. art. 1. arg. 1. vbi dicitur (non convenit esse factum sed Deo) verba transponi debent hoc pacto (sed Deo non convenit esse factum.)

* Art. 1. arg. 1. vbi concluditur (ergo in Deo sunt omnes, &c.) legendum est (ergo in Deo non sunt omnes, &c.) addita negatione.

Q. 5. ar. 4. in c. vbi dicitur (ignis enim primò calefacit, quàm formam, &c.) lege (prius calefacit, quàm formam, &c.) mutata voce primò, in prius.

* Art. 5, ad 2. sub finem, vbi dicitur (sicut albedo non dicitur ens, quia ipsa in aliquo sit, sed quia ipsa aliquid est secundum quid, vt album) litera est corruptissimæ, nec potest doctrinæ ibi traditæ quoquo pacto quadrare. In Ori. verò Tar. sic legitur (sicut albedo non dicitur ens, quasi ipsa aliquo sit, sed quia ipsa aliquid est secundum quid, scilicet, album) quæ lectio germana profectò est, & doctrinæ ibi traditæ maximè consentanea: quorum verborum is est sensus: Sicut albedo non dicitur ens, quasi ipsa sit aliquo alio, id est, quasi ipsa aliquo alio dicatur habere esse, sed dicitur ens, quia ipsa mediante, aliquid aliud dicitur esse, vel habere esse secundum quid, scilicet, album, quod habet esse albi ab albedine ipsa, quale esse est esse secundum quid.

* Q. 6. art. 3. ad 1. vbi dicitur (seu indivisionis) in Ori. Tar. & cæteris impressionibus melius legitur (sed indivisionis.)

Q. 7. ar. 3. ad 3. vbi dicitur (per additionem acceditur ad totum secundum quod se habet, &c.) in Ori. Tar. melius legitur (acceditur ad totum; quod se habet in ratione formæ) remota illa voce, secundum, quæ omnino superflua est, & aliquid falsi innuere videtur: significat enim, quod cum totum habeat & rationem formæ, & rationem materiæ, per divisionem accedatur ad totum quatenus habet rationem formæ, & non quatenus habet rationem materiæ: & tamen nullibi in doctrina D. Thom. habetur, quod totum habeat rationem materiæ.

* Art. 4. in c. sub finem, vbi dicitur (augmentum multitudinis sequitur divisionem multitudinis) corrupta est litera: & ideo legendum est (sequitur divisionem magnitudinis) quemadmodum in Ori. Tar. habetur. Ex Arist. enim doctrina 2. Phi. habemus, ex divisione magnitudinis, numeri, atque multitudinis augmentum redundare,

Q. 8. ar. 1. ad 3. vbi dicitur (per dissimilitudinem naturæ; vel gloriæ) lege (naturæ, vel gratiæ) vt in Ori. Tar. & cæteris legitur impressionibus.

* Art. 2. arg. in con. citatur Gregorius super Cantica, & tamen citanda est Glossa ordinaria super Cantica, c. 5. ad finem: quia Gregorius super Cantica nil tale habet. Si me coniectura non fallit, S. Tho. sic citavit (sed contra est quod G. dicit super Cantica, volens significare Glossam super Cantica, & non Gregorium: & tamen aliquis pro Glossa posuit Gregorium: cum vtrumque nomen ab eadem litera, G. sumat initium.

* Art. 4. ad 5. vbi dicitur (non primò quidem, sed per accidens) in Ori. Tar. melius legitur remota negatione (primò quidem, sed per accidens) Et ex doctrina tradita in c. art. vel cæco videri potest ita esse legendum.

Q. 9. ar. 2. post solutionem argumentorum ponuntur hæc verba (& sic patet solutio ad obiecta) quæ omnino superflua sunt, vt ex Ori. Tarra. patet.

Q. 10. ar. 3. vbi dicitur in titulo articuli (videtur quòd esse æternum sit soli Deo proprium) in Ori. Tar. melius legitur (non sit soli Deo proprium) quia hoc est, quod argumenta ipsa concludunt.

* Art. 4. Titulus ipsius articuli corrigendus est, qui sic habet (vtrum æternitas differat ab ævo, & tempore?) & sic proponi debet (vtrum æternitas differat à tempore?) quia in hoc articulo nulla prorsus fit mentio de differentia æternitatis ab ævo, sed tantum in art. 5. Colligitur etiam id ita esse, vel ex ipsomet Thoma sic in principio artic. quæstionē proponente: Videtur quòd æternitas non sit aliud à tempore, nulla prorsus de ævo facta mentione. Eundemque errorem reperiri constat in propositione quæstionis, vbi dicitur: Quartò, vtrum æternitas differat ab ævo, & tempore; qui similiter corrigendus est.

Art. 5. in c. prope finem, vbi dicitur (tamen esse intransmutabile habet) legendum est (habent) scilicet, corpora cælestia.

* Ibidem, vbi dicitur (& similiter patet de Angelis, quòd si habent esse intransmutabile) litera est depravata: & legendum sic est (quòd habent esse intransmutabile) quo modo habetur in Ori. Tar.

Art. 6. in c. vbi dicitur in fine (concedimus ad præsens vnum esse ævum tantum primò) vox illa, primò, addititia est: quæ proinde tanquam omnino superflua removeri debet, quemadmodum ex Ori. Tar. patet.

Q. 11. ar. 1. arg. 1. vbi dicitur (qui est speciei quantitatis) legendum est (qui est species quantitatis.)

In solu. ad 2. vbi dicitur (inerunt multa simpliciter) lege (erunt) & non inerunt.

* Ibidem, vbi statim dicitur (& quæ sunt multa numero, & vnum specie) lege (vt quæ, &c.) ponitur enim ibi exemplum ad declarationem præcedentis propositionis, in qua dixerat: Erunt multa simpliciter, & vnum secundum quid, ac si dixisset, qualia sunt ea, quæ sunt multa numero, & vnà specie, &c.

Ibidem in fine solutionis, vbi dicitur (& quæ sunt multa processibus) in Ori. Tar. legitur (processione) sed idem vtroque significatur.

* Art. 2. ad 1. vbi dicitur post princ. (quod non accidit in privationibus formarum spiritualium) legendum est (formarum specialium.) In originalibus manu scriptis ponitur vox abbreviata ad hunc modum: spaliū, quæ videtur vtrumque significare, & spiritualium, & specialium: & ex ista æquivocatione manavit erroris occasio, vt vnum pro altero imprimeretur.

ERRATA PRIMÆ PARTIS

4.

Art. 3. in c. ratione secunda, vbi dicitur (aliquid ergo convenit vni, quod non alteri) in Ori. Tar. & in cæteris impressiõibus & exemplaribus legitur (quod non convenit alteri) eodem repetito verbo.

* Ibidem vbi dicitur (& sic ille in quo esset privatio, non esset simpliciter perfectus. Si autem hoc esset, perfectio alteri eorum deesset) litera est depravata: nam istæ duæ sententiæ librariorum vitio videntur transpositæ: quæ si iterum transponantur, rectam parient intelligentiam hoc pacto (Si autem hoc esset perfectio, alteri eorum deesset: & sic ille, in quo esset privatio, non esset simpliciter perfectus) ita vt ex ambabus vnica fiat sententia absoluta, & perfecta.

Q. 1. ar. 2. arg. in contra. vbi dicitur (non est visio ænigmatica, vel speculativa) in Ori. Tar. & in alijs impressiõibus legitur (vel specularis) & ita sanè legendum est; quia ista duo visionum genera sumuntur ex verbis Pauli: Videmus nunc per speculum in ænigmate; & ideo sicut vna dicitur ænigmatica ab ænigmate, ita altera dicenda est specularis à speculo.

* Art. 3. ad 2. vbi dicitur in auctoritate Augusti. (non credimus videre, sed videmus) legendum est (non credimus vivere, sed videmus) quomodo in suo originali continetur.

Paulo inferius vbi dicitur (sed sicut sensibile per accidens, quod quidem à sensu non cognoscitur) in Ori. Tar. legitur (quod quidem à viui non cognoscitur) quæ lectio melior esse videtur, cum ibi loquatur D. T. de visibili.

Art. 13. arg. 2. vbi dicitur (sic etiam nec secundum cognitionem gratiæ) in Ori. Tar. melius legitur (similiter etiam, &c.)

* Q. 13. in præmio quæstionis vbi dicitur (consideratis his, quæ ad divinam perfectionem pertinent) in Ori. Tar. melius legitur (ad divinam cognitionem) & non perfectionem: quod ex Præfatione. q. 3. patere potest, vbi dixerat, te in secundo loco asturum de modo, quo Deus cognoscatur à nobis; & in tertio, de Divinis nominibus, &c.

Art. 1. ad 2. vbi dicitur (quia igitur Deus & simplex est, & subsistens est; attribuimus ei nomina simplicia, & nomina abstracta) in Ori. Tar. legitur (attribuimus ei nomina abstracta) Quare verba illa, simplicia, & nomina, redundant, quemadmodum & ex ipsa sententia patet. Non enim ibi agebatur de nominis simplicitate, sed de nominibus abstractis, quæ in ratione nominis non sunt magis simplicia, quam concreta: & quamvis ex modo significandi rem simplicem significare dicantur, non tamen ipsa nomina propterea simplicia dici consueverunt.

In solu. ad 3. in principio vbi, dicitur (vnde sicut de Deo dicuntur aliqua in concretionem ad significandum substantiam) in Ori. Tar. legitur (subsistentiam) & non substantiam. Et patet ita esse legendum ex subiunctis verbis, & ex solu. ad 2. ad quam nos hic remittit S. Tho.

In eadem solu. in fine, vbi dicitur (secundum hoc & pronomi nibus nominibus relativis significari potest) in alijs impressiõibus legitur (secundum hoc & pronomi nibus, & nominibus, &c. addita coniunctione, &c. Verum in Ori. Tar. paulo aliter habetur (secundum hoc à pronomi nibus, vel nominibus relativis, &c.) quarum lectionum vtraque bona est.

* Art. 5. in c. post principi. vbi dicitur (secundum rationem distinctionis, &c.) in Ori. Tar. melius legitur (secundum rationem diffinitionis) vt sit sensus, quod nomen significans perfectionem dictum de creatura, significat illam perfectionem.

tionem distinctam ab alijs perfectionibus secundum rationem definitionis, id est, quæ distinctio, & differentia sumitur secundum rationem talis nominis per definitionem importatam, qui sensus approbatur à Caietano. Si verò legeris priori modo, hunc sensum præ se ferunt verba illa, scilicet, quòd nomen significans perfectionē dictum de creatura, significat talem perfectionē distinctam secundum rationem distinctionis ab alijs, id est, quatenus est distincta ab alijs perfectionibus: qui sensus impugnatur à Caiet. in Commentario, & merito: quare alteram lectionem meliorem existimo.

Art. 10. in c. statim post medium, vbi dicitur (nam hoc nomen Deus secundum quòd pro vero Deo sumitur in ratione Dei, sumitur, &c.) hæc verba perperam dispunguntur, addito commate post verba illa, in ratione Dei. Ponendum igitur est post verba illa præcedentia, pro vero Deo sumitur, & postea coniunctim legendum, in ratione Dei sumitur, id est, sumitur pro vero Deo, quatenus Deus verus dicitur secundum opinionem, vel participationem.

* Art. 11. in c. aliquantulum post medium, vbi dicitur in auctoritate Damasceni (Totum enim in se ipso comprehendens velut quoddam pelagus substantiæ infinitum, & indeterminatum) aliquid profectò desideratur ad clariorem verborum intelligentiam, cum hæc sententia truncata videatur. Addendum igitur est aliquid, quemadmodum in ipso eodem Damasceni lib. primo fid. ortho. c. 12. ante medium videre est, vbi sic legitur (Totum enim in seipso comprehendens, habet ipsum esse, velut quoddam pelagus, &c.) Desunt itaque verba illa, habet ipsum esse, quæ profectò multum conducunt ad D. T. sententiam explicandam.

Q. 14. ar. 2. ad 3. prope medium, vbi dicitur (vnde intellectus noster patibilis non potest habere intelligibilem operationem) in alijs exemplaribus, & impressionibus legitur (intelligibilem operationem) verum melior videtur altera lectio, quia hic tractabat S. T. de actione, quæ res intelligibilis cognoscenda est, quam intellectus patibilis habere non potest sine specie intelligibili.

* Art. 7. ad 2. vbi dicitur (effectus cognitos) legendum est (incognitos.)

Art. 12. arg. in contrarium, vbi dicitur in auctoritate Aug. 12. de civi. c. 18: (non tamen incomprehensibilis ei, cuius scientiæ non est numerus) lege (non tamen est, &c.) addito verbo substantivo, quia sic habetur in originali.

Art. 15. ad 1. ponuntur duæ solutiones: verum in Ori. Tar. ponitur tantum una, secunda scilicet, primâ relictâ: Dicitur enim sic (Ad primum ergo dicendum, quòd dominus & creator, & huiusmodi, important relationes, quæ consequuntur actus, qui intelliguntur terminari, &c. usque ad finem solutionis positi in Romana impressione.) Prior solutio videtur profectò ab aliquo addita, & non à D. T. posita, cum idem prorsus in utraque significetur, & respondeatur: præterquam quòd clarior est secunda, quam prima.

* Q. 15. art. 1. in c. prope finem, vbi dicitur (sed factus est à Deo per intellectum agentem) lege (per intellectum agente) quia in Deo non est discretio intellectus agentis, & patibilis, quemadmodum in priori lectione significatur.

* Q. 16. art. 2. in c. prope finem, vbi dicitur (& similiter est de vocibus complexis, aut incomplexis) in Ori. Tar. legitur (& similiter est de vocibus incomplexis) quæ certè germana est lectio, ut Caiet. in huius art. commentar. videtur

ERRATA PRIMÆ PARTIS

- insinuare. Dixerat enim S.T. quòd in sensibus, & in intellectu cognoscente quòd quid est, non est verum tanquam in cognoscente & dicente; & statim subiungit, & similiter est de vocibus incomplexis, in quibus, scilicet, non est verum, tanquam in dicente, vel significante. Videto. q. 17. a. 2. arg. 3.
- Item, vbi statim ibidem subiungitur (veritas quidem igitur) vox illa, quident, est omnino auferenda, tanquam supervacanea.
- Art. 3. ad 3. statim post princi. vbi dicitur (nisi ratio veri assequatur apprehensionem entis) ponitur, assequatur, pro, consequatur, vt in Ori. Tar. patet.
- * Q. 18. a. 3. in c. prope medium, vbi dicitur (nam ea, quæ non habent nisi sensum tactus, moventur solum infra seipsa) in Ori. Tar. legitur (movent solum seipsa, &c.) quæ lectio melior esse videtur: quia cum S.T. tractet ibi de modis diversis, quibus aliqua seipsa movent, melius quadrat dicere, movent seipsa, quàm, moventur infra seipsa. Vtraque tamen lectio verum reddit sensum, nisi quòd Latine non dicitur, infra seipsa, pro eo quòd est, intra se ipsa: aliud profectò est, infra, aliud est intra.
- Art. 4. ar. 4. vbi dicitur prope medium (sed nunquam fiunt) melius in Ori. Tar. legitur (sed nunquam fiunt.)
- * Paulo inferius vbi dicitur (videtur quòd etiam mala, quæ nunquam fiunt) multò melius in Ori. Tar. habetur (& quæ nunquam fiunt) addita coniunctione &, vt dicernantur illa duo, de quibus fit in argumento sermo, quæ sunt mala, & ea quæ nunquam futura sunt.
- Q. 19. art. 4. in c. post principium, vbi dicitur (sicut sagittæ determinatur finis; & certus modus à sagittante) in Ori. Tar. non dicitur, modus, sed motus; Et meo iudicio id melius legitur; quia motus est veluti medium, & via, quâ tenditur in finem: & S. T. propositum ibi fuit exemplum obijcere ad explicandum, quæ ratione agenti naturali præstituantur finis, & media ab aliquo agente voluntario; cum tamen alterum vocabulum, modus, nil ad propositum facere videatur.
- Ibidem ad 4. vbi dicitur (scientiæ vt dirigens) lege (scientia.)
- * Art. 7. in c. medio vbi dicitur (vel circa dispositionem substantiæ ipsius voluntatis) in Ori. Tar. legitur (ipsius volentis) & non, voluntatis. Et ita sanè legendum esse ex sequentibus patere potest, vbi probat, Deum esse immutabilem, & ex parte intellectus, & ex parte suæ substantiæ, &c. Patet etiam ex modo, quo nostra voluntas est mutabilis, quemadmodum ibidem subiungitur à D. T.
- Q. 20. a. 2. ad 1. vbi dicitur in fine (providentijs) legendum est (providentis) quia sic in suo continetur originali, scilicet, lib. de Divin. nominibus, cap. 4. lect. 10. vbi agitur de extasi.
- Q. 21. ar. 1. ad 3. vbi dicitur (debitum enim est à Deo, vt impleatur in rebus &c.) dicatur (debitum enim est Deo.)
- Q. 28. ar. 4. in c. prope medium, vbi dicitur (secundum quas est processio in Deo intra, sed non extra) in Ori. Tar. legitur (non extra, sed intra) qui modus loquendi melior est, quamvis utrobique idem sit sensus.
- * Art. 4. ad 1. vbi dicitur (in his, in quibus dicitur intellectus, & intellectum) in Ori. Tarraco. & cæteris exemplaribus melius legitur (in quibus differunt intellectus, &c.)
- Q. 29. ar. 4. in c. in fine, vbi dicitur (sed etiam significatione sua) legendum est (ex significatione sua.)

Q. 30. art. 3. in c. post prin. vbi dicitur (quidam igitur non considerantes nisi multitudinem solam, &c.) in Ori. Tar. non ponitur vox illa (solam) & vere superflua est, quia illâ remorâ, sententia remanet absolutissima.

* Q. 32. ar. 2. ad 2. in medio, vbi dicitur (sicut sapientia, vel intellectus) in Ori. Tar. melius legitur (sit sapiens, vel intelligens.) Adducit enim ibi S. T. exempla de actibus essentialibus, & personalibus, qui nequeunt de notionibus prædicari, & inter alios actus esenciales adducit in exemplum sapere, & intelligere: altera verò lectio obscura est, nec satis comprehenditur, quid sibi velit.

Q. 33. ar. 1. ad 1. in fine, vbi dicitur (frontem lineæ) in Ori. Tar. legitur (primam partem lineæ) quæ lectio melior est.

Art. 4. ad 2. vbi dicitur (multipliciter dicitur privatio: vno modo quando aliquid non habet, quod natum est habere) legendum est (quod natum est haberi.) Et paulo inferius, vbi dicitur (alio modo dicitur privatio, quando aliquid non habet, quod natum est habere ab aliquo sui generis) dicendum quoque est (quod natum est haberi) vt in Ori. Tar. & in cæteris exemplaribus legitur, & ipsa verba, & sententia D. T. ita esse legendum declarant.

* Q. 34. ar. 1. ad 3. vbi dicitur in auctoritate Aug. lib. 7. de Trini. (illo coæterno verbo non singulus intelligitur in divinis) est omnino inintelligibile quid sibi velit. In Ori. quidem Tar. aliquid additur in principio ad hunc modum (dicens illo coæterno verbo.) In originali vero Aug. sic habetur (dicens illo coæterno verbo, non singulus intelligitur, sed cum ipso verbo, sine quo non est utique dicens) id est, quando de persona Patris pronuntiarur, quod est dicens illo coæterno verbo, non singulus intelligitur, &c. Cuius testimonij prima, & postrema pars in Romana impressione desiderantur. Et non est certè vero simile Divum Thomam prætermisisse, quæ tantoperè ad id probandum pertinebant, quod hoc loco intendebat probare, Augustini auctoritate producta. Vnde sicut in vno Originali Tarracoenfi additur prima auctoritatis pars, ita in aliquo alio originali credendum est scriptam fuisse, & additam postremam, quam hîc deesse videmus: quæ proinde suppleri debet, si volumus eam sententiam intelligibilem reddi.

In eadem solu. observandum est, malè orationem dispungi: Debet enim post auctoritatem Aug. collocari punctus, qui periodum terminet: & postea incipiatur alia periodus per litteram maiusculam ab illis verbis, (sed dici convenit cuilibet personæ, &c.)

Q. 36. ar. 2. in c. ante medium, vbi dicitur (abinvicem referantur) legatur (adinvicem)

* Art. 3. in c. ante medium, vbi dicitur (sive effectiva, sive motiva) dicendum est (sive effectiva, vel motiva) vt in Ori. Tar. legitur: quia illa vox, motiva, est veluti explicatio præcedentis, & non cauta distincta ab alijs: cum tamen si priori modo legeretur, videretur significari, causam motivam esse aliam ab effectiva: quod doctrinæ hîc traditæ maximè repugnat. Vnde exempla subiungens D. T. de causa tertio loco positâ, pro eodem accepisse ostendit, effectivam, & motivam, cum loco utriusque solam motivam expresse.

Idem paulo inferius, vbi dicitur (est causa actionis secundum quod determinatur ad factum) in Ori. Tar. clarius legitur (secundum quod terminatur ad factum) id est, secundum quod actio terminatur ad opus factam, tanquam ad suum terminum,

Ibidem post medium, ubi dicitur (& hoc ipsum habeat ab artifice) in Ori. Tar? legitur, & melius (& quod hoc ipsum, &c.)

Ad 2. ubi dicitur (licet aliquando dicatur principaliter, vel propriè, &c.) in Ori. Tar. legitur (licet aliquando dicatur, secundum verò prædictam habitudinem, principaliter, vel propriè, &c.) ubi omnia illa verba adduntur; secundum verò prædictam habitudinem.

Q. 37. a. 2. arg. 1. ubi dicitur in minori propositione (sed sicut Filius est sapiens sapientia, genita; ita Spiritus Sanctus est amor procedens) in Ori. Tar. ita legitur (sed sicut Filius est sapientia genita, &c.) ubi vox illa, sapiens, taceretur, tanquam omnino superflua; ut consideranti sententiam ipsam. verborum, & solutionem ipsius argumenti, manifestum fiet.

* Q. 39. ar. 2. ad 6. alicui videri forsitan poterit, auctoritatem ex Hilario ibi citatam esse mutilam, ratione suæ obcuritatis: non tamen ita est. Habetur talis auctoritas in Hila. li. de Synodis fol. 3. ante finem, in explicatione 27. anathematis: unde malè citatur iste locus in Romana impressione. Sensus ergo illius est, quod dicere, Patrem, & Filium esse unius substantiæ, vel habere unam substantiam, præbet occasionem triplicis erroris, & hæresis: primus est illorum, qui dixerunt: Patrem, & Filium esse unum substantem, id est, unam personam, habentem duas nuncupationes, id est, duo nomina differentia, qualia sunt Patris, & Filij nomina. Secundus est illorum, qui dixerunt: Patrem exsecuisse, ac separasse à seipso partem suæ substantiæ, ex qua gigneret Filium: ex quo sequeretur ex divisione unius substantiæ duas esse factas substantias imperfectas. Tertius est illorum, qui dixerunt: Propterea Patrem, & Filium esse unius substantiæ, quia sunt participes eiusdem substantiæ tertiæ, quemadmodum duo homines dicuntur coheredes, quia sunt participes unius, & eiusdem hereditatis: ad hunc ergo modum intelligebant, fuisse quamdam tertiam substantiam priorem, cuius participatione, & communione Pater, & Filius dicerentur esse unius substantiæ, cum tamen alioqui, non solum personæ, sed naturæ substantiæ essent differentes, in illa tertia substantia tantummodo convenientes. Huic argumento respondet S. T. ex eodem Hilario dicente, quod sanctis rebus generatur præiudicium, si propterea non sanctæ habeantur, quia quibusdam tales non esse videntur. Unde quamvis alicui non videatur dicendum, Patrem, & Filium esse homouision, id est, eiusdem substantiæ, quia possunt hæc verba ab aliquibus perperam intelligi, non propterea talia verba reiicienda erunt, si bene intelligantur. Addit præterea ex eodem Hilario aliam sententiam, quæ habetur loco allegato aliquantulum inferius, in qua explicatur, quomodo prædicta sententia sit intelligenda, ut vitentur tres illi errores, quos superius in argumento retulerat: quæ sententia sic emendari debet (Sit ergo una substantia ex una geniti proprietate: non sit autem ex portione, aut ex unione aut ex communione) id est, si dicta verba volumus rectè intelligere, intelligamus, esse Patris, & Filij unam substantiam ex una geniti proprietate, hoc est, quo modo Filius genitus dicitur esse unius substantiæ cum suo Patre generante: non tamen sic, ut sit una substantia portione, id est, per partis divisionem, ut habet vnus error ex dictis: aut ex unione, id est, ex unitate personæ, duo nomina differentia habentis, ut habet alius: aut ex communione, id est, ex participatione tertiæ prioris substantiæ, ut habet tertius error. Tria igitur verba in dicta sententia erunt emendanda. Vbi dicitur, sic, legendum

gendum est, sit. Vbi dicitur, non sic autem, legendum est, non sit autem. Vbi dicitur, ex proportionem, legendum est, ex portione, quemadmodum in suo legitur originali.

Q. 40. a. 2. in c. vbi dicitur in princ. (quidā igitur attendentes, &c. dixerunt, quod hypostates in divinis non distinguuntur per originem) legendum est remota negatione (hypostases in divinis distinguuntur) vt habetur in Ori. Tar. & ex subiuncto à D. T. exemplo aperte colligitur.

Q. 41. in arg. in contrar. vbi dicitur (Pater est Deus solus de sua natura, &c.) legendum est (Pater Deus solus de sua natura, &c.) ablato verbo, est: quia sic habet ipsum originale Augustini.

Art. 3. ad 4. in auctori tate Ecclesiast. legendum est (in Spiritu Sancto) præpositionem additā.

Q. 43. art. 5. ad 2. vbi dicitur in auctoritate Augustini (verbo autem, &c.) legendum est (verbum autem, &c.) vt per se patet.

Paulo inferius, vbi dicitur (sed secundum talem institutionem, vel instructionem) in Ori. Tar. sic legitur (sed secundum talem instructionem.) Ego crediderim, aliquem legisse alicubi, secundum talem institutionem, in alio vero originali, secundum talem instructionem, & ideo vtrumque in vnum coniunxisse: quod aliquando factum alibi notatum à nobis est, scilicet, 2. 2. q. 19. a. 4. arg. 2. Verum verba illa priora à textu removeantur, quia literæ minus quadrant.

Art. 6. ad 4. vbi dicitur (secundum quemdam discursum ab agente in patiens) in Ori. Tar. legitur (secundum quemdam decursum) quæ lectio prior esse videtur: Gratia enim non ita propriè dicitur discurrere ab agente in patiens, sicut decurrere.

Art. 7. ad 2. vbi dicitur post medium (& illi columbæ, quam populus in eremo sequebatur) legendum est (illi columnæ.)

Q. 45. a. 2. in c. vbi dicitur in principio (non solum est impossibile à Deo aliquid creari) dicendum est (non solum non est impossibile.)

Ad 3. vbi dicitur in principio (similiter est fieri, & factum esse) legendum est (simul est fieri, &c.)

Art. 3. in c. vbi dicitur in princ. (non ponit aliquid in creato secundum relationem tantum) legendum est (ponit aliquid.)

Arg. 2. vbi dicitur (quia oportet) legendum est (oportet.)

Art. 7. in c. vbi post medium dicitur (quia ordo est: & ad aliquid: alterum) abradenda sunt duo illa puncta, inter duo illa verba (aliquid alterum) posita, quæ perturbant sententiam.

Q. 46. a. 2. ad 1. vbi dicitur (non enim mundum tenemus vult habere) legendum est (temporis) quemadmodum in suo legitur originali.

Q. 47. a. 2. in c. post medium, vbi dicitur (in generalibus autem) legendum est (in generabilibus autem.)

Q. 52. a. 2. in c. vbi dicitur in princ. (Divina autem virtus, & essentia infinita & est universalis causa) in Ori. Tar. & cæteris exemplaribus melius legitur (infinita est, & est universalis causa.)

Q. 53. a. 1. ad 1. aliquantulum ante medium, vbi dicitur (vnde in quolibet illorum, vbi res esset, illa posset dici moveri) in Ori. Tar. legitur (vnde in quocumque illorum, vbi, esset res illa, posset dici moveri) quæ lectio clariorem reddit sententiam, quam S. T. præcedit.

- Q. 57. ar. 5. ad 1. sub finem, vbi dicitur (imò quidam etiam superiores Angeli postmodum didicerunt) in Ori. Tar. legitur (imò quædam, etiam superiores Angeli, &c.) quæ lectio magis est literæ sensui consentanea: vult enim dicere, Angelos didicisse de novo quædam, &c.)
- * Q. 58. a. 4. in c. circa principium, vbi dicitur (videret conclusionis virtutem) in Ori. Tar. melius legitur (conclusionis veritatem.)
- * Q. 60. a. 5. ad 4. vbi dicitur (beatificans naturaliter omnes supernaturali beatitudine) in Ori. Tar. ponitur dictio quædam abbreviata hoc modo (ultr) quæ duo significare videtur, quatenus prima litera variè sumi potest. Si intelligatur esse n, significabit, naturaliter: si intelligatur esse, u, significabit, vniversaliter. Et meo sanè iudicio non est legendum, naturaliter, sed, vniversaliter: tum quia dicere, quòd Deus beatificat omnes naturaliter supernaturali beatitudine, non quadrat: tum quia sententia, quam D. T. præten- dit, si benè ponderetur, id ipsum præferre videtur. Nam cum in principio dixisset, quòd Deus quatenus est vniversale bonum naturale, diligitur naturaliter, statim erat addendum, quòd quatenus est vniversale bonum supernaturali, diligitur amore charitatis supernaturali: eundem igitur sensum verba illa debent reddere, si prioribus benè respondere debeant: nequeunt autem eundem efficere sensum, nisi legas, vniversaliter, ad hunc modum (in quantum verò est bonum beatificans vniversaliter omnes supernaturali beatitudine, sic diligitur dilectione charitatis.) Causa erroris ex dictione illa abbreviata manasse videtur, circa quam facile fuit, scriptorem errare mutando literam, u, in literam, n, propter suam affinitatem; quod sæpissimè à librarijs factum deprehendimus, in istis exemplaribus manu scriptis.
- Q. 61. a. 2. in c. ad finem, vbi dicitur (nota à supernaturali agente) legendum est (mora.)
- * Art. 6. ad 3. vbi dicitur (differentia enim secundum speciem est propter finem) legatur (propter formam.) Nam cum statim dicat, differentiam secundum numerum esse propter materiam, & materia distinguatur contra formam, dicendum erat, differentiam secundum speciem esse propter formam, & non propter finem: quia talia verba nihil ad propositum significare videntur.
- Q. 63. a. 1. ad 4. post medium, vbi dicitur (nec iterum primum peccatum habitus procedere potuit) legendum est (præcedere potuit) vt in alijs habetur exemplaribus.
- Art. 6. argum. 2. ad finem ponitur (potest) pro (post.)
- Art. 9. ad 3. prope finem, vbi dicitur (& ab habitatione Dei) in Ori. Tar. melius legitur (& ab inhabitatione Dei) Vult dicere, quòd nomen Thronorum sumitur ab inhabitatione Dei, quia in illis dicitur habitare, &c. Quocumque tamen modo legeris, eadem redditur sententia.
- Quæst. 64. artic. 2. ad 5. vbi dicitur, quòd demon rerum evidentiam coactus credit ea quæ sunt fidei, apertè videtur esse legendum, signorum evidentiam, & non rerum: quia expressis verbis affirmat S. T. 2. 2. q. 5. a. 2. in c. & 3. q. 76. a. 7. in c. & 3. Sentent. d. 23. q. 3. a. 3. q. 1. in c. & ad 1. & de Veris. q. 14. a. 9. ad 4. quòd demones credunt, signorum quidem, non autem rerum credendarum evidentiam coacti.
- * Q. 65. a. 4. in c. versus finem, vbi dicitur (& ideo formæ corporales, quas in pri-

prima productione corpora humana habuerunt, &c.) in Ori. Tar. non habetur vox illa, humana, & merito, quia omnino superflua est, & ab aliquo scriptore oscitante de suo addita: non enim hic agitur de corporibus humanis, sed de corporibus alijs.

Q. 66. a. 2. in c. ante medium, ubi dicitur (haberet necessitatem) & postea affiguntur duò puncta, illa removeantur, ut legatur hoc modo (haberet necessitatem quod dicitur, quia, &c.)

* Q. 68. a. 2. in c. ubi in medio tractando de Cœlo Empyreo sic legitur (dicitur Cœlum Empyreum, id est, igneum, propter Solis splendorem) legendum sanè est (propter solum splendorem) tum quia paulò inferius additur: ita dicitur aliud Cœlum aqueum propter solam diaphaneitatem, ac si clariùs, diceretur, quòd quemadmodum Cœlum vnum dicitur aqueum, secundum Strabum, propter solam diaphaneitatem: ita alterum dicitur Empyreum, propter solum splendorem. Tum quia falsum certè est, hoc Cœlum claritatem habere mutuam à Sole, cum hoc ipsèmet Tho. q. 66. a. 3. ad 4. apertè negaverit, affirmans, huius Cœli claritatem non esse similem claritati naturali: In Ori. verò Tar. quantum conijcere potui, scriptum fuerat, propter solum splendorem: aliquis tamen sciolus correxerat, propter Solis, quia verbum illud, solum, erat abrasum in textu, & illius loco positum erat, Solis.

Art. 3. in c. propè fi. ubi dicitur (sub omni convenientia aquarum intelliguntur) in Ori. Tar. vox illa, omni, non habetur: & certè videtur omnino superflua, & addititia.

In eodem art. Argumentum secundum non est numero binario notatum, neq; tertium numero ternario.

* Q. 69. a. 1. ad 1. ubi dicitur (aqua est labiliter fluxa, & terra stabiliter fixa) cuidam videri posset, aliquid hoc loco deesse: quoniam hæc auctoritas Augusti. non videtur satis cum verbis D. T. cohærere. Nam cum D. T. per illam auctoritatem probare velle videatur, formas corporum inferiorum esse mobiles, non rectè illud quidem probatur, ex hoc, quòd terra est stabiliter fixa: cum forma terræ sit etiam corporis inferioris forma. Dicimus tamen, nihil deesse, & rectè verba illa fuisse à D. T. citata: non enim ad hoc citatur, ut per illa mobilitas horum corporum inferiorum probaretur, sed ad hoc tantum, ut ostenderetur, quàm benè de istis duobus elementis loquens Scriptura, illis vta fuerit verbis: Congregentur aquæ, & appareat arida: quod sanè rectè demonstratur ex hoc, quòd aqua est labiliter fluxa, cui proinde convenit congregari; & terra est stabiliter fixa, cui proinde convenit immota manens apparere. Adde, quòd quando Augustinus dicit, formas horum corporum inferiorum esse mobiles, non intelligit de mutabilitate secundum locum: quia hac ratione, & corpora superiora mutabilia sunt: sed de mutabilitate corruptionis, ut in eodem cap. 11. lib. 2. super Gen. apertè dicit: & ideo quamvis terra sit stabiliter fixa secundum locum, mutabilis tamen est, & ut dicit ibidem Aug. tractabilis, & nostris vsibus pervia. Hanc fuisse mentem D. T. ex verbis præcedentibus illius auctoritatis citationem, facile deprehendi potest.

Q. 70. In præfatiuncula quæstionis, ubi dicitur (de omnibus sex diebus) legendum est (de omnibus septem diebus) ut ex q. 74. in qua S. T. exequitur quod hic promittit, patere potest. In Ori. Tar. ponitur quædam vox abbreviata hoc modo; se, p, quæ vtrumque significare potest, & sex, & septem. Si

- huius dictionis tertia litera intelligatur esse, p, significat septem: si verò intelligatur esse, x, quæ in dicto originali manu scripto sub tali solet figura denotari, p, significabit, tex. Ex tali igitur literæ huius æquivocatione error iste videtur originem traxisse, vt pro septem, positum fuerit sex.
- * Art. 2. ar. 5. est insigne mendacium, vbi dicitur (Luna non præest nocti, quando est plena) legendum enim est (quando est prima) vt habetur in Ori. Tar.
- * Idem quoque mendacium est ibidem, vbi dicitur (probabile autem est: quod Luna facta fuerit plena) dicendum etiam erat (prima) sicut in Ori. Tar. habetur, & etiam in alijs exemplaribus. Id esse mendacium, vel ex ipsomet textu patet: nam in solu. ad hoc argum. data affirmat S. Tho. contrarium; quando dicit, quod Luna perfecta præest nocti, intelligendum per Lunam perfectam Lunam plenam, secundum illud Psal. 88. Et sicut Luna perfecta in æternum, id est, plena, secundum aliquorum interpretationem.
- Art. 3. ad 2. vbi dicitur (anima rationalis) dicatur (anima rationali.)
- Q. 72. art. 1. ad 1 in principio, vbi dicitur (quod Basilus dicit) lege (quod sicut Basilus dicit.)
- In solu. ad 2. vbi dicitur (caprei) legendum (capræ) à caprea.
- Item ibidem prope finem, vbi dicitur (& animalia subiunxit) legendum est (& alia subiunxit) quemadmodum in Ori. Tar. habetur. Hic est norandum; istud secundum argumentum ex translatione 70. occasionem sumpsisse, in qua omnia animantia sexto die creata sub quatuor generibus comprehenduntur: quæ sunt quadrupedia, reptilia, pecora, & feræ. Verum si translationem vulgaram consulamus, sub tribus tantum generibus inueniemus ea comprehensa: dicitur enim Genes. 1. Producat terra animam viventem in genere suo, iumenta, & reptilia, & bestias terræ. Vide Alexan. Alen. part. 22
- q. 54. memb. 1. arg. 4.
- In solu. ad 3. post medium, vbi dicitur (vel quod animalia, & plantæ producuntur secundum genus, &c.) in Ori. Tar. & cæteris exemplaribus melius legitur (vel quia animalia, &c.)
- * Q. 73. a. 1. ad 3. ante medium, vbi dicitur (præexisterunt in quibusdam acquiritis virtutibus) in Ori. Tar. & cæteris exemplaribus melius legitur (advis virtutibus.)
- Art. 2. non notatur argumentum tertium numero ternario appposito, qui ad verba ista debet apponi (Si dicatur, &c.)
- Q. 74. a. 1. in c. vbi dicitur in princ. (singulas partes ordinari) legendum est (ornari.)
- Ibid. arg. 5. vbi dicitur (nihil primitus est institutum) legendum est (nihil penitus, &c.)
- Art. 3. ad 4. post princ. vbi dicitur (ne faciendo opera sua, &c.) in alijs originalibus melius legitur (facienda opera) vt sit sensus, ne putaretur Deus amare opera sua facienda, propter indigentiam necessitatem.
- Q. 75 a. 1. ad 1. post princ. vbi dicitur (sed sicut ostendit) legatur (ostenditur.)
- Art. 2. ad 1. vbi dicitur (secundo modo excludit imperfectionem, &c.) adde conjunctionem etiam, & lege (excludit etiam imperfectionem) quia in Ori. Tar. ita legitur, & verba aptiorem efficiunt sententiam.
- * Art. 5. ad 1. vbi dicitur in princ. (non sicut pars, sed secundum diffusionem processionis ipsius) ex Ori. Tar. colligitur, ita esse legendum (non sicut pars, sed secundum diffusionem, & processionem ipsius) id est, Deus participatur

ab omnibus, non sicut pars, hoc est, non per modum compositionis, & in genere causæ materialis; sed in genere causæ efficientis secundum diffusionem, & secundum processione: hoc est, quatenus omnia ab illo procedunt, & quatenus ipse suam bonitatem in omnes diffundit, sicut Sol diffundit suam lucem in omnes. Lege Dionys. lib. de Divin. nomin. cap. 5. & ibid. S. T. lect. 3. & videbis, creaturas habere à Deo duplicem perfectionem, esse, & bonitatem. Quatenus habent esse à Deo, dicuntur participare Deum secundum processione, qua à Deo secundum esse procedunt. Quatenus habent bonitatem, dicuntur participare Deum secundum diffusionem, quatenus Deus in illas diffundit suam bonitatem, & perfectionem: unde patet, legendum esse (secundum diffusionem, & processione ipsius) & non altero modo.

Q. 76. a. 1. arg. 2. prope finem ponitur (cognoscimus; pro, cognoscitivus.)

Art. 5. in c. post principium, ubi dicitur, quod homo colligit veritatem ex rebus divisibilibus, alicui fortasse videbitur dicendum, ex visibilibus, aut ex sensibilibus: & tamen Dionysius non dicit, nisi ex divisibilibus, id est, ex singularibus, quæ dicuntur divisibilia, quia sunt separata, & divisa inter se, ad differentiam rei universalis, quæ una est, & in qua omnia singularia unum sunt. Vide Dionys. de Divin. nomin. c. 7. lect. 2. ante medium.

Art. 5. arg. 2. in fine, ubi dicitur (terrestri magis) lege (magis terrestri) ut habetur in Ori. Tar. quia clarius redditur sententia.

Art. 8. arg. 3. ubi dicitur in ultimis verbis (sit anima) dicatur (sit animal.)

Q. 77. a. 2. in c. post medium, ubi dicitur (est tamen in ultimo gradu, secundum naturam eorum, quibus competit, &c.) hæc verba male dispunguntur posito commate post vocem, eorum, ita ut legatur hoc modo (est tamen in ultimo gradu, secundum naturam, eorum quibus, &c.) In aliquibus impressionibus verba illa (secundum naturam) clauduntur intra parentheses: quod sane melius esset ad perspicuitatem sententiæ: est enim sensus, hominē esse in ultimo gradu eorum, quibus competit beatitudo, idque consideratur secundum naturam: quod dicitur ad excludenda merita gratiæ, secundum quæ potest homo ad superiorem gradum elevari, ut de Christo, & Beata Virgine confitemur.

Art. 3. in c. ubi dicitur in princ. (secundum illud, quod est potentia) in Ori. Tar. clarius legitur (secundum id, quod potentia est) id est, quatenus potentia est. Eodem quoque legitur modo, q. disputatis de anima, art. 13.

* In solu. ad 1. in fine, ubi dicitur (principio autem, & fini proportionantur ea, quæ sunt extrinseca rei) videtur aliquid deesse. Viguerius in suis institutionibus, cap. 2. §. 1. ver. 3. prope finem refertur hæc verba S. Thom. sic ait (principio autem, & fini proportionantur ea, quæ sunt extrinseca rei per intrinsecam habitudinem.) Aut si dixeris nihil desiderari, videtur legendum (intrinseca rei) ut velit S. T. nobis insinuare, quod obiectum licet sit aliquid extrinsecum ipsi potentiæ tanquam principium, & finis, habitudines tamen, quibus ipsa potentia refertur, & proportionatur fini, & principio, intrinseca sunt. Videto S. T. 1. 2. q. 1. a. 3. ad 1. & q. 18. a. 4. ad 2. & ver. q. 15, a. 2. in c. Lege etiam Caiet. in comment. huius art.

Art. 5. ad 1. ubi dicitur (quod per tales operationes operari possit) in Ori. Tar. melius legitur (quod tales operationes, &c.)

* Art. 6. in c. post medium, ubi dicitur (est propter complexionem subiecti) in alijs

alijs exemplaribus, & in Ori. Tar. melius legitur (propter completionem subiecti) id est, destinatur ad completionem, sive absolutionem subiecti.

In solu. 1. arg. ponitur distantia inter verba illa (ordine quodam) & illa alia (& iterum, &c.) ac si à verbis illis inchoaretur secunda solutio, cum tamen vnica sit solutio, & non duæ. Debent igitur continuari verba illa hoc pacto (multa procedere ordine quodâ, & iterum propter, &c.) ita vt inter duas istas orationes non ponatur punctus, sed tantum comma. Est enim sensus, quod ab vno simplici possunt multa procedere dupliciter: vno modo ordine quodam: & iterum propter diversitatem recipientium.

In fine solutionis, vbi dicitur (tum propter diversitatem organorum) in Ori. Tar. legitur (tum etiam, &c.)

* Q 78. a. 1. in c. vbi dicitur in medio (non enim vegetativa potentia agit nisi corpus) legendum apertè est (nisi in corpus.)

* Ibidem post medium, vbi dicitur (sicut ad terminum comparisonis, & motus) in Ori. Tar. melius legitur (operationis, & motus.)

* In solu. ad 3. sunt duplicata mendacia. Nam vbi dicitur post principium (& ad huiusmodi appetitum requiritur spiritalis animæ potentia) legendum est (specialis animæ potentia.) In originalibus manu scriptis ponitur verbum abbreviatum hoc modo, spal, quod verisimile est præbuisse, occasione errandi, cum vtrumque significare videatur, & spiritalis, & specialis.

* Vbi verò dicitur in medio (non est autem secundum suam naturam in virtute appetitiva) legendum profectò est (in virtute apprehensiva) quemadmodum ex verbis præcedentibus apertè colligitur. Vult ergo D. T. constituere differentiam inter appetitum animale, & appetitum naturalem, quovis appetit rem visibilem: quod appetit animalis appetit rem prout est in sua natura, oculus autem, & omnis potentia apprehensiva appetit rem prout est in ipsa potentia apprehensiva, quia hoc sufficit ad hoc quod talis potentia actum producat circa suum obiectum: at in potentia apprehensiva non est obiectum secundum suam naturam, sed secundum suam similitudinem: ergo sufficit obiectum esse in potentia apprehensiva secundum suam similitudinem, ad hoc quod ea potentia producat actum apprehensionis, &c. In orig. manu scriptis ponitur hæc vox abbreviata, appa, quæ vtrumque significare potest, appetitiva, & apprehensiva; & ideo potuit occasionem vnum pro altero transcribendi præbere.

* Art. 2. arg. 3. in princ. vbi dicitur (anima est pars potentior naturâ corporeâ) in Ori. Tar. paulò aliter legitur (anima est potentior pars, quàm natura corporea) quæ lectio clarior est.

* Art. 3. in c. vbi dicitur prope finem (motus tamen localis est perfectior, & naturaliter prior, &c.) legendum sanè est (motus enim) quia redditur ibi causa, quare dixerit, auditum præcedere olfactum. Errandi occasionem librarij sumpserunt ex eo, quod vtraque dictio abbreviata hoc modo, en, tn, aliquam habent similitudinem, & affinitatem, vt faciliè fuerit vnam pro altera transcribendo collocare.

* Art. 4. ad 2. post medium, vbi dicitur (à quo etiam percipiuntur intensiones sensuum) in Orig. Tar. legitur, intentiones. Et videtur profectò legendum esse, actiones. Nam cum in argum. probetur, sensum communem non esse necessarium ad hos duos fines, scilicet, ad discernenda sensibilia propria, & ad percipiendas actiones ipsorum sensuum, solutio debuit tendere ad ostendendum

Adendum illud esse necessarium ad utrumque finem. Et ideo postquam probaverat esse necessarium ad iudicandas differentias sensibilibium, transit ad probandum esse quoque necessarium ad actiones sensuum percipiendas; quæ transitus in verbis illis significatur (à quo etiam percipiuntur actiones sensuum.) Idem quoque colligitur ex declaratione statim subiuncta, ubi agens de hac perceptione in fine solutionis, sic dicitur (qui visionem percipit) & re idens exemplum de hac perceptione, de qua dixerat (à quo etiam percipiuntur) sic ait (sicut cum aliquis videt se videre) id est, percipit se videre; sed videre, est actio; ergo legendum est (percipiuntur actiones.)

Q. 79. art. 2. argum. 2. ubi dicitur (ut supradictum) adde verbum substantivum, est.

Ibidem in c. ubi dicitur in medio (quia est Dei essentia, in qua originaliter, &c.) in Ori. Tar. melius legitur (qui est Dei essentia) eodem modo legitur in alijs originalibus.

Art. 4. ad 4. in principio, ubi dicitur (phantasmata autem è converso sunt quædam actu similitudines) legendum est (sunt quidem actu, &c.) & non quædam.

In solu. ad 5. ubi dicitur (per quam abstrahitur à materia) in Ori. Tar. legitur (per quam abstrahit à materia) id est, per quam virtutem intellectivam anima abstrahit, intelligibilia, scilicet, à materia, non autem abstrahitur.

Art. 7. in c. prope medium, ubi dicitur (eo quod intellectus patibilis est, quod est omnia fieri) legatur (quo est omnia fieri) id est, quo possunt, vel contingit omnia fieri: verba sunt Aristotel. in 3. de Anima.

* Ibidem paulo inferius, ubi dicitur (secundum nullam differentiam entium diversificatur differentia intellectus patibilis) legendum est (diversificatur potentia intellectus patibilis) sicut statim eadem analogiâ loquendi servatâ dicitur (diversificatur tamen potentia intellectus agentis, & intellectus patibilis.)

* In solu. ad 1. ponitur auctoritas August. malè citata in margine: non enim habetur, c. 10. aut 11. lib. 14. de Trin. sed cap. 7. Citatur verò in textu aliquantulum truncata, quod vitio librariorum, aut impressorum factum esse nō dubito, & ideo nō ita facilè à legentibus percipitur. Sic ergo habetur in August. (Si nos referamus ad interiorem mentis memoriam, qua sui meminit: & interiorem intelligentiam, qua se intelligit: & interiorem voluntatē, qua se diligit: ubi hæc tria simul sunt, & simul semper fuerunt, ex quo esse cœperunt, sive cogitarentur, sive non cogitarentur, videbitur quidem imago illius Trinitatis, & ad solam memoriam pertinere.) Et paulo inferius addit: Hanc nunc dico intelligentiam, qua intelligimus cogitantes, id est, quando eis repertis, quæ memoriæ præstò fuerant, sed non cogitabantur, cogitatio nostra formatur: & eam voluntatem, sive amorem, vel dilectionem, quæ istam prolem, parentemque coniungit. Hæc August.

* Ibidem, arg. 2. in princ. ubi dicitur (eadem ratio diffinitionis est) in Ori. Tar. melius legitur (eadem ratio distinctionis est.)

* In solu. ad 3. in fine, ubi dicitur (non sicut potentia potentiæ) in Ori. Tar. legitur (non sicut potentia puræ) utraque lectio salvari potest. Nam si legas priori modo, planus est sensus, quem verba illa referunt. Raciocinatus enim fuerat S. Th. arg. tertio, intellectum, & memoriam esse eandem potentiam duplici ratione, & quia æquales, & quia una oritur ex altera: ad quod

quod responderet, intelligentiam oriri ex memoria, sicut actus ex habitu; quia intelligentia sumitur ab August. pro cogitatione earum rerum, quæ prius in memoria habitualiter retinebantur, ut patet ex solutione ad 1. ex quo sequitur esse etiam æquales, sicut actus est æqualis habitui, non sicut potentia potentia. Si verò legas posteriori modo, sensus est, quod intelligentia, quam dixerat sumi pro actu, sit æqualis memoria, quam dixerat sumi pro habitu, non sicut actus est æqualis puræ potentia, sed sicut actus est æqualis habitui, qui non est pura potentia.

* Art. 9. ad 1. ubi dicitur in principio (participationis) legendum est (participationis) & ubi postea dicitur (partitiones dicuntur) legendum est (partes dicuntur.) Sensus huius solutionis is est, quod ubicumque locum habet participationis nomen, ibi etiam locum habet nomen partis, quia omnis participatio fit in plures partes: Et quia ratio dividitur in superiorem, & inferiorem, ideo illæ vocantur, & sunt diversæ partes, eiusdem scilicet, participationis, & divisionis: ex quo non sequitur proinde esse diversas potentias, quia alia ratione diversæ potentiæ dicuntur diversæ partes. Lege S. Th. de ver. q. 15. art. 2. ad 2. ubi docet, quod ex divisione obiecti alicuius potentiæ solet sumi nomen partis: quo modo dividitur ratio in superiorem, & inferiorem ex parte obiecti.

Art. 10. ad 3. prope finem, ubi dicitur (aliud alijs manifestare) in Ori. Tar. melius legitur (illud alijs manifestare.)

Q. 80. in participatione quæstionis, ubi dicitur (de appetibili in communi) legendum est (de appetitu in communi.)

* Art. 1. ad 3. ubi dicitur (visio ad videndum, & auditio ad audiendum) in Ori. Tar. aliter legitur (in visu ad videndum, in auditu ad audiendum) ut sit sensus: Appetitu animali appetitur aliquid, non ea ratione, qua est conveniens ad actum huius, vel illius potentiæ, ad actum dico, utpote ad videndum in visu, ad audiendum in auditu. Altera verò lectio quadrare non potest.

* Q. 81. art. 3. ad 1. ubi dicitur (irascibilis autem, & concupiscibilis magis nominant sensitivum, quam appetitivum.) Sic legitur in Ori. Tar. (Irascibilis autem, & concupiscibilis magis nominant sensitivum appetitum ex parte actus, ad quem inducuntur ex ratione, &c.) quæ proculdubio lectio germana est: cum altera nulla ratione sit literæ consentanea. Vult ergo dicere D. T. quod sensualitas, cuius partes sunt irascibilis, & concupiscibilis, potest ex duplici parte considerari; primum quantum ad id quod ex sua natura habet, & qua parte est sensitivus appetitus: & sic non habet unde obediat rationi & ira considerata significatur per serpentem. Altero modo quatenus moveri potest à ratione ad suos actus, sicut causa particularis movetur ab universalis, quam quidem perfectionem habet appetitus, ut est coniunctus rationi in ipso homine. Quia ergo irascibilis, & concupiscibilis significant ipsum appetitum sensitivum posteriori modo consideratum, id est, ex parte actus, ad quem à ratione inducuntur, & moventur, ideo irascibilis, & concupiscibilis obediunt rationi. Unde, ubi dicitur, appetitivum, legendum est, appetitum: & illa vox, quam, reijcienda est, tanquam addititia.

In solu. ad 2. ubi dicitur in medio (moveretur manus, & pes quodlibet membrum) addenda est conjunctio, & dicendum (& quodlibet membrum.)

* Ibidem, ubi dicitur (quod natum est moveri voluntario motu) in Ori. Tar. lc,

legitur (quod natum est moveri vario motu.) Quorum lectionum vera sit melior, ambigo: utraque tamen bona est. Si legas, voluntario motu, distinguitur contra naturalem: si legas, vario motu, etiam distinguitur contra naturalem: quia motus naturalis unus rei unus tantum est. Et ideo membra, quæ non possunt vario agitari motu, sed moventur uno tantummodo ad modum naturæ, nequeunt obedire rationi. Vide S.T. 1.2. q. 17. a. 6.

* Q. 82. art. 4. ad 1. post princ. ubi dicitur loquendo de voluntate (uno modo secundum communiter sui obiecti, prout, scilicet, est apprehensiva boni communis) depravata est litera: quia voluntas non est apprehensiva, sed appetitiva boni communis. In Ori. Tar. melius legitur (prout, scilicet, est appetitus boni communis.)

* Art. 5. ar. in contr. ubi dicitur ex Greg. Niceno, & ex Damasc. (Rationalis pars animæ dividitur) legendum est (irrationalis pars animæ, &c.) ut ex ipso Damasc. lib. 2. fid. ort. c. 12. parum ante finem liquidò constat, & ex Niceno, lib. 4. de viribus animæ, c. 9. statim in princ.

Q. 84. a. 2. in c. parum ante medium, ubi sic dicitur (primò quidem quia materia à principio. &c.) legendum est (in materiali principio.)

* Ibidem prope finem, ubi dicitur (oportet quod essentia eius habeat in se materialiter omnia, sicut antiqui, &c.) legendum est (habeat in se immaterialiter omnia, &c.) Videto Caiet. in comment huius art.

Art. 3. arg. in contr. in princ. ubi dicitur (quando Philosophus dicit) legendum est (quod Philosophus dicit.)

* Art. 4. ad 3. in fine, ubi dicitur (sicut per causam propriam proximam) vox illa: propriam, redundat, ut in Ori. Tar. videri potest. Causam addendi vocem illam credo fuisse, quod in aliquo originali legebatur, propriam, in aliquo alio, proximam; & ideo ne erraretur, coniunxerunt utramque. Simile quid deprehendimus, 2.2. q. 19. a. 4. arg. 2. & inferius, q. 85. a. 7. arg. in contr.

* Art. 5. in c. ante medium, ubi dicitur (dicentes per se vitam, aut per se sapientiā esse quasdam substantias creatrices, &c.) in Ori. Tar. non habetur vox illa, creatrices, nec etiam in ipso Dionys. hic citato, quemadmodum, cap. 1.1. de Div. no. lect. 4. videre est. Istius tamen vocis adiectio sententiam non depravat.

* Ibidem in fine, ubi dicitur (sicut sunt animæ bonorum) in Ori. Tar. melius legitur (sicut sunt animæ beatorum.) Nam cum ibi loquatur de rationibus æternis cognoscendis, hæc felicitas solis beatis concedenda erat, & non cuilibet bono.

* Similem errorē deprehendimus in 1.2. ubi passim pro, beato, legebatur, bono.

* Art. 6. in c. prope finem, ubi dicitur (quod facit phantasmata à sensibus accepta intelligibilia in actu.) Illa vox, quod, priori loco posita sententiam reddit obscurā: quæ in Ori. Tar. non habetur. Est igitur tollenda, ut quæ superflua omnino est, & ab aliquo sciolo addita, aut ex impressorum infortia intrusa: ita ut sit planus literæ sensus iste (sed illud superius, & nobilius agens, &c. facit phantasmata à sensibus accepta, &c.)

* Q. 85. a. 2. ad 1. ubi dicitur in princ. (intellectus est in intelligente per suā similitudinem) dicendum est (intellectum est in intelligente) id est, res intellecta.

* Art. 5. ad 3. prope finem, ubi dicitur (animal significat id, quod habet materiam sensitivam) legendum est (naturam sensitivam.)

* Art. 7. ar. in contr. in fine ponitur vox illa (proprius) superflua, ut ex ipsa sententia patet. In Ori. Tar. non habetur. Causa huius vocis addendæ fuit, quod in aliquo uno originali legebatur, proprias, in alio, proximas, & ideo coniunxe-

runt utramque, ne alterutri præiudiciū fieret. Simile quid notavimus, q. 84, art. 4. ad 3.

- * Arg. 1. Auctoritas Augusti ibi citata ex lib. 83. quæstionum, non omnino fideliter a librarijs transcrita fuit: neque bene dispungitur, & ideo subobscura videtur. Est ergo sic citanda, & dispungenda (Quare non est dubitandum, esse perfectam intelligentiam, quā præstantior esse non possit: & ideo non per infinitum ire, quia quæque res intelligitur: nec eam posse alium alio plus intelligere) quæ omnia sub vna tantum periodo concluduntur. Duo igitur verba sunt emendanda: nam ubi dicitur (& ideo non est per infinitum ire) removeri debet verbum est, ut oratio illa hunc sententiam efficiat: Et ideo non ire homines per infinitum, in rei cuiusque cognitione investiganda: cuius ratio est, quia quælibet res intelligitur, id est, habet suam perfectam cognitionem, aut suæ cognitionis terminum, ultra quem progredi, & citra quem subsistere, intellectus non potest: ubi verbum, quod, in, quia, transferri debet: quæ omnia sic emendata in proprio originali reperiuntur.

Q. 87. a. 1. in c. ante medium, ubi dicitur (non autem ut intelligatur, nisi secundum id quod fit actu) legendum est (nisi secundum quod fit actu) quo modo etiam legitur paulo inferius, ubi dicitur (consequens est, ut sic scriptum intelligat intellectus noster, secundum quod fit actu) & ita legitur in alijs exemplaribus.

- * Paulo inferius, ubi dicitur (quia intellectus non intelligit nisi per participationem intelligibilem) in Ori. Tar. melius legitur (per participationem intelligibilis) id est, rei intelligibilis: quæ sola lectio cum sequentibus quadrat, ubi Platoniorum tangit opinionem dicentium, quod intellectus humanus fieret actu per participationem formarum intelligibilium.

In solu. ad 3. in fine, ubi dicitur (non habet veritatem, nisi substantijs separatis) legendum est (nisi in substantijs separatis) addita præpositione, in.

- * Art. 3. in c. paulo ante finem, ubi dicitur (qui nec est suum intelligere, nec suum intelligere est obiectum primum, &c.) legendum est (nec sui intelligere est obiectum, &c.) id est, nec suæ intellectiois obiectum primum est ipsa eius essentia, &c. quemadmodum in cæteris exemplaribus habetur.

Q. 88 ar. 1. in c. paulo antequam sex rationes proponantur, ubi dicitur (in nullo statu felicitatis) legendum est (in illo statu) ut in Ori. Tar. & cæteris exemplaribus habetur.

- * Ibidem ratione secunda, ubi dicitur (in intellectis speculativis) in Ori. Tar. legitur sic (intellectis speculatis) quæ lectio germana profectò est, quia loquitur hic D. T. de illis speculatis, de quibus mentionem fecerat in hoc eodem articulo explicans Averrois opinionem.

Ibidem ratione quarta, ubi dicitur (quod potest pervenire omnibus, &c.) melius legitur in Ori. Tar. & suo originali conformius (quod potest provenire omnibus, &c.)

Q. 89. a. 5. in c. parum ante finem, ubi dicitur (quia intentioni intelligibili) in Ori. Tar. melius legitur (quia intentioni intelligibili) loquebatur enim ibi S. T. de ipsis speciebus intelligibilibus, quæ dicuntur intentiones rerum intelligibilium.

Ibidem paulo inferius, ubi dicitur (sed quantum ad operationem, quia intellectus componit, &c.) legendum est (qua intellectus componit, &c.)

Q. 90. a. 1. in c. prope finem, ubi dicitur (neque spirituales) legendum est (neque spiritali) in effectivo casu. Vide Caiet. in comment. huius articuli.

- * Art. 4. a. 1. ubi dicitur in fine loquendo de corpore hominis (ut supra habitum est)

est.) Hæc verba in Ori. Tar. non exstant: & credo ex Impressorum incuria illa fuisse addita, & posita, vbi nunc sunt: quoniam nullibi in quæstionibus præcedentibus dictum fuit à D.T. corpus hominis factum fuisse in fine ornatus: sed hæc tractatio reservatur vsque ad q.91. Itaque verba hæc ab isto sunt loco separanda, & paulò superius collocanda, post illant propositionem, in qua de animæ productione fit sermo, ita vt hoc modo legatur (sed anima producta est in esse per creationem, vt supra habitum est) scilicet art.2. & 3 eiusdem quæstionis, quemadmodum in margine notatum est (corpus autem factum est in fine ornatus: ergo anima. &c.)

* Q.91. a.1. ad 4. vbi dicitur (in limo terræ est terra, & aqua conglutinans partes terræ, & aquæ) in Ori. Tar. solum habentur hæc, quæ sequuntur verba (in limo terræ est terra, & aqua conglutinans) reliqua verò non habentur. Et certè additiua sunt, & ab aliquo sciolo fuerunt adiecta. Et quidè si tantum addidisset, partes terræ, vt legeretur, conglutinans partes terræ, optimè legeretur: quia in limo terræ, & est ipsa terra, & est aqua partes terræ conglutinans. Verum ulterius addere, partes terræ, & aquæ, rationi non quadrat, quia aqua solum terræ partes conglutinat, non autem ipsius etiam aquæ. Et ideo aut legendum est eo modo, quo legitur in Ori. Tar. aut si fiat aliqua adiectio, illa tantum addantur verba, partes terræ.

* Art. 3. in c. statim in princ. vbi dicitur (dicendum quod non omnes res naturales productæ sunt, &c.) removenda est illa negatio, vt legatur affirmando.

* Q.93. a.6. ad 3. in princ. vbi dicitur (tamen quia corpus hominis non solum) removenda est illa negatio.

Ibidem, vbi dicitur (magis in hoc ad imaginem, & similitudinem Dei, &c.) rectè moveatur, ibi præpositio, in, vt dicatur, magis hoc.

* Art. 9. in c. ad finem ponitur auctoritas Damasceni adeò malè dispuncta, vt vix possit intelligi: est igitur hoc modo dispungenda. (Id quod est secundum imaginem, intellectuale significat, & arbitrio liberum, per se potestativum. Quod autem secundum similitudinem, virtutis (secundum quod homini possibile est habere similitudinem.) Sensus est, vt ex ipso Damasceno colligitur, lib.2. c.12. post principium, hoc quod est esse ad imaginem Dei, significat esse intellectuale, &c. Quod autem dicitur esse ad similitudinem Dei, significat virtutis assimilationem, quantum possibile est homini Deo assimilari. Hoc dicitur à Damasceno explicando differentiam inter esse hominem ad imaginem, & esse ad similitudinem Dei. Alia verò translatio sic habet: Nam id, ad imaginem, intellectuale ostendit, & liberæ voluntatis arbitrijque potestatem. Hoc autem ad similitudinem, ostendit per virtutem (quantum homini possibile est) assimilationem. Hæc est translatio Fabri.

Q.94. a.4. in c. post princ. vbi dicitur (quia existimare falsum in talibus non est noxium boni) legendum est (non est noxium homini.)

* Q.95. a.2. in c. prope medium, vbi dicitur (similiter nec illæ passionēs, quæ respiciunt bonum non habitum, & nunc habendum) in Ori. Tar. legitur (& tunc habendum) loquitur enim hic Div. Th. de statu illo, quem habebat homo ante peccatum, in quo statu dicit illum caruisse illis passionibus, quæ dicunt carentiam boni tunc temporis habendi, vt qui haberet tunc omnia bona, quæ pro statu illo erat habiturus. Sic paulò superius in eodem articulo dixerat, quod in illo statu non aberat aliquod bonum pro illo tempore habendum.

Art. 3. arg. in contr. in fine, vbi dicitur in auct. August. (pudicitia armatum, elaritate

- ritate splendidum) in suo Ori. habetur (pudicitia ornatum; charitate circumdatum.)
- * In eodem art. in c. in medio, vbi dicitur (perfectio enim primi status non se extendebat ad hoc, quod videret Deum per essentiam, & vt haberet cum fruitione finalis beatitudinis) in Or. Tar. multo emendatius legitur (perfectio enim primi status non se extendebat ad hoc, vt videre Deum per essentiam, & vt haberet cum fruitione, &c.) volebat enim S. T. huiusmodi verbis ostendere Adā in primo statu habuisse fidem, quæ est de Deo nondum viso; & spem, quæ est de Deo nondum habito: & ideo dixit, quod perfectio illius status non se extendebat ad hoc, vt videret Deum per essentiam, per quod excluderetur fides; & ad hoc, vt haberet cum fruitione beatitudinis, per quod excluderetur spes.
- * Q. 96. art. 3. in c. vbi dicitur statim post princ. (nec illi, qui miscebantur, steriles erant) legendum est (nec illi, qui nascebantur, &c.) Dicere enim (qui miscebantur, non erant steriles) non videtur qua ratione ad propositum faciat. Verum si legas, nascebantur, rectè cum præcedentibus quadrat. Dixerat D. Tho. in statu illo ante peccatum habituros disparitatem, quoad sexum, & quoad ætatem; & ad probandam disparitatem quoad ætatem, addit. Sic enim: quamvis in Or. Tar. non legatur, enim, & professio hæc vox addititia est, & nihil ad sententiam facit. Dicit itaque (sic quidam ex alijs nascebantur, nec illi qui nascebantur, steriles erant) id est, cum non essent steriles, ex illis alij quoque nascerentur successivè; ac proinde priores à posterioribus ætate distarent.
- * Arg. 2. vbi dicitur (in illo autem statu inter homines abundavit dilectio) legendum est (abundabat.)
- * Argum. 3. in fine, vbi dicitur (quæ in primo statu fuissent) legendum est (non fuissent.)
- * Q. 97. a. 1. arg. 1. vbi dicitur (sed remota diffinitione, non aufertur diffinitum) legendum est (aufertur diffinitum)
- Q. 100. a. 1. ad 1. vbi dicitur in fine (sed quantum ad executionem ad actus) legitur in Or. Tar. (sed quantum ad executionem actus.)
- * Q. 101. a. 1. ad 3. vbi dicitur (& vniuersalia principia iuris) videtur planè legendum (per vniuersalia, &c.) mutando illud &, in per, vt sit sensus: In quibus, scilicet, operibus iustitiæ homines diriguntur, per vniuersalia principia iuris. Video S. T. de ver. q. 18. a. 7. in c. ad finem, & 7. arg. vbi sic ait: Oportet in pueris ponere perfectam scientiam eligendorum, & vitandorum, quæ ad prudentiam pertinet, quia sine prudentia cæteræ virtutes esse non possunt, quas utique oportebat pueros habere propter originalem iustitiam.
- * Art. 1. in c. ad finem, vbi dicitur (habuissent tamen perfectionem, quam nunc) legendum est (perfectiorem, quam nunc.)
- Q. 102. a. 2. in solu. ad 2. vbi dicitur (quod non competit alijs animalibus) in Or. Tar. multo melius legitur (quod non competeat, &c.)
- Q. 103. a. 2. in c. vbi dicitur in princ. (quid sit rerum finis) videtur melius esse legendum (quis sit rerum finis) quia hinc non agebatur de definitione finis, sed de re, quæ est finis, qualis sit.
- In fine, vbi dicitur (quod est in ipsa essentia bonitatis) legendum est (quod est ipsa essentia bonitatis) vt in alijs exemplaribus habetur.
- * Art. 6. in c. post princ. vbi dicitur (optimum autem in omni genere, vel ratione, vel cognitione practica) in Or. Tar. multo melius legitur (optimum in omni ratione, & cognitione practica) vbi vox illa, genere, superflua, & otiosa est;

loquitur enim ibi S.Th. de eo, quod est optimum, non in genere, sed tantum in cognitione, & ratione practica. Si autem loqueretur de eo, quod est optimum in omni genere, falsum profecto esset quod hic dicitur, aut impertinens, scilicet, optimum in omni genere in eo consistere, quod particularia cognoscantur, in quibus est actus.

Ibidem paulo inferius, ubi dicitur (sed qui potest etiam considerare minima particularium) legendum est (minima particularia) secundum quod statim applicando doctrinam hanc, ad propositum dicitur: Deus omnium etiam minimorum particularium.

* In sol. ad 3. ubi dicitur in principio (non solum pertinet ad perfectionem Regis terreni, quod executorem habeat) legendum est (ad imperfectionem Regis terreni.) Nam quia dixerat in argumento, terreni Regis imperfectioni essetribuendum, quod mediantibus Ministris totum Regnum gubernet, modo respondet, quod non solum pertineat ad illius imperfectionem, sed etiam ad dignitatem: & ideo convenire Deo, qua parte dignitate concernit. Itaque Rex terrenus videtur Ministris, tum ex imperfectione, quia cum non sit toti Regno praesens, nequit ex sua impotentia aliter illud gubernare: tum ex dignitate Regia, quia quamvis possit sine Ministris Regnum administrare, non tamen Regiam deceret dignitatem per seipsum illud gubernare. Si vero legeris, perfectionem, litera non sibi constat, ut videtur.

Item, ubi hic dicitur (quod executorem habeat) melius legitur in Or. Tar. in plurali (quod executores habeat.)

Art. 7. a. 1. in fine, ubi dicitur (nil esset malum rebus) legendum est (in rebus.)

* Q. 104. a. 2. ad 1. ubi dicitur (sed in ipsa rerum reparatione) in Or. Tar. & in alijs exemplaribus melius legitur (sed in ipsa rerum creatione.) Maxime enim distinet rerum creatio, & illarum reparatio: cum reparatio soleat ad incarnationem referri, potius quam ad creationem.

Ibidem arg. 2. ubi dicitur (sed non potest communicare alicui creaturae, &c.) legendum est (communicari) ut ex verbis subiunctis colligitur, quae sic habent: Ergo multo minus potest ei communicari, &c.)

Art. 3. in c. ubi dicitur in fine (& sic esse desisterent) legendum est (desinerent) ut per se patet.

Q. 105. a. 8. in c. prope finem, ubi dicitur (ad preces Samuelis, & Heliae) non legitur, quando, aut ubi ad preces Samuelis pluvia descenderit: nisi dicatur hoc, propterea quod 1. Reg. 7. fecerit tonitrua, & fulgura ad terrendos hostes suis precibus coruscare.

* Q. 106. a. 1. in c. prope finem, ubi dicitur (superior vero Angelus veritatem, quam velociter concipit) in Or. Tar. multo melius legitur (quam universaliter accipit) de qua eadem veritatis perceptione paulo superius dixerat: Superior enim Angelus noticiam veritatis accipit in universalis quadam conceptione.

Q. 107. a. 3. in c. prope finem, ubi dicitur (vel consultando divinam voluntatem de Angelis) legendum est (de agendis.)

Art. 4. ad 2. ubi dicitur (vel magnitudinem effectus) in Or. Tar. melius legitur (affectus) quemadmodum auctor. Gregorij subiuncta evidenter ostendit, in verbo illo: Desiderat.

* Q. 108. a. 4. a. 1. Verba illa Dionysij: Quod deiforme, quantum possibile est, similit, sunt obscura, & ideo videntur mutila. Vult dicere Dionysius, quod deiformitas consistit in similitudine, qua homo Deo assimilatur quantum possibile est;

est: Dixerat prius Dionys. nostram salutem in eo consistere, ut simus deformes: deinde addit, hanc deformitatem consistere in assimilatione ad Deum.

Art. 5. in c. vbi dicitur in medio (homini verò participationem) legendum est (per participationem.)

Ibidem in solu. ad 5. vbi dicitur ante medium (quod inclinabiliter) legendum est (indeclinabiliter.)

In solu. ad 6 ante finem, vbi dicitur (nam ipsi alij firmantur per Deum) legendum est (nam ipsi Angeli.)

* Art. 6. in c. ante medium, vbi dicitur de ordinibus Angelorum ad mediam hierarchiam pertinentium (quorum nomina designant cōmunem quamdam gubernationem, sive dispositionem, in dominationes, &c.) in Or. Tar. melius legitur (scilicet, dominationes) mutata præpositione, in, in, scilicet.

Art. 8. in c. post medium, vbi dicitur (quæ dependet ex libertate Dei) legendum est (ex liberalitate Dei.)

Ibidem arg. 3. vbi dicitur in princ. (sicut boni Angeli inducuntur ad bonum) legendum est (inducunt ad bonum.)

Ibidem in fine, vbi dicitur (animæ Sanctorum trasferuntur) legendum est (transferantur.)

Q. 110. a. 2. ad 3. vbi dicitur (cocis) legatur (coquis.)

Q. 111. a. 1. ad 2. vbi dicitur (elicit) legatur (elicitur.)

* Art. 2. arg. 2. vbi dicitur in auctor. Bedæ (quod diabolus non est immissor solum malarum cogitationem, sed etiam incensor) videtur esse legendum (quod diabolus non est immissor malarum cogitationum, sed incensor.) Nam si hoc modo non legeretur, non rectè dixerit Q. T. quod Damasc. dicendo, diabolum esse immissorem malarum cogitationum, vterius diceret, id est, aliquid vterius adderet ad auctoritatem Bedæ.

Art. 3. arg. 4. in princ. vbi dicitur (in divisione imaginaria) legendum est (in visione, &c.)

* Art. 4. arg. in contr. vbi dicitur (cæcitate, vel aurisia) legendum est (vel aerisia) vide August. lib. 12. de Civ. Dei, c. 19. in fi. Aerisia Græcè, id est, a videtia, si dici posset, ut ait August. est passio oculorum, qua fit, ut ea, quæ coram oculis posita sunt, non videantur.

Q. 112. a. 4. ad 2. post princ. vbi dicitur (assistentium verò numerus finitis) legendum est (finitus.)

* Q. 114. a. 3. in c. post principium, vbi dicitur (quod ille qui secet ligna) legendum est (siccat ligna)

Q. 115. a. 3. ad 2. prope finem, vbi dicitur (quod per suam præsentiam, & abundantiam) legendum est (per suam præsentiam, & absentiam) ut in alijs legitur exemplaribus.

Art. 5. arg. 1. in fine, vbi dicitur (actionibus Cœlestibus corporum) legendum est (actionibus Cœlestium corporum.)

* Q. 116. art. 3. arg. 1. malè dispungitur auctoritas Boëtij, ac proinde redditur obfcurissima. Sic igitur dispungatur (vbi est ad intellectum ratiocinatio: ad id quod est, id quod gignitur: ad æternitatem tempus, &c.) Hæc auctoritas habetur, lib. 4. de consola. Philo. prosa 6. ante medium, non autem prosa 4. ut notatur in margine.

Q. 117. a. 2. in c. vbi dicitur in princ. (sed de rebus divinis superiores inferioribus) legendum est (ab inferioribus.)

* Art. 3. ad 2. in fine, vbi dicitur (ex aliquo facto occulto) corrigitur in margine (ex aliquo fato) in Or. Tar. ponitur quædam vox abbreviata hoc modo, fco, in qua non facile discernas, si media litera sit, t, aut, c, quamvis magis videatur esse, c, quam, t. Meo iudicio melius legitur, fato, quam, facto. Est enim sensus, quod fascinatio potest etiam provenire ex malignitate dæmonum operantium; idque, ex permissione Dei, vel ex aliquo fato occulto, id est, ex aliqua dispositione, & ordinatione Dei occulta.

Q. 118. a. 3. in c. vbi dicitur in fine (cum corporibus infunduntur) non debet affigi comma post vocem illam, corporibus, quemadmodum ponitur in impressione Romana: quia aut pervertitur sensus, aut redditur obtusus.

Q. 119. a. 1. in c. fol. 361. col. 4. ad finem, vbi dicitur (vnde relinquitur quod & alij in materia advenire possit) in Or. Tar. & alijs impressionibus melius legitur (quod & alij materiæ, &c.)

Item in eadem ratione, vbi dicitur aliquantulum inferius (Vnde oportet, quod aliqua alia substantia materiæ adveniat, vel per creationem, vel per conversionem alterius in ipsam) legendum est (in ipsam, scilicet, materiam) de qua ibi loquebatur.

* Art. 2. ad 3. vbi dicitur (affinitas non attenditur secundum naturam) in Or. Tara & alijs impressionibus legitur (secundum materiam.)

Finis hinc imponitur erratorum primæ partis emendationi. Laus Deo!

ERRATA, QUÆ LIBRARIORUM, AUT Impressorum vitio, in prima secundæ S. Thomæ successu temporis succreverunt.

Q. Væst. 1. art. 2. in c. ad principium, vbi dicitur (materia non sequitur formam) dicendum est (non consequitur formam) vt habetur in Or. manu scripto, & in Conrado: præterquæ quod ex ipso loquendi modo ita esse legendum colligitur.

* Art. 6. in c. ad finem primæ rationis, vbi dicitur (quæ est propter vltimum finem) in Or. Tar. & in Contr. legitur (quæ est per vltimum finem) id est, quæ habetur per vltimum finem: qui modus loquendi vsitatus est D. T. & hæc lectio multo melior est. Nam dicere, de perfectione consummata, de qua ibi loquitur S. T. quod sit propter vltimum finem, falsum sanè est: dicere verò, quod sit per vltimum finem, id est, quod habetur per vltimum finem, verissimum est.

* In eodem art. in 2. ratione, vbi dicitur (manifestum est quod causæ secundæ moventes non movent secundum quod, &c.) legendum est (nisi secundum quod, &c.) vt in Or. Tar. & in Contr. habetur, & quemadmodum ipsa sententia desiderat.

* Q. 2. a. 3. ad 2. vbi dicitur in fine (quod fama nullo modo potest facere hominem bonum) legatur (beatum) quemadmodum legitur in Or. Tar. & non bonum: quia ibi non erat quæstio, si fama faciat hominem bonum, sed si faciat illum beatum.

Art. 5. ad 1. vbi dicitur (quæ per sensum significatur) legendum est (quæ per sensum significatur) vt in Or. Tar. & in Contr. habetur, & ita exigit sententia.

* Art. 7. in c. in antiquis impressionibus sic concluditur (vnde dicendum est, quod beatitudo est aliquid extra animam.) Sed in Or. Tar. & in Contr. sic (vnde dicendum est, quod beatitudo est aliquid animæ: sed id in quo consistit beatitudo, est aliquid extra animam) quæ profecto est germana lectio.

Eodem art. 2. vbi dicitur (sed vnusquisq; quodcumq; bonum sibi appetit, amat) in Or. Tar. verbum illud, amat, non reperitur: & verè superfluum est, litera sententiâ benè consideratâ: vult dicere S. T. quod omne bonum, quod appetit homo sibi ipsi appetit, quare removeri debet tanquam additum.

Art. 8. ad 1. vbi dicitur (qui est vniversale subiectum beatitudinis omnium bonorum) litera depravatiſſima est: & quantum ex Or. Tar. colligere potui, sic erit restituenda (qui est vniversale obiectum beatitudinis omnium beatorum) in quo quidem originali sic legitur (qui est vniversale obiectum beatitudinis omnium bonorum) vbi vox vltima abbreviata, quæ vtrumque significare potest, & bonorum, & beatorum, præbuit occasionem pervertendi sententiam, & vnum pro altero collocandi. Pro huius solutionis intelligentia lege, q. 3. ar. 7. ad 3. vbi eadem explicatur difficultas.

Q. 3. art. 2. arg. 3. vbi dicitur (beatitudo significat aliquid in bono existens) in Or. Tar. & in Contr. legitur, & benè (in beato existens) vt ex ipsâ textus intelligentia faciliè apprehendi potest.

In solu. ad 3. vbi dicitur (nam talis operatio non est actio, & perfectio agentis) legendum est (non est actus) sicut eodem loquendi tenore seruat, paulò inferius dicitur de actione immanenti loquendo: Et huiusmodi actio est perfectio, & actus agentis. Ita etiam habetur in Or. Tar. Nec putes, idem esse omnino actum, quod actio: nam actus quid generalius est, quàm actio, & passio, cum vtraque sub actu contineatur, vt insinuat Arist. 3. Phi. qui vtramque definit per actum. Itaque actus significat quendam modum existendi, qui ex aduerso respondet potentia. Et Arist. 1. de Anima, omnia prædicamenta in actum, & potentiam posse distribui significavit.

Eodem art. ad 4. prope finem, vbi dicitur (puta somni, vel occupationis) videtur aliquid desiderari ad germanam intelligentiam, vt sit ita legendum (puta ratione somni, vel occupationis.) Nam dicere cessationem somni, vel occupationis, significat interruptionem ipsius somni, vel occupationis, de qua cessatione perfectio non loquebatur ibi S. T. sed loquebatur de cessatione illa contemplationis, quæ causa somni, vel occupationis alicuius naturalis contingere potest, vt ex ipso litera contextu apprehendi faciliè potest.

Q. 4. a. 1. in c. ad principium, vbi dicitur (tertio modo sicut coadiuvans extrinsecus, sicut anima requiritur ad aliquid agendum) in Or. Tar. & in Contr. sic habetur (sicut amici requiruntur ad aliquid agendum) quæ lectio germana est.

Eodem art. arg. 3. statim in principio dicitur in articulis impressionibus (operationem voluntatis) legendum est (operationem felicitatis) quemadmodum habetur in Romana impressione.

In solu. ad 3. vbi dicitur in fine (impedit assimilationem speculativi intellectus) litera corruptiſſima est. Videto S. T. q. 33. ar. 3. in quo expressè contrarium habet, affirmans, quod delectatio corporalis non impedit actionem intellectus speculativi per modum contrarietatis, sed assimilationem prudentiæ. Vnde legendum est sic (impedit assimilationem prudentiæ, magis quàm assimilationem speculativi intellectus) quo modo legitur in Or. Tar. & in Contr.

Art. 7. in c. prope finem, vbi dicitur (felicitas contemplativa, quàm activa) in articulis impressionibus desideratur vox illa (felicitas) in Or. tamen Tar. & in Contr. ponitur, & meriti quia distinxerit in princ. art. duplicem beatitudinē, vnā, quæ consistit in visione Divinæ essentiæ, qualis in Cœlo potest haberi: alteram, quæ in hac vita haberi potest: quæ dividitur in contemplativam, & activam, de qua felicitate hoc loco tractabat.

Q. 5. a. 5. 1. vbi dicitur (Nihil est homini tam necessarium, quàm id quod per finem, verba illa, quod per, transponi debent, vt sic legatur, per quod, vt sit sensus, nihil esse homini tam necessarium, quàm media, vel instrumenta, per quæ finem vltimum assequatur.

* Q. 7. a. 1. arg. 1. vbi dicitur (præcipue ab his, quæ sunt subiecta rei) legendum est (ab his quæ sūt de substantia rei) quemadmodum in omnibus exemplaribus habetur.

* Art. 3. arg. 3. in conclusione dicitur (ergo nulla circumstantia debet sumi ex substantia ipsius actus) quo loco dicendum est (ex causâ ipsius actus) quemadmodum legitur in Contr. & non, ex substantia, quia nunquam medium ingreditur conclusionem.

In solu. ad 3. vbi dicitur (vel populi Christiani) in Or. Tar. legitur (vel propter Christum) vtrobique idem efficitur sensus: melior tamen videtur posterior lectio.

* Ibidem prope finem, vbi dicitur (intelligitur etiam) in Or. Tar. & in Contr. legitur melius (similiter etiam.)

Q. 8. a. 1. arg. 2. vbi dicitur (ad proposita persequenda) in Or. Tar. & in Contr. legitur (prolequenda.)

* Q. 10. art. 1. ad 3. vbi dicitur (sicut etiam intellectui aliquid bonum commune) in Contr. legitur (aliquid vnum commune) Nam ex hoc quod intellectui respondet vnum commune, probat S. T. etiam voluntati respondere vnum commune.

Art. 4. in c. vbi dicitur (per motionem divinam consequuntur effectus) in Contr. legitur (sequuntur effectus) sicut eodem loquendi tenore statim dicitur: Ex causis contingentibus sequuntur effectus, &c.

* Ad 3. vbi dicitur (impossibile est poni) in Or. Tar. & in Contr. & in antiquis exemplaribus legitur (impossibile est huic positioni) verum quia ponitur vox illa positioni, abbreviata hoc modo, poni, ideo pro positioni, positum fuit, poni: melius tamen dicitur, positioni.

Q. 11. a. 2. ar. 3. ad finem, vbi dicitur (quia non est delectari) in alijs exemplaribus legitur melius (quia eius non est delectari) & ita habetur in Or. Tar. & in Contr.

Art. 3. ad 3. vbi dicitur (sicut igitur non est aliud finis) in Or. Tar. melius legitur (alius finis.)

Q. 13. a. 2. arg. in contr. vbi dicitur in auct. Gregor. Niceni (voluntarie agunt) in suo Or. legitur (voluntaria) quamvis sensus vtrobique sit idem.

* Q. 14. a. 1. ad 1. vbi dicitur post medium (& est sicut motivum) in Or. Tar. & in Contr. melius legitur (& etiam sicut motivum) vult dicere S. T. quod in consilio apparet aliquid voluntatis, sicut materia, & etiam sicut motivum: facile enim fuit pro illa coniunctione abbreviata, et, qualis scribitur in Or. manu scriptis, ponere verbum, est.

Art. 3. arg. in contr. vbi dicitur in auctor. Niceni (quæ fiunt in nobis) in suo Or. legitur (quæ sunt in nobis) id est, quæ in nostra sunt facultate, aut quæ agenda sunt, vt ipsemet declarat paulo inferius.

* Ad 2. vbi dicitur (quia ista est vna ratio aliquid operandi mandatū legis) videtur aliquid deesse in ista sententia, quo removeatur amphibologia ibi contenta, vt sic legatur (quia ista est vna ratio aliquid operandi, scilicet mandatū legis) vel si nihil dicas deesse, post verbum illud, operandi, debet apponi comma, vt significetur, quod verba illa, mandatū legis, non sunt referenda ad verbum, operandi, tanquam accusativus significans rem operandam, sed ad præcedentia verba, illa videlicet, ista est vna ratio, scilicet, mandatum legis, quatenus sit nominativus casus, significans, quod vna operandi ratio sit ipsum mandatum legis.

- Art. 5. arg. 1. vbi dicitur (ergo compositi, consilium, &c.) in Or. Tar. & in Coni. vox illa, compositi, non habetur. Et certe superflua est, & addititia, vt per se cui libet patere potest.
- * Art. 6. in c. statim in princ. est insigne mendacium vbi dicitur (inquisitio consilij est infinita in actu) legendum enim apertissimè est (finita in actu) quemadmodum legitur in Or. Tar. & in Contr.
- * Q. 15. a. 3. ad 2. Verba illa vltima (magis quàm in ipsam operationem) referri possunt, vel ad verbum illud præcedens, habet pro fine, vel ad illud alterum, consentit: & ad quodcumque referantur, litera mendosa est. Si referantur ad verbum, habet pro fine, legendum est (magis quàm ipsam operationem) remota præpositione, vt sit sensus, quod intemperatus habeat pro fine delectationem operis, magis quàm ipsam operationem. Si verò referantur ad verbum, consentit, legendum est (magis quàm in ipsam delectationem) mutando illud vocabulū, operationem, in, delectationem, vt sit sensus, quod intemperatus dicatur consentire in operationem, magis quàm in ipsam delectationem. Verum priorem lectionem nobis exhibent exemplaria manu scripta, vt in Or. Tar. videre est: ac proinde illa videtur proferenda.
- * In 3. arg. vbi dicitur (post disputationem, quam vocaverant sententiam) legendū est (post affectationem, quam, &c.) nusquam enim Damasc. sententiam vocat disputationem, sed bene affectationem: sic enim habetur, lib. 2. fi. orth. c. 22. Consequenter affectat, & amat, quod consilio iudicatum est, & vocatur sententia. Nā si iudicetur, & non sit affectatio ad id, quod iudicatum est, id est, non ametur illud, non vocatur sententia. Mox post affectationem dicitur electio, &c. Legē S. T. a. 1. huius q. arg. in contr. & hoc eodem art. 3. arg. in contr.
- * Art. 4. in c. vbi dicitur (quia de sensibilibus per rationem iudicamus) videtur dicendum (quia de sensibilibus per rationes humanas iudicamus.) Nam volens probare S. T. quod ratio superior de omnibus iudicat, hoc argumentū adducit: De sensibilibus per rationem iudicamus: de his verò quæ ad rationes humanas pertinent, iudicamus secundum rationes divinas, quæ pertinent ad rationem superiorem. Vbi vides gradationem quadam procedere ad probandū rationem superiorem de omnibus iudicare: de ratione autem gradationis est, vt quod fuit attributum in priori propositione, sit subiectum in posteriori: fuit ergo sic dicendum, de sensibilibus iudicamus per rationes humanas: de his verò quæ ad rationes humanas pertinent, &c. Alioquin si hæc probatio non ita intelligitur, non video quorsum dixerit S. T. illud. Quia de sensibilibus per rationem iudicamus. Vide S. T. in q. de ver. q. 15. a. 2. ad 14. & 15. vbi ostendit, quod ratio inferior oriatur à superiori, & ab illa moveatur, eo quod rationes inferiores, quibus ratio inferior de temporalibus iudicat, à superioribus deducuntur, & ab illis diriguntur, quibus ratio superior in iudicando dirigitur, & regulatur. Legito etiam S. T. inferiùs, q. 74. a. 7. in c. & a. 8. ad 1.
- Q. 17. art. 5. ad 1. vbi dicitur (vel non ad imperandum) illa præpositio, ad, est superflua, vt ex Or. Tar. patet: & ideo removenda.
- * Art. 7. arg. 2. vbi dicitur (scilicet calorem, vel frigus) si me coniectura non fallit, legendum esse videtur (secundum calorem, vel frigus) vt sit sensus, quod transmutatio corporis fiat secundum calorem, vel frigus. Nam appellare ipsum calorem, vel frigus transmutationem corporalem, rationi minimè consonat, quod quidem per illam vocem, scilicet, apertè innuitur. Videto art. 9. ad 3. vbi naturalis alteratio dicitur, non calor, aut frigus, sed caloris, aut frigiditatis, id

id est, secundum calorem, vel frigiditatem. Cautè erroris fuisse mihi videtur, quod in originali manu scripto loco illius vocis, scilicet, ponitur, s, litera tantum, quæ utrumque significare potest, & scilicet, & secundum.

Art. 9. arg. 3. vbi dicitur (& cum in animo concupiscenti ferbeat) legendum est apertè (cum in animo concupiscentia ferbeat) vt in alijs exemplaribus legitur.

* Q. 18. a. 7. in c. vbi dicitur post princ. (quod non facit differentiam in actibus) legendum est (quæ non facit, &c.) vt in Or. Tar. legitur: quia illud relativum non refert principium activum, sed differentiam, quæ est generis fœminini, quemadmodum ex sequenti etiam declaratione colligitur, vbi dicitur: Potest aliqua differentia obiecti esse per se.

* Art. 7. a. 1. magna continetur obscuritas ex literæ depravatione. In antiquis impressionibus sic legitur (sed impossibile est, quod aliquid contineatur in aliqua alia specie, quod sub propria specie non contineatur.) In Romana impressione eodem modo, nisi quoddam non dicitur (quod, sed, quæ sub propria specie non continetur) In Or. Tar. leguntur verba illa affirmativè (quæ sub propria specie continetur.) Ex quibus omnibus colligitur, ita esse legendum (quod sub propria specie continetur) quemadmodum in Or. Tar. habetur, mutato tamen illo relativo, quæ, in quod, vt sit talis sensus: Quod sub propria specie continetur, non est possibile, vt sub alia specie contineatur, quia, vt statim additur, idem non potest esse in diversis speciebus non subalternis: sed actus habet speciem, scilicet, propriam, ab obiecto: ergo species bonitatis, quæ est ex obiecto, non continetur sub specie bonitatis, quæ est ex fine: sic erat concludendum immediatè: verum concludit S. T. ergo species, quæ est ex fine, continetur sub specie, quæ est ex obiecto, vt concluderet, quod in propositione quæst. indicaverat concludendum. Vbi vides totam argumenti vim in eo fundari, quod idem non potest sub diversis speciebus contineri: Et idè in solu. nihil aliud facit S. T. quam hoc fundamentum destruere, ostendendo, quomodo possit aliquid sub diversis speciebus disparatis contineri: & ita omnia consonant.

* In solu. ad 3. litera est depravatissima, eo quod multa verba fuerunt ab aliquo addita, vel ex Impressorum incuria posita, quæ obscuritatem pariunt. Verba enim illa secundo loco repetita (differentia cõparatur ad genus, vt forma ad materiã) sunt ad tititia: nec habentur in or. manu scripto, nec in Contr. In quibus sic legitur (sed etiam genus consideratur, vt formalis specie, secundum quod est absolutius, & minus contractum) vbi vides illa etiam verba (in quantum facit esse absolutius, &c.) non ita esse legenda, sed sic (secundum quod est absolutius, & minus contractum.) Lege tabulam Bergami, verbo, differentia 13, & videbis sic illum legisse.

Art. 9. in c. vbi dicitur in medio (ex hoc ipso repugnat rationi, vt habet rationem mali) in Or. Tar. & in Contr. melius legitur (& habet rationem mali.)

Art. 11. ad 1. vbi dicitur (intentionis) legendum est (intensionis;) & vbi dicitur (intentionem) legendum est (intensionem.)

Q. 19. a. 5. arg. in contr. est quædam prava disunctio, quæ sententiam pervertit: vbi dicitur (scientia autem in ratione est voluntas: ergo, &c. Debet ergo litera sic disungi (scientia autem in ratione est:) vbi duo puncta ponantur, & deinde sequantur illa verba (voluntas ergo, &c.)

* Art. 7. in c. in princ. ponitur apertè mendacium, vbi dicitur (vt concomitans) debet enim legi (vt consequens) vt patet ex verbis in fine articuli positis, quæ sic habent: Consequitur autem intentio, &c. & ex solu. ad 2. vbi expressè dicitur

tur, intentio consequens, quem etiam errorem Conradus animadvertit.

Art. 8. in c. in princ. est mala dispositio pervertens sententiam, vbi dicitur (vel agit quod est maius ex parte agentis.) Debent enim post illa verba, vel agit, duo puncta affigi, ne intelligantur sequentia verba esse referenda ad verbum agit.

Q. 20. a. 1. ad 1. vbi dicitur (prius quam bonum) legendum est (prius bonū quam) ita vt verba transponantur: Significatur enim, quod actus exterior apprehensus, & voluntati oblati tanquam obiectum, prius est bonum quoddam, quam actus voluntatis sit bonus.

Art. 2. in c. ad finem, vbi dicitur (sed non sufficit ad hoc, quod actus exterior sit bonus bonitate voluntatis) in alijs exemplaribus legitur, & benē (bonitas voluntatis.)

* Art. 3. in c. in fine, vbi dicitur (& bonitas malitiæ, & circumstantiarum) legendum est (& bonitas materiæ, & circumstantiarum.) In Or. Tar. ponitur vox abbreviata adhuc modum, mæ, quæ dedit occasionē errandi, vt pro materiæ, poneretur, malitiæ.

Art. 4. in c. vbi dicitur (tertiò secundum intentionem) legatur (secundum intentionem.)

* Q. 21 art. 2. ad 2. vbi dicitur in medio (& hoc modo dicitur peccare, etiam si intendat facere malum opus, & faciat, per hoc vt alius decipiatur.) In Or. Tar. multò meliùs legitur sic (& hoc modo dicitur peccare, si intendat facere malum opus, & faciat, per quod alius decipiatur.)

Art. 4. in c. in princ. vbi dicitur (vel ratione communis) in Contr. legitur (vel ratione communitatis) quæ lectio melior est, quemadmodum ex verbis paulò inferiùs positis colligitur, quæ sic habent: Ex parte verò totius communitatis. Causa erroris videtur esse, quod in libro manu scripto erat tale verbum abbreviatum, cōi, quod significat communitatem, & alicui vitium est significare genitivum illius nominis, commune, scilicet, communis.

Q. 22. a. 2. in c. vbi dicitur post medium (cognoscit ea secundum intensionem rei) in alijs omnibus originalibus meliùs legitur (secundum intentionem rei.)

In solu. ad 1. vbi dicitur in primis verbis (quod è converso se habet) in Contr. legitur meliùs (quod intensio è converso se habet) & in quodam libro antiquo ita inveni hunc locum in margine manu correctum.

In solu. ad 3. vbi dicitur prope finem (in definitione totum) legendum est (modum) in genitivo plurali.

* Q. 23. a. 1. ad 3. vbi dicitur (vnde ex consequenti species concupiscibilis, &c.) legendum apertè est (vnde ex consequenti passiones concupiscibilis) & ita habetur in Contr.

* Art. 2. in c. vbi dicitur post medium (omnis verò passio respectu mali est ab ipso) dicendum est (vt ab ipso) quemadmodum legitur in Contr. Et sicut paulò superiùs dixerat, quod omnis passio concupiscibilis respectu boni est vt in ipsum: ita dicendum erat, quod omnis passio respectu mali est vt ab ipso.

Q. 24. a. 1. arg. 2. vbi dicitur (ergo non pertinet ad bonū, vel malum hominis, &c.) in Or. Tar. legitur (non pertinent) scilicet, passiones, &c. quæ lectio melior est: & concluditur maius extremum de minori.

* Art. 3. a. 3. vbi dicitur in fine (ergo minus bonum operatur, qui operatur sine passione, quam qui operatur cum passione) apertè videtur legendum esse (qui operatur cum passione, quam qui operatur sine passione) quia concludendum erat, quod passio diminuat bonitatem moralis actus, & tamen concludebatur contrarium.

Q. 25. a. 1. in c. vbi dicitur in medio (cū ex tristitia precedente aliquid insurgit in vindictam) legendum est (aliquis insurgit.)

* Q. 26. a. 2. in c. vbi dicitur in princ. (& ipsa gravitas quæ est principium motus ad locum connaturalem propter gravitatem) hoc loco manifestum est nō posse legi (propter gravitatem) quia dicere, quod gravitas, quæ est principium motus ad locum connaturalem, potest dici amor naturalis propter gravitatem, rationi non convenit. Credo legendū esse (propter connaturalem) id est, propter inclinationem, quam habet ad locum connaturalem. Hæc enim inclinatio vocata fuerat art. 1. connaturalitas. Et eodem modo nominatur q. 27. a. 1. in c. & a. 4. in c. vnde planus loci huius sensus est, quod gravitas propter connaturalitatem, id est, propter inclinationem, quam habet, potest dici amor. Colligo ita fuisse legendum ex verbo illo, connaturalem, vbi dicitur, ad locum connaturalem, vt consequenter dicendum sit, propter connaturalem.

* Ibidem paulo inferius, vbi dicitur (faciens quodammodo in eo eius intentionē) in aliquibus impressiōibus legitur (faciens quodammodo in eius intentionē) in Conrado verō legitur (faciens se quodammodo in eius intentione) forsitan legendum est sic (faciens quodammodo in eo eius inclinationem) id est, quodāmodo produciens in ipso appetitu inclinationem ad ipsum appetibile. Appetibile enim, appetitum movens, in eo producit quodāmodo amorem in ipsum appetibile, qui amor inclinatio quædam est, vt habetur in 1. p. q. 60. a. 1.

* Q. 27. a. 3. ad 2. vbi dicitur (quod in hoc etiam quod aliquis in altero amat, quod in se amat) in Contr. legitur, & benè (quod in se non amat) vt ex ipso argumento apertè colligitur. Voluit enim his verbis S. T. idem significare, quod alijs verbis dixerat in argumento, illis scilicet, quod esse non vellet, vt idem sit, aliquis in altero amat, quod esse non vellet, & aliquis in altero amat, quod in se nō amat.

* Art. 4. arg. 2. vbi dicitur (propter desiderium, quod ab eis expectamus) in Or. Tar. melius sic legitur (propter desiderium alicuius, quod ab eis, &c.)

* Q. 28. a. 1. ad 1. vbi dicitur (quam quidem requirit dilectio) in alijs impressiōibus melius legitur (delectatio) & non, dilectio.

Art. 4. in c. vbi dicitur in princ. (ex intentione amoris) legendum est (ex intentione, &c.)

Q. 29. a. 2. ad 3. vbi dicitur (sed in intensiōe) legendum est (in intentione.)

Q. 30. art. 2. ad 3. vbi dicitur (& ideo pro omni motu appetitus in bonum, vel in malum ponitur spes, & timor) in Or. Tar. dicitur (in bonum, vel in malum futurum.) Ibidem in fine, vbi dicitur (futurum) in Or. Tar. & Contr. & cæteris impressiōibus legitur (arduum.) Pro huius solutionis intelligentia lege q. 40. a. 1. ad 1. & q. 25. a. 4. arg. 1. & q. 46. a. 3. in c.

Art. 3. in c. vbi dicitur prope medium (per consequens delectatur in ipso) addē coniunctionem, &, dic (& per consequens.)

Ibidem in fine, vbi dicitur (supernaturales) ac si esset vna dictio in Contr. melius legitur (supra naturales) vt sint duæ dictiones: est enim sensus, quod secundæ concupiscentiæ vocantur ab Arist. propriæ, & additæ, id est, ab hominibus excogitatæ supra, id est, ultra concupiscentias naturales.

* Art. 4. arg. vbi dicitur (cū sit proportionatum) legendum est (improportionatum) quemadmodum legitur in alijs impressiōibus.

* In arg. in contr. vbi dicitur in auct. Arist. (infinito concupiscentiæ existente homines infinita desiderant) in translatione antiquæ dicitur (infinitem concupiscentia existente) in transl. Leonardi Aretini, sic habetur (cū ergo cupiditas in-

- infinitum extendatur) in Contr. sic legitur (infinita concupiscentia existente.)
 In c.art.prope finem, ubi dicitur (si secundum illam mensuram appetit) in Or.
 Tar.& in Contr. legitur (appetitur) & non appetit.
 In solu.ad 1. ubi dicitur (semel) corrigitur in margine (simul) & tamen nec sententia convenit talis emendatio; nec in alijs exemplaribus, tam manu scriptis, quam impressis communiter reperitur.
- Ad 3. ubi dicitur (sed in quolibet concupito, quod consequitur, delectatur) in Contr. & in antiquis impressionibus multo melius legitur sic (sed quod in quolibet concupito, quod consequitur, delectetur) Sensus enim est, non requiri quod quis omnia, quæ concupiscit, consequatur, ad hoc ut ad delectationem, tanquam ad finem concupiscentia, perveniat: sed requiri, quod in quolibet concupito, quod consequitur, delectetur.
- Q. 31. a. 2. in c. ubi dicitur prope finem (si est enim delectatio in bono, &c.) removeatur illa vox, si, & dicatur (est enim delectatio in bono, &c.) quemadmodum habent alia exemplaria.
- Art. 3. in c. ubi dicitur post med. (Omne autem, quod concupiscimus secundum naturam, possumus etiam cum delectatione rationis concupiscere) non quædrat dicere, cum delectatione rationis, & ideo suspicor legendum (cum directione rationis) id est, ratione dirigente, cum in textu tractetur de delectatione consequente rationem. Vide art. 4. in c. in illius principio.
- Art. 7. in c. ubi dicitur ad prin. (Delectationes hominum dici possunt, quia sunt) in Or. Tar. melius legitur (quæ sunt) & non, quia sunt.
- Q. 32. art. 2. in solu. ad 1. ubi dicitur (desinit esse) videtur legendum (desinit esse) ut sit sensus, quod motus efficitur delectabilis, in quantum fit per ipsum aliquid conveniens, quod prius conveniens non erat, vel quod prius desinit esse conveniens. Causa erroris videtur fuisse, quia in or. manu scripto litera, u, videtur esse, n, & ita pro, desinit, transcriptum fuit, desinit.
- Q. 33. a. 2. in c. ubi dicitur ante medium (& in hoc quod delectatur, desiderat alteram partem) in alijs impressionibus, & in Contr. legitur (& in hoc delectatur, &c.) ablato illo relativo, quod.
- Item, ubi dicitur in medio (si verò per sitim, vel desiderium intelligatur sola intentio affectus) legendum est (sola intentio affectus) quemadmodum in Vincentio legitur: & ex ipsa sententia ita esse legendum aperte convincitur.
- Art. 3. in c. ubi dicitur in medio (cum autem intentio fortiter inhæserit) in Or. Tar. & in Vincentio legitur (attentio) sumitur tamen aliquando intentio pro attentione, ut q. 37. a. 1. arg. in contr. & in c. art. videre est.
- * Q. 34. art. 4. arg. in contr. sunt duo corrigenda: vnum est, verbum illud (architectorum) non enim sic legitur in Or. Aristotelico: sed in antiqua translatione legitur (architecton) in translatione Argiopili legitur (architectus) id est, principalis: ut sit sensus, quod delectatio est finis architectus, id est principalis: ita ut vox illa, architectus, sit casus nominandi. Alterum est relativum illud, quam, ubi dicitur (ad quam respicientes) quo loco legendum est (ad quem) scilicet, finem.
- * Item, ubi dicitur ibidem (hoc autem malum simpliciter) legendum est (hoc autem bonum simpliciter) quia sic habet Arist. textus.
- * Q. 35. a. 5. ad 1. ubi dicitur (ut contrarium delectationi divinæ) in Or. Tar. & in Contr. melius legitur (dilectioni divinæ.)
- * Art. 7. arg. 1. ubi dicitur (dolor cordis exterior) in Contr. legitur (dolor exterior)

rior) videtur tamen aperte legendum (dolor corporis exterior) quia hæc distinguebatur dolor cordis contra dolorē corporis: & dolor corporis vocatur exterior, sicut dolor cordis interior. Causa erroris videtur esse, quod hæc duo vocabula, cordis, & corporis, eodē prorsus scribuntur modo abbreviata scilicet, cor.

* Art. 8. in c. vbi dicitur in medio (vel ex parte causæ obiecti) videtur legendum (ex parte causæ, & obiecti) vt insinuetur, quod extraneum, de quo ibi loquitur, sumatur ex parte causæ ipsius tristitiæ, quæ causa est illius obiectum, vt dicitur in solu. ad 1. Et clariùs q. 36. a. 1. in c. ad finem, & art. 2. in c. Si verò legatur: Ex parte causæ obiecti, insinuetur, quod extraneum illud sumatur, non ex parte causæ ipsius tristitiæ, sed ex parte causæ ipsius obiecti: quod textui minimè consonat.

* Q. 36. art. 1. ad 3. vbi dicit. (respicit illud, quod principalius respicit eam) in Ori. Tar. & in Cont. meliùs legitur (quod principalius respicit causam) Vult enim dicere S. T. quod quando ex vna causa multi procedunt motus, quo modo ex amore procedit concupiscentia, delectatio, tristitia, &c. non oportet omnes tales motus principalius respicere illud, quod principalius respicit ipsa causa, sed solum primum motum. Et ideo concupiscentia, quæ est primus motus ab amore procedens, debet respicere principaliter bonum ipsum, quod amor principaliter respicit, non autem tristitia, quæ non est primus motus. Causa huius erroris fuisse videtur, quod in exemplari manu scripto ponitur hæc vox abbreviata, cam, quæ alicui vltia fuit significare, eam, literam, c. in e, commutando.

Q. 19. art. 2. arg. 3. vbi dicitur (pertineat rectitudinem voluntatis) legatur (ad rectitudinem, &c.)

Q. 40. a. 1. ad 1. vbi dicitur (quod vtrumque respicit, &c.) legendum est (quod vtrumque respicit) nam illud relativum refert cupiditatem, & spem, quarum vtraque est foeminini generis. In ori. manu scripto ponitur vox abbreviata, quæ magis significat vtraque, quàm vtrumque.

* Ibidem vbi dicitur (vt sic cupiditas) verba illa, vt sic, construenda sunt cum antecedentibus, vt faciant hunc sensum (quasi nihil reputatur vt sic) Deinde, vbi dicitur (cupiditas maximè videatur) legendum est (videtur) Est enim sensus illorum verborum iste, quod cupiditas maximè videtur tendere in bonum arduum, in quod etiam tendit spes, & ideo cupiditas ponitur pro spe. Sed quod cupiditas maximè videatur tendere in bonum arduum, probat, quia cupiditas tendit in bonum, quod magnum reputatur, & bonum, quod non est arduum, quasi nihil reputatur vt sic. Idem dixerat S. Thom. q. 3. art. 2. ad 3. Lege etiam quæstionem 46. art. 3. in c.

* Q. 41. art. 1. in c. post principium, vbi dicitur (Secundo magis proprie dicitur passio motus appetitivæ virtutis) desunt omnia verba sequentia (Et adhuc magis proprie motus appetitivæ virtutis, habentis organum corporale, &c.) sic enim legitur in Oci. Tar. & in Vincen. & sic profecto legendum est: quod vt intelligatur, adverte, gradus passionis esse quatuor, vt habet S. T. q. 22. a. 1. 2. 3. Primus est, qui comprehendit actum apprehensivæ virtutis. Secundus comprehendit actum appetitivæ virtutis, sive sensitivæ, sive intellectivæ: & istud genus passionis vocatur proprium. Tertiùs comprehendit actum appetitus sensitivi tantum, qui habet organum corporale, &c. & ista ratio passionis vocatur magis propria. Quartus comprehendit tantum actum appetitus sensitivi, nocumentum aliquod inferentem, quales sunt tristitia, dolor, &c. & ista ratio passionis vocatur maximè propria. Ex his quatuor gradibus tertius ex impresso, **quin incuria** prætermisus est in aliquibus impressionibus: qui tamen in ori.

manu scripto, & in Vincen. non prætermisus fuit. Ratio huius erroris ea videtur esse, quod cum bis eadem repetantur verba, hæc scilicet, motus appetitivæ virtutis, facile fuit verba, quæ post secundam repetitionem erant ponenda, ponere post prima, prætermittendo interim omnia interiecta verba, quæ diximus prætermisita.

* In eodem, a. in c. vbi dicitur prope finem (fit enim cum quadam transmutatione) legendum est (fit etiam, &c.) id est, fit quoq; Probabat enim ibi S. T. timorem esse propriissimè passionem, ostendendo convenire illi conditiones omnes, quæ propriissimæ passioni convenire debent: & postquam ostenderat convenire illi primam, de secunda adiecit: Fit etiam cum quadam, &c. id est, etiam convenit illi secunda, &c.

* In eodem, a. in c. prope finem, vbi dicitur (secundum quod malum habet virtutis super aliquod bonum) in Ori. Tar. & in Vincenio legitur (super aliquem) scilicet, super ipsum timentem, & non super aliquod bonum. Quæ lectio melior est, quia ut dicitur, art. 4. in c. in principio, timor est de malo, quod excedit potestatem timentis, ut scilicet, ei resisti non possit. Vide arg. 2. art. 4. & illius solutionem: & q. 45. art. 1. in c. vbi dicitur, quod timor refugit nocumentum futurum, propter victoriam eius super ipsum timentem.

Q. 2. art. 1. arg. 2. Arist. citatur auctoritas ex translatione antiqua, ex 2. Rhet. c. 5. satis obscura; quæ ex Trapezuntij translatione clariùs sic proponetur: In potestate alterius esse, ut plurimum natum est timorem inferre.

* In eodem art. in c. ad finem, vbi dicitur (sicut ille, qui est conscius criminis timeat, ne crimen reveletur) in Ori. Tar. & in Contr. meliùs legitur (timetur, ne crimen revelet) quæ verba sunt etiam Arist lib. 2. Rhe. cap. 5. sic dicentis: Quare conscij quempiam perperam fecisse, timeant, ne aut dicant, aut deferant.

Art. 2. in c. vbi dicitur in principio (quod timor provenit) removeatur illa vox; quod, ut patet ex alijs impressionibus, & ex Contr.

* Art. 4. ad 1. vbi dicitur (nihil prohibet quin in vno timore (in Ori. Tar. legitur (quin vno timore) remota præpositione, in. Et meliùs sic redditur sententia verborum, scilicet, quod vno timore, id est, mediante vno timore, præservat se ab alio timore.

* Et ibidem, vbi dicitur (& sic custodiat se non timere tunc illo timore) in Ori. Tar. & in Contr. & in alijs impressionibus legitur (& sic custodiat se non timentem illo timore) quæ lectio melior esse videtur: est enim sensus: Et sic, mediante, scilicet, vno timore, quem habet, custodiat se non timentem illo altero timore, quem refugit, ut in illum non incidat, nec ab illo corripiatur.

Q. 45. a. 2. ad 3. vbi dicitur (secundum æstimationem audaciæ) in Ori. Tar. & in Contr. meliùs legitur (audacis) quàm audaciæ.

* Art. 4. sunt duo mendacia in c. Nam, vbi dicitur in principio (sequitur apprehensionem appetitivæ virtutis, in Ori. Tar. & in Contr. meliùs legitur (sensitivæ virtutis) quod quidem ex verbis illis statim subiunctis scilicet: Virtus autem sensitiva &c. manifestè colligitur Et vbi dicitur post medium (quia non passi) in Ori. Tar. multo meliùs legitur (quia non passione, sed cum deliberatione, &c.)

* Q. 46. a. 8. in c. ad princi. vbi dicitur (vno modo ex facultate ipsius motus) legendum est (ex facilitate ipsius motus) quemadmodum ex ipsa colligitur sententia, & expressius ex S. T. 2. 2. q. 158. a. 5. ad 1.

* Q. 47. a. 2. in c. post princi. vbi dicitur in aucto. Arist. ex 2. Rhe. c. 5 (quod si homi.

homines putaverint, eos qui læserunt esse iuste passos, non irascuntur) legendum est (putaverint ab eis qui læserunt, &c.) alioquin nullo modo cum sententia, quam D.T. præterdit. verba quadrare possunt. In translatione Trapezuntij sic habetur. Ad hæc, id est, præter hæc, supple, non irascuntur homines, si intulisse ipsi putant iniuriam, ac ideo non iniuriâ vexari: non enim ex iure facto, aut dicto ira proficiscitur. Vbi vides planum horum verborum sensum esse, quod quando aliquis ab alio iuste, & merito quippiam iniuriæ patitur, non irascitur contra illum.

Q. 49. a. 1. in c. prope finem, vbi dicitur in definitione habitus (& aut secundum se, aut ad aliud) illa coniunctio, & est superflua, quemadmodum in Ori. Tar. videre est: & a. 3. eadem repetitur definitio remota illa coniunctione.

Art. 3. arg. 1. vbi dicitur (sit sciens) legatur (sit sciens) Et vbi dicitur (ante addisceret) legatur (ante addiscere.)

Art. 4. in c. in prin. vbi dicitur in definitione habitus (secundum quem) legendum est secundum quam) supple (dispositionem) vt legitur in Contr. Et vbi dicitur (aliquid ad hoc disponitur) legendum est (aliquid ad hunc disponitur) id est, habitus est dispositio in ordine ad naturam rei, & operationem, vel finem eius, secundum quam aliquid ad hunc, scilicet, finem naturæ, disponitur) Ita habetur in Ori. Tar. & sic repetitur à D.T. q. 50. art. 4. arg. 3.

* In eodem a. ad 1. vbi dicitur (& siquidem habeat forma determinare vnam tantum operationem) in Ori. Tar. & in Contr. melius legitur (determinate) quam (determinare) Nec tibi videatur superflue dici, quod forma determinate habeat determinatam operationem, quia duplex insinuat ibi determinatio: vna ex parte actionis, si sit illa vna, & determinata: altera ex parte formæ, quæ non possit multis modis disponi ad eandem operationem, scilicet, bene, vel male: sed quod determinate habeat illam, & vno tantum modo.

Q. 50. a. 4. in c. vbi dicitur in aucto. Arist. 3. de Anima (quod intellectus patibilibus cum sic fiat singula, &c.) illa dictio, sic, est superflua: & auctoritas male citatur in margine. 3. de Anima. t. 8. non enim habetur nisi. t. 18.

* Q. 52. a. 1. in c. vbi dicitur post principi. (in quantum attenditur perfectio formæ secundum ipsam formam, sic non dicitur ipsa esse parva, vel magna) in Ori. Tar. & in Contr. melius legitur (sic dicitur ipsa esse parva, vel magna) remota negatione. Vult dicere S.T. quod forma secundum seipsam, id est, in abstracto sumpta, dicitur magna, vel parva, non autem magis, vel minus: sed in concreto sumpta dicitur magis, vel minus. Eandem quoque sententiam repetit in hoc eodem arti. prope finem, vbi sic dicit: Dupliciter potest intentio, & remissio in habitibus, & dispositionibus considerari: vno modo secundum se, prout dicitur maior, vel minor sanitas, &c.

* In eodem a. in c. post medium, vbi dicitur (& figura etiam consequitur quantitatem) in Ori. Tar. legitur (forma, & figura etiam consequuntur quantitatem) Ita esse legendum, vel inde patet, quod S.T. hic loquebatur de quarta specie qualitatis, quam quidem non sola figura, sed forma, & figura constituent. Vnde paulo inferius vtramque coniunxit, dicens ex Arist. sententia, quod cum aliquid accipit formam, & figuram, non dicitur alterari. Colligitur etiam ex subiunctis verbis illis, scilicet. Inde est, quod neque etiam in istis, videlicet, forma, & figura, non autem in ista.

Art. 3. in c. iam in fine, vbi dicitur (non disponit augmentum) legatur (ad augmentum.)

- * Q. 53. a. 1. in c. vbi dicitur paulò ante medium (nequiterum in intellectu agente potest aliquid esse contrarium) in Ori. Tar. & in Contr. melius legitur (nequiterum intellectui agenti potest aliquid esse contrarium) Probat enim S. T. species inelligibiles nec habere contrarium ex parte sui, nec ex parte suæ causæ, quæ est intellectus agens. Ergo sicut dixerat, ipsi speciei nihil esse contrarium; ita dicturus erat, ipsi intellectui agenti nihil esse contrarium.
- * Q. 54. a. 1. in c. ad finem, vbi dicitur (quibus inclinatur potentia ad determinationem actus) in Ori. Tar. melius legitur (ad determinatos actus.)
- Q. 55. a. 2. ad 1. vbi dicitur (oportet quòd in operante præexistat secundum virtutem aliquam conformis dispositio) in Ori. Tar. legitur (aliqua conformis dispositio) ita vt illud relativum non referat præcedentem, sed subsequentem dictionem.
- Q. 56. a. 5. in c. vbi dicitur in medio (sed ad aliquid annexum habitibus intellectivæ partis) legendum est (sed aliquid annexum) remota præpositione, ad.
- Q. 59. a. 5. in c. vbi dicitur prope finem (secundum quòd vires inferiores sequuntur motum superiorem) in Ori. Tar. melius legitur (motum superiorum)
- Q. 60. a. 4. in c. vbi dicitur post medium (& ideo diversæ passiones concupiscibilis non pertinent ad diversas virtutes morales, quia eorum motus) legatur (quia earum motus) scilicet, earum passionum.
- Art. 5. in c. vbi dicitur post principium (& quia ordine quodam ratio inferiorum hominis partes regit, & etiam se ad exteriora extendit, & ideo etiam) in Ori. Tar. & in Contr. legitur (ideo etiam) ablata coniunctione, &, quæ profecto perturbat sententiam.
- * In odem art. in c. vbi in fine dicitur, quòd secundum Arist. sunt undecim virtutes morales circa passiones, inter quas connumeratur iustitia, & statim additur (si igitur addatur iustitia, quæ est circa operationes, erunt omnes duodecim) videtur esse contradictio. In Romana verò impressione aliter legitur: Nam dicitur, quòd virtutes morales circa passiones sunt decem, remotà ab illarum consortio iustitiâ: & deinde additâ iustitiâ ipsâ, dicuntur omnes virtutes morales esse undecim. In Ori. Tar. & in Contr. & in omnibus orig. antiquis legitur priori modo. Et certè utraque lectio ratione defendi potest. Primùm quòd iustitia non sit inter virtutes illas connumeranda, quæ circa passiones versantur, vel inde patet, quòd illa semper dicitur circa operationes versari. Præterea in toto isto a. 5. in quo distinguit S. T. virtutes circa passiones existentes, nusquam neq; in c. neque in solutionibus argumentorum de iustitia aliquam fecit mentionem, cum aliarum omnium meminerit, vel in c. vel in argumentorum solutionibus. Ex altera parte scimus duplicem esse iustitiam, legalem, & particularem: & de legali S. T. videtur insinuare, quòd etiam versetur circa passiones, 2. 2. q. 58. a. 9. ad 3. Quare videbitur alicui quòd iustitia inter virtutes morales circa passiones existentes connumerata, sit legalis: & quæ postea superadditur circa operationes, sit particularis, cuius quidem accessione fiat numerus virtutum moralium duodenarius. Huic opinioni videntur verba S. T. favere, qui sic loquitur: Si igitur addatur iustitia, quæ est circa operationes, hoc est, si addatur illa altera iustitia, quæ versatur circa operationes; insinuans ex ipso loquendi modo, vnam iustitiam versari circa passiones, alteram circa actiones. Præterea hæc eadem lectio reperitur in tabula Bergami, verb. virtus. 225. & Contr. probatur. Ex his igitur opinionibus eligat lector vitam maluerit: posterior tamen doctrinæ S. T. magis consentanea videtur.
- Q. 61. a. 1. ad 3. vbi dicitur (& prudentia) legendum est (à prudentia) vt in omnibus alijs originalibus legitur.

* Art. 5. in c. vbi dicitur ad principium (pater igitur quoddam exemplar) in Or. Tar. & in Contr. legitur (oportet igitur quoddam exemplar) quæ lectio melius antecedentibus, & sequentibus quadrare videtur.

Ibidem vbi dicitur post medium (quædam virtutes sunt transeuntium) in Or. Tar. & in Contr. legitur (transcendentiū) id est illorum, qui transcendunt res humanas. Quæ lectio sublequentibus magis quadrat: Dicuntur enim virtutes purgatoriae esse transcendentiū, scilicet, res humanas, & in divinam tendentiū similitudinē.

Paulo inferius, vbi dicitur (vt anima non terreatur propter excessum à corpore, & accessum ad superna) in Or. Tar. & in Contr. legitur (propter recessum à corpore) in Or. verò Tar. legitur (& ascensum ad superna) quæ lectio melior videtur esse, quia nomen ascensus maiorem videtur habere emphasim, quam nomen accessus: & maior ratio terrendi videtur esse in ascensu, quam in accessu ad superna: & etiam, quia ad superna accedimus non aliter, quam ascendendo.

Ibidem arg. 3. vbi dicitur (solis se inferunt divinis) in Or. Tar. legitur (inferunt) quod melius videtur esse.

Q. 62. a. 1. ad 2. vbi dicitur (sicut quibus Deus sit) in Or. Tar. legitur (sicut quibus Deus sit) & sic ex verbis illis sequentibus colligitur esse dicendum (sed quibus nos efficiunt)

Art. 3. in c. vbi dicitur ante finem (secundò verò est voluntas, quæ ordinatur in illum finem) ex orig. manu scripto sic colligitur esse legendum (secundò verò voluntas ordinatur ad illum finem) quæ lectio ideo melior iudicari debet, quia antecedentibus, & sequentibus magis est consentanea.

Q. 63. art. 2. ad 3. in fine, vbi dicitur (Si igitur actus humani) in Contr. legitur (Sic igitur)

Art. 4. in c. vbi dicitur prope finem (ad diversas politicas) legendum est (politicas) vt in antiquis impressionibus, & in Contr. habetur. Nam politica non dicitur pro republica, sed politia, æ. à qua derivatur, politicus, a, um, &c.

Q. 64. a. 4. arg. 3. vbi dicitur (Euticis) legendum est, Eutychetis, quia nomen illius hæretici declinatur, Eutyches, tis.

* Q. 66. art. 6. ad 1. vbi dicitur in principi. (Ad 1. ergo dicendum quoddam hoc modo non se habent fides & spes ad charitatem, &c.) in Or. Tar. alio modo legitur (Ad 1. ergo dicendum, quoddam non hoc modo se habet fides ad spem, & charitatem) quæ sanè lectio retinenda est: nam in argumento facta fuerat fidei comparatio ad spem, & charitatem simul, quo modo prudentia se habere dicitur ad virtutes morales. Hoc modo etiam explicavit hanc litteram Contr.

Q. 67. a. 1. in c. post princip. vbi dicitur (Materiale quidem est in eis virtutibus) legitur (in his virtutibus) vt in Contr. & in alijs legitur orig. manu scriptis.

* Art. 5. ad 2. vbi dicitur (sed imperfectio fidei, & perfectio gloriæ opponuntur ad invicem, & respiciunt idem obiectum) legendum est (respiciunt idem subiectū) vt habetur in Or. Tar. & ex antecedentibus, & sequentibus evidenter colligitur.

* Art. 3. vbi dicitur (ergo hoc remoto, per quod videtur veritas prima) legendum est (per hoc quod videtur veritas prima) vt in Contr. & Ori. Tar. habetur.

Q. 68. a. 1. arg. in contra. vbi dicitur (distinguit septem dona, quas dicit) in Contr. habetur (quas dicit) Et vbi dicitur ad finem (à virtutibus moralibus, quas dicit) legendum est (quas dicit) Et miror, hos apertissimos solocismos in antiquis impressionibus intactos fuisse relictos. Quæ sanè causa me movit ad hæc, & similia errata, quantumvis facilia, & omnibus pervia, corrigenda: ne si diutius relinquerentur intacta, iure præscriptionis postea defendi possent quo iure

- multa hæcenus in his libris permixta sunt, & ut credo, in posterū permittentur.
- * Ad 1: ubi dicitur (aliquid superveniens) in Or. Tar. legitur (aliquid supereminens) Et quamvis utraq; lectio salvari possit, melior tamē videtur esse posterior: significatur enim, quod dona habeant aliquid, per quod excedunt rationem virtutis, & illi superemineant, ratione cuius sunt divinæ virtutes. Vide a. 2. ad 1. ubi dicitur, quod dona excedunt communem perfectionem virtutum.
- Art. 5. arg. 3 ubi dicitur prope finem (nullum opus bonæ actionis surgit) addatur; ad, & dicatur (ad nullum opus, &c.) ut legitur in Contr.
- * Art. 7. in c. in medio, ubi dicitur (& in ipsis virtutibus intellectualibus, contemplativæ præferuntur activis, ut sapientia intellectui, & scientia prudentiæ, & arti. in Or. Tar. & in Contr. melius legitur sic (ut sapientia, intellectus, & scientia prudentiæ, & arti.)
- * Art. 8. ad 2. in fine, ubi dicitur (circa rationē propriam) per hæc verba nō videtur rectè posse exprimi quod S. T. voluit significare. Loquebatur ibi S. T. de bona hominis dispositione quoad mores, quæ habetur per virtutes morales: non autē de bona dispositione, qua ratio, intellectusq; noster benè se habet circa cognitionem, quæ beneficio scientiarū parari solet. Tractare ergo de dispositione, qua homo benè se habet circa rationem propriā, non est tractare de dispositione priori, qua benè se habet circa mores; sed de posteriori potius, qua benè se habet circa rerum cognitionem, quod ab animo D. T. alienum profectō erat: & ideo aliter hæc litera legenda est. In Or. Tar. legitur sic (in ordine circa rationē propriam) verū melius legeretur (in ordine ad rationem propriā) ut hæc sententia simili sententiæ subsequenti respondeat, quæ sic habet: Se benè habeat in ordine ad Deum) ut sit planus horum verborum sensus, quod per bonā dispositionem, qua benè se habet homo circa mores, in ordine ad rationem propriam, rectè disponatur, ac benè se habeat circa mores, in ordine ad Deum. Et profectō huic nostræ censuræ optima suffragatur coniectura: nam in ori. manu scrip. vox illa, circa, abbreviata ponitur, & duabus tantum literis comprehensa, quæ prima facie videtur idem esse, quod, ad. Vnde quemadmodum modo, quando significat, circa, videtur prima facie significare, ad: ita quando expressè significabat, ad, visū fuit alicui librario transcribenti significare idem quod, circa: & ideo pro, ad, transcripsit, circa.
- Q. 69 a. 2. ad 2. ubi dicitur in aucto. Arist. 9. Ethic. c. 4. (fugiendum est malitiam intensè) legendum est, fugienda est malitia intensè: quo loco in translatione Trappezuntij sic habetur: Enixè fugienda pravitas est.
- Ad 3. ubi dicitur (Consolatur autem in hac vita per Spiritum Sanctum) expungatur præpositio, per, & legatur, Spiritum Sanctum, quemadmodum legitur in Ori. Tar. Est enim sensus, quod homines in hac vita consolantur, Spiritum Sanctum participando.
- Art. 3. arg. in contr. ubi dicitur (tanguntur in oculo) removeatur illa præpositio, in:
- * Ibidem in c. ubi agendo de prima beatitudine ante medium dicitur (quod potest referri, vel ad contemptum divitiarum, vel ad contemptum bonorum) legendum est, ut habetur in Contr. (vel ad contemptum honorum) Superius enim dixerat, vitam voluptuosam consistere, primum quidem in affluentia bonorum, sive illa bona sint divitiæ, sive sint honores, ad quorum contemptum posita est prima beatitudo.
- * Ibidem in solu. ad 2. ubi dicitur in fine (in quibus diriguntur) in Contr. & in Or. Tarrac. legitur, in quibus dirigunt. Loquuntur enim ibi D. Thom. de actibus.

In quibus dona illa, scientia, & consilium, dirigunt, id est, officium dirigendi sortuntur.

* In solu. ad 3. vbi ad princ dicitur (sed inter dona exequentia distribuuntur) in Or. Tar. & in Contr. legitur (attribuuntur) & bene, quia ibi agitur de attributione beatitudinum ad dona: & verbum, distribuuntur, nihil videtur hoc loco significare, quod proposito D. T. conveniat.

* Q. 70. a. 1. ad 2. vbi dicitur prope finem (in actibus autē virtuosus, non sicut propter finem, sed propter honestatem, quam continet. delectabile in virtuosus) in Or. Tar. sic habetur (quam continet, delectabilem virtuosus) quæ lectio germana est: significatur enim, quod delectatur homo in actibus virtuosus propter honestatem, quam ipsi actus continent, quæ honestas est delectabilis virtuosus. Causa errandi mihi videtur esse, quod vna litera, m, mutata fuit in duas, scilicet in i, &, n, & sic, vbi legendum erat, delectabilem, scriptum fuit, delectabile in.

Art. 3. vbi dicitur post princ. (qui quidem processus attenditur secundum hoc, ut in primo) legendum est (ut primo) remota præpositione, in, quemadmodum in Contr. & in or. manu scripto habetur.

* In solu. ad 1. vbi dicitur (fructus ibi singulariter nominatur propter virtutē generis) legendum est (propter unitatem generis) facile enim fuit librarium, aut impressorem falli ex voce abbreviata, quæ in orig. manu scripto sic ponitur, unitatem, quæ utrumque prima facie significare videtur, ut qui fuerint oculati testes, facile concessuri sunt.

Q. 71. art. 4. in c. vbi dicitur post princ. (vnde simul habitu in nomine existente) ponitur, nomine, pro, homine.

Art. 5. in c. prope finem, vbi dicitur (Quandoque autem actus voluntatis directē fertur in aliud) in Or. Tar. melius legitur (fertur in illud.)

Ibidem solu. ad 1. vbi dicitur (sed meritum non potest esse, nisi aliquid faciat) legendum aperte est (nisi aliquis faciat, &c.) ut habet Contr.

Q. 72. a. 4. ad 2. vbi dicitur (non secundum illud, quod vnum continetur in altero; sed secundum illud, quod vnum excedit alterum) in Or. Tar. sic habetur (non secundum id, secundum quod vnum continetur in altero; sed secundum id, secundum quod vnum excedit alterum) quæ lectio multo melius mentem D. T. declarat: quæ alijs verbis ira proponeretur: Non qua parte vnum continetur in altero, sed qua parte vnum excedit alterum.

* Art. 5. in c. vbi dicitur statim post princ. (in alijs tamen potest inveniri in alijs specie) litera satis est depravata. In Contr. sic legitur (in alijs tamen potest inveniri in vna specie.) In Or. verò Tar. multo melius sic (in alijs tamen potest inveniri, quæ sunt eadem specie.)

Ibidem arg. 1. in fine, vbi dicitur (nec dum quod sint vnius speciei) in alijs impressionibus legitur (nec dicitur, quod sint vnius, &c.) sed ut colligitur ex Or. Tar. legendum sanè est (nec dicendum, quod sint vnius speciei.)

Art. 6. in princ. c. vbi dicitur (ad vnum finem: proprium, quod est obiectum proprium) in Or. Tar. & in Contr. legitur (quod etiam est obiectum proprium) addita coniunctione etiam, qua addita sententia melius exprimitur.

* Art. 8. ad 2. vbi dicitur (Si tamen recedere à veritate non sit præter intentionē) in Or. Tar. & in Contr. legitur absque negationis nota, hoc modo (si tamen recedere à veritate sit præter intentionem.) Vide Caiet. in comment.

Q. 73. a. 2. in c. ad finem, vbi dicitur (non posset remanere substantia actus, vel affectio agentis) videtur sanè legendum (vel actio agentis.) Nam dicere, affectio agentis.

- agentis, non videtur quadrare sententiæ. Et quamvis Contr. priori modo legerit illius tamen cōmentarium, & interpretatio alterā lectionem insinuare videtur.
- * Art. 3. in c. post princ. vbi dicitur (per cōmensuratiōem prioris principij) nō videtur ita legendum, sed hac ratione (per comparatiōem prioris principij) ut sit sensus, quod tanto ægritudo est gravior, quanto illa debita humorum cōmensuratio per eam tollitur, quæ per comparatiōem prioris principij sumitur, id est, quæ ex relatione ad prius principium consurgit. Cui quidem sententiæ exempla à D. T. subiecta mirifice respondent, cum altera lectio, præter vitium Tautologiæ, falsam quoque sententiā præse ferre videatur. Significari enim per eam videtur, quod per cōmensuratiōem prioris principij tollatur debita humorum cōmensuratio: quod falsum profecto est.
- Art. 6. in c. post medium, vbi dicitur (cuius voluntas intentione prioris finis inclinatur) in Or. Tar. & in Contr. melius legitur (ex intentione, &c.)
- * Art. 8. ad 2. in medio, vbi dicitur (& in quibusdam eorum, quæ sunt contra ipsum) legendum est (contra seipsum) alioquin illud relativum videretur potius referre Deum, quem prius ibi nominaverat S. T. quàm seipsum hominem, de quo ibidem habebatur sermo.
- * Art. 9. in c. vbi dicitur in fine (& in tribulationem plurimorum redundat) in Or. Tar. legitur melius (& in turbationem plurimorum, &c.) quo verbo melius auctoris significatur mens. Naturale enim est, ex iniuria alicui famosæ personæ illata, ut ibi dicitur, multos animo turbari, potius quàm tribulari.
- * Art. 10 a. 3. vbi dicitur (si id quod agit, magis ei imputaretur, &c.) in aliquibus impressiōibus dicitur (si id quod agit, maius, &c.) At verò neutro modo est dicendum, neque magis, nec maius, sed (magnus) quemadmodum ex ipsa solutione colligitur evidenter, vbi sic habetur: Dicendum quod homo (magnus, id est, homo maiorem habens dignitatem, non reportat incommodum ex bono, quod habet, id est, ex sua dignitate.
- * Q. 74. a. 2. arg. 3. vbi dicitur (hoc autem non sufficit ad hoc, quod sint obiecta peccati) dicendum apertè est (subiectum peccati.)
- * Art. 9. ad 2. vbi dicitur in fine (quod est rationes æternæ) in Contr. melius legitur (quod est rationes æternæ) loquitur enim ibi de obiecto rationis superioris, de quo subiungit, quod est rationes æternæ, ut S. Th. ex August. demonstrat, 1. p. q. 79 a. 9.
- * Art. 10. in c. post medium, vbi dicitur (& simul apprehendendo remittitur) in Contr. legitur (renittitur) & in quadam impressiōe antiqua sic manu correctum reperi. Loquitur enim D. T. de renisu, quo intellectus dum primo motu aliquid apprehendit fidei contrarium, antequàm rationis deliberatio possit accedere, renittitur fidei: qui renisus, & dissensus nondum est peccatum lethale, quo usque rationis deliberatio accedat.
- Q. 76 a. 2. arg. 3. vbi dicitur (ergo in ignorantia non erit peccatum) legatur (ergo ignorantia non erit, &c.)
- Q. 77. a. 2. in c. post medium, vbi dicitur (Quandoque homo considerat id, quod habet in habitu, propter aliquod impedimentum, &c.) legendum est (non considerat.)
- * Art. 5. in c. vbi dicitur in medio (aut alicuius huiusmodi acceptionis) in Contr. & in antiquis impressiōibus legitur (acceptionis.) In origin. manu scriptis, hæc vox ponitur alibi evitata hoc modo accepnis, quæ ideo utrunq; significare potest, & acceptionis, & accept. onis. In V. in quoque Belg. legitur, accepnis

in Speculo moral. lib. 3. part. 2. dist. 6. ad 5. quam lectionem si recipiamus, non mine acceptionis videtur S. T. comprehendere omnes vires apprehensivas, alias ab imaginatrice, quibus accipimus, atque apprehendimus res aliquas esse nobis convenientes, ac bonas, ut sit sensus, aut sunt, supple, delectabilia, secundum apprehensionem alicuius huiusmodi acceptionis, id est, alicuius potentie apprehensivæ, quales sunt vis æstimator, memoria, & intellectus. Prohuius interpretationis intelligentia lege solutionem ad 2. Verum alicui fortitan videri poterit, non fuisse scriptum à D. Th. acceptionis, sed, acceptionem; ut sit sensus: Sunt delectabilia secundum apprehensionem imaginationis, aut secundum acceptionem alicuius huiusmodi apprehensionis: ita ut relativum illud alicuius, referat, apprehensionem. Id colligi potest ex verbis alijs S. T. positis in q. 32. art. 5. in c. vbi sic dicit: Homines delectantur in hoc, quod laudantur, vel honorantur ab alijs; quia, scilicet, per hoc accipiunt æstimationem, in seipsis aliquod bonum esse. Ita ut velis S. T. hoc loco nobis insinuare, alia, quæ esse delectabilia delectatione quidem animalium, duobus modis: vel secundum apprehensionem imaginationis, vel secundum acceptionem apprehensionis. Illa bona quæ nostra sunt, & apprehenduntur esse nobis convenientia; qualia sunt divitiæ, & ornatus, dicuntur priori modo delectabilia, scilicet, secundum apprehensionem. Illa verò quæ in aliorum actionibus consistunt, ut laudatio, aut honoratio, quæ ab alijs laudamur, & honoramur, sunt nobis delectabilia posteriori modo, scilicet, secundum apprehensionis acceptionem, quatenus ab illis, ut dixerat S. T. accipimus æstimationem, aut apprehensionem hanc, quod in nobis aliquod bonum residet, ratione cuius sumus & honore, & laude digni. Priorem lectionem persuadere nobis possunt exempla à D. T. subiuncta, scilicet, pecunia, & ornatus vestium, quæ non sunt delectabilia nisi priori modo, secundum apprehensionem imaginationis. Posteriorem verò, quia significare, & comprehendere omnes potentias apprehensivas sub nomine acceptionis, non videtur rationi multum consentaneum. Verum postquam de mente S. T. nobis aperte constat, de verbis, quæ incuriâ Librariorum facile corrumpi solent, non est quod amplius sollicitemur. Mihi verò magis probatur prior, quam posterior lectio.

Q. 78 a. 3. in c. prope finem, vbi dicitur (puta si aliquis prohibeat peccare) in Or. Tar. & in Contr. legitur, prohibeatur peccare.

Q. 79 a. 2. in c. post medium ponitur (defecit) pro, deficit. Et arg. r. vbi dicitur (Omne autem quod a deo) legendum est (quod est à Deo.)

* Art. 3. arg. 1. vbi dicitur (quod Deus non est causa eius, quod homo sit deterior) legendum planè est (non est causa eius, quo homo sit deterior) id est, eius rei, quæ homo sit deterior, ut ex minore propositione colligere poteris.

Q. 80 a. 1. arg. 1. vbi dicitur (Peccatum dire et in effectu consistit) legendum est (in effectu) ut habet Or. Tar.

Q. 81 a. 1. in c. post medium, vbi dicitur (secundum quod in civilibus. Contr. habet (in civilibus.)

* Ibidem in solu. ad 3. vbi dicitur (est tamen ibi virtute humanæ naturæ) in Or. Tar. multo melius legitur (est tamen ibi virtute humana natura) (scilicet, in teatine, quam naturam humanam comitatur talis culpa, scilicet, originalis. Art. 5. arg. 3. vbi dicitur in auctor. Damasc. (prævenit in Virginem) in suo orig. legitur (supervenit.) En vbi dicitur in fine (& sic eius filij peccatum originale contrahent) legendum aperte est (contraherent) ut habet Conradus.

- Q. 83. a. 4. Titulus articuli videtur mutilus, in quo dicitur (videtur quod prædictæ potentia non sint magis infectæ, quam aliæ) nam non antea expressisse videtur S. Th. alicubi illas potentias, de quibus dicitur in titulo: Videtur quod prædictæ potentia, &c. Conradus affirmat iam de illis fecisse mentionem a. 3. ad 2. Ibi tamen non sigillatim exprimuntur, sed generatim. Quare aut dicendum est, de illis fecisse mentionem, & sigillatim illas explicasse in distributione quæst. 83. & articulorum enumeratione, vbi sic dicitur: Quæro vtrum aliqua potentia animæ sint specialiter infectæ, scilicet, generatiua vis, concupiscibilis, & sensus tactus; aut titulus in suam integritatem restituendus. In Vincent. Bel. sic proponitur iste articulus: Vtrum vis generatiua, & vis concupiscibilis, & sensus tactus sint magis infectæ, quam aliæ potentia.
- * Q. 84. a. 1. in c. ad finem, vbi dicitur (Videtur quod per divitias homo acquirit facultatē perpetrandi quodcumque peccatum, & adhibendi desiderium cuiuscumque peccati.) In Vincent. Bel. legitur (& adipiscendi desiderium, &c.) quæ lectio melior est. Verum neutra sanè lectio videtur satis quadrare. Et ideo quantum colligitur ex art. 2. eiusdem quæstionis in c. ad finem, vbi hæc eadem verba repetita inveniuntur, dicendum est (& adimplendi desiderium cuiuscumque peccati.)
- In 2. arg. vbi dicitur (sed divitiæ non appetuntur, nisi vt vtilem aliquem finem) in Contr. & in Or. Tar. habetur (nisi vt vtilis ad aliquem finem.)
- Art. 2. in c. prope finem, vbi dicitur (in primo quidem ordine habet rationem principij, & finis) aperte legendum est (habet rationem principij finis) remota coniunctione, &c.
- Art. 4. in c. post princ. vbi dicitur (& secundum hoc in pluribus vnum vitium ex alio oritur) legendum est, vt in pluribus.
- * Ibidem in solu. ad 4. vbi dicitur (& ideo superbia non quasi vniversale vitium connumeratur alijs) in Or. Tar. & in Contr. multo melius legitur sic (& ideo superbia quasi vniversale vitium non connumeratur, &c.) apposita negatione verbo connumeratur; alioquin cum videatur negari, quod superbia sit vniversale vitium, perverteretur sententia.
- * Q. 85. art. 1. ad 2. vbi dicitur in fine (ex illa parte, quæ ordinatur ad Deum) in Or. Tar. & in Contr. legitur (ex illa parte, qua ordinatur ad terminum.) Et ita profecto esse legendum, ex art. sequenti, vbi eadem sententia repetitur, & declaratur, evidenter haberi potest.
- * Art. 4. in c. ad prin. vbi dicitur (Omne enim esse, & bonum consideratur per aliquam formam, &c.) sententia depravata est. Et quantum colligitur ex Or. Tar. ita legendum est (Omne enim ens, & bonum consideratur esse per aliquam formam) id est, consideratur habere esse per aliquam formam. Cui sanè lectioni consonat commentatio Contr. Et verba S. T. proximè præcedentia eandem lectionem retinendam esse aperte indicant.
- * Art. 6. in c. post medium, vbi dicitur (sed corpus humanum, quod est incorruptibile secundum suam naturā consideratum) legendum planè est (quod est corruptibile secundum suam naturam consideratum) quemadmodum habetur in Cor. & in Or. Tar. & etiam in Vinc. Bel. in Specul. moral. p. 2. d. 16. ad 6.
- P. 86. art. 1. ad 3. vbi ad finem dicitur (ex obiecto alicuius corporis) legendum est (ex obiectu) id est, ex obiectione alicuius corporis. In exemplari manu scripto legebatur, ex obiectu, quo modo legendum erat, & aliquis sciolus mutavit litteram u, in o, vt pro obiectu, legeretur, obiecto,

* Art. 2. ad 3. sunt quædam verba transposita hoc modo (Dicendum quod actus peccati facit distantiam a Deo, quam quidem distantiam sequitur defectus nitoris hoc modo, sicut motus localis, &c.) & ideo pariunt aliquam obscuritatem. Quæ verba sicut aptiora, si iterum transposita fuerint hoc modo. Dicendum quod actus peccati facit distantiam a Deo, hoc modo, sicut motus localis facit distantiam localem: quam quidem distantiam sequitur defectus nitoris. Unde, &c.

* Q. 87. a. 1. ad 1. ubi dicitur (unde sicut malum est per accidens in actu peccantis præter intentionem ipsius) deest coniunctio, & ex cuius defectu sententia omnino pervertitur: & ideo legendum est (& præter intentionem ipsius) ut hæc verba sint interpretatio illius, quod est, per accidens.

* Art. 3. arg. 3. ubi dicitur (Nullus sapiens facit aliquid, &c.) in Ori. Tar. legitur (Nullus semper facit aliquid, &c.) quæ lectio magis profecto literæ consentanea est. Ad probandum enim quod Deus non semper, id est, pœna æterna, peccatum puniat, magis quadrat dicere, nullus semper facit aliquid, nisi propter se in ipso delectetur, quia nullum violentum est perpetuum, quam dicere, nullus sapiens facit, &c. Id enim non tendit ad probandum, quod Deus non semper puniat, sed ad probandum tantum, quod non puniat: quod quidem a mente D. Thome erat.

In solu. ad 3. ubi dicitur (quæ hæc requirit) in Ori. Tar. & in Contr. melius legitur (quæ hoc requirit) id est, quæ iustitia divina requirit hoc; scilicet, quod puniat semper.

* Art. 4. ad 1. ubi dicitur (sed secundum illud. 1. Cor. 13.) removeatur illud, sed.

* Art. 7. in c. ubi in medio dicitur (quæ ex defectu naturæ hominibus contingunt) in Contr. & in Ori. Tar. legitur, in hominibus, addita præpositione, in.

* Q. 90. a. 2. in c. ante medium, ubi dicitur (unde oportet quod lex maxime respiciat ordinem, qui est in beatitudine) in Contr. legitur, qui est in beatitudine: ita ut præpositio, in, significet ibi motum ad quem, & non motum in quo.

* Q. 94. a. 4. in c. ubi post prin. dicitur (& ideo si in communibus sit aliqua necessitas) in margine innuitur legendum esse, non necessitas, sed veritas. Verum in Ori. Tar. & in Contr. & etiam in Vin. Bel. l. 1. Specu. mora. p. 2. d. 2. ad 5. non legitur, veritas, sed, necessitas: & profecto ita legendum est. Nam evidentissimum est. S. Th. ibi sermonem facere de differentia inter principia cognitionis speculativæ, & inter principia cognitionis practicæ. Differentia autem hæc in eo consistit, quod principia cognitionis speculativæ, & in se, & in suis conclusionibus habent necessitatem, id est, veritatem sine defectu, quia hoc significatur per necessitatem: verum principia cognitionis practicæ in se quidem habent necessitatem, id est, veritatem sine defectu, in suis autem conclusionibus minime: sed quanto conclusiones magis particulares fuerint, tanto in eis invenitur maior defectus, id est, veritas minus constans, minusque necessaria. In Contr. verò aliquid ulterius additur in illis verbis: legitur enim sic (& ideo, & si in communibus sit aliqua necessitas) addita coniunctione, &, quæ sententiam reddit paulo aptiorem.

* Q. 95. a. 3. in c. post prin. ubi dicitur (Quælibet etiam res recta, & mensurata) legendum est (regulata, & menturata) ut ex antecedentibus verbis colligitur: & aptius ex subiuncta propositione minori, quæ sic habet. Lex humana est mensura regulata, vel mensurata.

* Ibidem in fine, ubi dicitur (hoc ipsum in ultima parte determinationis ostenditur) videtur dicendum (in ultima parte descriptionis, &c.) quia cum ibi explicet omnes legis proprias qualitates, ut ostendat recte illas fuisse ab Isidoro in descri-

- prione ipsius legis comprehensa, profecto ratio ipsa postulare videtur, ut sit legendum, in vltima parte descriptionis, & non, determinationis.
- Q. 98. a. 3. arg. 1. in fine, vbi dicitur (in libris consequentibus legem) in Ori. Tar. melius legitur (consequentibus legis) id est, in libris legis consequentibus.
- Q. 99. a. 3. in c. post medium, vbi dicitur (eo quod prima ex frugibus oblationes Deo offerebantur) in Contr. & alijs originalibus legitur (eo quod primo, &c.).
- Art. 6. in c. vbi dicitur in medio (dabatur populo adhuc imperfecto in comparatione ad perfectiorem) aperte legendum est (ad perfectionem.)
- Q. 100. arti. 5. in c. post prin. vbi dicitur (ad hoc autem quod aliquis in aliqua communitate bene moretur) legendum est (bene commoretur.)
- * Ibidem in solu. ad 3. vbi dicitur (prohibitio inordinationis circa iuramentum specialiter præcepto decalogi prohibetur) litera videtur corrupta, quia non bene dicitur, prohibitio prohibetur. Vnde, vel legendum est: Ratio inordinationis circa iuramentum speciali præcepto decalogi prohibetur: quæ lectio menti, & doctrinæ D. T. hinc traditæ multum consonat: vel sic: Inordinatio circa iuramentum, &c.) expuncta voce illa, prohibitio, quæ omnino superflua est.
- * Q. 101. arti. 4. arg. 3. vbi dicitur (secundum quem modum tabernaculum, & vasa eius sacrificari dicebantur) in Ori. Tar. melius legitur (sanctificari dicebantur) Tabernaculum enim non sacrificabatur, sed sanctificabatur; id est, cultui divino dedicabatur: quod quidem illis verbis S. T. significare voluerat.
- * In solu. eiusdem arg. 3. litera multum depravata est, vbi dicitur (quod sacra, aut sacrificia, & sacramenta erant) Et quantum ex Ori. Tar. colligitur, sic est legendum (quod, & sacrificia, & sacramenta erant sacra) Vult dicere S. T. verum esse, quod omnia sacrificia, & sacramenta erant sacra: non tamen contra, omnia sacra erant sacrificia, aut sacramenta, & ideo distingui sacra, à sacramentis, & sacrificijs; ad hoc enim tendebat argumentum, ut probaret, sacra non distingui à cæteris præceptis cærimonialibus, præcipue à sacramentis, & sacrificijs.
- Q. 102. a. 3. ad 2. post medium, vbi dicitur (agnum, cum irrationales modus coragimus) legendum est, cum irrationales motus, &c.
- * In solu. ad 7. vbi dicitur (pretium carnis) legendum est, pretium canis, ut habetur Deuterono. 23.
- * Art. 4. ad 4. propè medium, vbi dicitur (& cocco bis tincto, per quem designatur ignis) & in sequentibus verbis multa depravata sunt. Primùm non ibi perodus terminatur: & ideo post vocem, ignis, duo puncta sunt collocanda. Deinde, vbi statim additur: Et ideo quia materia, &c. legendum est, & hoc ideo, quia materia, &c. Et vbi dicitur statim, & interius tabernaculum, ibi legendum est: Et ideo interius tabernaculum, & ab illis verbis alia periodus incipiat: quæ omnia ita habentur in Contr. Ibidem paulò inferius, vbi dicitur (soli sapientes) aperte legendum est, soli sacerdotes, quemadmodum in Romana impressione in margine adnotatur.
- * In solu. ad 6. vbi dicitur ante medium agendo de dignitate sacerdotali (Et fructum sui regiminis, scilicet, sanctitatem populi acceptam Deo offerre) in Ori. Tar. melius legitur, Deo offert, quorum verborum sensus est: Rectè significatur dignitas sacerdotalis per altare thymiamatis, quia fructum sui regiminis, scilicet, sanctitatem populi Deo offert, &c.
- In eadem solu. ante finem, vbi dicitur (nam Gentiles infra templa) legendum est, intra templa.
- In solu. ad 8 post medium, vbi dicitur (Tegebantur interius tabulæ cortinis quatuor

- tuor coloribus) In Ori. Tar. & in Contr. melius legitur, quadricoloribus.
- In eadem quoq; solu. ad finem, vbi dicitur (toleranda adversorum) legendum est, tolerantia adversorum.
- In solu. ad 10. propè finem, vbi dicitur (Per neomeniam autem, quæ est intentio novæ lunæ) in aliquibus impresionibus legitur intentio novæ lunæ; in alijs vero, incensio. Verùm nullo istorum modorum legendum est, sed hac ratione, inceptio novæ lunæ: quia neomenia idem est, quod novilunium, cui sanè convenit esse lunæ inceptionem. Et patet hanc lectionem probari debere ex subiunctis verbis, quibus dicitur, quod per neomeniam significatur illuminatio primitivæ Ecclesiæ. Vnde qua parte neomenia est inceptio novæ lunæ, significat primitivam Ecclesiam: & qua parte luna nova illuminata conspicitur, significat illuminationem Ecclesiæ.
- Art. 5. in solu. ad 4. propè finem, vbi dicitur (tum etiam, quia circa huiusmodi corruptionē Gentiles deos penates colebant) in Ori. Tar. melius legitur, contra huiusmodi corruptionem, &c. ita ut vox, circa, convertatur in, contra.
- In solu. ad 6. propè medium, vbi dicitur (Corpus verò hirci, & vituli, quæ immolantur pro peccato, oportebat cōburi, ad ostendendum consummationem peccatorum) in Or. Ta. multo melius legitur, ad consumptionem peccatorum. Vult dicere, quod illa animalia igne consumebantur, ad ostendendam consumptionem peccatorum.
- In solu. ad 8. post princ. vbi loquendo de sacerdotibus dicitur (ut ostenderetur eos habere quandam prærogativam puritatis, & veritatis, &c) in Or. Tar. & in Contr. melius legitur, puritatis, & virtutis, non autem, veritatis.
- Art. 6. ad 1. statim in prin. vbi dicitur (duplex immunditia observabatur lege) legendum est, in lege; ut sit sensus, quod duplex immunditia considerabatur in lege.
- In eadem solu. propè finem, vbi loquendo de Porphyrione dicitur (solo morfu bibit) aliquid deesse videtur. In Plinio, lib. 10. c. 46. legitur. Sola avium morfu bibit: & profectò sic est legendū. Nam dicere, solo morfu bibit, non videtur rectam intelligentiam præferre: & idè ò aut legendum est, sola morfu bibit, aut, sola avium morfu bibit. Vide etiam Arist. in 3. de hist. animalium.
- In solu. ad 8. vbi dicitur circa medium (Aliqui etiam malefici utebantur matre avis incubante) legendum est, ovis incubante, ut habetur Deuterono. 22.
- In eadem solu. paulò inferius, vbi dicitur (ut super diversas species rerum) legendum est, & super, &c. mutando illud ut, in &.
- In hoc articulo. notare debes, deesse solutionem ad 10. argumentum, quam in nullo exemplari scriptam reperire potui: Eam tamen sic supplebis.
- Ad 10. Dicimus, ex eo quod inanimata fuerunt hominum potestati subiecta, non rectè inferri, quædam eorum non fuisse prohibenda, qualia sunt, aurum, argentum, & res alia similes, ex quibus idola fabricata fuerunt. Talia enim duplici iure prohibita merito fuerunt: vel quia Iudæorum animos in malum pronos, poterant ad idololatriam incitare: vel quia sicut ipsa idola, ita & omnia illa, ex quibus fabricata fuerunt, anathemati subiecta erant, & Deo valde abominanda: quemadmodum in ipsa Scriptura evidenter exprimitur his verbis: Nec inferes quippiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema, sicut & illud est, &c. Vide tot Augusti Epist. 154. Ad aliud de egestis humo operiendis duplex ratio non incongruè poterit assignari: una literalis, altera mystica. Literalis est, tum ne aëra fœtoribus in salutis detrimentum corrumpere: tum propter reverentiam, quæ tabernaculo fœderis, in quo Deus dicebatur habitare, debeatur.

ne scilicet, foetore aliquo posset dehonestari: quemadmodum ipsa Scriptura manifestè significat, Deutero. c. 23. vbi posito illo præcepto de egestis humo operiendis, statim hanc subiunxit rationem: Dominus enim tuus ambulat in medio castrorum, vt eruat te, &c. vt sint castra tua sancta, id est, munda, & nihil in eis appareat foeditatis. Mystica verò ratio ea est, quam Greg. lib. Moral. 31. c. 2. posuit, scilicet, vt significaretur, quòd peccata, quæ à mentis nostræ vtero, tanquam excrementa quædam foetida foras egeruntur, beneficio poenitentiae essent abscondenda: talis enim est efficacia poenitentiae, dicente Davide, Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata, Psalm. 31. Videto etiam Philonem, lib. 2. Alleg. Alteram quoq; mysticam rationem Glossa ordinaria nobis significavit; scilicet, quòd terrenâ fragilitate consideratâ, sordes debemus operire: id est, quòd terra nostræ fragilitatis aculeo profundæ considerationis subfossa, sordes peccatorum præcipuè elationis, atq; superbiae, per humilitatem tegendæ, & purgandæ sunt.

Q. 103. art. 1. ad 1. vbi dicitur (quas in reverentiam divinam offerrent) in Ori. Tar. melius legitur, offerebant.

* Arg. 2. vbi dicitur (Ad cæremonias sacramentorum pertinet constructio altaris; &c. (in Or. Tar. & in Con. legitur, sacrorum, & non, sacramentorum. Et profecto ita legendû esse ex ipsa argumenti huius solutione evidentè colligitur: falsum enim est, altaris constructionem ad cæremonias sacramentorum pertinere.

* Art. 2. in c. propè finem, vbi dicitur (sed quia erant quædam protestationes fidei, quæ à peccato mundabant) litera est depravata ratione illius verbi, mundabant. Nam si legatur, mundabant, sensus est, quæ protestationes fidei à peccato mundabant; quòd falsum esse verba statim à D. T. subiuncta convincunt, quibus dicitur, quòd non ipsa sacrificia mundabât à peccato, quæ sacrificia erant fidei protestationes. Vnde legendum est, mundabat; vt sit sensus, quæ fides mundabat; &c. quemadmodum ad finem dicitur à D. T. his verbis: Quasi peccatum dimittatur, non ex vi sacrificiorum, sed ex fide, &c.

In solu. ad 1. vbi dicitur (& Apostolus dicit) in Ori. Tar. & in Conr. legitur (vt Apostolus dicit.)

* In eadem solu. vbi dicitur (Hæc ergo expiatio) in Ori. Tar. & in Conr. legitur: Expiatio etiam, &c. & ita profecto legendum est, vt sententia D. Tho. constare possit. Nam cum in argumento de duobus facta sit mentio, scilicet, de sanctificatione sacerdotum, & de peccatorum expiatione, postquam dixerat quid in veteri lege per sanctificationem significareretur, postea subiungit quid expiatio significaret, dicens: Expiatio etiam ad remotionem huiusmodi corporaliū immunditiarum referenda est, &c.

* Art. 3. in ead. medium, vbi dicitur (scilicet de his, per quæ introducimur in cœlestia) legendum est, sed de his, mutando vocem, scilicet, in sed, quemadmodum in Ori. Tar. & in Conr. legitur. Sensus enim est, quòd fides, & spes sunt de rebus cœlestibus, sicut de futuris: sed de his, per quæ introducimur ad cœlestia, sunt sicut de præsentibus, vel præteritis.

Q. 105. post principium, vbi dicitur (præcipuè tamen est vnum regimen) in Ori. Tar. & in Conr. legitur (præcipuè tamen sunt, regnum, &c.) quæ profecto germana est lectio. Est ergo, illorum verborū sensus, quòd cum sint multæ regiminis species, præcipuè tamen sunt istæ duæ, Regnum, scilicet, & Aristocratia.

* Ibidem paulò inferius, vbi dicitur (Talis est enim optima politia) in Ori. Tar. & in Conr. melius legitur (Talis est enim omnis politia) Postquam enim dixerat, quæ

quæ esset optima politia, addit statim: Talis est omnis politia, &c. Vbi etiam nota, non esse legendum, enim, sed, verò. In orig. quidem manu scripto ponitur vna tantum litera inter duo puncta, hoc modo, u. quæ, & videtur esse, n. & videtur esse u. Et meo iudicio magis videtur præ se ferre formam, u. quàm formam, n: quare significabit, verò, potius quàm, enim. Et sic erit planus, & facilis sensus literæ: Talis verò est omnis politia benè commissa ex regno, & aristocratia, & democratia, &c.

In solu. ad 2. vbi dicitur in princ. (regimen degenerat in tyrannidem) in Or. Tar. legitur (regnum degenerat in tyrannidem) quæ lectio idè melior iudicari debet, quia ibi tractabat S. T. de Regno, & non de regimine in communi.

* Art. 2. in c. ante finem, vbi dicitur (Secundo verò instituit lex, vt quantum ad alia qua vsus rerum esset communis, & quantum ad curam, &c.) in Or. Tar. & in Contr. vltima verba sic leguntur (& primo quantum ad curam, &c. Et profectò ita legendum esse, ex verbis paulò inferiùs subiunctis apertè colligitur: quæ sic habent: Secundo quantum ad fructum.

Q. 106. a. 3. ad 3. in fine, vbi dicitur (qua amittitur) legendum est, quæ amittitur.

* Art. 4. ad 2. in medio, vbi dicitur (Sed istæ varietates excluduntur) in Or. Tar. & in Contr. legitur meliùs (Sed istæ vanitates, &c.) quæ lectio ex his, quæ paulò inferiùs dicuntur, colligitur evidenter: dicitur enim à D. T. Et per hoc etiam excluditur quorumcumque vanitas, &c.

Ibidem, vbi dicitur (expectandum aliud tempus, scilicet, Spiritus sancti) vox illa, scilicet, non habetur in originalibus manu scriptis: & profectò superflua, & additicia videtur esse. Lege arg. 3. vbi tres discernuntur status; vnus dicitur Patris alter, Filij; tertius, Spiritus Sancti. Ad eundem modum tria tempora ab aliquibus discerni poterant; vnum, Patris: alterum, Filij; tertium, Spiritus Sancti: & de hoc tempore hic dicitur à S. T. esse vanitatem, expectare aliud tempus Spiritus Sancti, quàm fuerit tempus novæ legis. Causa addendi vocem illam, scilicet, mihi videtur esse litera s. posita inter duo puncta, quæ scripta fuerat ad significandum Spiritum Sanctum, hoc modo s. s. Et quoniam scripta eodem modo solet etiam significare idem, quod, scilicet, idè fuit illa ab aliquo minus consideratè apposita: quæ tamen sententiam non variat, neque corrumpit.

* Q. 107. a. 3. in c. vbi dicitur in princ. (vel complementum in completo) legendum profectò est (vel completum in incompleto) id est, perfectum in imperfecto. Nam falsum esse constat dicere, quòd complementum virtute contineatur in completo, cum constet contineri in illo actu, & non virtute: quemadmodum differentia continetur in specie. At verò in incompleto continetur complementum virtute solum, sicut species in genere, & arbor in radice, aut in semine. Quæ exempla cum adducantur à D. T. ad probandam hanc sententiam; legendum profectò est, completum in incompleto, id est, perfectum in imperfecto.

Art. 4. ad 1. in fine ponitur (interiorem) pro, interiorum.

* Q. 108. a. 3. arg. 1. litera multum depravata est. Nam vbi dicitur (aliquid adimplevit) legendum planè est, aliquid explicavit. Et vbi dicitur (adimpletionem aliorum præceptorum) legendum quoque est, explicationem aliorum, &c. Similiter in solutione huius arg. vbi dicitur in prin. (adimpletionem apposuit) legendum est, explicationem apposuit. Difficultas enim in hoc argum. iacta, ea est, quare Christus aliquibus præceptis explicationem apposuerit, & non omnibus? Cui quidem difficultati S. T. satisfacit dicendo, id factum fuisse propterea, quòd Scribæ, & Pharisei de aliquibus præceptis non rectam habebant intelligentiam,

* In solu. ad 2. in principio, ubi dicitur (tanquam promissiones) legendum est, permissiones.

Q 109. a. 1. in c. in medio, ubi dicitur (actio intellectus dependet à Deo in quantum ad duo) in Contr. legitur, quantum ad duo.

Art. 2. in c. ubi dicitur prope medium (sed in statu naturæ corruptæ etiam deficit homo ad hoc) legendum est, ab hoc.

* Art. 3. in c. prope medium, ubi dicitur (Sic igitur agit vnumquodque, prout aptum natum est esse) in Or. Tar. legitur: Sic igitur agit vnumquodque, prout aptum natum est agi. In antiqua verò Arist. translatione paulo aliter habetur: Sic agit vnumquodque, prout natum est: cui concordat Vincentius Belv. in Specul. moral. lib. 1. p. 2. dist. 10. ad 3. In alia translatione, hoc modo: Sic agit vnumquodque, prout natum est agi: cui translationi concordat lectio Tar. raconensis. Conradus autem ita habet: Sic enim agit vnumquodque, prout aptum natum est. Ex quibus omnibus colligitur ita esse legendum: Sic enim agit vnumquodque, prout aptum natum est esse. Nam hæc sententia assertur à D. T. ad probandum, vnumquodque sic amari, quatenus habet esse; cuius sententiæ probatio ea profectò est: Sic enim agit vnumquodque, prout aptum natum est esse.

* Art. 8. in c. ubi dicitur in fine (secundum consequentiam voluntatis deordinatæ) melius legitur in Or. Tar. (secundum convenientiam, &c.) Sensus enim est, illum, qui est in peccato sine gratia Dei, non posse non operari aliquando secundum convenientiam voluntatis depravatæ. Causa scribendi, consequentiam; pro convenientia, ea videtur esse, quod vox illa scribitur abbreviata hoc modo, cõntiam, quæ utrumque significare potest, & consequentiam, & convenientiam.

* Q 110. a. 1. in c. post medium, ubi dicitur (quamlibet Dei dilectionem sequitur aliquid bonum in creatura causatum, quandoque tamen dilectioni eternæ cõternum) litera est duplici de causa depravata. Primum ratione malæ dispositionis; quia illa vox, quandoque, quæ debebat constitui cum voce præcedente, causatum, ut esset sensus, quandoque causatum, modò constituitur cum verbis sequentibus, & ideo reddit falsam sententiam. Deinde quia, ubi dicitur, tamen dilectioni, &c. legendum est, non tamen dilectioni eternæ cõternum, quo etiam modo legitur in Or. Tar. Simili quoque modo habetur in Contr. præterquam quod vox illa quandoque, superimitur.

In solu. ad 1. ubi dicitur in princ. (intelligitur in aliquo esse aliquid) videtur legendum, in illo esse aliquid, &c. quemadmodum ipsa sententia postulat.

Q 111. a. 1. arg. 1. ubi dicitur (homo autem ideo non est Deo gratus) melius legitur in Or. Tar. non ideo est Deo gratus, alioquin pervertitur sententia.

Art. 2. in c. prope finem, ubi dicitur (Si igitur gratia accipitur pro gratuita Dei motione) melius legitur in Or. Tar. & in Conrad. (Sic igitur si gratia accipitur, &c.)

Ibidem ad finem, ubi dicitur (sive gratiam Deo facit) legendum est (sive gratiam Deo facit.)

* Art. 4. ad 4. ubi dicitur post medium (Et ideo inter gratias gratis datas significantur primò) in Or. Tar. legitur, significantur ponitur: in Contr. verò, significantur ponitur.

Q 112. art. 5. in c. ad finem, ubi dicitur (ille qui accipit, per quamdam experientiã dulcedinis, &c.) in Contr. & alijs originalibus legitur (ille qui accipit gratiam) Verum in Or. Tar. priori legitur modo: quæ prior lectio antecedentibus melius quadrare videtur.

Q. 113. a. 1. in c. prope medium, vbi dicitur (& interiores animæ vires subduntur supremæ) in Or. Tar. & in Contr. legitur, & inferiores animæ vires, &c. quæ le-
gitio germana est: quia hæc fit comparatio inter rationem, & alias animæ vires,
non qua parte interiores sunt, quia ea ex parte nulla est inter eas differentia;
cùm oēs sint interiores: sed fit comparatio inter eas, quatenus ratio est supe-
rior, & aliæ vires sunt inferiores.

Art. 2. in c. vbi dicitur in medio (sed quantum est ad effectum) in Or. Tar. & in
Contr. legitur melius, sed quantum ad effectum, remoto illo verbo, est.

Art. 7. ad 5. prope medium, vbi dicitur (& ultimo instanti illius temporis) in
Contr. legitur, & in ultimo, &c.

Art. 10. ad 2. vbi dicitur (sed quandoque hoc fit præter ordinem propriæ causæ)
in Or. Tar. & in Contr. legitur melius, sed quando hoc fit.

Q. 114. a. 1. in c. post medium, vbi dicitur (vnde non potest, hominis à Deo esse
iustitia secundum absolutam æqualitatem) in Contr. melius legitur hominis ad
Deum, quia dicere, hominis à Deo, sententiam reddit à vero alienam.

Art. 2. ad 3. in fine, vbi dicitur (quem offendit prius, nisi ei satisfaciens) videtur le-
gendum (quem offendit, nisi prius ei satisfaciens) vt ex verbis positis in c. art.
ad finem colligitur, quæ sic habent: Nullus in statu peccati existens potest vitæ
æternam mereri, nisi prius Deo reconcilietur, ita vt vox illa, prius, cum ver-
bo, reconcilietur, construatur.

Art. 4. in c. vbi dicitur post medium (per quem omnes actus) legendum aperte
est, per quam, scilicet, charitatem omnes actus aliarum virtutum ordinantur in
hunc finem. Paulo inferius, vbi dicitur (ad alias autem virtutes secundario, se-
cundum quod eorum actus, &c.) legendum, secundum quod earum actus, ear-
um, scilicet, virtutum. Hæc & similia nullo sanè modo notassem, nisi vide-
rem in omnibus exemplaribus ita corruptè legi, cum apertissimè constet non
ita esse legendum.

Art. 5. ad 1. vbi dicitur (sicut fidei veritas habet) in margine corrigitur, legendum
esse, sicut rei veritas habet. In nullo tamen originali legitur hoc modo. Et cer-
tè si doctrinam hæc traditam rectè consideremus, melius legitur. Sicut fidei
veritas habet.

Finem correctioni erratorum Prima secunda hoc loco damus,

Omnipotenti Deo sit laus, & gloria.

ERRATA, QUÆ IN SECVNDA SECVNDA

S. Tho. ex Librariorum, aut Impressorum incuria,
hucusque admissa fuerunt.

Q. vlt. 1. art. 3. in c. vbi dicitur (nisi immediatè ratione formali obiecti) legenda
est, nisi mediante ratione formali, &c. quemadmodum Or. Tar. ha-
bet, & ex ipsa lite colligitur apertissimè.

Art. 5. arg. 3. vbi dicitur (sicut Deum esse, vt Deum esse vnum) legatur, & Deum
esse vnum, illud vt, in &, convertendo.

Arg. in contr. vbi dicitur (sed ea, quæ sunt sicut scita) vox illa, sicut, redundans
vt ex alijs originalibus patet.

- * In solu. ad 1. vbi dicitur (quia nec vident, nec sciunt ea in se ipsis, vt cognoscant ea esse credibilia) litera est evidenter depravata. In Or. vero Tar. sic habetur (quia non vident, nec sciunt ea esse credibilia) vbi omnia verba illa redundant, in se ipsis, vt cognoscant ea: & merito, quia illis sublati, quæ remanent verba melius, & planius sensum à D. T. intentum exprimunt.
- * In eadem solu. verba illa in fine posita (videntur esse credenda) aliter legenda sunt, hoc modo (vident esse credenda) suppositum enim illius verbi, vt ex ipsius literæ contextu patet, sunt fideles, de quibus affirmat, quod vident ea, quæ sunt fidei, esse credenda, quod infideles non vident. Facile profecto fuit ipsis Librarijs pro, vident, scribere, videntur.
- * In solu. ad 4. vbi dicitur in princ. (sed ab vno, & eodem potest haberi fides, & scientia) legendum est planè (potest haberi opinio, & scientia) quemadmodum colligitur, partim ex statim subiuncto exemplo, quod est de opinione, & scientia, & non de fide, & scientia: partim ex eo, quod postea ostendit, idem quoque esse dicendum de fide, & scientia, quod, scilicet, de opinione, & scientia fuerat dictum: & nullibi tale quid dictum fuisse legimus de opinione, & scientia, nisi in illis verbis: quare ita sunt corrigenda.
- * Art. 10. in c. vbi ponitur illa citatio (vt dicitur in Decr. distinc. 43) litera est depravatissima. In antiquis exemplaribus emendatur in margine ista citatio, notando illud haberi d. 11. c. palam. & d. 20. c. de libellis. In Romana impressione dicitur haberi 7. q. 6. c. oppressus. Verùm nullibi habetur expressis verbis quod hic S. T. citare intendit, nisi Extra, de Baptismo, c. maiores, vbi sic legimus: Maiores Ecclesiæ causas, præsertim articulos fidei contingentes, ad sedem Petri referendas intelligit, &c. Quæ quidem verba expressè hic citantur à D. T. cum in d. 43. tale quid, nec quoad verba, nec quoad sententiam, reperiatur. Itaque citatio illa ita erit corrigenda (vt dicitur in Decretalibus, Extra, de B. titmo, c. Maiores.)
- * Q. 2. art. 2. in c. sunt tria mendacia corrigenda. Primum, vbi dicitur (in subiecto fidei) legendum est, in obiecto fidei. Deinde, vbi dicitur (& sic actus fidei dicitur credere Deo) legendum est, credere Deum. Tertiò, vbi dicitur (& sic ponitur actus fidei credere Deum) legendum planè est, credere Deo, quo modo hæc omnia legimus in Or. Tar. scripta. Videto S. T. 3. d. 23. q. 2. a. 2. q. 2. & 3. Sententia ad Anni. in expositione literæ: quibus sanè locis hæc habentur emendatiora.
- * Art. 3. in c. vbi dicitur in medio (ex quadam supernaturali perfectione divinæ bonitatis) si rectè consideres ea, quæ antecedunt, & sequuntur, apertè videbis non esse legendum, perfectione, sed, participatione, vt sit sensus, quod rationalis creaturæ perfectio consistat etiam in eo, quod ei convenit ex quadam supernaturali participatione divinæ bonitatis, & non solum in eo, quod ei convenit ex sua natura. Et ita inveni emendam hanc literam in Or. Tar. in margine.
- * Art. 5. in c. prope finem, vbi dicitur (Per accidens autem aut secundario se habent ad obiectum virtutis) legendum planè est, ad obiectum fidei, vt ipsa exempla demonstrant, quæ non expectant ad obiectum virtutis in communi, sed ad obiectum ipsius fidei.
- * Arg. 3. vbi dicitur in medio (sed sufficit quod habeat promptum animum ad credendum) in Or. Tar. legitur, ad obediendum: quæ lectio germana profecto est: quia ex hoc, quod ita est habere promptum animum ad obediendum, colligit S. T. satis quoque esse, habere promptum animum ad credendum, & non esse necessarium aliquid explicitè credere.

* **Art. 7. in c. prope finem,** vbi dicitur (ea quæ ad myſteria Chriſti pertinent tantò difficiliùs cognoverunt, &c.) litera multùm eſt depravata: quoniam hoc loco non agitur de difficultate, aut facilitate, ſed de ratione magis, vel minùs explicite credendi, quæ diverſa ſunt. Cauſa huius erroris ea videtur eſſe, quòd in aliquibus impreſſionibus vox illa, difficiliùs, reperta fuit, quemadmodum videre eſt in Vincentio Belv. in Spec. mor. lib. 1. p. 3. diſt. 15. art. 6. vbi ſic correptè legitur, tantò difficiliùs cognoverunt, &c. Quæ vox cum falſam reddidiſſet intelligentiam, in vocem, faciùs, mutata fuit ab aliquo, vt legeretur hac ratione: Tantò faciùs cognoverunt, quantò Chriſto propinquioreſ fuerunt. Quo facto ulterius addiderunt illam alteram enuntiationem, ſcilicet (ea quæ ad Chriſti myſteria pertinent, tantò difficiliùs cognoverunt, quantò à Chriſto remotiores fuerunt) quæ alteri reſponderet, & quæ eſſet prout, cuius illa eſſet redditio: ſicque factum eſt, vt locus iſte ita legeretur (ea quæ ad Chriſti myſteria pertinent, tantò difficiliùs cognoverunt quantò à Chriſto remotiores fuerunt; & tantò faciùs cognoverunt, quantò Chriſto propinquioreſ fuerunt) pro quibus omnibus in Or. Tar. hæc verba tantùm habentur (ea quæ ad Chriſti myſteria pertinent, tantò diſtinctiùs cognoverunt, quantò Chriſto propinquioreſ fuerunt) quæ lectio proſectò germana eſt: tum quia hic non agitur de difficultate, aut facilitate credendi, ſed de ratione magis, aut minùs explicite credendi: tum quia lectorem remittit S. T. ad q. 1. art. 7. in ſolu. 1. arg. vbi nulla fit mentio de difficultate, aut facilitate credendi, ſed de ratione tantùm magis, aut minùs explicite credendi.

In eodem art. in ſolu. ad 2. in fine, vbi dicitur (vt per Chriſtum ſatiſfaceret ſuis diſcipulis) legendum eſt, vt per Chriſtum ſatiſfieret, &c. quemadmodum legitur in or. manu ſcripto.

* **Art. 8. ad 3. vbi dicitur** (ipſa viſio divinarum perſonarum) legendum ſanè eſt; ipſa miſſio divinarum perſonarum) vt habetur in Or. Tar. Videtò S. T. in 3. d. 25. q. 2. a. 2. q. 4. in c. & ad 2. vbi dicitur, quòd per miſſiones divinarum perſonarum homo ducitur in finem ſupranaturalem. Hinc colligit D. T. debere credi explicite myſterium Trinitatis, quia ſub fidei credulitate non ſolùm continetur finis cognitio, ſed etiam ea, quæ ad finem conſequendũ neceſſaria ſunt: & cum medium neceſſarium perveniendi in felicitatem ſit miſſio perſonarum divinarum, qualis eſt incarnatio Chriſti, & Spirituſ Sancti adventus, quæ miſſio cognosci non poteſt ſine explicita Trinitatis cognitione: inde proſectò ſit vt cognitio Trinitatis explicita ſit nobis ad ſalutem neceſſaria.

* **Art. 10. in c. ad princ. vbi dicitur** (puta cum aliquis, aut tantùm haberet voluntatem) in Or. Tar. & in Vin. Bel. legitur (cum aliquis aut non haberet voluntatem, &c.) mutata illa voce, tantùm, in, non. Eſt enim ſenſus, tunc rationem adductam ad probandum ea quæ ſunt fidei, voluntatem credentis antecedere, quando ille, aut non habebat voluntatem credendi, aut non habebat promptam voluntatem. Altera ſanè lectio ſententiam omnino pervertit.

* **Q. 3. a. 2. ad 3. vbi dicitur prope finem** (contempta perturbatione fidelium) apertum continetur mendacium: & ideo legendum eſt (contempta perturbatione infidelium) quemadmodum habetur in Or. Tar.

Q. 4. in diſiſione ipſius quæſtionis, vbi dicitur (ſecundò de habitibus fidei) legendum eſt (de habentibus fidem.)

Art. 1. in c. vbi dicitur in princ. (vt habet 7. Met.) legendum eſt (vt habetur, &c.)

* **Ibidem ante medium, vbi dicitur** (puta, ſi dicamus quòd prima principia inde

monstrabilia sunt subiecta scientiæ) legendum sanè est (sunt substantia scientiæ) quemadmodum legitur in Belvacensi, & ex doctrina hîc tradita, in c. & in solutione ad 1. aperte colligitur. In Or. manu scripto ponitur vox hæc abbreviata, suba; quæ cum utrumque significare soleat, occasionem suggessit errandi, ut pro, substantia, substitueretur, subiecta.

Ibidem post medium, vbi dicitur (fides est habitus, qua inchoatur, &c.) legendū est (quo inchoatur, &c.)

Ibidē, vbi statim additur (per hoc enim fides ab omnibus alijs distinguitur, &c.) in Or. Tar. & in Vinc. legitur (per hoc autem fides, &c.) mutata voce illa, enim, in, autem: quæ lectio melius videtur sententiæ literæ quadrare.

* Præterea paulò inferiùs, vbi loquendo de opinione, suspicione, & dubitatione dicitur (per quæ non est prima adhæsiō intellectus firma) vox illa, prima, otiosa profecto est; nec aliquid hoc loco posita significare posse videtur. Quod verò ea sit addititia, præterea ex eo cogor asserere, quod S. T. nusquam hanc eandem doctrinam tractans in alijs locis, talem addidit vocem: quemadmodum in quæstionibus de ver. q. 14. a. 1. & in 3. Sentent. d. 23. q. 2. a. 1. videri potest. Lege etiam eundem ad Hebr. 11. Lec. 1. Et si me coniectura non fallit, pro, firma, positum est, prima, ut ita legeretur, per quæ nō est firma adhæsiō intellectus ad aliquid; & ita credo scripsisse S. T. à principio. Sed postea cum librariorū vitio scriberetur prima; & viderent aliqui ad sensus integritatem deesse vocem illam, firma, eam ad finem apposuerunt sententiæ, alteram vocem intactam interim relinquentes: sicque litera depravata remansit.

* Art. 2. in c. ante medium, vbi dicitur (Dispositio autem ad benè agendum in illis potentijs animæ, quæ se habent ad obiecta, est habitus) in Or. Tar. emendatiùs legitur (quæ se habent ad opposita.) Et ita esse legendum ex ipsomet S. T. haberi potest 1. 2. q. 49. art. 4 in c. & ad 3. ad quem locum lectores hîc remittuntur.

Art. 3. ad 3. vbi dicitur (formatum à charitate) legendum est (formatur.)

* Art. 4. ad 1. in fine, vbi dicitur (Infirmas autem fidei non est de ratione rei perfectæ) in Or. Tar. sic legitur (non est de ratione fidei) qua lectione retenta, litera constat, salvarique commodè potest, non autem aliàs.

Art. 5. in c. ante medium, vbi dicitur (quorum vnum est, ut infallibiliter intellectus tendat in suum bonum, quod est verum) in Or. Tar. meliùs legitur (in suū obiectum, quod est verum) quæ mehercle lectio consentanea est.

* In eodem art. in c. ad finem, vbi dicitur (Sed ad actum temperantiæ requiritur actus rationis, & actus concupiscentiæ) in Or. Tar. & in Vincent. sic habetur (quia ad actum temperantiæ requiritur & actus rationis, & actus concupiscibilis) quæ sola lectio antecedentibus, & sequentibus quadrare potest.

* Art. 7. arg. 4. vbi concluditur (charitas ergo est maius fundamentum, quàm fides) in Or. Tar. multò meliùs legitur (est magis) id est, potius est, &c. quia argumenti vis non in eo consistit, quòd charitas sit maius; sed in eo, quòd ipsa potius sit fundamentum, quàm fides.

Q. 5. a. 1. in c. post princ. vbi dicitur (illa sola manifestatio excludit fidei rationem; per quam creditur apparens) aperte legendum est (redditur apparens.) Causa erroris fuit similitudo vocum.

Ibidem, in c. ante medium (Vnde quod non habuit fidem, hoc esse non potuit, nisi quod penitus) legendum est (Vnde quod non habuerit fidem, hoc esse non potuit, nisi quia penitus, &c.) sic sanè habetur in Or. Tar. & sic facilius manet sententia literæ.

Art. 2. in c. vbi dicitur in princ. (sed quia convincitur per auctoritatem divinam assentire his, quæ non videt, & propter imperium voluntatis moventis intellectum, & obedientis Deo) in orig. manu scripto loco omnium horum verborum sic legitur (sed propter imperium voluntatis moventis intellectum) Dionysius quoque Carthusianus in Summa fidei Cathol. quæ est compendium Summæ Theologicæ D. T. eodem prius modo hæc retulit verba. Vnde suspicio me vehemens tenet, omnia alia verba esse apposita, nec fuisse à D. T. concripta. Id præterea colligo ex eo, quod hoc loco agebat S. T. de actu credendi, qui fidei convenit in genere sumptæ, & non de actu credendi, qui specialiter fidei Theologicæ proprius est, vt ex his, quæ fidei in genere conveniunt, descendere ad ea, quæ fidei specialiter sumptæ convenire possunt, à generibus ad species descendendo: quod in doctrina S. T. frequentissimum est. Itaque discursus in modum gradationis talis est: Intellectus credentis assentit rei creditæ, non quia eam videat, sed propter imperium voluntatis moventis intellectum: quod autem voluntas moveat intellectum ad assentiendum, potest contingere dupliciter, &c. Talem esse discursum hoc loco à D. T. factum, vel inde apertissime constat, quod q. 1. a. 4. in c. quo loco idem te dixisse nunc S. Doctor affirmat, eadem conspicitur facta gradatio. Si igitur verum est, verba ista in universali sumpta esse intelligenda, non rectè addita fuerunt illa verba, convincitur per auctoritatem divinam assentire his, quæ non videt; & illa alia, & obedientis Deo, in fine posita, quæ profectò fidei Theologicæ tantum convenire possunt.

Art. 3. ad 2. vbi dicitur in fine (fine carent) legendum est (fide carent.)

Q. 6. a. 1. in c. ad finem, vbi dicitur (& ideo fides quantum ad assentiendum) in Or. Tar. legitur (quantum ad assensum.) Et ita esse legendum ex subiunctis colligitur verbis, quæ sic habent, qui est principalis actus fidei, id est, qui assensus est principalis, &c.

Art. 1. in c. vbi ad princ dicitur (tenebrositas autem non est de ratione speciei diaphani) in Or. Tar. legitur (ipsius diaphani.)

Arg. 3. vbi dicitur (quæcumque Deus sanat) legendum est (quemcumque, &c.)

Q. 7. a. 1. ad 3. prope finem, vbi dicitur (pœnali malè sustinebunt) legendum est (pœnia mala sustinebunt.)

Art. 2. ad 1. vbi dicitur (bonum intellectus movet affectum) legatur (bonum intellectum, &c.) vt habetur in Or. Tar.

Q. 8 art. 1. in c. vbi dicitur post princ. (Obiectum autem intellectus est quod quid est) in Or. Tar. melius legitur (obiectum enim, &c.) quia hic redditur causa, quare cognitio intellectiva penetret usque ad rei essentiam.

* Ibidem paulò inferiùs, vbi dicitur (Res enim intelligibiles sunt quodammodo interiores) dicendum est (Res etiam, &c.) Non enim ibi erat redditio alicuius causæ, quæ significari solet per, enim; sed tantum enumeratur vnum genus eorum, quæ interiùs latent. Causa erroris potuit esse, quod hæc vox, enim, abbreviata idem videtur esse, quod vox, etiam, abbreviata: Nam hoc modo scribitur in or. manu scripto etiam, et: & hoc modo, enim, ei.

* In eodè art. in c. paulò inferiùs verba illa (Sed cum cognitio hominis à sensu incipiat, quasi ab exteriori) aliter leguntur in Or. Tar. hoc modo (Si tamen cognitio hominis, &c.) Si priori modo legantur, debent cum sequenti sententia continuari, quæ sic habet: Manifestum est, quod quando lumen, &c. Si verò posteriori modo legantur, cum antecedente erunt construenda, quæ sic habet:

- Vnde respectu omnium horum potest dici intellectus. Et meo iudicio meliorem sensum efficiunt constructa cum antecedente, quam cum sequente, quia nihil ad sequentem sententiam videntur facere. Causam erroris conijcio fuisse, quod vox illa, tamen, sic abbreviata, in idē videtur esse, quod, cum: & vox, si, facile mutatur in, sed. Quod autem posterior lectio multo sit melior, ex solu. ad 2. & ex 3. Sentent. d. 35. q. 2. a. 2. q. 1. in c. facile deprehendi potest: ex quibus habetur, quod processus cognitionis ab aliqua re intellecta ad aliquam rem intelligendam vocatur ratio, & non intellectus. Sed processus cognitionis à sensibilibus, & corporatis ad aliquid latens penetrandum vocatur intellectus: hoc est, quod S. T. voluit significare dicendo (respectu omnium horum, quæ, scilicet interius latent, potest dici intellectus: si tamen cognitio hominis à sensu incipiat, quasi ab exteriori) quia tunc, scilicet, cognitio rationem habet penetrationis, quæ per nomen intellectus significatur. Vnde sequens periodus initiū sumere debet ab illis verbis: Manifestum est, quod quanto lumen intellectus est fortius, &c.
- * In solu. ad 1. vbi dicitur (per lumen naturale nobis inditum statim cognoscitur, &c.) non videtur legendum, statim, sed, tantum, vt sit planus literæ sensus: quod quia per lumen naturale intellectus tantum cognoscuntur principia communia naturaliter nota, & homo ordinatur ad beatitudinē supernaturalem, ideo necessarium est donum intellectus, vt per illud homo ad altiora pertingat.
- * Art. 2. in c. prope finem, vbi dicitur (sed tamen cognoscitur secundum quod ea, quod exterius apparent, &c.) depravata est sententia, nec sibi constare potest. In Or. Tar. sic legitur (Sed tamen cognoscimus quod ea, quæ exterius apparent, &c.) quæ lectio multum doctrinæ hinc tradita quadrat.
- * Art. 3. ad 1. vbi dicitur (ad fidem beatitudinis divinæ) in Or. Tar. legitur (ad fidem beatitudinis divinæ) Eodem modo legitur in Rainerio.
- Art. 4. in c. vbi dicitur (quia obiectum voluntatis est bonum intellectus) legendum sanè est (bonum intellectum) quia id verum est, & ad propositum: non autem est verum, quod obiectum voluntatis, quod vocant adæquatum, sit bonum intellectus: nec est ad propositum doctrinæ hinc tradita. Legito S. T. p. p. q. 82. a. 4. in c. & ad 1.
- Art. 5. in c. circa medium, vbi dicitur (Huiusmodi autem motus consideratio in hoc est, quod homo apprehendat veritatem circa fidem) in Or. Tar. habetur, & benè (circa finem.)
- Art. 6. ad 1. vbi dicitur circa finem (Ignorantia opponitur scientiæ, per quam homo habet rerum iudicium) in Orig. Tar. melius legitur (rectum iudicium.)
- * Q. 2. art. 2. in c. vbi dicitur in medio (siquidem certitudo iudicii fit per altissimam causam illius generis, per quam potest de omnibus iudicare, habet speciale nomen, quod est sapientia) in Or. manu scripto pro his omnibus hæc tantum habentur (siquidem certitudo iudicii fit per altissimam causam, habet speciale nomen, quod est sapientia.) Quæ sanè lectio merito præferenda est: tum quia illud verbum, potest de omnibus iudicare, non habet aliquod suppositum antecedens, ad quod possit referri: tum quia illud relativum, illius generis introducit ex abrupto; nulla prius facta mentione de genere illo, quod per illud relativum referatur: tum quia hoc loco agebatur de sapientia in comuni, & non contracta ad sapientiæ simpliciter dictam, aut ad sapientiam applicatam ad vnum speciale rerum genus; quemadmodum postea factum fuit. Et quavis statim fiat mentio de sapiente in aliquo rerum genere, hoc fit ad probandum, sapientiam in comuni sumptam importare rectitudinem iudicii, quæ fit per altissimam causam, ex eo, quod sapiens

in aliquo rerum genere dicitur, qui novit altissimam causam illius generis. It idem non quadrat dicere de sapientia in communi, & nullo modo ad certum genus rerum applicata, quod importet rectitudinem iudicii, quæ fiat per altissimam causam illius generis, &c. Coniicio causam huius erroris fuisse, quod statim S. T. loquendo de sapiente illo, qui in vno aliquo genere sapiens est, illa eadem verba protulit dicens: Dicitur enim sapiens in vnoquoque genere, qui novit altissimam causam illius generis, per quam potest de omnibus iudicare. Et ita impressorū incuria factū fuit, ut hæc eadem verba cum superiori sententia cōiungerentur, in qua de altissima causa fecerat quoque mentionē, cui vocabulo similia verba in posteriori sententia iungebantur. Similē errorem deprehendimus, q. 32. a. 5. Legito etiam Vinc. Bel. in Spec. Mor. lib. 1. p. 4. d. 3. & videbis illum non omnino ita legisse.

In solu. ad 2. vbi dicitur in princ. (dicendum quod ratio prima) in Or. Tar. melius legitur (ratio illa.)

Art. 4. arg. in cont. vbi dicitur in fine (petierunt) legendum est, appetierunt, quia sic habet ipsum originale August.

* Q. 10. a. 2. in c. in fine, vbi dicitur (in proximo motivo) in alijs exemplaribus melius legitur (in primo motivo) voluntas enim primum appellatur motivum, non autem proximum.

* Art. 3. ad 2. vbi dicitur (habet dissensum ad ea, quæ sunt fidei) in Rainerio legitur (repugnantiam ad ea, quæ sunt fidei) In Ori. Tar. locus conspicitur vacuus, vbi in exemplaribus impressis legitur, dissensum, nihilque loco illius vocis scribitur in textu: at verò in margine legitur, renisum. Vnde coniicio vocem illam, dissensum, fuisse ab aliquo additam textui. Verum si doctrina à D. T. hoc loco tradita consideretur, non videbitur legendum, dissensum, sed vel renisum, vel repugnantiam. Nam cum dicatur infidelitas esse gravissimum peccatum ex parte dissensus, non autem ex parte ignorantie, si dissensus non sit cum renisu, & repugnantia, non erit maximum peccatum: loquitur enim S. T. de infidelitate adversus fidei, & non de privativa. Adde quod a. 5. huius, q. affirmat S. T. peccatum infidelitatis consistere in renitendo fidei: idem etiam dixerat art. 1. Nisi dicas idem esse dissensum, & renisum: quod non ita facile concedam.

* Ad 3. vbi dicitur (sed pro alio peccato, puta adulterio, si committatur à fidei, & ab infidei, cæteris paribus gravius peccat, &c.) hoc loco apertissimū est aliud quid esse, ut doctrina hic à D. T. tradita constet. Nā dicere, sed pro alio peccato gravius peccat, &c. non quadrat. Cum ergo arg. fuerit de maiori poena peccato debita, & de eadem re debeat esse solutio, ideo ut omnia quadrent, legendum videtur hoc modo (sed pro alio peccato, puta adulterio, si committatur à fidei, & ab infidei, cæteris paribus, gravius punitur, quia gravius peccat fidelis, quam infidelis, &c.) ita ut illa verba addantur (punitur, quia gravius) ut legatur (gravius punitur, quia gravius peccat) & sic omnia consentiunt.

* Art. 8. in c. ad finem, vbi dicitur (quandoque apostatæ) in Ori. Tar. in Raine. & in Vin. Bel. multo melius legitur (& quicumque apostatæ) quia dicere, & quandoque apostatæ, facit hunc sensum, quod quandoque sunt infideles apostatæ, qui à fide semel suscepta recesserunt: quod sanè falsum esse apertissimum est, cum tales semper sint infideles, & non solum quandoque.

In solu. ad 3. vbi dicitur in aucto. August. ad finem (agnoscant in Paulo prius cognoscentem, & Christum postea docentem) in suo originali sic habetur (agnoscant in Paulo prius cognentem Christum, & postea docentem.)

* Art. 9. Deest solu. ad 1. arg. & solutio quæ ibi dicitur esse ad 1. est solutio ad 4. quod fuerat argu. in contrarium. Itaq; vbi dicitur, ad 1. legendum est, ad 4. & collocandum est post solutionem ad 3. Ego crediderim S. Tho. racuisse solutionem primi argumenti, eo quod in cor art. satis sufficientem solum fuerat, & libriorum incuria factum, vt pro solutione ad 1. substitueretur solutio ad 4. Itaq; dicendum erat in fine cor. articul. & per hæc patet solutio ad 1. quemadmodum solet dicere D. Th. quando aliquod argumentum ex doctrina ibidem tradita solum remanet.

Q. 11 art. 2. ad 3. vbi dicitur (quæ notum erant per Ecclesiam determinata) legatur, quæ nondum erant. Et vbi dicitur in auctori. Decreti (id est, ac sui nominis auctoritatem) legatur, ad sui nominis, &c. Et vbi dicitur in aucto. Hiero. (minus perire) dicatur, nimis perire.

* Art. 3. in c. statim in princ. vbi dicitur (vnum quidem ex parte ipsorum, aliud verò ex parte quidem ipsorum) multa prætermissa fuerunt verba : & ideo sic legendum est (vnum quidem ex parte ipsorum, aliud verò ex parte Ecclesiæ. Ex parte quidem ipsorum est peccatum, &c.)

Arg. 1. vbi dicitur in aucto. Pauli (ne quando det illis pœnitentiam Deus cognoscendam, &c.) legatur, ad cognoscendam.

Arg. 3. vbi dicitur (vt ibidem exponit) in Or. Tar. habetur, vt ibidem exponitur. In solu. ad 3. vbi dicitur (24. q. 4.) dicatur, q. 3. & non quarta.

Q. 12. a. 1. in solu. ad 2. ante mediũ, vbi dicitur (Auctoritas autem inducta etsi possit intelligi de omni apostasia, verissimè tamen contingit in apostasia à fide) in Or. Tar. melius legitur sic (etsi possit i. telligi de omni apostata, verissimè tamen convenit in apostatam à fide) Et ibidem, vbi dicitur statim (quia enim fides est primum fundamentum, &c.) in Or. Tar. melius legitur, quia etiam fides, &c. Et vbi dicitur paulò inferius (tertio in instrumentis motivis) melius legitur in Or. Tar. in instrumentis motus.

In solu. ad 3. vbi dicitur (Apostasia autem recipit infidelitatem, &c.) legendum est (respicit infidelitatem, &c.)

Art. 2. arg. 1. vbi allegatur 11 q. 4. legendum est, q. 3. quia in illa causa non sunt nisi tres quæstiones. In solu. huius arg. vbi dicitur (nondum erant contra fidem) in ori. manu scripto legitur (quæ non erant contra fidem.)

* Q. 13. art. 1. ad 1. vbi dicitur (non solum secundum vanitatem intellectus) in Or. Tar. legitur (non solum secundum veritatem intellectus) quo etiam modo legit Caieranus, vt in commenta. huius art. videre est.

Art. 3. in c. vbi dicitur in fine (& ipsum aggravans) in Or. Tar. melius legitur (& ipsam aggravans) ipsam, scilicet, infidelitatem.

* In solu. ad 1. vbi dicitur in fine (Homicidium tamen primum locum tenet in pœnis inter peccata in proximum commissum) illa verba, in pœnis, profecto superflua sunt omnino. Non enim hic tractabatur de gravitate homicidij quantum ad pœnam, sed quantum ad culpam. Et quamvis aliquem bonum sentum possint recipere, vt in tabula Bergami verbo, pœna. 55. videri potest, ille tamen non est ad propositum doctrinæ hoc loco traditæ.

Q. 14. a. 3. in c. statim in prin. vbi dicitur (secundum diversas acceptiones peccati, peccatum in Spiritum Sanctum, &c. illa vox, peccatum, superflua est, quemadmodum ex Or. Tar. constat, vbi sic legitur (secundum diversas acceptiones peccati in Spiritum Sanctum. &c.) quæ lectio melior est; eo quod in altera significatur esse hoc peccatum irremissibile diversa ratione, iuxta diversas acceptiones

ñes peccati: & tamen non secundum diversas acceptiones peccati in genere, sed peccati in Spiritum Sanctum, dicitur varijs modis irremissibile.

* Q. 15. art. 2. in c. prope finem, vbi dicitur (Habet enim habetudo rationem peccati, &c.) in Ori. Tar. legitur (Habet autem, &c.) quæ lectio melior est, quia vox, enim, solet causam reddere, & hoc loco nullam reddere potest.

* Q. 16. art. 1. in c. vbi prope finem dicitur (& ideo præsupposita fide de Deo, per quam mens humana Deo subiiciatur, &c.) illa coniunctio, &, nonnihil sententiam pervertit. In Ori. Tar. legitur (Ideo præsupposita fide, &c.) illa remota, quod melius est. In eodem art. in c. vltima verba sunt, de fide; quorum loco in Or. Tar. legitur, de credendis: quæ lectio melior esse videtur, quamvis altera non sit mala.

* Q. 17. a. 1. ad 3. vbi dicitur (secundum considerationem ad id, quod sperat obtinere) legendum planè est (secundum comparisonem, &c.) Lege S. T. in de virt. q. 4. a. 1. ad 4. vbi hoc idem argumentum explicat, & videbis sic esse legendum. Verba ibi prolata, quæ his respondent, talia sunt: Spes secundum quod refertur ad materiale obiectum, &c.

Art. 1. ad 3. vbi dicitur in principio (quod homo qui anhelat) legendum est (quod homini, &c.)

Q. 18. a. 4. ad 2. vbi dicitur (& per quam etiam qui gratiam non habet, eam contemni potest) removeatur coniunctio, &, vt legatur (per quam etiam, &c.) quæ nonnihil sententiam alterare videtur, quemadmodum legitur in Or. Tar.

* Q. 19. a. 1. in c. prope finem, vbi dicitur (Per comparisonem ad Deum potest nobis malum pœnæ provenire) in Or. Tar. & in Vincen. Bel. legitur (ma'um culpæ) Et meritò ita legendum est Nam superius dixerat Deum esse obiectum timoris ratione duplicis mali; quorum vnum provenire nobis potest ab ipso & istud est malum pœnæ, quod timor servilis respicit: alterum provenire nobis potest per comparisonem ad ipsum, & istud est malum culpæ, quod timor respicit filialis. Videto S. T. art. 5. in solu. ad 2. vbi eandem tangit materiam.

* Art. 4. in c. vbi dicitur ad medium (Sicut adulterium simpliciter est malum, quia id, ex quo est, contrariatur charitati, & pertinet ad adulterij speciem) in Or. Tar. sic habetur (quia id, ex quo contrariatur charitati, pertinet ad adulterij speciem) quæ lectio ideo melior iudicari debet, quia planior: quamvis altera non sit mala. Item ibidem prope finem, vbi dicitur (& per consequens pœna timeatur tantumquam principale malum; quod non contingit in non habente charitatem) in Ori. Tar. vltima verba sic leguntur (quod convenit etiam non habenti charitatem) Verum si rectè consideretur doctrina hinc nobis tradita, multò melius legatur sic (quod contingit in non habente charitatem) remota priori tantum negatione.

* Arg. 2. vbi dicitur (annexa Dei facies non amatur) non est legendum annexa; nec, amica, vt in aliquibus originalibus; sed (amissa) Et vbi dicitur (timor ex timore est) in suo ori. lib. 4. Mor. c. 28 legitur (timor ex timore est) Est vtiq; sensus, quod quando ex peccato perpetrato nascitur timor ratione pœnæ, quam peccator incurrit, & nō ea ratione, qua facies Dei, id est, illius amicitia, fuit amissa, tunc timor nascitur ex timore, atq; superbia, &c. In solutione ad hoc argumentum duplex mendacium: vnum in principio, vbi dicitur (timor servilis secundum suum subiectum, &c.) quo loco legendum fuerat (secundum suam substantiam) vt ex doctrina hinc tradita constare potest, qua concluditur, timorem servilem secundum suam substantiam esse bonum, illius autem servilitatem esse malam.

- lam : facile enim fuit ex voce abbreviata, subam, occasione nū sumere librarium oscitantem transcribendi, subm. Alterum, vbi dicitur (timor non nascitur ex timore, &c.) vbi similiter legendum fuerat semper (ex timore.)
- * Art. 6. in c. vbi dicitur in prin. (quia est timor pœnæ, qui est detrimentum, &c.) in Ori. Tar. melius legitur (quæ est, &c.) & merito; quia non timor pœnæ, sed ipsa pœna est detrimentum proprii boni, vt dicitur arti. 10. in c. ad finem. In fine arti. vbi dicitur (sicut amor servi manere potest, &c.) legendum apertè est (amor sui) & non servi.
- * Art. 9. ad 3. vbi dicitur (& tamen in diversis habitibus perficimur circa diversas affectiones in Deo) in Ori. Tar. non legitur, in diversis habitibus, sed (diversis habitibus) absq; præpositione, quod melius est. Et præterea illa verba vltima; in Deo, non habentur; quæ sanè otiosa sunt, & nihil significationis hoc loco possunt habere: quin potius sententiâ reddunt obscuriorem, & ideo tanquam addititia erunt à textu removenda.
- * In eadem solu. vbi dicitur statim (Et ideo amor magis habet rationem virtutis; quàm timor, &c.) in Or. Tar. incipitur periodus à verbo, ideo, ablata cōiunctio-
ne, & : quæ profectò ideo removeri debet à textu tanquā addititia, quia insinuat hanc sententiâ ex præcedentibus pendere, & ab illis sequi, quod falsum omni-
no est. Propositum D. T. in his verbis erat respondere huic interrogationi tacite: Cùm amor Dei sit virtus, quare timor etiam Dei non est virtus? Ad id res-
ponderet dicens: Ideo amor magis habet rationem virtutis, quàm timor, quia, &c.
- * Art. 11. in c. ad finem, vbi dicitur in auctor. August. (exiens à malo) in suo orig. legitur (exterrens à malo.)
- * In eodè a. ad 3. est manifestum mendacium, vbi dicitur (quod spes importat quē-
dā defectū, scilicet, fruitionem beatitudinis) Fruitio enim beatitudinis nullum di-
cit defectum respectu spei. Vnde conijcio fuisse legendum sic (spes importat
quemdam defectum, scilicet, absentiam beatitudinis) tum quia in Vin. Bel. sic
habetur: tum quia sic consequentibus mirificè quadrat: nam dicitur statim,
quæ tollitur per eius præsentiam, quæ, nimirum absentia.
- Q. 20. a. 2. in c. post prin. nota verba illa (contingit autem, &c.) malè esse dispuncta;
ac proinde pervertit sententiâ: quæ hoc modo sunt dispungenda: Contingit
autem, aliquem habentem rectam existimationem in vniversali, circa motum
appetitivum non rectè se habere, corrupta, &c.)
- Q. 21. a. 1. ad 2. vbi dicitur in fine (etiam si non possint) in Or. Tar. melius legi-
tur, etiam si non possit, per alios, scilicet, provenire.
- * Art. 2. ad 2. vbi dicitur in duobus locis (minus) legendum est, nimis, in vtròq;
loco. Videtò Rainerium verbo, præsumptio, in prin. & ibi reperies hunc locū
sic emendatum. In Ori quoq; Tar. in priori loco legitur, nimis.
- * Art. 3. ad 2. verbum illud, spei, positum in fine, vbi dicitur (scilicet, motus spei)
videtur esse superfluum. Verū adverte, verba ista, motus spei, posse referri, vel ad
vocem generis præcedentē, vel ad vocē differentię. Si referantur ad vocē gene-
ris, vt sit sensus, quod genus est motus spei, vox illa spei. omnino superflua, & ad-
dititia est, cūm constet, motum absolutè sumptum esse genus ad præsumptionē,
& timorem, non autem motum spei. Si verò referantur ad vocem differentię,
vt sit sensus, quæ differentia est motus spei, vox illa, spei, non videtur superflua:
est enim sensus, differentiam, qua præsumptio differt à timore, esse motum spei,
id est, illum motum, qui convenit spei, qui quidem est moveri ad rem, cūm mo-
tus, qui convenit timori, sit moveri à re, vt dicitur in argum. ipso 2. & ad 3. Et
hoc

hoc posteriori modo credo literam esse intelligendam.

Q. 2.2. a. 1. in c. post medium, vbi dicitur (Quod enim obedientibus præmia promittit) legendum est (qui enim, &c.) quemadmodum in Ori. Tar. & antiquis legitur exemplaribus.

* Q. 13.2.2. ad 3. vbi dicitur (& ideo patet quod charitas non est infinita) in aliquibus originalibus, quemadmodum videri potest in Or. Tar. legitur (& ideo patet quod charitas non est vanitas) Et talis lectio occasionem sumpsisse videtur, ex argumento, in quo ex duplici capite probatur, charitatem non esse creatam, & quia est infinitæ virtutis, & quia non est vanitas, cum omnis creatura, & sit vanitas, & sit finita. Et ideo si in solutione non responderet S. T. ad obiectionem de vanitate, solutio videretur esse diminuta. Ego crediderim S. T. scripsisse sic (Et ideo patet quod charitas non est vanitas, nec est infinita, &c.) Huius rei coniectura est, quod in vno originali legitur, non est vanitas, in alio, non est infinita, & utroque modo legendo mirifice consentit lectio cum doctrina S. T. Quomodo vero fieri possit, quod charitas habeat effectum infinitum, & ipsa non sit infinita. Lege S. T. de virtutibus, q. 1.2.1. ad 17. Et q. 2.2.1. ad 10. Et 1. Sent. d. 17. q. 1.2.1. ad 5.

* Art. 3. ad 1. prope medium, vbi dicitur (amicitia autem sub ratione beneficii cuiusdam debiti, &c.) vox illa, beneficii, hoc loco superflua est, quemadmodum ex ipsa doctrina aperte colligitur: ita ut sit legendum (amicitia autem sub ratione cuiusdam debiti amicabilis, &c.) Est itaque differentia inter iustitiam, & amicitiam hæc; quod cum utraq; sit circa actiones, quæ sunt ad alterum, illa vertatur circa illas sub ratione debiti legalis, ista vero sub ratione debiti moralis: & hoc modo legitur in Ori. Tar. Causa huius erroris fuit, quia statim ponitur eadem vox cum similibus coniuncta verbis, hoc modo, vel magis sub ratione beneficii gratuiti. Et ideo facile fuit de vno loco transferre in alium, propter antecedentium verborum similitudinem; ut passim ex typographorum, aut librariorum incogitantia factum fuisse deprehendimus.

* In eadem solu. vbi dicitur in fine (sed super bonitatem divinam) in Ori. Tar. legitur (sed super virtutem divinam) Et ratio huic lectioni suffragari videtur. Nam cum S. T. ibi dissimilitudinem constituat inter amicitiam humanam, & charitatem, ex eo quod amicitia humana fundatur in virtute humana, videbatur ex consequenti legendum, quod charitas fundetur in virtute divina. Harum lectionum posterior præferenda videtur, ut quæ doctrinæ hoc loco traditæ magis consentanea est. Vult dicere S. T. ideo amicitiam humanam non esse virtutem distinctam ab alijs virtutibus, quia fundatur super virtutem humanam, id est, quia potest viribus humanis naturæ ductu acquiri: vbi virtus sumitur pro vi. Charitas vero potest esse virtus, quia fundatur super virtutem divinam, id est, quia à solo Deo potest nobis infundi. Colligo hanc esse horum verborum intelligentiam ex 3. Sent. d. 27. q. 2.2. in c. & ad 1. vbi idem arg. explicans sic dicit: Amicitia honesti generatur ex inclinatione habitus virtuosii, præsupposita inclinatione naturæ, in quantum omne, quod facit similitudinem cum aliquo, inclinatur ad amorem illius: & ideo non ponitur aliqua virtus, sed quiddam consequens ad virtutes. Sed amicitia, quam habemus ad Deum, non potest habere aliquod huiusmodi fundamentum, cum naturæ metas excedat: & ideo oportet quod per speciale donum in dictam amicitiam elevemur, & hoc donum dicimus virtutem. Hæc Tho. Idem repetit in de virtutibus, q. 1.2.1. ad 5. his verbis: Amicitia proprie non est virtus, sed consequens virtutem. Nam ex hoc ipso quod aliquis est virtuosus, sequitur quod

diligat sibi similes. Secus autem est de charitate, quæ est quædam amicitia ad Deum, elevans hominem in id, quod meram naturæ excedit. Legito etiam S. T. in de virt. q. 2. a. 2. ad 8. Si prior lectio tibi magis arriserit, eam amplectere: recte enim salvari potest.

Art. 5. in c. vbi dicitur (& secundū hoc dicuntur tres species amicitia, scilicet, amicitia utilis, vel delectabilis, & honesti) in Or. Tar. nō legitur, vel delectabilis, sed sine illa coniunctione, sic (amicitia utilis, delectabilis, & honesti) quæ est melior lectio.

* Art. 6. in solu. ad 3. prope finem, vbi dicitur (Quod enim iam vnum est, &c.) in Ori. Tar. melius legitur, non vnum, sed (vnitum) id quod ex verbis illis præcedentibus evidenter colligitur, quibus dicitur charitas importare unionem: ab unionem autem dicitur aliquid vnitum, sicut ab unitate vnum.

Art. 7. in c. post principium, vbi dicitur (Ultimum quidem principale bonum hominis) deest coniunctio, & ut dicatur (& principale bonum hominis) in solutione ad 3. vbi dicitur (non autem ultimum finem humanæ vitæ) legendum est (ad ultimum finem, &c.)

* Q. 2. a. 2. in c. vbi dicitur in fine (charitas causata) legendum est profecto, creata, & non. causata. Lege S. T. 1. Sent. Ad Anni. d. 17. q. 1. a. in c. vbi distinguit duplicem charitatem, creatam, & incretam: & dicitur hic: creata, ad differentiam incretæ. In Bel. legitur, creata. In Ori. Tar. ponitur vox abbreviata hoc modo, data; quæ quia utrumque significare videtur, & causata, & creata, ideo occasionem potuit impressoribus errandi præbere.

Art. 4. in c. vbi dicitur post prin. (in hac etiam via tanto magis procedimus; &c.) aperte legendum est (in hac autem via.)

Art. 5. in c. prope finem, vbi dicitur (Et ideo cum magnitudo rei consequitur esse ipsius formæ, &c.) in Ori. Tar. melius legitur sic (Et ideo cum magnitudo rei consequatur esse ipsius, &c.) non esse ipsius formæ, sed esse ipsius rei: unde vox illa, formæ, additicia est: & evidenter redundare cognoscitur.

Art. 6. arg. in cont. vbi dicitur (cum aliquo tempore) evidenter legendum est (cum aliquo tepore) In c. vbi post principium dicitur (ita, scilicet, quod si aliquid tantum augetur, &c.) illa vox, tantum, redundat, quemadmodum in Ori. Tar. videri potest.

Ibidem in fine, vbi dicitur (quousque conetur ad charitatis augmentum) in Ori. Tar. legitur (quo conatur) quæ lectio, & melior, & clarior esse videtur.

Art. 10. in c. post medium, vbi dicitur (quia qui peccando mortaliter aliquid contra charitatem agit, dignum est, &c.) si ista sententia sic legatur, dicendum apparet, dignus est, &c. Verum in Or. Tar. aliter legitur hoc modo (quia cum peccando mortaliter aliquis contra charitatem agit, dignum est, &c.) quæ lectio multo melior est, aptiusque superioribus respondet. Erit ergo sententia talis: Peccatum etiam meritorie corrumpit charitatem: quia cum peccando mortaliter aliquis contra charitatem agit, dignum est, ut Deus ei subtrahat charitatem.

Ad. 1. vbi dicitur (Potest habere causam agentem) in Ori. Tar. sanius legitur (causam agentem.)

Art. 11. in c. post prin. vbi dicitur (& sic etiā iniustitia non potest bonum facere) in Ori. Tar. melius legitur sic (& sicut etiam, &c.) mutando illam vocem sic, in, sicut.

* Ibidem in ultimis verbis, vbi dicitur (in cuius statu non videtur ipsa essentia Dei bonitatis esse essentia, &c.) in Ori. Tar. multo convenientius legitur sic (in cuius statu non videtur ipsa essentia divinæ bonitatis, &c.) ut ex proximè præcedentibus verbis evidenter colligitur.

Art. 3. in c. vbi dicitur in principio (Per amicitiam amatur aliquid dupliciter: vno quidem modo amicus, &c.) Si hoc modo esset legendum, profecto non bene exprimeretur sententia, dicendo, vno modo amicus: sed legendum fuisset, vno modo tanquam amicus. Verum in Or. Tar. aliter legitur hoc modo (per amicitiam amatur, vno quidem modo amicus, ad quem amicitia habetur: at alio modo bona, quæ amico optantur) duobus illis verbis, aliquid dupliciter, exploris, & totam hanc sententiam sub vnica periodo comprehendendo: & hoc modo legendo, verba posteriora prioribus optime respondent.

Art. 6. ad 2. vbi dicitur in princ. (quousq; habetur spes sanationis eorum) videtur legendum (quousq; non habeatur spes, &c.) vt sit sensus, non esse amicitiae beneficia ab amicis vitiosis subtrahenda vsq; ad illud tempus, in quo non habeatur spes de illorum sanatione: alioquin non recte Aristotelis sententia citaretur a D. T. Verum si hæc verba absq; negatione proferre velis, sic profecto erit legendum (quamdiu habetur spes sanationis eorum) si Arist. sententiam, quam hoc loco S. T. citat, constare velis: vt sit planus sensus iste, non sunt subtrahenda amicitiae beneficia ab amicis peccantibus, quamdiu habetur spes sanationis eorum. Quocumque modo legeris, eadem semper exprimitur, & recte Arist. sententia, quam 9. Ethic. c. 3. scriptam reliquit.

In eadem solu. vbi dicitur in fine (siue convertatur, ad culpæ expiationem; siue etiam convertatur, &c.) depravata est litera. In Ori. Tar. sic legitur (si convertatur, ad culpæ expiationem; si verò non convertatur, ad culpæ terminationem) quæ lectio satis quadrat.

In solu. ad 3. in princ. vbi dicitur (increpationes) legendum est (imprecationes) lege tabulam S. T. verbo, imprecatio, & ibi reperies hunc locum emendatum. In eadem solu. vbi statim dicitur (Vno modo, per modum pronuntiatio; nis) legendum est, prænuntiationis.

Art. 7. in c. post pric. vbi dicitur (omnes æstimant bonum commune se esse id quod sunt) illa verba, bonum commune, superflua videntur, & addititia: tum quia nihil ad sententiam prorsus facere manifestum est: tum ex altero divisionis membro, de quo paulò inferiùs sic dicitur (sic autem non omnes æstimant se esse id quod sunt) vbi nil ponitur, quod prædictis verbis ex aduerso respondeat.

Ibidem post medium, vbi explicantur quinque amicitiae signa erga bonos seipsos amantes, circa tertium signum sic dicitur (& etiam ad assequenda opera intendunt) legendum est sic (& etiam ad assequenda, operam impendunt.) Dixerat enim, secundum signum amicitiae esse, quod sibi optant bona spiritualia: & deinde addens tertium signum dicit, & etiam ad assequenda, scilicet, bona spiritualia optata, operam impendunt. Sic verò esse legendum patet, tum ex Ori. Tar. & Vin. Bel. in quibus ita habetur: tum quia paulò inferiùs probans per contraria signa, quod mali non diligant seipsos, postquam de secundo signum dixerat (neq; appetunt eius spiritualia bona) addidit de tertio signum loquens (neq; ad hoc operantur.)

Ibidem circa quintum amicitiae signum, vbi dicitur (quasi cum eodem delectatus, & contristatus) varia reperitur lectio. In Or. Tar. & in Vinc. Bel. sic legitur (quasi in eisdem delectatus, & contristatus) quæ lectio multò est melior, redditiq; sententiam apertiolem: quia amicorum concordia in eo præcipue consistere cognoscitur, vt de eisdem rebus delectentur pariter, & contristentur.

Art. 8. in c. vbi dicitur in princ. (Alio modo potest accipi dilectio inimicorum

quantum ad naturam, scilicet, in vniuersali) illa vltima verba sic sunt legenda (sed in vniuersali (mutando vocem illam, scilicet, ip, sed: quo modo legitur in Or. Tar. & in Vinc. Causam dedit impresforibus errandi vox abbreviata in origina. manu scripto ad hunc modum, s3. quæ potest significare idem quod, scilicet, & idem quod, sed. Voluit professus S. T. significare, quod secundus, & tertius modus diligendi inimicum, intelligantur de dilectione eorum secundum naturam, sed vnus de dilectione in vniuersali, & alter de dilectione in particulari.

* Arg. 1. vbi dicitur in auctor. August. (quantum credimus exaudiri) legendum est (quantum credimus, &c.) quo modo habetur in tuo originali. Vult dicere August. quod diligere inimicos paucioribus conveniat, quam sint illi, qui exaudiuntur, quando dicunt orantes: Dimitte nobis debita nostra, &c. Quo innuit aliquibus peccatum dimitti, qui non diligunt inimicos: cui obiectioni satisfaciunt S. T. concedendo verum esse quod dicitur ab August. loquendo de dilectione actuali, & in particulari inimicorum, qualis dilectio solis convenit perfectis; de qua loquebatur ille.

Art. 9. in c. vbi in fine dicitur (detrabi ad odium) in Vinc. Bel. legitur (trahi) & cerè sic est legendum, quia detrahare non solet vsurpari pro trahere.

Q. 26. a. 2. in c. ad finem, vbi dicitur (Et itæd principaliter maxime Deus) legendum est (principaliter, & maxime, &c.) addita coniunctione, &.

Art. 4. ad 3. vbi dicitur (Sicut etiam ipsi patri legatur (ipsi parti) vt habet Or. Tar.

* Art. 6. ad 1. verba in principio secundæ solutionis posita non sunt aliquo pacto intelligibilia: quæ sic habent (Vno modo ex eo, quod quidam diliguntur, & aliqueum diligunt) In Ori. quidem Tar. sic legitur (Vno modo ex eo, quod quidam diliguntur, & alij non diliguntur) quæ lectio apertissima est. Consistit ista secunda solutio in eo, quod inæqualitas charitatis duobus modis intelligi potest. Primū consistit in eo, quod aliqui diliguntur, & alij non diliguntur: & hoc modo charitas debet esse æqualis erga omnes secundum benevolentiam, non autem secundum beneficentiam, quia licet omnibus possimus bene velle, non tamē possumus omnibus benefacere. Altero modo intelligitur hæc inæqualitas, secundum quod aliqui plus, aliqui minùs diliguntur, quamvis omnes diligantur: & hac ratione non obligamur ad charitatis æqualitatem, etiam secundum benevolentiam.

Art. 7. arg. in contr. vbi dicitur (exteriori affectui) legendū est, exteriori effectui.

* Ibidem in c. vbi dicitur in principio (habet motum suæ intensiōis) legendum planè est (habet modum, &c.) id est, quantitatis mensuram. Sic legitur in Or. Tar. & in Vincen. Belv.

* Ibidem in medio. c. vbi dicitur (homo intensiori affectu diligit sibi propinquo) res ad illud bonum, ad quod omnes diligit vox illa, omnes, omnino est otiosa; nihilq; habet significationis, quod ad præsentem sententiam aliquid facere possit. In Or. Tar. & in Vinc. legitur alio modo sic (ad quod eos diligit) quæ lectio apertissima est.

Ibidem in fine. c. vbi dicitur (ex charitate eliciente cum imperante) Vinc. Bel. habet (ex charitate, tam eliciente, quam imperante.)

In solu. ad 1. in orig. manu scriptis tribuit S. T. illud: Inimici hominis domestici eius, Michæ c. 7. & aliquis sciolus putans non esse illud Michæ, emendavit locū, citando Matth. c. 10. quod in Romana etiam impressione factum videmus. Veram sententia illa prius fuerat à Propheta prolata, quam fuit à Christo citata.

Art. 8. arg. 1. in auct. Valerij citata duo vocabula corrigenda sunt: Nam vbi dicitur (illud nascendi fors) legendum est (illud) & non, istud: Et vbi dicitur (inchoata voluntas) legendum est (inchoata) id est, non coacta.

Q. 27. art. 2. in c. vbi dicitur in auctor. Arist. 9. Eth. quod benevolentia non habet distensionem) legendum est, distensionem. Vide S. T. 9. Eth. c. 5.

*** Art. 4. in c. vbi dicitur post princ.** (Et ideo oportet quod motus appetitivæ virtutis sit in re, vel secundum aliam literam, sit in rebus) in Or. Tar. & in Vinc. melius legitur (sit in res) quia præpositio, in, hoc loco significat motum ad quem.

Ibidem, vbi dicitur (sit in res secundum cognitionem ipsarum rerum) legendum aperte est (secundum conditionem ipsarum rerum) quemadmodum habet Or. Tar. & Vincent.

*** Ibidem post medium, vbi dicitur (& ulterius terminus cognitionis est in eo)** quod est maxime à sensu remotum, id est, in Deo) in Or. Tar. legitur, ultimus, & non ulterius: & sic profectò legendum esse ex doctrina D. T. colligi potest, 3. Sentent. d. 27. q. 3. a. 1. in c. vbi docet cognitionem intellectus terminari ad ipsum Deum.

*** Art. 6. in c. vbi dicitur statim post principium (in mensuratis autem invenitur mensura secundum aliquid) videtur legendum (secundum aliud)** eo quod de mensura dixerat S. T. in ea inveniri modum secundum seipsum, cui opponitur, secundum aliud. Et ideo ut significaretur diversus modus, quo in mensuratis reperitur modificatio, dicendum erat, quod in illis invenitur secundum aliud. Huic rationi quadrant verba inferius posita, quæ sic habent (& ideo finis secundum seipsum habet modum, ea verò quæ sunt ad finem ex eo, quod sunt finis proportionata) id est, secundum aliud. Lege solutionem ad 1. vbi dicitur, quod bonitas mensuræ per se habet modum, & bonitas mensurati per aliud, id est, secundum aliud. In Or. Tar. ponitur dictio abbreviata hoc modo, ad, quæ potius significare videtur, aliud, quàm aliquid.

*** Q. 28. a. 1. ad 1. vbi dicitur (per spei visionem) legatur (per speciei visionem.)**

Q. 30. a. 1. in c. vbi dicitur in definitione misericordiæ (qua utiq; possumus) legendum est (qua utiq; si possumus) quemadmodum in alijs legitur impressionibus;

*** Arg. 2. & in solutione eiusdem, vbi cumque dicitur (durum) legendum est, durum id est, crudele.** Videto tabulam S. T. Romæ modò excusam, verbo, Durum, & verbo Misericordia 18. & inde cognosces hunc locum sic emendandum fuisse.

*** Q. 31. art. 1. ad 1. vbi dicitur in auctor.** Dionysij (amor movet ordinata ad mutuam beatitudinem) legendum est (amor movet coordinata ad mutuam habitudinem) quemadmodum in suo legitur originali. Lege Dionys. c. 4. & S. T. ibidem lect. 9. in fine: & lect. 12. post princ. qui effectum amoris circa tria constituit: primum circa superiora; deinde circa æqualia, quæ ab illo vocantur coordinata; tertio circa inferiora.

Art. 3. in c. vbi dicitur in princ. (per prius magis) legendum est (per prius, & magis) ut ex verbis paulò inferius positis patere potest, quæ sic habent (& similiter Deus in substantias sibi propinquiores per prius, & copiosius, &c.)

Q. 32. a. 1. ad 2. verba illa (in quantum miseratio in defectum patientis) videntur sic corrigenda (in quantum miseratio defectum patientis) id est, illius, qui defectum patitur: alioquin non videtur posse intelligi, quid sibi velit dicere, in defectum patientis.

Art. 2. ad 1. vbi dicitur prope finem (tum etiam quantum ad effectum, quem ad)

adhuc vivens habebat) legendum est (quantum ad affectum.)

Art. 4. ad 3. vbi dicitur (maior charitatis effectus) legendum est, affectus.

* Art. 5. in c. vbi dicitur (& postea de residuo aliorum necessitatibus subveniat respectu quorum dicitur necessarium personæ, secundum quod persona dignitatem importat) litera est depravatissima: significatur enim, necessarium personæ respectu illorum dici, quorum cura minimè nobis incumbit: quod sanè falsum est, & contrarium dicitur omnino à S. T. in 4. d. 15. q. 2. a. 4. q. 1. in c. vbi distinguens inter necessarium individui, & personæ, affirmat necessarium personæ esse respectu eorum, quorum cura nobis incumbit. Hæc igitur verba coniungi debent cum sententia paulo superius posita, quæ sic habet (quorum cura sibi incumbit) ita vt legatur hoc modo (Et dico superfluum, non solum respectu sui ipsius, quod est supra id, quod est necessarium individuo, sed etiã respectu aliorum, quorum cura sibi incumbit, respectu quorum dicitur necessarium personæ, secundum quod persona dignitatem importat, quia prius, &c.) quæ lectio, & verissima est, & doctrinæ S. T. maximè consentanea, cum altera lectio nulla ratione bene defendi possit. Ego persanctè iuraverim, sic à D. T. ea verba fuisse scripta: sed ex Librariorum inconsideratione à loco suo fuisse dimota, & in alium translata. Ratio huius mihi videtur esse, quod sententia illa, cui dicta verba continuata fuerunt à S. Th. bis repetitur in eodem contextu: & ideo facile fuit à Librario oscitante illa à sententia priori loco posita separare, & sententiæ eidem loco secundo repetitæ coniungere, atque continuare: quod non raro factum fuisse in superioribus annotavimus.

Art. 9. in c. in auctor. August. ex lib. de Doctr. Christ. non est legendum, obveniunt: sed, obvenit, quemadmodum legitur in Belv. vel, convenit, quemadmodum, ex Or. Tar. legendum colligitur. Est hoc loco advertendum, hanc eandem auctoritatem citari à D. T. q. 26. a. 6. arg. 1. & q. 31. a. 3. arg. in contr. Verum ibi citantur verba ipsa August. & sententia, hic autem sola illius citatur sententia.

Q. 33. art. 3. ad 1. vbi dicitur (non intendit Hieronymus) in Or. Tar. & alijs impressionibus legitur melius: Non ergo, &c.

Art. 4. in c. vbi in principio dicitur (per correctionem penæ) in Or. Tarrac. & Vincent. Belv. melius legitur (per coercionem penæ) & talem profectò legationem sententia ipsa desiderat.

Art. 5. in c. ad principium vbi dicitur (Et secundum hoc potest sibi competere à subditis delictum arguere) in Vinc. Belv. melius legitur, in subditis. Ex quibus sanè verbis colligere licet, doctrinam traditam in hoc articulo, quamvis alijs omnibus peccatoribus communis sit, potius tamen respicere Prælatos peccatores, quàm subditos: & ideo de Prælati potius dixisse, quod potest sibi competere in subditis delictum arguere.

* In eodem art. in medio, vbi dicitur in auctor. Chrysost. (puta) legendum est (putas) Verba Chrysostomi Homil. 17. super Matth. in opere imperfecto sic habent: Quomodo fratri tuo dicis, sine, eijciam festucam de oculo tuo, &c. id est. Quo proposito? Putas ex charitate, vt salves proximum tuum? Non, quia te ipsum ante salves, &c. vbi vides præpositionem, in, converterdam esse in id est, vt legatur, id est: Quo proposito, supple tu dicis fratri tuo, sine, eijciam festucam, &c. Et vbi legitur, puta, legendum esse, putas, quia interrogando loquitur: Putas ex charitate, &c.

* In auctor. August. ad finem posita verba vltima varijs modis leguntur in diversis impressionibus, & exemplaribus. In Romana impressione sic legitur (& ad æqua-

æqualiter conandum invitemus) in antiquis impressionibus sic (& non illum ad poenitendum, sed ad æqualiter conandum invitemus) in Or. Tar. & in Vinc. Bel. sic, & ad æqualiter deponendum invitemus) Verum in tuo nativo originali paulo aliter habetur (& non illum ad obtemperandum nobis, sed ad pariter cavendum invitemus.)

* Art. 6. in c. post princ. vbi dicitur (tum etiam quia si incorrigibilis sit) legendum est profecto (si corrigibilis sit) Ad probandum enim non debere Prelatum dimittere correctionem subditi delinquentis, vitur hoc dilemmate: Aut subditus non est paratus ultro emendari, aut est paratus ultro emendari: quæ distinctio alijs verbis proponeretur hoc modo: Aut est incorrigibilis, aut est corrigibilis: nam ille dicitur paratus ultro emendari, qui corrigibilis est: & ille non est paratus emendari, qui incorrigibilis existit. Si est incorrigibilis, & non est paratus ultro emendari, inquit D. T. ideo non est illius correctio dimittenda, quia per illam a peccando invitus coërcetur: id est, ideo non est dimittenda, quia redundat in bonum proprium ipsius peccantis, quippe qui beneficio poenarum cogitur peccata dimittere. Si est corrigibilis, ideo non est dimittenda, quia redundat in bonum commune, dum teritur ordo iustitiæ, & vnus exemplo alijs detur terrentur. Hæc sanè est ratiocinatio S. T. fundata in illo dilemmate: cuius partes cum debeant esse oppositæ, & vna illius sit, subditum esse incorrigibilem, altera profecto erit, esse illum corrigibilem.

* Art. 7. arg. 3. allegatur Decretale: quæ allegatio habetur, extra de accusa. c. super his, &c. licet & melius, c. qualiter, & quando, el. 2. Et vbi dicitur (debet præcedere inscriptio) legendum est (Sola inscriptio) quemadmodum legitur in de virt. q. 3. a. 2. arg. 6. alioquin non probaretur, quod ibi S. T. intendebat probare. Ad probandum enim quod accusatione nulla secreta admonitio debeat præcedere, dicendum sanè fuerat, quod in Decretali determinetur, solam inscriptionem debere accusationem præcedere. Solutionem huius arg. planiorem video loco citato in q. de virt. q. 3. a. 2. ad 6. Lege quoque quot. l. 1. art. 13.

* Q. 34. art. 1. in c. vbi dicitur in prin. (Odium est quidam motus appetitiuæ potentia, qui non movetur (legendum est) quæ non movetur) quæ, scilicet, potentia appetitiua.

* Art. 3. in c. in medio, vbi dicitur (& omne illud, quod pertinet ad defectum divinæ iustitiæ) vox illa, divinæ, non habetur in ori. manu scriptis: quæ proinde non dubito additionem esse, & omnino otiosam. Nam de eadē prorsus iustitia hoc loco S. T. loquebatur, de qua dixerat paulo superius, non debet amor proximo secundum peccatum, & iustitiæ defectum: at ibi non dixit, iustitiæ divinæ, sed iustitiæ tantum: ergo neq; hoc loco erit legendum, divinæ iustitiæ: Adde doctrinam, alioqui universalem, & quæ comprehendat defectum cuiusq; iustitiæ, siue divinæ, siue humanæ, id est, siue à Deo nobis infusæ, siue nostro Marte acquisitæ, per illam vocem contrahi ad specialis iustitiæ defectum: quod doctrinæ hinc traditæ minime consonare videntur.

* Art. 5. in c. in fine, vbi dicitur (odium non est primum in dilectione virtutis) legendum planè est (in deletionem virtutis) in Ori. Tar. legebatur in margine (in destructionem virtutis.)

* Q. 35. a. 4. ad 2. post medium, vbi dicitur (Impugnatio autem contristantium bonorum spiritualium quandoq; quidem est circa homines, qui ad bona spiritualia inducuntur: & hinc est rancor) in Or. Tar. melius legitur (inducunt) & non, inducuntur. Rancor enim qui ex accidia pullulat, non habet ut ad eos, qui

inducuntur, sed ad eos, qui inducunt ad spiritualia bona. Lege S. To. de mal. q. 11. a. 4. in c.

* Ibidem in solu. ad 3. post princ. vbi dicitur (sed solum secundum quod tristatur de bono divino, quod pertinet ad rationem invidiæ) in Or. Tar. legitur (ad rationem accidia) & profecto ita legendum est, quia ibi non erat sermo de invidia, sed tantum de accidia, de qua dicitur, quod tristitia de bono divino pertinet ad rationem accidia.

Q. 36. a. 1. ad 4. vbi dicitur, quod bona preterita, in quantum fuerunt admissa, generant iustitiam, legendum est, in quantum fuerunt amissa.

* Art. 3. ad 1. vbi loquendo de motu invidiæ quatenus est quædam passio, dicitur (unde talis invidia est peccatum mortale) legendum sanè est (non est peccatum mortale) vt habet Ori. Tar.

* Art. 4. ad 1. in princ. vbi dicitur in auct. Greg. (vitia capitalia tanta sibi coniunctione coniunguntur) in suo originali legitur (tanta sibi cognatione iunguntur.)

* In solu. ad 3. in princ. vbi dicitur (in conatu invidiæ est aliquid tanquam principium, & aliquid tanquam terminus) in Or. Tar. legitur (est aliquid tanquam principium, & aliquid tanquam medium: & aliquid tanquam terminus) quæ tria partitionis membra suo deinde ordine S. T. percurrit.

Q. 37. a. 2. ad 2. in antiquis impressionibus, factis, scilicet, anno 1520. & 1522. diversa reperitur lectio. In aliquibus legitur sic (Ad 2. dicendum, quod in discordia consideratur quidem vt terminus à quo, recessus à voluntate alterius, &c. vt terminus autem ad quem, accessus ad id, &c.) quo etiam modo legitur in Romana impressione. In Or. Tar. legitur sic (in discordia consideratur quiddam, vt terminus à quo est, recessus à voluntate alterius, &c. vt terminus autem ad quem est, accessus ad id, &c.) In alijs orig. legitur hoc modo (Ad 2. dicendum, quod in discordia consideratur quid, vt terminus à quo, hoc est, recessus à voluntate alterius, &c. Consideratur etiam quid, vt terminus ad quem, hoc est, accessus ad id, quod est sibi proprium.) Et quamvis ubiq. eadem retineatur sententia, ea tamen clarius exprimitur, si legas isto modo ultimo, quàm alijs modis.

* Q. 38. art. 1. in c. post medium, vbi dicitur in definitione contentionis (contentio est oratio alicuius) legendum est (oratio acris) quemadmodum legitur apud Ciceronem. In Or. Tar. ponitur vox abbreviata hoc modo, acs, quæ significat aperte idem, quod, acris. Vide Calepinum, verbo, Contentio.

* Art. 2. in c. vbi in fine dicitur (sicut & discordiæ) in Or. Tar. habetur (sicut & discordia) & merito, quoniam aliàs pervertitur omnino sententia. Vult enim significare S. T. quod qua ratione discordia est filia inanis gloriæ, vt in principio dixerat, eadem & contentio est eiusdem inanis gloriæ filia. Si verò aliter legeretur, significaretur, quod sicut contentio est filia inanis gloriæ, ita & discordia: & tamen contentio non dicitur filia discordiæ propriè loquendo.

In solut. ad 1. in fine dicitur à D. T. (sicut dictum est) intellige dictum esse q. 37. art. 2. ad 2.

* Q. 39. art. 2. ad 2. vbi dicitur (ita etiam bonum multitudinis, ad quod vnus ordinatur) in tabula S. T. verbo, homo. 34. sic legitur (ita etiam bonum multitudinis, ad quod ille vnus ordinatur, &c.) addito illo relativo, ille, vbi dicitur, ille vnus. Verum in Vinc. Bel. & in Or. Tar. paulò aliter hæc sententia legitur, hoc modo (ita est minus, quàm bonum extrinsecum, ad quod multitudo ordinatur.) Et meo iudicio hæc lectio planiorem reddit intelligentiam. Dicit ergo

D.T. (Quod sicut bonum multitudinis est maius, quàm bonum vnius, qui est multitudo: ita est minus, quàm bonum extrinsecum, ad quod multitudo ordinatur) hæc sunt verba in Vincentio, & in Or. Tar. scripta: quibus exemplum statim appositum de bono intrinseco exercitus, quod est ordo: & de bono ducis, scilicet victoria, quod est bonum exercitus extrinsecum, mirificè quadrat. Deus enim se habet ad Ecclesiasticā multitudinem, sicut dux ad exercitum. Et ideo veritas divina, quæ est bonum extrinsecū multitudinis Ecclesiasticæ, maius bonum est, quàm vnitas Ecclesiastica, quæ est bonum Ecclesiæ intrinsecum. Ex quibus non obscurè colligimus, duas insinuari à D.T. comparationes: vnā, inter bonū multitudinis, & bonum vnius, tantum: alteram, inter bonū intrinsecū, & bonum extrinsecū eiusdem communitatis. Et affirmat, quod sicut bonum multitudinis est maius, quàm bonum vnius: ita bonum intrinsecum eiusdem multitudinis est minus, quàm bonum illius extrinsecum. Ex quo sanè sequitur, quod infidelitas sit maius peccatum, quàm schisma, quia illa est contraria bono extrinseco Ecclesiasticæ cōmunitatis; istud est contrarium bono intrinseco illius.

Art. 4. ad 3. vbi dicitur (medici diversas medicinas corporales opponunt) in Or. Tar. habetur (apponunt.)

Q. 40. art. 1. ad 2. vbi dicitur in prima auctor. August. (si opus non fuerit) legendum est (si opus fuerit.) Et vbi in secunda auctor. dicitur (nihil est infelicius infelicitate peccantium) legendum est (felicitate peccantium) quia sic habetur in suo nativo originali.

* **Q. 41. a. 1. arg. 1.** vbi dicitur (quod rixosus est à ritu canino dictus) legendum est (à rictu canino) quemadmodum Isidorus habet lib. Etym. 10. cap. 17. Multum enim differt inter ritum, & rictum. In solu. huius argum. vbi dicitur (quod rixosus promptitudinem animi habet ad contendendum) aperte legendum est (ad contradicendum) quemadmodū etiam in antiquis legitur impressionibus: quod quidem ex subiunctis etiam verbis evidenter colligitur.

Q. 43. a. 3. in c. vbi dicitur in fine (in qua attenditur specialis nocumenti remotio) legendum est: intenditur. quemadmodum in cæteris legitur exemplaribus. Vult dicere S.T. sub intentione correctionis fraternæ cadere illius specialis nocumenti remotionem, quod sub intentione scandali activi cadit: & ideo inter ytrumque esse directam oppositionem.

Art. 7. ad 4. post medium, vbi dicitur (Quod patet in his, qui iam noverunt consilia) legendum est (qui iam voverunt.)

Q. 45. a. 3. in c. vbi dicitur in fine (per divinas regulas diligens actus humanos) in Or. Tar. legitur, & melius (regens, & dirigens actus humanos.)

Art. 4. ad 1. vbi dicitur in auct. Pauli (facta est nobis sapientia à Deo) legendum est (factus est nobis, &c.)

Art. 5. in c. post medium, vbi dicitur (Quidam altiori gradu perficiunt sapientiæ donum, &c.) legendum est (percipiunt) & non, perficiunt.

* **Q. 46. a. 1. ad 1.** vbi dicitur (quando patitur defectum in summa iudicii) Dicere in summa iudicii, nihil significat ad propositū. Vnde legendum est, in sententia iudicii: quo modo hunc locum correxit Rainerius, verbo, Stultitia, c. 1. in fine.

Q. 47. a. 1. in c. vbi loquendo de etymologia prudentis, dicitur ex Isidoro (& incertorum videt casus) in suo orig. nativo legitur (prævidet casus) quod sanè melius cum etymologia prudentis quadrat, quàm si legeris, videt.

Art. 2. ad 3. post princ. vbi dicitur (sed ad prudentiam non pertinet nisi applicatio rationis rectæ, & ad ea) removeatur illa coniunctio, & ut dicatur, nisi applicatio rationi rectæ ad ea.

- Art. 7. arg. 2. ubi dicitur (sed ipsum est sub ipsius causa) legendum est sic (sed ipsum est sui ipsius causa) ut ex subiunctis verbis aperte colligitur.
- Art. 8. ad 1. ubi dicitur (præcavere insidias non attribuit August. prudentiæ, quasi ad principalem actum, &c.) lege (quasi principalem actum) præpositione, ad, relegata.
- Arg. 9. ad 2. ubi dicitur (Quia verò materiæ prudentiæ sunt singularia) legendum est (materia prudentiæ.)
- * Art. 11. arg. 3. ubi dicitur (Ea quorum vnum ordinatur ad aliud, nō diversificant speciem, aut subiectum habitus) in Or. Tar. melius habetur (aut substantiam habitus) quemadmodum ex ultimis eiusdem argumenti verbis colligitur evidenter. In solu. huius arg. ponitur, sequestris, pro, equestris.
- * Art. 15. in c. ubi dicitur in auct. Arist. (quam quæ est secundum hominem) in Vinc. Belv. legitur (quam quæ est secundum actionem) Et forsitan alicui sic esse legendum videbitur, cum eo loco fiat inter actionem speculativam, & practica comparatio. Verum si rectè consideremus, melius legitur, secundum hominem, quam secundum actionem. Pro cuius rei notitia adverte doctrinam Arist. hic allegatam 10. Ethic. lect. 12. in principio. Ibi affirmat, vitam activam esse humanam, eo quod tantum circa res humanas versetur: & speculativam esse divinā, eo quod circa aliquid versetur divinum. Ex hoc ergo nō ineptè colligitur, vitam activam esse secundum hominem, ac proinde esse homini magis connaturalem. Hinc factum est, ut S. T. probaturus principia prudentiæ nobis esse magis connaturalia ad hoc, citaverit illam Arist. auct. qua parte vita activa dicitur secundum hominem. Si verò legas, secundum actionem, nil profecto faciet auctoritas illa citata ad probandum, principia prudentiæ esse nobis connaturalia. Lege S. T. 2. 2. q. 5. 1. a. 1. in c. ubi iterum repetit, vitam activam esse humanam, & vitam contemplativam esse supra hominem.
- In solu. ad 1. ubi dicitur (quod principia sunt eius, quod est gratia) in alijs exemplaribus legitur (sunt eius, quod est eius gratia) in Or. Tar. melius legitur (sunt eius, quod est, cuius gratia) quemadmodum etiam Arist. loco ibi citato loquitur.
- * Q. 48. a. 1. in c. ubi dicitur (solertia est vera coniectatio medij) non est legendum, veras, sed, velox. Nam Arist. quem hoc loco citat S. T. in 1. Poster. nunquam eam dixit esse veram, sed velocem coniectationem. Item S. T. in 3. d. 33. q. 3. a. 1. q. 4. in c. & 2. 2. q. 49. a. 4. non eam dixit esse veram, sed velocem, promptam, & facilem. Adde, quod si solertia esset vera coniectatio medij, illa esset virtus: at S. Th. 3. d. 33. q. 3. a. 1. q. 4. in c. negat esse virtutē, propterea quod se habet ad bonum, & ad malum: restat igitur, ut dicatur velox coniectatio medij. Videto Iavellum 6. Ethic. tract. 3. c. 1. ubi definiens solertiam, dicit esse promptam, & velocem coniectationem, &c.
- Paulo inferius, ubi dicitur in medio (& hoc modo partes prudentiæ, secundum quod propriè sumuntur, sunt prudentia, &c.) legendum est, sumitur, scilicet, prudentia, ad differentiam prudentiæ largè sumptæ, de qua paulo inferius dicitur (Si verò prudentia sumatur largè.) Nullo enim modo verbum illud ad partes referri potest.
- Q. 49. a. 5. ad 2. prope finem, ubi dicitur (& ideo quamvis in quibusdam alijs virtutibus intellectualibus sit certior ratio, quam prudentia) legendum est, quam in prudentia.
- * Art. 6. in c. prope finem, ubi dicitur (Importat enim providentia respectu quædam alicuius distantis ad ea, quæ in præsentī occurrunt, & ordinanda sunt) lita-

ra multum depravata est. In Vinc. c. de providentia, & in Or. Tar. & in tabula S. T. verbo providentia, i. sic habetur (Importat enim providentia respectum quemdam alicuius distantis, ad quod ea, quæ in præsentī occurrunt, ordinanda sunt) quæ lectio multum germana est. Significatur enim in ea duplex respectus, quem providentia evidenter cognoscitur habere: vnus, ad finem distantem, vt dicitur in solutione ad 3. Alter, ad ea, quæ in præsentī occurrunt, facienda propter finem illum consequendum.

Eodem art. arg. 1. vbi ponitur etymologia huius nominis, prudens, in quibusdam exemplaribus habetur (prudens dicitur, quasi porro videns.) In alijs verò, vt in modo Romæ imprintsis (quali procul videns.) Et quamvis idem vtrobiq; significetur, melius tamen legitur, quasi porro videns, eo quod illud dicitur ex Iudori auct. lib. Etym. 10. c. 15. & ab illo non dicitur procul, sed porro videns.

* Art. 8. arg. 2. vbi dicitur in minori (sed providere bona pertinet ad prudentiā) in Or. Tar. melius legitur (pertinet ad providentiam.) Nam ex hoc quod cautio malorum pertinet ad providentiam, sicut & bonorum provisio, vult S. T. demonstrare, cautionem eandem non pertinere ad prudentiam: & ideo nullo modo potest sic legi, vt dicatur, pertinet ad prudentiam.

* Q. 50. a. 3. in c. vbi dicitur in fine de prudentia loquendo (est regnativa vnus) legendum est, regitiva, quemadmodum legitur in Vincen. vbi de prudentia differt, art. 2. Et S. T. 2. 2. q. 53. a. 2. in c. referens hanc eandem doctrinam, vocat prudentiam Monasticam, regitivam.

Q. 51. a. 1. ad 2. vbi dicitur post medium (Vel potest dici, quod virtus humana est perfectior legendum aperte est (perfectio.)

* Art. 7. ad 2. vbi dicitur (consilium quidem intentionem eorum, quæ sunt agēda) in Or. Tar. legitur. & merito (intentionem eorum, quæ sunt agenda) quia finis, ad quem destinatur consilium, est inventio eorum, quæ sunt agenda.

Q. 52. a. 1. ad 1. vbi dicitur (Sed quia humana ratio non potest comprehendere singularia, & contingentia) in Vincen. legitur (singularia contingentia) coniunctione remota: & merito sanè: nam non omnia singularia sub consilio cadunt: sed tantum illa, quæ contingentia sunt. Hinc fit, vt melius legatur (singularia contingentia) quia illud adiectivum contrahit singularia, ad ea, quæ sunt materia consilij.

* In eadem solut. vbi statim additur (quæ occurrere possunt, fit quod cogitationes mortalium sunt timidae, & incertæ providentiæ nostræ, vt dicitur Sap. 9. Ideo indiget homo, &c.) In Vincen. sic legitur (quæ occurrere possunt, fit quod cogitationes mortalium sunt timidae, & incertæ, &c. Et ideo indiget homo, &c.) In alijs exemplaribus sic (quæ occurrere possunt, & quod cogit, &c. Et ideo indiget homo, &c.) Ex ista varietate duplex lectio, quæ sana sit, colligi potest. Vna est (quæ occurrere possunt, fit quod cog. mort. sunt timidae, & incertæ, &c. Et ideo, &c.) & hac ratione legitur in Or. Tar. nisi quod non dicitur, sunt, sed, sint. Altera erit (quæ occurrere possunt, eo quod cogita. mort. sunt timidae, & incertæ providentiæ nostræ, &c. Ideo, &c.) & hæc magis videtur doctrinæ S. T. hic traditæ consentanea, meliusque explicat illius mentem: quod quidem facile videri poterit, si tota sententia ab integro resumatur hoc modo (Sed quia humana ratio non potest comprehendere singularia contingentia, quæ occurrere possunt, eo quod cogitationes mortalium sunt timidae, & incertæ providentiæ nostræ, vt dicitur Sap. 9. Ideo indiget homo, &c.)

* Art. 3. in c. vbi dicitur in medio (cū quadam sint, quæ Beati, vel Angeli, vel ho-

homines) in Or. Tar. & in Vinc. sic habetur (tamen quædam sunt, quæ beati, &c.) quæ lectio multo congruentior est, quia per eam mens D.T. evidentiùs patefieri videtur. Distinxeat S.T. in beatis duo genera rerum cognitarum: quædam sunt de substantia beatitudinis, quæ à beatis nunquam ignorantur: quædam verò extra substantiam illius existunt. Postquam ergo dixerat, quæ ratione Deus sit in beatis causa cognitionis rerum prioris generis, transiens deinde ad explicandù quomodo sit etiam causa cognitionis rerum posterioris generis, sic dicit: Tamen quædam sunt, quæ beati, vel Angeli, vel homines non cognoscunt, &c. Occasionē huius erroris dedisse videtur vox illa abbreviata, tñ, in originalibus manu scriptis, quæ videtur idem esse, quod, cū. In hoc eodem loco, vbi in fine sententiæ dicitur (quæ non sunt de essentia beatitudinis, sed pertinent ad gubernationem rerum secundum divinā providentiam) in Or. Tar. legitur (sed pertinent ad beatitudinem, vel ad gubernationem rerum secundum divinā providentiam) quæ lectio plenior est, & benè antecedentibus respondens. Dixerat, quarundam rerum cognitionē non esse de essentia beatitudinis; addit deinde, alias esse res, quarum cognitio non pertinet ad beatitudinem secundum essentiam suam, aut ex natura sua, sed secundum ordinem divinæ providentiæ.

* Q. 3. a. 1. in solu. ad 3. vbi dicitur (sed tollitur habitus contrarius, &c.) in Or. Tar. legitur (actus contrarius) Et ita fuisse legendum ex verbis subiunctis evidenter colligitur, quæ sic habent: In quo propriè consistit peccatū imprudentiæ. Peccatum autem imprudentiæ propriè non consistit in habitu, sed in actu. Caietanus contendit priorem lectionem defendere: sed non est, cur errores huiusmodi ex Impressorum oscitantia commissi à nobis defendantur, tanquam si ad doctrinam D.T. pertinerent, cum sint potiùs illius corruptiones. Nusquam enim reperies in doctrina D.T. assertum, peccatum actuale propriè consistere in habitu, sed benè in actu. Imò non solum actuale peccatum, sed omne in vniversum peccatum aliquo modo dicitur à D.T. esse actus, 2. d. 35. a. 3. in c. Legito S.T. 1. 2. q. 21. art. 1. & q. 71. a. 3. & 6. Item in 2. d. 35. art. 2. & de malo, q. 2. a. 1. 2 & 3.

* Art. 2. ad 2. vbi dicitur (Ignorantia non habet de se rationem peccati mortalis) in Or. Tar. congruentius legitur (peccati moralis) id est, peccati ad mores pertinentis, ad differentiam peccati artificialis, & naturalis. Sic esse legendum inde potest haberi, quòd hoc loco non tractabatur, an ignorantia esset peccatū mortale, necne: sed an esset morale peccatum, vt ex argumento ipso evidenter colligitur, & ex vltimis verbis huius solutionis, quæ sic habent: Sed imprudentia secundum propriam rationē importat vitium morale. Et quamvis in aliquibus exemplaribus legatur, vitium mortale, tamen apertissimum est, illud esse falsum, ac proinde non esse ita legendum. Id quod diximus de ignorantia, est expressa D.T. sententia in de mal. q. 3. a. 6. in c. vbi concedit, esse ignorantiam peccati moralis causam, quando est de scientia practica, ad actus morales perti-

* Q. 55. a. 2. ad 1. vbi dicitur (secundum quòd finis constituitur in bonis carnis, totius vitæ humanæ) hæc verba sunt inversa, ac proinde sunt obscuriora: quæ facilem intelligentiam, & apertiorefficient, si ita convertantur (secundum quòd finis totius humanæ vitæ constituitur in bonis carnis.)

* Art. 5. ad 1. vbi dicitur (defectum deceptionis) legendum est (effectum deceptionis) quemadmodum, habet Or. Tar. Verba etiam subiuncta hoc apertè indicant, quæ talia sunt: In sustinendis iniurijs fraudulenter illatis; quæ quidem iniuriæ effectus sunt fraudis.

* Art. 6. ad 1. quod legitur (non est superflua, si sit moderata) puerile quidem est, ac si diceretur, non est album, si sit nigrum. Nativa lectio, quæ in Ori. Tar. habetur, hæc est (non est superflua, sed moderata.)

Art. 7. in c. ubi dicitur in auctor. ex Ecclesi. 8. (omni negotio tempus est oportunitas) lege (tempus est, & oportunitas.)

Q 56. a. 2. in c. ubi prope finem dicitur (& in quantum ad iniustitiam pertinet) in Ori. Tar. legitur (in quantum, &c.) illa coniunctione expuncta.

Q 57. art. 1. in c. ad medium, ubi dicitur (Rectum quod est in opere iustitiæ, etiam præter comparisonem ad agentem, constituitur per comparisonem ad aliud) in Ori. Tar. & in Vincen. melius legitur (per comparisonem ad alium) ita ut relativum illud personam significet, & non rem aliam qualemcumq;

* Art. 2. ad 1. in principio, ubi dicitur (quod est naturale habens naturam immutabilem) legendum est (habenti naturam immut. &c.) ut habet Ori. Tar.

* Art. 3. in c. sententia Caij iurisperiti in fine posita non fideliter citatur: quæ ideo sic citanda est (Quod naturalis ratio inter omnes homines constituit, id apud omnes homines, live gentes custoditur, &c.)

Art. 4. in c. ad finem, ubi dicitur (quia cum vir, & vxor habeant, &c.) apertius legitur in Ori. Tar. (quia tamen vir, & vxor habent immediatam, &c.)

* Q 58 a. 1. in c. ubi dicitur in princ. (necesse est quod virtus diffiniatur per actum bonum, qui est circa ea, quæ sunt ad alterum, sicut circa propriam materiam virtutis) multa verba superfluent, & otiosa sunt, illa, scilicet (qui est circa ea, quæ sunt ad alterum, sicut) quæ nec in ori. manu scriptis, nec in Vin. Belv. reperiuntur. Est igitur sic legendum (necesse est, quod virtus diffiniatur per actum bonum, circa propriam materiam virtutis) quo modo legitur in Vinc. & in Ori. Tar. Et patet evidenter ita esse legendum: tum quia ibi loquebatur de virtute in communi, quæ non versatur circa ea, quæ sunt ad alterum, tanquam circa propriam materiam: tum quia probaturus S. T. rectè definiri iustitiam, per actum reddendi unicuique quod suum est, tali utitur ratiocinatione: Omnis virtus debet definiri per suum actum bonum, qui versetur circa propriam materiam ipsius virtutis: sed propria materia iustitiæ sunt ea, quæ sunt ad alterum, id est, ius: ergo rectè definitur iustitia per actum reddendi unicuique quod suum est. In hac quidem ratiocinatione si maior propositio ita proponeretur, necesse est omnem virtutem definiri per actum bonum, qui est circa ea, quæ sunt ad alterum, &c. quo modo nunc proponitur in Romana impressione, profectò falsa esset. Non igitur illo modo legendum est: sed quo modo diximus in Vinc. & in Ori. Tar. haberi. Causa huius erroris mihi videtur esse, quod illa verba, circa ea quæ sunt ad alterum, paulò inferius, cum de iustitia fieret sermo, legebantur: à quo loco aliquis impressorum errore deceptus arripuit, & in superiori sententia collocavit, sicut quotidie fieri videmus à transcribentibus aliquid. In eodem art. ubi statim additur in minori propositione (Est autem iustitia præcipue circa ea, quæ sunt ad alterum) in Ori. Tar. & in Vinc. non habetur vox illa, præcipue, quæ profectò omnino superflua est, & non nihil falsitatis sententiæ adfert, cum videatur innuere, iustitiam versari etiam circa alia, quamvis præcipue versetur circa ea, quæ sunt ad alterum: quod sanè falsum est, cum solum versetur circa ea, quæ sunt ad alterum. Forsthan legebatur, proprie, & ex impressorum incuria scriptum fuit, præcipue. Ibidem paulò inferius, ubi dicitur (Et ideo actus iustitiæ per comparisonem ad propriam materiam virtutis, & obiectum tangitur, &c.) in Ori. Tar. & in Vinc. vox illa, virtutis, desideratur: quæ sanè otiosa est, & additi-

tia, meliusque. & apertius sententia proponitur illa expuncta.

Art. 5. ad 3. vbi dicitur (præcipue quantum ad bonum commune) in Ori. Tar. legitur) præcipue ad bonum commune) voce illa, quantum, suppressa.

Art. 11. ad 3. vbi dicitur (& communis exercitatur) in Ori. Tar. & alijs exemplar. legitur (communius.)

* Art. 12. ad 1. vbi dicitur in medio, quasi insinuando secundam solutionem (Et præterea iustitia observatur ad omnes) aperte legendum est (& propterea, &c.) quasi ex dictis inferendo discrimen inter iustitiam, & liberalitatem. Altera solutio ibi data incipitur ab illis sequentibus verbis (Et iterum, &c.) Causa erroris videtur esse facilis transitus à voce, propterea, ad vocem præterea, ratione similitudinis.

* Q 59. art. 3. ad 1 vbi dicitur (non est præter proportionem, vel propositum, si aliquid ei subtrahatur, sed secundum propriam voluntatem) in Ori. Tar. sic legitur (non est præter suam proportionem, si ei aliquid subtrahatur secundum propriam voluntatem) quæ lectio aptissima est, & menti D. T. multum consentanea. Vult enim dicere, quod sicut homo est suorum bonorum dominus per suam voluntatem: ita non est præter iustitiæ proportionem sibi debitam, si ei vel à se, vel ab alio subtrahatur aliquid secundum propriam voluntatem.

* In eodem art. arg. 3. vbi dicitur (sed contingit quod aliquis faciat iniustum alicui hoc volenti) legendum sanè est (hoc volens) Quod ex tribus capitibus evidentius colligi potest. Primum ex subiuncto exemplo de vendente rem carius quam valeat, ex quo non demonstratur, quod qui patitur patiatur volens, sed quod ille qui agit, agat iniustum volens. Deinde ex eo quod apertissime committeretur in hoc arg. fallacia petitionis principij, si ad probandum, quod aliquis patiatur iniustum volens, sumeretur in antecedente, contingere quod aliquis faciat iniustum alicui hoc volenti. Tertio ex efficacia arg. quam tenor solutionis demonstrat. Consistit vis argumenti in eo, quod sicut ex eo quod est, aliquem facere iniustum, sequitur aliquem illud pati: ita ex eo quod est, aliquem facere iniustum volentem, sequitur aliquem illud pati volentem; sed contingit quod aliquis faciat iniustum alicui hoc volens: ergo aliquis illud patietur volens. Ad quod quidem arg. respondet D. T. quod quamvis ad hoc, quod est aliquem facere iniustum, sequatur aliquem illud pati; non tamen ad facere iniustum volens, sequitur, quod qui illud patiatur volens.

Q 60. a. 3. in propositione questionis, vbi dicitur (videtur quod iudicium ex suspitione procedens non sit licitum) legendum est (illicitum) Similiter argum. 3. in fine, vbi dicitur (licitum) legatur (illicitum.)

Art. 4. in c. vbi dicitur (nocumentum quandocumque) legendum est (nocumentum quodcumque.)

Art. 5. arg. in contr. vbi dicitur in fine (seipsas) legendum est (ipsas.)

Art 6. arg. 2. vbi dicitur (Zambri filium Salumi) legendum est (filium Salu) vt habetur. Numer. 25.

* Q 61. a 2. in c. post princip. vbi dicitur (Quæ quidem principalitas in aristocratia communitate attenditur secundum virtutem: in oligocratia secundum divitias: in democratia secundum libertatem) in Ori. Tar. & in Vinc. Belv. aliter legitur, hoc modo (Quæ quidem principalitas in aristocratia communitate attenditur secundum virtutem: in oligarchica secundum divitias: in democratia, &c.) quæ lectio germana est. Nam illa tria vocabula, aristocratia, oligarchia, & democratia, non sunt nomina adiectiva, sed substantiva: & ideo dicere, in communitate aristocratia, oligarchia, democratia, ac si illa essent adiectiva nomina,

non quadrat: & ideo pro his vocabulis sua sunt adiectiva substituenda, quemadmodum habet altera lectio. Adde, quod secundum politix genus non dicitur oligarchia, sed oligarchia.

Art. 3. in c. ante medium, vbi dicitur (Commutativa iustitia est directiva commutationum, quæ attendi potest, &c.) in Ori. Tar. & in Vincen. legitur (quæ attendi possunt inter duas personas, &c.) ita vt verbum illud referatur, non ad iustitiam commutativam, sed ad commutationes ipsas. Hoc dicitur ad differentiam distributionum, quæ non possunt attendi inter duas particulares personas.

* In eodem art. 3. in c. post medium, vbi dicitur (In tantum autem ad iustitiam voluntariam translatio pertinet) legendum est (voluntaria translatio) quia ibi non loquebatur S. T. de iustitia voluntaria, sed de translatione voluntaria, quæ lis reperitur in donatione: & dicit nunquam translationem voluntariam ad iustitiam pertinere, nisi in dicta translatione adsit aliqualis ratio debiti. Eodem modo legitur in Vinc.

Art. 4 ad 3. vbi dicitur (excedit iniuriam) melius legitur in Or. Ta. (excedit iniuria) id est, maior existit iniuria voluntariè facta, quàm si fieret involuntariè.

Q. 6. art. 1. ad 2. post medium, vbi dicitur (ita etiam nomen restitutionis derivatur ad hoc, quæ licet realiter non maneant, &c.) legendum est (ad hæc, quæ licet, &c.) vt ex doctrina ibi tradita apertè colligitur.

* Art. 2. in princ. videtur Caietano litera esse diminuta, quia dicitur quasi ex alio inferendo (Et ideo restituere importat, &c.) & tamen non videtur ibi aliquid præcessisse, ex quo illud inferri posse videatur. In Vinc. Bel. & in omnibus exemplaribus tam impressis, quàm manu scriptis non aliter habetur: quare non credo literam esse diminutam. Nam ex eo quod restitutio dicitur in princ. esse actus commutativæ iustitiæ, quæ in æqualitate consistit, rectè inferri potest, eam importare illius redditionem rei, quæ fuerat iniuste ablata, eo quod per talem redditionem, & non aliter, æqualitas reparanda est. Redige in argumentationis formam ea, quæ dicuntur à D. T. & videbis quod dicimus ita esse: Restitutio debet æqualitatè reparare, quia est actus commutativæ iustitiæ, quæ in quadam æqualitate consistit: sed non potest illam reparare nisi reddendo rem, quæ fuerat iniuste ablata: ergo restituere importat redditionem illius rei, quæ fuerat iniuste ablata.

In solu. ad 2. prope finem, vbi dicitur (dicat se malum dixisse) legatur (se male dixisse.)

* Art. 3. ad 1. litera apertissimè est diminuta in verbis illis (cùm ad observantiam iudicialis præcepti, &c.) Idem arg. proponitur à D. T. in 4. d. 15. q. 1. a. 5. q. 2. ad 5. ex quo loco, quæ hîc desunt, erunt nobis supplenda. Duplicem igitur huic argumendo nunc adhibet solutionem. Primum responder ad maiorem dicendo, quod lex illa, quæ mandabat restituere quadruplum, erat pœnalis, ad quam pœnam nullus ante iudicis condemnationem obligatur: & hæc solutio innuitur in illis verbis (quia lex illa determinativa est pœnæ per iudicem infligendæ) Deinde alteram adhibet solutionem, respondendo ad minorem, quæ fuerat hæc (sed quilibet tenetur mandatum divinæ legis observare) quæ solutio est, ad observantiam iudicialis præcepti neminem post Christi adventum obligari: quæ innuitur in illis verbis (cùm ad observantiam iudicialis præcepti, &c.) Verùm quia sententia hæc truncatissima est, ex verbis S. T. loco allegato ita suppleri debet (& etiam illud præceptum nunc non est observandum, cùm ad observantiam iudicialis præcepti nullus teneatur post Christi adventum, &c.) itaqz

ad integritatem sententiæ omnia illa verba desiderantur (& etiam illud præceptum nunc non est observandum) quibus insinuetur transitus ad secundam solutionem proponendam; & cum quibus verba sequentia continuata integram sententiam efficiant.

¶ Art. 8. ad 3. vbi dicitur (dicendum, quod quia cuiuscūq; circumstantiæ omisio contrariatur virtuti, pro determinato est habendum, quod oportet illam circumstantiam observare) in Or. Tar. multo aliter, multoq; melius legitur, hoc modo (dicendum quod cuiuscūq; circumstantiæ omisio contrariatur virtuti, pro determinata est habenda, & oportet illam circumstantiam observare) Nam propositū D. T. erat hoc loco demonstrare, temporis circumstantiā in restitutione esse determinatam, & quod ex natura sua servanda esset: ad quod probandum hanc præmisit propositionem, cuius talis est sensus: Omnis illa circumstantia est determinata, atq; servari debet, quæ virtuti contraria est. Adde modo assumptionem, sed circumstantia temporis respectu restitutionis est talis: quod probatur a D. T. ex eo quod per dilationē restitutionis committitur peccatū iniustæ detentionis, quod opponitur iustitiæ: ergo temporis circumstantia in restitutione determinata est, &c. Prior verò lectio nulla ratione defendi potest: tum quia prior illius propositionis pars, scilicet, quod cuiuscūq; circumstantiæ omisio virtuti est contraria, falsa est: sola enim illius circumstantiæ omisio virtuti est contraria, quæ ad rectitudinem virtutis est necessaria, quales minimè sunt circumstantiæ omnes: tū quia prior pars cum posteriore minimè coheret.

Q. 63. a. 1. ad 2. vbi dicitur in fine (& ideo patet quamvis personæ sint digniores) lege (quod quamvis , &c.)

Q. 64. art. 4. arg. 1. vbi dicitur, quod Moises fecit, à Levitis occidi viginti tria milia, & ut alibi legitur, viginti duo millia, aut viginti millia, in Exod. c. 32. non habetur, nisi tria, aut quasi tria millia. Vnde verò iste communis error processerit, asserendi quod occiderit 23000. aperiet tibi catena in Exodum.

Art. 7. arg. 1. August. sententia ad Publicolam perperam dispungitur: nam post illa verba (de occidendis hominibus) non est punctus assignendus, ac si ibi periodus terminaretur: sed tantum comma.

Art. 8. ad 2. vbi dicitur (vel pueri animati) in Ori. Tar. legitur (vel puerperij animati) quæ lectio melior est, quia sic vocari solet foetus mulieris parientis, quem admodum videre est 3. q. 2. c. Quod verò: & est August. lib. questionum novi, & vet. testa. c. 23. Videto S. T. in 4. d. 6. q. 1. a. 1. q. 2. ad 2. vbi etiam foetum vocat puerperium, & 3. p. q. 68. a. 11. in c. embrionem vocat puerperium. In eadem solutio. vbi dicitur (præcipue cum ex tali percussione in promptu sit, quod mors sequatur) ex Or. Tar. colligitur legendum (cum ex tali percussione certum sit, quod mors sequatur) Et quamvis utraq; lectio bona sit, & idem sibi velit, posterior tamen apertior est, & clarius explicare videtur mentem D. To. Dicit enim, quod percussor ille præcipue censebitur homicida, si sit certum, ex tali percussione fuisse mortem subsecutam.

Q. 66. a. 2. in c. prope finem, vbi dicitur (communicet in necessitates aliorum) in Belv. legitur (in necessitate aliorum) Ibidem in auctor. Pauli, ponitur (facere) pro (facile.)

Q. 67. art. 1. in conclusione articuli in fine ad integritatem sententiæ deest verbum (sit) ut legatur hoc modo (Et ideo manifestum est, quod nullus potest iudicare aliquem, nisi sit, &c.) quo modo legitur in alijs exemplaribus.

¶ Q. 68. art. 2. ad 1. vbi dicitur (Cuius signum est, quod multi eadem verba audient

tes, si interrogarentur, non referrent ea. Similiter etiam cum modica verborum differentia sensum variet, &c.) litera depravatissima est. In Ori. Tar. sic legitur (cuius signum est, quod multi eadem verba audientes, si interrogentur, non referrent ea similiter, etiam post modicum tempus. Et cum modica verborum differentia sensum variet, ideo, etiam si post modicum debeat iudicis sententia promulgari, expedit tamen ad certitudinem iudicij, quod accusatio redigatur in scriptis) quæ lectio optima, & planissima est.

* In solu. ad 2. vbi dicitur (cum dicit canon, per scripta nullius accusatio suscipiatur, intelligendum est de absente, qui peremptam accusationem mittat) litera satis apparet corrupta. In Ori. Tar. sic legitur (intelligendum est, ab absente, qui præsentem accusationem mittat) quæ lectio melior esse videtur, ut sit sensus, quod non suscipiatur accusatio alicuius facta ab absente, qui mittat accusationem præsentem. Verum, vbi dicitur (peremptam accusationem) suspicor nec legendum esse, præsentem, ut in Ori. Tar. habetur, sed (per epistolam) Nam si voces istæ abbrevientur hoc modo (per eplam) videntur prima facie idem esse, quod peremptam. Si verò legeris, per epistolam, planum, & aptissimum verba ista efficiunt sensum, multumq; proposito D. T. consentientem: significatur enim, Ca nonis intelligentiam eam esse, quod nullius accusatio per scripta suscipiatur, missa ab accusatore absente per epistolam. Occasionem sic hunc locum emendandi sumpsimus ex ipsomet canone 2. q. 8. c. per scripta. vbi sic legitur, Stephanus autem prohibet, ne absens aliquem per epistolam accusare audeat.

* Art. 3. ad 1. vbi dicitur prope finem (ut non prorumpat, eum calumniatum fuisse, &c.) videtur legendum (ut non pronuntiet, &c.) nam dicere, ut non prorumpat, nil ad propositum significare videtur. In solu. ad 3. ad finem, vbi dicitur (& si pari consensu se absolvunt, &c.) melius in Ori. Tar. legitur (& sic pari consensu se absolvant, &c.) Eodem quoq; modo legitur in Vinc. & in Panthalo. Rainerij, verbo, accusatio, c. 3. in fine.

* Q. 69. a. 1. in c. statim post medium, vbi dicitur (Et ideo si confiteri noluit) legatur (noluerit) In solu. ad 3. vbi dicitur in auctor. Grego. (& libendo peccatum committere, vel ut in alijs impressionibus legitur, libido peccatum committere, &c.) legendum est (& latendo, &c.) quemadmodum in suo nativo legitur originali.

Q. 76 a. 2. in c. vbi dicitur post medium (Omne totum in tribus ponimus) legendum est (Omne & totum, &c.) quemadmodum habet Arist. lib. 1. de Cælo.

* Arg. 3. in numero testium citando erratum est à librarijs, vel impressoribus Nam ad deponendum presbyterum Cardinalem dicuntur requiri quadraginta quatuor testes, & in Canone maior testium numerus exigitur, scilicet, sexaginta quatuor. Causam huius erroris credo fuisse, quod in ratione Hispanæ computationis numerus sexagenarius, & quadragenarius notari solent eisdem literis, sed transversis; sexagenarius quidem hoc modo. lx. quadragenarius verò sic. xl. Et ideo errore librariorum literæ potuerunt transponi, ut pro sexagenario, scriberetur quadragenarius. Similiter in numero testium ad Diaconum deponendum citando erratum fuit. Nam hic dicitur requiri 28. testes, ibi solum 27. cuius erroris causam credo fuisse similitudinem, quæ inter notas octonarij, & septenarij reperitur, in quacumq; ratione computandi exprimantur, ut facile fuerit unam pro altera substituere.

* Art. 3. arg. in contrarium duo sunt corrigenda: unum est, sententia Gregorij, quæ aliquantulum depravata est: alterum est, canonis citatio perperam facta. Senten-

ita igitur Gregor. ex registro, lib. 11. c. 54. desumpta, sic est citanda, & sic in suo orig. nativo reperitur (Quod autem dicitur à servis suis accusatus Episcopus, sciendum est, quia audiri minimè debuerunt) Canon autem iste non habetur 2. quæst. 4. quemadmodum legitur hoc loco, tam in textu, quàm in margine; sed habetur 2. q. 1. c. in primis, propè finem: quo modo in Ori. quoq; Tar. citatur.

* Q. 71. a. 3. arg. 2. est manifestum mendacium in verbo (perdiderit) ubi legendum est (prodiderit) Patet ita fuisse legendum, tum ex c. si quem pœnituerit. 2. q. 3. in quo sententia hic à D. T. allegata continetur, ubi non decernitur aliqua pœnia advocato perenti, sed tantùm prodenti suam causam; id est, suæ causæ iniustitiâ, vel secreta adversario revelanti: Tum ex solutione à D. T. data, scilicet, quod non debet causam suam prodere, &c.

* Q. 73. a. 3. arg. 1. allegatur Glossa super Psal. 108. quæ est Aug. explicâtis illum verum. Pro eo ut me dili. detrahebant mihi. Verba igitur ipsius Aug. sunt ista (Plus nocent detrahentes Christo, & per hoc animas interficiunt, quàm qui eius carnem, &c.) verba autem illa, in membris, addita fuerunt à D. T. occasione tamen sumpta ex Aug. doctrina eo loco tradita: quæ verba possunt referri, vel ad verbum præcedens, nocent, vel ad verbum sequens, detrahentes. Si referantur ad verbum, detrahentes, faciunt hunc sensum: Plus nocent qui detrahunt Christo in membris suis; qui sensus alienus omnino est ab Aug. mente, ut qui loquitur ibi de illis detractionibus, quibus Iudæi Christo detrahebant, & non de illis, quibus Christo in suis membris detrahimus. Si referantur ad verbum, nocent, faciunt hunc sensum: plus nocent in membris, id est, in suis fidelibus, detrahentes Christo, &c. ne illud nocumentum ipsi Christo, sed suis fidelibus intelligatur inferri: quo tanè modo sunt intelligenda, quemadmodum ex subiunctis August. verbis apertissimè colligitur, illis, scilicet, & per hoc animas interficiunt. Hinc colligas, quod ubi legitur in textu S. T. (quia animas creditorum interficiunt) legendum est (quia animas creditorum, &c.) id est, eorum, qui credituri sunt, quemadmodum habet Or. Tar. & ex Aug. ipso manifestè id ipsum colligitur: qui paulò superiùs enumeratis detractionibus, quibus Iudæi Christo detrahebant, addidit. Qua detractione ab illo avertabant eos, quorum conversionem ille quærebat.

Art. 4. a. 2. ubi dicitur (sed quandoq; aliquis detrahit verbo veritatis dicendo) legendum est (verba veritatis dicendo) ut habetur in Or. Tar.

* Q. 77. a. 1. in c. prope finem, ubi dicitur (quia utilitas, quæ alteri accrescit, non est ex venditione) in Or. Tar. & in Vinc. Bel. legitur (non est ex vendente) quæ lectio melior est, magisq; antecedentibus, & sequentibus quadrat. Vult planè dicere, quod utilitas ementi proveniens, non sit ex vendente, id est, ex iactura vendentis. Hanc esse mentem D. T. patere poterit, tum ex præcedentibus, quia hæc verba proferuntur ad probandum quod dixerat, scilicet, quod quando ille, qui vendit, nihil damni incurrit, non potest suam rem supervendere: tum ex sequentibus, quia dicitur statim, quod quis potest vendere damnum, quod patitur, &c. Et præterea dicere, utilitatem illam non esse ex venditione, non videtur omnino verum. Nam venditio rei est causa sine qua emptor utilitatem rei emptæ nō posset percipere: sicut etiam eadem venditio est causa, quod vendens detrimentum aliquod incurrat, iacturam illius rei passus, quæ sibi erat utilis. Vnde quamvis illa utilitas non solum ex venditione redundet emptori, redundat tamen ex venditione, tanquam causa sine qua non, & ex sua conditione, & industria tanquam causa per se,

Art. 2. in c. vbi dicitur in auctorit. ex Deuter. 25. (adversatur) legendum est (aversatur)
 Art. 4. ad 2. vbi dicitur in fine (fieri faciendo) quibusdam placet, legendum (ferri
 faciendo) vt notatur in margine: vtraq; tamen lectio defendi potest. Rainerius
 verbo, venditio, c. 3. in fine refert verbum illud, fieri, ad laborem, quem quis su-
 mit rem faciendo, vel eam fieri faciendo. Melius tamen videtur literæ, & verbis
 D. T. quadrare, si legatur, ferri, quàm fieri, eo quod hoc loco de re iam facta,
 quæ immutata venditur, erat sermo; idq; carius propter periculum, quod in-
 curritur rem ipsam transferendo, vel transferri faciendo.

Q. 78. a. 3. ad 3. verba vltima (quàm ipsa pecunia vsuraria) legantur sic (quàm in
 ipsa, &c.) addita præpositione, in.

Q. 79. a. 1. in c. in medio, vbi dicitur (Ad iustitiam verò generalem pertinet facere
 bonum debitum in ordine ad communitatem, vel ad Deum, &c.) in Vincen.
 & in Or. Tar. legitur (& ad Deum) ita vt copulativè, & non disiunctivè ista
 verba legantur.

* Q. 80. a. 1. in c. Verbum vltimum in definitione observantiæ positum est emendandum: nō enim legendum est (dignantur) sed (dignatur) vt habet Tullius. Itē
 definitio veritatis depravatiſſima est: quæ dicitur esse, per quā immutata sunt
 ea, quæ aut fuerunt, aut futura sunt. Veritas quæ hoc loco definitur, est illa, quæ
 in verbis loquētis consistit, quæq; solet appellari veritas in dicēdo. Hæc definitur
 à Cicer. 2. de inventi. Rhetor. fol. 4. ante finem, ea esse, per quam immutata, ea,
 quæ sunt, aut fuerunt, aut futura sunt, dicuntur. Definitio etiā gratiæ nonnihil
 depravata est ab Impressoribus, quæ sic legatur: Gratia est, in qua amicitiarū, &
 officiorum alterius memoria, remunerandi voluntas continetur alteri: in qua
 definitione deest coniunctio, & ad illius maiorem perfectionem, & perspicua-
 tem, ita vt legatur hæc ratio, Gratia est, in qua amicitiarū, & officiorum alte-
 rius memoria, & alterius remunerandi voluntas continetur, quo modo fuit à
 Cicerone constructa. Definitio quoque vindictæ, quæ hīc dicitur esse, per quā
 vis, aut iniuria, & omnino quidquid obscurum est, defendendo, aut vlciscendo
 propulsatur: apud Ciceronem sic habetur. Vindicta est, per quam vis, aut in-
 iuria, & omnino quidquid obscurum est, defendendo, aut vlciscendo propulsatur.
 Et quāvis in exemplaribus Rhet. Cicer. quæ modò circumferuntur, legatur, &
 merito, quid obscurum est, id est, quidquid nositurum est; ego crediderim, ori-
 ginale, quod S. T. consuluit, aliter habuisse: & ideo semper ipse legit, quidquid
 obscurum est; id est, quidquid ignominiosum est, quemadmodum inferius ex-
 plicabit q. 108. a. 2. in c. In Vincen. Bel. etiā legitur, quidquid obscurum est.

* In solu. ad 2. vbi dicitur ex Isidoro (humanitas dicta est, quia, &c.) in Ori. Tar.
 legitur (humanitas dicta est, quæ nos invicem tuemur) quo etiā modo habet.
 Isidor. lib. 10. Etymol. c. 8. In eādē solu. ad finem, vbi dicitur (scilicet. bene-
 volentia, quæ hīc dicitur affectus) legendum est (quæ hīc dicitur, &c.) quem-
 admodum habent alia exemplaria.

* In solu. ad 4. vbi dicitur statim post medium (Attribuuntur autem hæc duo pru-
 dentiæ secundum directionem iustitiæ, non secundum executionem) litera satis
 videtur depravata. In Or. Tar. legitur (Attribuuntur hæc duo prudentiæ, secun-
 dum directionem, iustitiæ verò, secundum executionem) mutata illa voce, non,
 in, verò; alioquin sententia nō videtur rectè quadrare. Vult ergo S. T. hoc loco
 tacite obiectionem satisficere. Nam cum legis positiva, & Gnome positæ i. prius
 fuerint partes prudentiæ q. 50. a. 1. & q. 51. a. 4. & modò ponantur inter partes
 iustitiæ, ratio ipsa postulabat, vt in dubium hæc doctrina revocaretur. Ea igitur

de causa, vt tota dubitatio tolleretur, addidit S.T. quodd hæc duo attribuantur: prudentiæ, secundum directionem: iustitiæ verò, secundum executionem. Legito S.T. q. 70. a. 1. ad 1. vbi affirmat, quodd legis positiva pertineat ad prudentiam secundum directionem; & ad iustitiam, secundum executionem. Causa huius depravationis videtur esse, quodd in originalibus manu scriptis ponitur illa vox; verò, abbreviata hoc modo, ū: quæ litera & videtur esse, u, & videtur esse, n. Quibus videtur esse, n, significat idem, quodd, non: quibus autem videtur esse, u, significat idem, quodd, verò.

* Q. 81. a. 1. arg. in contra. ponitur definitio religionis satis depravata ad hunc modum (Religio est quedam tutio naturæ, quam divinam vocant. &c.) qualem profecto definitionem nec Tullius, cui tribuitur, constituit: nec S.T. talem citavit. Verba ergo Ciceronis sunt hæc: Religio est, quæ superioris cuiusdam naturæ, quam divinam vocant, curam, ceremoniamq; affert. Hanc eandem finitionem posuit etiam S.T. sic emendatam in q. præcedenti a. 1.

* In eodē. a. in c. statim in prin. vbi dicitur (Religiosus, vt ait Cicer. à religione appellatus est, qui retractat, &c.) legendū est (à relectione appellatus est, qui pertractat, &c.) quemadmodū dicitur ab Isido. lib. 10. Ethym. Verba etiā Cicer. quæ hoc loco citatur à D.T. lib. 1. de Natur. deor. talia sunt: Qui omnia, inquit, quæ ad cultū deorum pertinerent, diligenter pertractarēt, & quasi relegerent, sunt dicti religiosi à relegendō. Legito Calepinum verbo Religio: & Isid. lib. 10. Etym. In eodem a. arg. 2. notabis August. sententiam hūc citatam depravatissimā in antiquis exemplaribus haberi: quæ in Romana impressione emendatior ponitur, præterquā quodd in ea desideratur coniunctio, &, ante illam vocem, cognationibus, ita vt legatur (& cognationibus humanis, &c.) quemadmodum in suo legitur originali.

Art. 5. in c. vbi dicitur in fine (cuius esse est circa ea) duo verba sunt transponenda, vt legatur hoc modo (cuius est, esse circa ea, &c.) vt habetur in Or. Tar.

* Art. 6. ad 1. verbum, deficere, transferendum est à loco, vbi nunc legitur, & collocandum in sequenti periodo post vocem illam, idē, vt legatur hoc modo (Et idē deficere ab æqualitate) quemadmodum habet Ori. Tar.

Q. 82. a. 3. in propositione quæstionis deest negatio, non, vt proponatur hoc modo (videtur quodd cōtēplatio, &c. nō sit devotionis causa) quemadmodū habet Or. Tar.

* Eodem a. in solu. ad 3. vbi dicitur (occasio est, quodd homo cōsideret de seipso, & idē non totaliter se Deo tradat) non videtur ita legendum. Nam de seipso considerare, si vniversim, & absolutē loquamur, non præstat impedimentum ne se possit homo totaliter subijcere Deo: quod tamen hac lectione retēta hūc affirmatur. Præsertim cum in c. art. ad finem contrarium expressē affirmaverit S.T. cuius hæc sunt verba, loquendo de consideratione sui, suorumq; defectū: hæc consideratio excludit præsumptionem, per quam aliquis impeditur, ne Deo se subijciat. In Or. Tar. ponitur vox abbreviata hoc modo (confidat) quæ maximam habet similitudinem cum voce, confidat; & idē crediderim S.T. scripsisse, confidat, & librariorum errore deceptos transcripsisse, confidat. Verū quia ad elegantiam sententiæ meliūs dicebatur, consideret, quā considerat; idē vocē considerat, in consideret, mutaverunt. Legendum igitur est hoc modo (scientia, & quidquid aliud ad magnitudinem pertinet, occasio est, quodd homo confidat de seipso, & idē non totaliter se Deo tradat) quæ lectio, & verissima est, & cum doctrina tradita in art. & in ipsa solutione maximē contentit.

Q. 83. a. 1. in c. in medio, vbi dicitur (ad rationem pertinet non solum imperare

inferioribus potentijs, & membris corporis, sed etiam hominibus, & subiectis) in Vincent. & Or. Tar. legitur (sed etiam hominibus subiectis) quia ratio non imperat alijs hominibus, quam subiectis.

Art. 7. in c. vbi dicitur in medio (quibus homo potest malè, & benè vri, sic divitiarum, &c.) in Vinc. & in Or. Tar. legitur (sicut divitiarum.)

Art. 7. ad 3. in fine, vbi dicitur (vt ex multis gratia agatur Deo, &c.) alicui videbitur legendum (vt à multis.) Verùm vbique in omnibus exemplaribus, & in Vincentio ita habetur: & non dubito ita scriptum fuisse à D. T. quoniam, vt ipse hoc loco insinuat, alludit ad verba Pauli 2. Cor. 1. quæ ita habent: Vt ex multarum personarum facierum, eius quæ in nobis est donationis, per multos gratiarum agantur pro nobis. Ex quibus patet, quòd illa verba (ex multis) idem valent, quòd, à multis, & non significatur idem, quòd ex multis beneficijs, quemadmodum aliquibus vitum fuit, vt in Rainerio videre poteris, verbo, orat. c. 2.

Art. 11. ad 1. vbi dicitur in fine (acceptione) in Or. Tarrac. meliùs legitur (acceptione.)

* Art. 17. ad 1. vbi dicitur (obsecratio non est adiuratio ad complendum) legendum est (ad compellendum.)

* Q. 84. art. 1. ad 1. citatur August. in lib. 10. de Civ. Dei, c. 4. in cuius auctor. duo sunt emendanda: Primum, vbi dicitur (ita tamen quòd quibus ea deferuntur) legendum est (ita tamen, vt quibus, &c.) Deinde, vbi statim dicitur (Quis verò sacrificandum censuit, nisi eum, &c.) legendum est (Quis verò sacrificandum censuit, nisi ei, &c.) Vult Aug. dicere, quòd quamvis homines dicantur coli, venerari, & adorari, nullus tamen vnquam sacrificium obtulit, nisi Deo: qui aut revera est Deus, aut qui putatur, vel fingitur esse Deus.

* Q. 85. a. ad 3. Auctor. August. citata ex lib. 8. de Civ. Dei, in exemplaribus manu scriptis depravata, & truncata reperitur: & ideo Impressores talem typis mandaverunt. In orig. enim August. non legitur, sacerdotalia, sed, sacerdotia: Lege igitur hoc modo (Non constituimus martyribus templa, sacerdotia, sacra, & sacrificia, quoniam, &c.) quia sic habet August. & sic citasse D. T. argumentum est, quoniam alijs non plene ex ipso August. satisfecisset argumento adducto: Ibidem, vbi dicitur in fine (sed Deo de illorum victorijs gratias agimus, & nos ad illorum imitationem exhorramur) in August. sic legitur (sed Deo, vt de illorum victorijs gratias agamus, & nos ad imitationem eorum adhortemur.)

* Q. 86. a. 1. in c. in princ. vbi dicitur (ita quòd si aliquid exhibeatur in cultum divinum, &c. consumendum est) eradendum est verbum, est, vt legatur hoc modo (ita quòd si aliquid exhibeatur in cultum divinum, quasi in aliquod sacrum, quòd inde fieri debeat consumendum, &c.) quemadmodum habet Vinc. Belv. Ibidem paulò inferius, vbi dicitur in auctor. ex Levitic. 2. (simul erit eius oblatio, vel vt alia habent exemplaria, similis erit, &c.) legendum est (similis erit eius, oblatio.)

In solu. ad 3. vbi dicitur (ne videatur per Sacramentorum exhibitionem, &c.) legendum est (pro Sacramentorum exhibitione) vt habet Ori. Tar.

Art. 3. in c. statim in princ. vbi dicitur in auctor. Aug. (Si depredaveris) in tuo nativo orig. legitur (Si depredaveris.)

Arg. 1. vbi dicitur de meretrice (non turpiter accipit) deest verbum, mercedem, vt legatur (non turpiter accipit mercedem) quòd sanè, vel inde colligitur, quòd statim additur (sed non licet de ea facere oblationem) vbi illud relativum, et mercedem constat referre: quòd proinde vocabulum præcedat necesse est.

Q. 87. a. 2. ad 3. vbi dicitur in fine (Vnde & tunc de huiusmodi minutis rebus, &c.) legendum est (Vnde & nunc, &c.)

Q. 88. art. 2. ad 2. vbi dicitur in princ. (quædam sunt, quæ in omnem eventum sunt bona, sicut opera virtutis, & alia bona, quæ possunt absolutè cadere sub voto) legendum est (& talia bona possunt absolutè cadere sub voto) vt ex ipso contextu eviderter colligitur.

Art. 3. ad 2. vbi dicitur in fine (sed etiam de eo, quod admisit, &c.) legendum est (quod amisit).

Art. 10. ad 3. vbi dicitur (quod ad vouendum est malum, &c.) corrigitur in margine (quod ad vitandum est malum, &c.) & sic etiam legitur in aliquibus exemplaribus manu scriptis. Verùm talis lectio nil significare videtur, quod præsentis proposito facere valeat: & ideo priori modo legendum est.

* Art. 11. ad 3. in princ. vbi dicitur (cibus directè ordinatur ad directionem personæ.) Alia exemplaria melius habent (ad conservationem personæ.)

Q. 89. a. 5. ad 2. vbi dicitur (non ordinat iuramentum ad venerandum, aut diligendum eum, per quem iurat, sed aliquid aliud) legendum est (sed ad aliquid aliud.

Art. 7. ad 2. prope finem, vbi dicitur (Hoc iuramentum poterat esse à Principe licitum, &c.) in Or. Tar. melius legitur sic (poterat esse à principio licitum.)

* Art. 9. ad 1. in princ. vbi dicitur (cùm observatio iuramenti cadat sub præcepto divino, quod est dispensabile) legendum est (quod est indispensabile.)

* In sol. ad 2. vbi dicitur in medio (quando facit de eo secundum eius utilitatem) in Or. Tar. melius habetur (secundum eius voluntatem)

* Q. 94. a. 1. in c. in princ. vbi dicitur (Huiusmodi autem cultus divinus sicut creaturæ insensibili exhibebatur per aliqua sensibilia signa, &c.) sententia in ista periodo contenta, vix potest rectè intelligi, quia non videtur aliquid in ea significari, quod faciat ad propositum, quamvis Caietanus in huius art. cōmentario illam explicare conetur. In Vinc. Belv. lib. 3. p. 3. d. 27. art. ultimo, ita legitur hæc periodus (Sicut autem per aliqua sensibilia signa cultus exhibetur Deo, puta per sacrificia, oblationes, & alia huiusmodi: ita etiam exhibebatur creaturæ repræsentatæ per aliquam formam sensibilem, vel figuram, quæ idolum nuncupatur) quæ lectio multum quadrat cum antecedentibus, & sequentibus: Vult enim dicere, quod eidem signis exterioribus exhibebatur divinus cultus idolis, quibus exhibetur ipsi Deo. Altera verò lectio, nec videtur quadrare, nec ad rem ita facere: & ideo non dubito fuisse à Librarijs hunc locum depravatum.

Q. 95. art. 1. arg. in contr. vbi dicitur (sub regulis quinquenij) in suo originali, scilicet, 26. q. 5. c. qui divinationes, legitur, sub regula, &c.

Art. 2. ad 3. vbi dicitur in auctor. Etia (qui strident incantationibus suis) deest præpositio, in, vt legatur, in incantationibus, &c.

Art. 3. in c. non legatur (nigromantia) sed (necromantia.) Et vbi dicitur, eam derivari à nigro, legatur, à necron. Et in fine, vbi dicitur, nigromanticos, legendum est, necromanticos. Paulò inferius, vbi loquitur S. Tho. de divinatione per astrorum situm, & motum, habentur verba hæc (hoc pertineret ad Astrologos) quo loco legendum est, pertinere.

* In sol. ad 3. vbi dicitur (sicut accidit in demonstratione) legendum est (in deductione) quem locum ita fuisse emendandum, ex ipso argumento apertè deducitur. Vult ergo dicere S. Th. Taliter concurrere signa in divinatione, quàm in deductione. Nam in divinatione concurrunt tanquam principia, in deductione

tanquam instrumenta, quibus detractio executioni mandatur: & ideo diversitatem signorum in divinatione constituere diversitas species, non autem in detractioe.

Art. 6. in c. vbi post medium dicitur (phantasiæ appareant conformes Cœlestium dispositionum) in Vincentio legitur (conformes Cœlestium dispositioni) quæ melior est lectio, vt ex art. sequenti deduci potest, in quo eadem verba sic emendata reiterantur.

Q. 96. a. 1. in c. vbi dicitur in auctor. August. in fine recitata (accidere) legendum est (accedere) quemadmodum habet ipsum originale.

* In solu. ad 3. vbi dicitur in fine (quæ etiam in proposito non habet locum) legendum est (habet locum) negatione ablata.

Art. 2. ad 2. vox illa, syderum, posita in auctor. August. lib. 10. de Civit. Dei, c. 18. vbi dicitur (potestates idoneas syderum, &c.) expungenda est, quia in suo originali non reperitur: & præterea non modo non prodest, sed etiam nocet horum verborum intelligentiæ.

* Art. 4. ad 2. vbi dicit in auctor. Glossæ super Psal. 57. (non laudatur à Scriptura, vnde cumque datur in Scriptura similitudo) legendum est (non laudatur res à Scriptura, vnde cumque datur similitudo.) Vult ergo dicere, non ideo laudari rem à Scriptura, quia ab illa trahitur similitudo. Videto August. Psal. 57. super illum versum: Sicut aspidis furdæ, &c. quia illius est ista Glossa.

* Q. 98. a. 1. arg. 3. citatur auctoritas quædam August. adeo truncata, vt vix possit intelligi, quid sibi velit. Habetur hæc auctoritas apud August. tom. 10. de verbis Apostoli Iacobi, term. 28 non procul à principio. Ex quo loco sic colligas esse legendum (Fac illum iurare, qui verum esse putat, pro quo iurat, & tamen falsum est. Secundum est, da alium, qui scit falsum esse, & iurat tanquam verum sit. Tertium est, Da alium, qui putat falsum esse, & iurat tanquam verum sit &c.) Eandem sententiam bene, & incorruptè citatā reperiēs in 3 Sent. d. 39. in textu, sectione secunda.

Art. 4. in c. vbi dicitur in auctor. August. (vt fides ei sit) in suo orig. legitur (vt fidei ei fiat.)

* Q. 99. a. 2. ad 3. vbi dicitur (videatur) legendum est (violatur) vt alia habent exemplaria.

Q. 100. a. 1. arg. 2. vbi dicitur (sequitur, quod semper sit per peccatum in Spiritum Sanctum) expungatur præpositio, per, vt legatur (sit peccatum in Spiritum Sanctum) Arg. 3. vbi concluditur (ergo non est de simonia) legendum est (ergo non est simonia) remota præpositione, de.

Art. 6. ad 3. prope medium, vbi dicitur (cum fructibus imperceptis) legendum est (cum fructibus inde perceptis) vt Origin. Tarraconens. & alia habent exemplaria.)

Q. 106. a. 4. in c. post principium, vbi dicitur (& quantum quidem ad effectum) legendum esse constat, ad affectum, vt alia exemplaria nobis insinuant.

Q. 107. a. 3. in c. post medium, vbi dicitur (quod ex necessitate debetur beneficio) aperte constat, legendum esse (benefico, id est, benefactori) vt etiam Caiet. in comment. innuit.

Q. 108. a. 1. arg. 7. vbi in auctor. ex Eccles. 26. dicitur (zelaturam civitatis) legendum est (delaturam, id est, prodicionem civitatis).

* Art. 2. ad 1. vbi dicitur loquendo de vindicatione (secundum quod pertinet ad immutationem personæ) legendum est (ad immunitatem personæ) vt habet Or. Tar. & alia exemplaria.

* Q. 109. a. 3. ad 3. vbi prope finem dicitur (& non alia, quàm circa ipsa sint, &c.) (in Vincen. Bely. & in alijs exemplaribus melius legitur sic (& non alia, quàm circa seipsum sint, &c.)

* Art. 4. in c. vbi dicitur in principio (Vno modo affirmando) in margine emendatur, non affirmando: quæ profectò emendatio potius est depravatio textus, cū nullo modo possit eo pacto rectè legi. Consule D. T. q. 113. a. 1. vbi agitur de ironia, & inde apertissime colliges, legendum esse priori modo: vt sit sensus: quod duobus modis possit aliquis à veritate declinare in minus. Vno modo affirmando de se id quod, minus est, non negando interim quod maius est. Altero modo negando de se id, quod est, &c. In Or. quoque Tarrac. legitur, affirmando.

Q. 111. a. 4. arg. 1. in fine, vbi dicitur in auctor. Glossæ (peccatorum Sodomorum) in ipsa Glossa non sic legitur, sed (peccato Sodomorum.)

Q. 112. art. 1. argum. 2. vbi dicitur in auctoritate Hieremiæ (latitudinem cordis) legendum esse constat (apertitudinem) Et præterea post hæc verba finitur periodus: & à verbis illis sequentibus: Ego scio, ait Dominus, &c. alia periodus initium sumere debet.

* Q. 114. art. 1. arg. 3. est apertum mendacium, vbi dicitur (Vnde ad vitiosum pertinet maxime à delectatione sibi cavere) quo loco habet Or. Tar. & merito ad virtuosum, &c.)

Art. eodem, arg. in contr. in auctor. ex Ecclef. pro, facito, legitur, facio. *

Q. 117. a. 3. ad 3. in fine, vbi dicitur (non enim dicitur aliquis liberalis ex hoc, quod sibi aliquis donat) legendum sanè est (ex hoc, quod sibi aliquid donat) vt alia habent exemplaria.

* Art. 4. ad 4. in fine, vbi dicitur (vnde ad hoc, quod pecuniam quis perfundat in alios, &c.) in Or. Tar. multò melius, sic legitur (vnde hoc quod pecuniam quis profundat, &c.)

Art. 5. in c. vbi in fine dicitur (licet secundum rationem) in alijs exemplaribus habetur (secundum aliam rationem.)

Q. 118. a. 3. in c. in princ. dicitur (secundum conversationem, pro, conservationem divitiarum.)

In solu. ad 2. prope finem legitur (secundum quod exteriori, pro, ex interiori affectione procedunt.

Art. 5. ad 3. vbi dicitur in fine (est periculosus) in alijs exemplaribus antiquioribus legitur (esse periculosus) in Or. Tar. paulò aliter habetur sic (sed per hoc est quodammodo periculosus) quæ lectio planior esse videtur.

Art. 7. arg. 3. vbi dicitur in auct. Greg. (avaritia quandoque oritur ex elatione, quandoque per timorem) in suo originali legitur (quandoque per elationem furripit, aliquando per timorem.) Aut ergo sic est legendum: aut si priori modo legere velis, dicendum est (quandoque ex timore.) Item in eadem auctor. vbi dicitur (potentiores) in suo origina. legitur (potiores.)

* Art. 8. ad 4. in princ. vbi dicitur (illa quæ ponit Arist. sunt liberalitatis, vel avaritiæ species) apertè legendum esse constat (illiberalitatis) vt habet Ori. Tar. Item paulò inferiùs, vbi dicitur (Quandoque autem aliquis dicitur illiberalis, vel avarus, quia excidit in accipiendo) legendum est (quia excedit, &c.)

* Q. 119. art. 3. arg. 3. vbi in princ. dicitur (sed prodigalitas magis opponitur prudentiæ, quàm avaritiæ) in Ori. Tar. veriùs legitur (magis opponitur prudentiæ, quàm avaritiæ.)

* Q. 120. art. 1. ad 1. vbi dicitur (nec opponitur severitati, quæ sequitur veritatem legis, &c.) emendatur in margine, quæ sequitur verba legis. In omnibus tamen originalibus, etiam manu scriptis, legitur priori modo. Ego vero non dubito ita fuisse scriptum à D. T. vt alluderet ad etymologiam huius vocis, severitas. Dicitur enim severitas, quia sequitur veritatem: & ideo severitas, quæ est pars iustitiæ, dicitur, quia sequitur veritatem legis, illiusque rigorem. Verum quia tunc iudex legis veritatem, & rigorem non deserit, quando illius verbis, vbi oportet adhæret, ideo in idem redit, sequi veritatem legis, & sequi illius verba, vt in hac eadem solutione aperte S. T. significavit.

Art. 2. ad 3. in fine, vbi dicitur (transfertur) in Or. Tar. legitur (pertinet) vtroque bique idem significatur.

* Q. 122. art. 2. ad 1. est apertum mendacium, vbi dicitur (sed erant prætermittenda præcepta negativa) quo loco legendum est (erant præmittenda.)

Art. 4. ad 3. post medium, vbi dicitur in auctor. August. lib. de decem chordis (Melius faceret Iudæis) legendum (Iudæus.)

Art. 5. arg. 4. vbi dicitur (Inconvenienter ergo creditur huic præcepto) in Or. Tar. melius habetur (additur huic præcepto) quæ lectio nativa est.

Q. 123. art. 8. ad 2. vbi dicitur in auctor. Arist. (præter in quantum) legendum est (præterquam in quantum.)

* Art. 10. ad 3. vltima verba, illa, scilicet (fortitudo fuit) sunt depravata. In antiquis impressionibus, & in Vincent. Belv. legitur (fortitudo fuit vera.) Verum tamen neutro modo legendum videtur: & quantum assequi possum, ita erit legendum (fortitudo sit vera.) Est enim sensus, quod si fortitudo illa, quæ fit per iram, sequatur electionem, & tendat in debitum finem, tunc fit vera fortitudo: quem sensum verba ipsa Arist. 3. Ethic. c. 8. aperte faciunt. Verba illius sic habent: Naturalissima autem videtur, quæ propter furorem esse, & præaccipiens electionem, & cuius gratia, fortitudo esse, supple, videtur. In translatione vero Bernardi Feliciani, sic redduntur hæc eadem verba: Maximè autem naturalis esse hæc videtur, quæ ex ira: videturque esse fortitudo, vbi electionem, & id cuius causa faciendum vnumquodque est, assumpserit.

Q. 124. a. 1. ad 1. Auctoritas illa, in qua de martyrio Sanctorum agitur Innocentium, tribuitur à D. T. & à Vinc. Belv. August. in sermone de Epiphania: & professò stylum illius redolere videtur: verum in sermonibus August. de Epiphania nil tale reperitur. Ab alijs autem tribuitur Chrysostomo in quodam sermone de Innocentibus, cuius initium est: Dedicatur novus ab infantibus sermo, quemadmodum in Breviarijs maioribus Religionis nostræ videri potest, in lectionibus, quæ legi solent octava die Innocentum. Verum diversa Chrysostimi exemplaria consului, & nunquam talia verba in dicto sermone inserta reperire potui, præterquam in dictis Breviarijs.

* In eadem solu. post medium, vbi dicitur (meritum martyrij operatur ad palmam martyrij consequendam) legendum planè est (meritum martyrij Christi operatur, &c.) quemadmodum in alijs legitur exemplaribus. Lege Caieran. in comment. huius articuli.

In solu. ad 3. ad princip. vbi dicitur (vt sit paratus hoc vel illud faciendi) lege (facere.)

* Q. 125. art. 2. arg. 1. vbi dicitur (timor vilitatis) legendum est (timor vilitatis) vt colligitur ex August. lib. 1. questionum Evangelicarum, c. 47. quo loco dicit, hunc timorem esse ignominie, & contumeliarum. Et in Glossa hic allegata expressè dicitur, timor vilitatis.

- Art. 3. in c. vbi prope finem dicitur (si dispositus est) lege (sic dispositus est.) ✕
 In solu. ad 1. vbi dicitur (infra sensualitatem) melius legitur in Or. Tar. (in sensualitate) aut si alia lectio tibi placuerit, non dicas, infra, sed, intra sensualitatem.
- Q. 126. a. 1. in c. post medium, vbi dicitur (sed ex eo, quod æstimat mala opposita bonis, quæ amat, sibi subvenire non posse) legendum est (sibi supervenire non posse) vt alia habent exemplaria.
- * Art. 2. in c. ad calcem post illa verba (vel secundum quod non debet) additur (vel secundum quod non oportet) quæ profecto additio ideo supervacanea censeri debet, quia idem omnino per vtramque sententiam significari constat. In Or. Tar. & in Vincentio Belvac. sic legitur (in quantum, scilicet, homo timet, quod non oportet, vel secundum quod non oportet.)
- * Q. 128. a. 1. in c. ante mediū ponitur definitio fiduciæ ex Cicerone aliquantulum diminuta ex vitio Librariorum, aut Imp. eorum. Ea sic ex Cicer. erit restituenda: Fiduciæ, quam ille fidentiam vocat, est, per quam magnis, & honestis in rebus multum ipse animus in se fiduciæ certa cum spe collocavit. Ibidem paulo inferius, vbi in definitione magnificentiæ dicitur (cogitatio) in libris Ciceronis recentioribus legitur (agitatio) in vetustioribus tamen exemplaribus legitur (cogitatio) quo modo Sanctum Thomam legisse manifestum est. Quid vero sibi nomen cogitationis velit positum in definitione magnificentiæ explicaturus est Sanctus Doctor, quæst. 134. a. 2. ad 2. Vtraque lectio salvari commode potest. In eodem articulo ponitur semel, & iterum, coarcentur, pro, coarctentur. Prope finem, vbi dicitur in definitione perseverantiæ, quod est in oratione bene considerata, &c. legendum est, in ratione bene considerata, &c. quemadmodum habetur apud Ciceronem. Hanc eandem definitionem sic emendatam repetit Sanctus Thom. q. 137. a. 1. arg. Et eodem modo legitur in Or. Tar.
- Q. 129. a. 3. ad 1. Verba citata Arist. ad finem, scilicet (Eo enim quod secundum dignitatem seipsum dignificat, &c.) hunc sensum efficiunt, eo, id est, ea re seipsum dignificat, atque dignum existimat, quæ sibi pro sua convenit dignitate. Hæc sententia clarius redditur in translatione Bernar. Felicia. ad hunc modum. Eo enim dignum se censet, quod pro dignitate est.
- * Art. 4. arg. 2. vbi dicitur ex Arist. sententia (ad magnanimum pertinet non fugere commoventem, quod est actus prudentiæ) legendum profecto est (commonentem, & non commoventem) quia non fugere commonentem, est actus prudentiæ: & non fugere commoventem, est actus fortitudinis, & non prudentiæ. Vnde patet exemplaria quæ D. Thomas consuluit, habuisse, commonentem. Verum in exemplaribus, & translationibus recentioribus, quemadmodum in translatione Argyropoli videri potest, non legitur, commonentem, sed commoventem.
- * Q. 132. art. 2 ad 3. vbi dicitur (secundum affectum) in Or. Tar. melius legitur (secundum effectum) Hoc dicitur ad ostendendum, quod quamvis contentio, quæ oritur ex inani gloria, tanquam effectus ex causa, non opponatur magnanimitati; potest tamen illi opponi inanis gloria, quia oppositio vitiorum non attenditur secundum effectum. Ibidem, vbi dicitur statim (Nullum enim contendit) legendum est (Nullus.)
- Art. 5 in c. vbi dicitur post princ. (sive per facta; & sic si sint verba habentia, &c.) legendum est (& sic si sint vera habentia, &c.) quemadmodum Orig. Tarrac. & alia exemplaria continent. Ibidem, vbi paulo inferius dicitur (si autem per

falla sit) remoueat^r verbum, sit, quod est superfluum, vt in alijs exemplaribus videri potest.

Q. 136. a. 1. ad 1. prope finem, vbi dicitur (patiētia in patria cōsistere in fruitione bonorum, in quo pervenire volebamus, &c.) legedū est (in quæ pervenire volebamus)

Art. 5. in c. post prin. vbi dicitur (magnanimitas magis respicit speciem tendentem, &c. lege (ipem tendentem.)

* Q. 138. a. 2. in c. ponitur in principio etymologia huius nominis, pertinax, sub his verbis (pertinax dicitur aliquis, qui est impudenter tenens, quasi omnia tenens) verū hęc etymologia nihil, aut parum ad vocis huius significationem facere videtur: quare ex libroriorum, aut impressorum incuria, locum hunc fuisse depravatum, non est ambigendum. Isidorus autem, à quo hęc etymologia dicitur tradita, aliter habet, hoc modo (pertinax, qui est impudenter tenens, & quasi pertinens) Ex quo coniecturam arripio, Sanctum Thomam scripsisse sic (quasi omnino tenens) quia idem videtur esse, pertinens, quod omnino tenens. Et quia facile fuit pro, omnino, substituere, omnia, ideo corrupte scripsisse librariorum, quasi omnia tenens. In aliquibus codicibus impressionis antiquioris legitur hoc modo (pertinax dicitur aliquis, qui est impudenter tenens, & quasi ad omnia tenax) quæ lectio satis mihi arridet: & hanc videtur nobis suggerere Originale Tarracon. in quo sic habetur (quasi omnia tenax) quibus verbis si addideris præpositionem, ad, legetur, ad omnia tenax. Huic quoq; lectioni consentit etymologia, quæ communiter huic vocabulo dari solet: dicitur enim pertinax, qui suæ sententiæ nimis est tenax. Ibi dem, vbi statim additur (Et hic idem dicitur pertinax) manifestè patet, literam esse depravatam. Nam cum voluerit S. Tho. illis verbis significare, illum, qui dicitur pertinax, alio nomine etiam appellari, nō erat dicendum, & hic idem dicitur pertinax: vnde legendum est (Et hic idem dicitur pervicax) quod quidem vocabulum idem significat, quod pertinax.

* Q. 140. a. 2. ad 2. vbi dicitur (& ideo sicut præcepta affirmativa, quæ de patientia dantur, sunt accipienda secundum præparationem animi, &c. ita etiam, & præcepta patientiæ) litera satis apertè conspicitur depravata: vnde legendum videtur hoc modo (& ideo sicut præcepta affirmativa, quæ dantur de alijs virtutibus, sunt accipienda, &c.) nam non aliter responsio cum argumento quadraret. Tendit solutio ad hoc, vt neget, præcepta de alijs virtutibus esse aliter intelligenda quàm præceptum de patientia: sed vtraq; esse accipienda secundum animi præparationem.

* Q. 142. a. 1. ad 2. vbi dicitur in medio (Secundum tamē quod homo nō exequendo actum rationis) legendum est (in exequendo, &c.) vt in Ori. Tar. & cæteris habetur exemplaribus.

* Art. 1. in c. citatur August. in 7. Musicæ, & tamen Augustinus non fecit de Musica nisi sex libros. Vnde legendum est, in 6. Musicæ, quia in illius cap. 11. continentur ea, quæ hic citantur à D. Tho. Ibidem in fine, vbi dicitur in auctor. Aristo. ex 3. Ethic. (sic, & concupiscibile consonare rationi) legendum est (concupiscibilem, scilicet, vim.)

* Q. 145. art. 1. ad 2. vbi dicitur in auctoritate August. lib. de Evangelicis questionibus (sed quanta facilitate, & severitate animi his valeat, cum oportet, &c.) duo verba sunt depravata: & ideo legendum est (sed quanta facilitate, & serenitate animi his careat, cum, &c.) quemadmodum ipse August. habet.

* Q. 147. a. 4. in c. vbi dicitur statim post prin. (Si quid, autem ex spiritali causa

in aliquo inveniatur, &c.) in alijs exemplaribus legitur, & bene (ex speciali causa.) Ibidem ad finem, vbi dicitur (& hoc est observandum ieiunij ab Ecclesia, &c.) legatur (in ieiunij.)

* Art. 5. ante medium, vbi allegatur Hyeronimus, habentur hæc verba (in cuius signum Dominus quatuor millia hominum de septem panibus satiavit, per quos significantur anni novi testamenti, vt Hieronymus dicit ibidem) quæ sanè omnia superflua, & addititia sunt, nec aliquo pacto ad textum pertinere videntur: tum quia nullo modo rectè quadrare possunt cum doctrina hoc loco tradita: tum quia Hyer. non habet, quod hîc ex illius auctor. citatur. Nam Matth. 15. solum hoc dicitur ab illo, quod quia numerus quaternarius est perfectus, ideo Evangelia in numero quaternario fuerunt scripta: tum quia illis ablatis sententia remanet absolutissima, & multùm perspicua: vt si legas hoc modo (Similiter etiam consuetudo Ecclesiastica habet, vt in singulis quartis anni sacri ordines conferantur: ad quorum susceptionem oportet per ieiunium præparari, &c.) Hinc est, quod Rainerius hunc eundem textum repetens, omnia illa verba subtrixit. Paulò inferiùs in auctor. Gregorij, vbi dicitur (Dum enim per trecentos & sexaginta dies annus dicitur) legendum est (ducitur.)

* Arg. 3. vbi dicitur (ergo in tempore quinquagesimæ, in quo Ecclesia solemnizat propter Dominicam Resurrectionem in diebus Dominicalibus, &c.) legendum est (quod Ecclesia solemnizat propter Dominicam Resurrectionem, & in diebus Dominicalibus, &c.) vt intelligas argumentum tendere ad probandum, debere fieri ieiunium in duobus Temporibus, scilicet, in Quinquagesima, quæ est tempus Paschale, & in diebus Dominicis.

Q. 148. art. 3. ad 1. vbi dicitur in fine (præcedentia ex gula) apertè constat legendum (procedentia) & vbi legitur (occasionata) videtur legendum, occasionaliter.

Q. 150. a. 1. ad 4. vbi dicitur in auct. August. (magis movendo, quàm minando) legendum est (magis monendo, &c.) quia sic apud August. habetur.

* Q. 151. art. 2. in c. prope medium, vbi dicitur (circa quam est quædam delectatio) hæc omnia verba sunt addititia, nec in alijs exemplaribus leguntur: & perturbant sententiam.

* Q. 152. art. 5. arg. in contr. vbi dicitur ex August. (nemo ausus fuit, virginitatem præferre monasterio) apud Aug. legitur (præferre martyrio) & sic citatur hæc eadem auctoritas à D. T. in 4. d. 49. q. 5. a. 3. q. 2. argum. in contr. Verùm inferiùs q. 186. a. 2. in c. priori modo citatur, & exponitur: cuius diversitatis causam arbitror fuisse varia exemplaria August. in quorum vno legebatur priori modo; in alio, posteriori: & sic vitamque lectionem sequutus est D. Tho.

Q. 153. a. 5. in c. post medium in auct. Terentij, pro. restinguet, legitur, restinger.

Q. 154. a. 2. ad 6. post medium, vbi dicitur (& ideo ille actus ex suo genere non est peccatum mortale) in Or. Tar. legitur clariùs (& ideo gulæ actus, &c.) Constituere enim hoc loco S. T. discrimen inter fornicationem simplicem, & gulam: siue inter horum vitiorum actus.

Art. 5. arg. in contr. vbi dicitur in auct. August. (cùm expressa fuerit) legendum est (cùm ita expressa fuerit) vt habet ipsius originale: alioquin non erit ita facilis horum verborum intelligentia.

* Art. 11. ad 2. vbi dicitur (per quemdam excessum circa eandem naturam) legendum est (circa eandem materiam) vt habet Or. Tar.

Art. 12. ad 4. ponitur (infirmitum) pro (infimum.)

- Q. 156. a. 2. in c. ad finem, vbi dicitur (circa concupiscentis virtutum) legendum est (circa concupiscentias.)
- Q. 157. a. 4. prope finem, vbi dicitur (Quamvis concupiscentiæ delectationem) legendum est (delectationum.)
- * Q. 158. a. 1. ad 4. vbi dicitur in prin. (sed in modum appetendi) legendum est (sed in modo, &c.)
- * Art. 4. in c. vbi dicitur ante finem (sed quantum ad ordinationem, quæ est secundum modum) in Origin. Tarracon. melius legitur (quantum ad inordinationem, &c.)
- * Q. 159. a. 1. ad 2. vbi in fine dicitur (accipitur quandoq; crudelitas pro misericordia) legendum est (pro immisericordia.)
- Art. 2. ad 2. vbi legitur (severus dicitur sævus circa severitatem) in Ori. Tar. multo melius legitur (circa veritatem) quia vt dixerat in argum. severus dicitur, quia si sævus, & verus. Quamvis Isidorus lib. 10. Etym. c. 18. non hanc assignaverit huic nomini etymologiam, sed illam: severus dicitur, quasi satis verus. Vtraq; tamen illi convenire potest.
- Q. 161. a. 1. ad 1. vbi explicando etymologiam huius nominis, humilis, dicitur, acclivus, legendum est, acclivis.
- Art. 2. ad 2. citatur August. in lib. de pœnitentia. Iste liber vocatur speciali nomine, de pœnitentiæ medicina, tomo 9. in cuius c. 1. in medio legitur sententia hæc à D. T. citata.
- * In solu. ad 3. in fine est multum depravatus textus, vbi dicitur (Humilitas autem plus reprimit spem de seipsa, quam eam vtatur: unde magis opponitur sibi) In Ori. quidẽ Ta. sic legitur (Humilitas autem plus reprimit spem, vel fiduciam de seipso, quam eam vtatur: unde magis opponitur sibi superabundantia, quam defectus.)
- Art. 5. ad 3. allegatur August. lib. de pœnitentia; qui liber vocatur, de pœnitentiæ medicina, tom. 9. c. 1. post medium.
- Q. 162. a. 4. ad 1. vbi dicitur in principi. (& sic in his, quæ ad finem pertinent) legendum est (ad fidem.)
- Q. 163. a. 3. arg. in contra. vbi dicitur in Origen. auctorit. (per artes) legendum est (per partes.)
- Q. 168. a. 1. ad 1. vbi dicitur in Ambros. auctor. (motum natura informat) legendum est (informet.)
- Art. 2. in c. vbi dicitur in fine (Eutrapelus dicitur à bona conversione) legendum est (à bona conversatione) quia eutrapelus significat hominem facerem, verbanum, & falsum.
- Q. 169. a. 2. arg. 2. vbi dicitur in aucto. Cypri. (etiam omnes omnino fœminas) legendum est (& omnes, &c.) mutata voce, etiam, in, &c. Et inferius, vbi dicitur (impugnatio ista est divini operis prævaricatio, & veritatis) legendum est (impugnatio est ista divini operis, prævaricatio est veritatis) quemadmodum in ipso Cypriano legitur.
- * Q. 171. a. 1. in c. ad finem, vbi dicitur (Ea quæ supra humanam cognitionem divinitus revelantur, non possunt confirmari ratione humana, quam excedunt secundum operationem virtutis divinæ) aperte legendum est (sed secundum operationem virtutis divinæ) id est, secundum miracula: quod ex probatione subiuncta ex Marco. c. ult. evidentissimè colligitur.
- * Art. 3. in c. post prin. vbi dicitur (sicut de his, quæ pertinent ad Dei excellentiã, & Angelorum spirituum ministerio revelatio Prophetica facta est, vt Esa. 6. vbi

dicitur, &c.) ista sententia depravata est & ideo obscura, & aliquantulum intrinsecus. Verum adiutus partim doctrinâ Rain. in sua Pantha, verbo. Prophetia, c. 9. partim originalibus manu scriptis, partim diligenti consideratione eorum, quæ a D. T. dicuntur in hoc art. conijcio ita esse legendum (sicut de his quæ pertinent ad Dei excellentiam, & Angelicorum spirituum ministeria revelatio prophetica facta est Esaia. c. 6. vbi dicitur, &c.) Dixerat enim S. T. Prophetiam esse de rebus omnibus, tam divinis, quam humanis, &c. & postea de singulis exempla adhibebitur in Prophetia Esaia, initium sumit a rebus divinis dicens: Sicut de his, quæ pertinent ad Dei excellentiam, & Angelicorum spirituum ministeria revelatio prophetica facta est Esaia, c. 6. &c. Hanc esse huius loci germanam lectionem, ex ipso producto exemplo patet Nam Esaia. 6. vbi dicitur. Vidi Dominum sedentem, &c. de duobus agit illa Prophetia, de divina excellentia, & de Angelicorum spirituum ministerio, qui dicuntur divinæ maiestati multis alis obvelari assistere, acclamantes pariter, Sanctus, Sanctus, &c. Si autem priori legeris modo, illa verba, Angelicorum spirituum ministerio revelatio Prophetica facta est, introducerentur hoc loco otiose, & sine aliqua significatione, quæ ad præsentem materiam aliquid facere videatur. Ibidem, vbi statim subiungitur (Cuius etiam Prophetia continet, &c.) illa vox, cuius, alicui videri poterit otiosa; præsertim cum in alijs multis exemplaribus minimè reperiatur. Verum in Ori. Tar. habetur, & nullo modo otiosa reputari debet. Propositum D. T. fuit hoc loco exempla subijcere in vna Prophetia Esaia, tanquam præcipua; & ideo producto exemplo ex Esaia de eo, quod dixerat, Prophetiam agere de rebus divinis, subiungit statim Prophetia, id est. Cuius etiam Esaia, &c.

* Art. 4. ad 3. vbi dicitur (Et ideo qui imperfectè habet habitum, &c.) in Ori. Tar. congruentius, & verius legitur (qui perfectè habet habitum.)

Q. 173. a. 4. arg. 1. vbi dicitur, quod sapientia per rationes, &c. legendum est, per nationes.

* Q. 173. a. 3. in c. citatur ad finem auctoritas ex August. 12. lib. super Gen. ad lit. c. 12. aliquantulum depravata, & diminuta ex vicio librariorum. Sic ergo erit ex ipso August. restituenda (Sic videntur quæ in spiritu sunt imagines corporum, quemadmodum corpora ipsa per corpus: ita ut simul cernatur homo aliquis præsens oculis, & absens alius spiritu, tanquam oculis.)

Q. 174. a. 2. ad 2. prope finem, vbi dicitur (magis laudatur Medicus, qui per pauciora, & leniora, &c.) in Ori. Tar. & cæteris impressionibus legitur (leviora)

* Art. 6. in c. post principium, vbi dicitur (quod specialiter dicitur propter Abraham, & Isaac, facta est revelatio Prophetica) legendum est sic (quod specialiter dicitur propter Abraham, & Isaac. Sub lege autem facta est revelatio Prophetica, &c.)

Q. 175. a. 1. in c. post medium, vbi dicitur (Huiusmodi autem abstractio ad quemcumque fiat, &c.) in Ori. Tar. melius legitur (ad quemcumque fiat)

* Q. 178. art. 2. notantur quinq; solutiones argumentorum, cum argumenta non præcellerint, nisi tantum quatuor. Vnde errore librariorum factum fuit, ut solutio quarti argumenti in duas divideretur, cum tantum sit vna. Solvit igitur S. T. quantum argumentum producit August. sententiâ ex lib. 83. Questionum, q. 79. quæ sic habet (Ad nonnet nos Dominus, ut intelligamus quedam miracula etiam sceleratos homines facere, qualia sancti facere non possunt. Sed ideo non omnibus sanctis ista tribuuntur, ne perniciosissimo errore decipiantur infirmi, estimantes in talibus factis esse maiora dona, quam in operibus iustitiæ, quibus æterna

vita comparatur) hæc est integra solutio quarti argumenti, quæ in duas errores librariorum divisa conspicitur.

Q. 183. art. 3. arg. 4. pro verbo, lectio, ponitur, electio..

Art. 4. ad 2. ubi dicitur (ex consideratione divinorum iudiciorum manuducitur homo in contemplatione, &c.) lege (in contemplationem) quia præpositio, in, significat ibi motum ad locum.

Art. 8. arg. 2. in auctor. August. ex lib. 10. Confessionum, ubi dicitur (sed redeo in hoc) legendum est (sed recido in hæc) quia sic legitur apud August.

Q. 184. art. 3. in c. prope finem, ubi dicitur in auctorit. August. ex Enchiridio (sed specialia consilio moventur) legendum esse constat (moventur)

Art. 6. ad 2. prope finem, ubi dicitur (ita se habet ad Episcopum, sicut balivi, & propositi) legendum (præpositi.)

Art. 8. in c. post princ. ubi dicitur (Si ergo ex alia parte ponamus statum religiosum) legendum est (statu religiosum) id est, illum, qui statu est religiosus.

Q. 185. a. 2. arg. in contra. ponitur in auctori. Augusti. despuatis, pro, respuatis. Et art. 5. in solu. ad 1. statim in princ. ponitur, illa, pro, ille.

* Art. 7. in c. post prin. auctoritas August. ad Bonifacium, citatur aliquantulum vitiosa: quæ proinde sic est referenda (Si privatum possidemus quod nobis sufficit, non illa bona nostra sunt, sed pauperum, quorum procuracionem gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnable vendicamus) In eodem art. arg. 3. ubi dicitur in auctori. Hieronymi (bona nulli suffragantur) legendum est (bona nulla.)

* Q. 186. a. 3. in c. in medio citatur August. in epistola ad Paulinum, &c. est epistola 34. quamvis dicatur in margine esse 43. incuriã, scilicet, impressorum, his numerorum notis transpositis. In hac auctor. ubi dicitur in fine (illa velut extranea repudiantur, ista velut in membra præcinduntur) in suo orig. sic habetur (illa velut cibi repudiantur: ista velut membra præcinduntur) Verum S. T. ad maiorem explicationem dixit (illa velut extranea, &c.) Eodem art. ad 6. in fine, ubi citatur August. de Ecclesiast. dog. verba ultima sunt depravata, illa, scilicet (& absolutum in solitudine) ubi sanè legendum esse constat hoc modo (& absolutum solitudine, &c.) quemadmodum in suo legitur originali.

Art. 5. ad 2. ubi dicitur in medio (qui non sunt ad perfectionem adepti) legendum est (perfectionem adepti.)

Art. 8. in c. citatur in fine August. lib. de sancta Virgini. Cuius verba à D. T. diversis in locis variè fuerunt citata, quemadmodum dictum reliquimus q. 152. a. 5. arg. in contra.

* Q. 187. a. 4. in c. post medium Hieronymi citatur sententia multum sanè depravata: quæ proinde in suam integritatem sic erit restituenda (Hæc in Iudæa usq; hodie perseverat consuetudo, non solum apud nos, sed etiam apud Hebræos; ut qui in lege Domini meditantur die, ac nocte, & partem non habent in terra nisi solum Deum, Synagogarum, & totius orbis foveantur ministerijs) Hanc reperiens inter opera Hiero. tom. 2. epistol. 2. contra Vigilantium, inter medium, & finem: quam à D. T. iterum, & fideliter citatam reperies opus. 19. c. 5. fol. 138. col. 4. in princ. in Romana impressione.

Art. 6. in c. & arg. 3. in auctor. August. lib. 2. de sermo. Domini in monte, ponitur (luvuosis, pro, luvuosis.)

Q. 188. art. 2. in c. in fine dicitur (xenodochij, id est, hospitalitatis) & legendum est (hospitalis) quia xenodochium non significat hospitalitatem, sed ipsum hospitale, si Latine dici possit,

- Art. 4. in c. vbi dicitur statim in prin. (Religio institui potest ad conversationem divini cultus) legendum aperte est (ad conservationem.)
- Art. 5. ad 3. Sententia Augustini ad finem citata sic debet emendari (Nos dum negligendos esse non æstimamus, quos hæretici notionis, & scientiæ fallaci pollicitatione, &c.)
- * Art. 6. ad 3. vbi statim in principio dicitur (altitudo observantiarum, &c.) legendum est (arctitudo) quemadmodum in Ori. Tar. habetur.
- Art. 7. arg. in contra. vbi in auctor. Prosperi dicitur in ultimis verbis (quæ sunt profecto communia) legendum est (communes) Videto hanc sententiam 12. q. 1. c. Expedit. Ibidem argum. 5. corrige prima sententiæ ex Hieronymo desumptæ verba hoc modo (arguit Philosophos, qui vulgò appellantur Bæstroperitæ, &c.) quia sic est in suo origi.
- * Q. 189. a. 8. in c. vbi dicitur in medio (excellentia religionis non attenditur secundum solam altitudinem) legendum esse constat (secundum solam arctitudinem) ut in Ori. Tar. habetur. Quemadmodum etiam diximus similem locum fuisse corrigendum superius q. 188. a. 6. ad 3.

Hic imponimus finem labori corrigendi errata impressorum, quæ in Secunda secunda contigerant. Laus sit & gloria Sanctissimæ Trinitati.

ERRATA, QVÆ EX LIBRARIORVM, VEL impressorum incuria, in tertia parte S. Thomæ successu temporum contigerunt.

- Q. Væst. 1. a. 2. in c. legendum est statim in prin. (dicendum quod ad finem aliquem)
- * Art. 5. ad 2. vbi in priori August. sententia dicitur (tales homines) legendum est (tales omnes) quia sic habetur apud eundem loco hic citato; de bono perseverantiæ, lib. 1. c. 9. Vult enim August. dicere, quod in locis, & temporibus, quibus Christus non apparuit, præsciebat ipse omnes in illis existentes futuros incredulos, quales aliqui fuerunt in ipsius Christi præsentia: & propterea noluit in illis locis, & temporibus apparere: quæ sanè sententia ab eodem August. reprobatur alio loco, ut hic dicitur. Adverte dubitationis solutionem sumptam ex August. in illis verbis (proinde, ut ipse solvens subdit, &c.) haberi in libro de perseverantia 11. Præterea, vbi in fine dicitur (ita misericordiam eius, &c.) legendum est (itaq; misericordiam eius, &c.) quæstionis resolutionem concludendo, quemadmodum apud eundem habetur.
- Q. 2. a. 1. in c. vbi dicitur in principio (nomen naturæ à nascendo est dictum) in Ori. Tar. & alijs impressionibus legitur (à nascendo est dictum, vel sumptum) Ibidem post principium, vbi dicitur (Et quia finis generationis naturalis est in eo, quod generatur, essentia speciei) legendum est (scilicet, essentia speciei) ut alia continent originalia.
- * In eodem a. in c. ad medium. vbi dicitur (per modum commassationis, quæ, scilicet, est cum ordine) certissimum hic esse debet, non posse hanc lectionem defendi: tū quia est inintelligibile quid sit fieri vnum per modum commassationis: tū quia in commassatione non videtur quomodo possit aliquis adesse ordo, & ratio

men S. T. in ea dicitur ordinem reperiri. Forſitan legendum eſt (per modum commensurationis) Nam in 3. d. 5. q. 1. a. 2. in c. eadem diſputationem tractans, & de iſto modo, quo ex multis integris fit vnum loquens, ſic dicit (vno modo, ſupple, fit vnum ex duobus manentibus, ſecundum commensurationem, vel conuersionis, vel contiguationis) Item colligitur ex eo, quod quando aliqua per continuationem, vel contiguitatem iunguntur, inter ea debet aliqua commensuratio reperiri. Verum in 3. Sentent. ad Annibal. eadem diſtinct. q. 1. a. 4. in c. modus iſte commensurationis vocatur continuationis: ſic enim legitur ibidem (aut vtraque natura conſtitueret tertiam: & hoc, vel per viam continuationis, ſicut duæ lineæ, &c.)

* Ibidem paulo inferius, vbi dicitur (per modum complexionis) aperte videtur eſſe legendum (per modum commiſſionis) tum ex præcedentibus verbis, quæ ſic habent (aliò modo fit vnum ex perfectis, ſed tranſmutatis, ſicut ex elementis fit miſtum: tum ex verbis poſitis in ſecunda ratione, quæ ſic habent (Secundo quia id quod eſt commiſtum, &c.) vbi negatur ex diuina, & humana natura poſſe fieri vnum per modum commiſſionis: tum ex verbis poſitis in tertia ratione, in qua ſic dicitur (quia ex hiſ, quæ plurimum diſtant, nõ poſeſt fieri commiſſio) Niſi velis dicere, idem eſſe: complexionem, & commiſſionem, quod nulla ratione mihi videtur fieri poſſe. Legito S. T. in 3. d. 5. q. 1. a. 2. in c. & in 3. Sen. ad Annibal. loco citato. & 4. contr. Genti. c. 35. ratione 3. & in q. de vnione Verbi, a. 1. & videbis, nunquam illum dixiſſe, per modum complexionis, ſed per modum miſſionis, aut commiſſionis. Adde S. Doctorem loqui more Sanctorum Patrum, in Concilijs veritatem fidei decernentium; & errores illos damnantium, qui in hoc eodem articulo tanguntur. At in Concilio 6. quod fuit Conſtantinopol. 3. aſſione 4 ſic legitur (Æqualiter enim, & diuſionis, & commiſſionis deſectatur blaſphemiam) commiſſionis, ſcilicet, naturarum; & diuſionis perſonarum. Ibidem paulo inferius, vbi dicitur (Secundo quia natura diuina humana) legatur. (& humana.)

Art. 3. in c. prope finem in ſententia Synodi Ephęſinæ, ponitur, decibiles, pro, dicibiles, id eſt, prædicabiles. In ſolu. ad 3. vbi dicitur (cũ indiuiduatio magis fit ſecundum materias) legendum eſt (ſecundum materiam.)

* Art. 6. in c. allegatur bis ſexta ſynodus generalis, cũ non ſit ſexta, ſed quinta, quæ hoc loco S. T. citauit, ſcilicet, Synodus Conſtantinopolitana ſecunda, c. 4. vbi expreſſe ea omnia continentur, quæ hic citantur ad D. T. Facile enim fuit, notæ quinarij vnitatis notam apponere ex Librariorum oſcitantia, vt ſic pro quinario numero ſenarius ſubſtitueretur. Præterea, vbi dicitur in verbis Synodi poſteriori loco citatis (interemptionem eorũ, qui conuenerunt) legendum eſt (eorum, quæ conuenerunt) quemadmodum ibidem continetur: alioquin pervertitur ſententia.

Art. 10. arg. in contr. in prin. vbi dicitur (ea gratia fiat) legendum eſt (fit) vt habet ipſe Auguſt. cuius ſunt illa verba.

* In eodem a. in c. prope medium, vbi dicitur (in quo humana natura aſſumpta eſt hoc, quod ſit perſona filij Dei) legendum eſt (quod ſit in perſona, &c.)

Q. 3. a. 7. arg. 3. prima verba ſunt (incarnationis myſterio) & legendum eſt (in incarnationis, &c.)

Q. 4. a. 2. ad 1. vbi dicitur (aſſumpſit filius in atomo) in Ori. Tar. legitur (filius Dei, &c.)

* Art. 6. ad 3. in fine dicitur (ſcøderis conſummandi) & legendum eſt (ſcøderis conſervandi) vt habet Ori. Tar.

Q. 5. a. 4. arg. in contr. prope finem, vbi dicitur (Intellectum quoq; animæ) in ori. manu scriptis vox illa, animæ, non habetur: & certè illius additio necessaria nō fuit.

Q. 6. a. 6. in c. ad finem, vbi dicitur (habet quod per vnionem, &c.) legendum est (quod habet per vnionem) primis verbis transpositis.

* Arg. 2. ponitur apertum mendacium, vbi dicitur (sed humana natura redditur congrua ad assumptionem per gratiam) quo sanè loco fuerat legendum (sed humanum corpus redditur congruum ad assumptionem per animam) alioquin nō benè texuisset argumentum S. T. Est igitur tale argumentum: Propterea corpus humanum fuit assumptum mediante anima, quia per illam habuit congruitatē ad assumptionem: sed per gratiam habet anima congruitatem ad assumptionem, quia sicut corpus vivit per animam, ita anima vivit per gratiam: ergo filius Dei assumpsit animam mediante gratia: & tali argumento satisfacit S. T. in solutione huius arg. vbi dicitur in fine (sicut anima, & corpus) in Ori. Tar. meliùs legitur (sicut anima corpus) id est, sicut anima ordinat corpus ad vnionem personalem.

Q. 7. a. 3. ad 2. vbi dicitur prope finem (secundum Philip. 2.) legendum est, secundum illud Philip. 2.

* Art. 5. ad 2. vbi dicitur (sed dat secundum quod homo) legendum est (sed dat secundum quod Deus, & accipit secundum quod homo) vt alijs exemplar. continetur.

Q. 8. a. 5. ad 3. vbi prope finem dicitur (possit quodammodo dicitur) legatur (dici)

* Q. 9. a. 1. in c. ad finem citatur sexta synodus generalis, & in margine ponitur è regione (Q. 5. & 6.) quod minimè videtur ad propositum pertinere. Illa sexta synodus fuit Constantinopolitana 3. actione 8. & 11.

* Art. 4. ad 2. vbi in fine dicitur (secundum conformationem ad phantasmatum) in Ori. Tar. meliùs legitur (secundum comparisonem ad phantas.) cui lectioni verba posita in solutione ad 3. satis respondent, quibus dicitur, habitum scientiæ acquiri per comparisonem humanæ mentis ad phantas.

Q. 10. art. 2. ad 1. vbi dicitur in medio (nunc cognovi, quod timeas Deum, id est, cognoscere feci) in alijs exemplaribus legitur (cognoscere te feci, &c.)

Art. 3. arg. 1. vbi dicitur in princ. (Quod enim in infinitum cognoscatur (lege, Quod enim infinitum, &c. In solutione eiusdem arg. vbi dicitur (Alio modo dicitur infinitum secundum rationem materiæ) in Ori. Tar. legitur meliùs (secundum potentiam materiæ.)

Ibidem arg. in contr. vbi dicitur in princ. (& omnia quæ potest) in Ori. Tar. legitur (& omnia, in quæ potest) quod verbis statim subiunctis magis quadrat, quæ sic habent: Potest autem in emundationem.

* In solu. ad 3. vbi dicitur prope finem (infinito simpliciter quoad omnia, simpliciter nihil est maius) in Ori. Tar. legitur (nihil est maius) voce illa, simpliciter, omnino sublata: quæ profectò secundo loco repetita prorsus addititia, & superflua est. Prima quoq; eiusdem sententiæ verba ita videntur legenda (infinito simpliciter, & quoad omnia) Ibidem, vbi dicitur (infinito autem secundum aliquid determinatum non est maius in illo ordine) in ori. manu scriptis ita habetur (infinito autem secundum quid determinatum non est aliquid maius, &c.) In fine solu. vbi dicitur (secundum hunc scientiæ modum) in Ori. Tar. aliquid additur hac ratione (secundum hunc scientiæ, vel intelligentiæ modum.)

Art. 4. arg. 3. vbi dicitur prope finem (& inter modum , quo anima Christi videt ipsum) in Ori. Tar. legitur (quo anima Christi videt verbum ipsum) quæ lectio clarior est.

Q. 11. a. 2. ad 2. vbi dicitur in fine (comprehensionis) legendum est (comprehensionis) vt in alijs legitur exemplaribus.

Art. 5. in c. post medium, vbi dicitur (eiusdem generis est medium , & extrema) in ori. manu scriptis legitur (eiusdem generis sunt , &c.)

Q. 13. art. 4. in c. vbi dicitur (sicut resurrectionis proprii corporis) legendum est (sicut resurrectionem) In solu. ad 2. vbi dicitur (quia humanam gloriam refugiebat) legendum est , quia humanam , &c.

Q. 14. a. 3. ad 1. vbi dicitur (sed Christus naturam ex Virgine assumpsit , &c.) in Ori. Tar. habetur (sed caro Christi ex Virgine assumpsit naturam absq; culpa , &c.) quæ lectio melius respondet verbis immediatè præcedentibus , in quibus de carne Virginis fecerat mentionem , cui carnem Christi ex aduerso opponit , ostendendo non esse de vtraq; carne similem rationem.

* Art. 4. in c. in fine dicitur in auctor. Damasc. (Christus suscepit indetractabiles passionēs) quo loco vox illa , indetractabiles , obscura est. In translatione Fabri vocantur passionēs innocuæ , sive innoxæ , quæ quidem à Damasc. definiuntur lib. 3. c. 20. vbi ex professo agit de passionibus naturalibus , & innoxijs eo modo , quo hic à D. T. definiuntur.

* Q. 15. a. 1. ad 1. in princ. vbi dicitur (vno modo secundum proprietatem naturalem , & hypostaticam) hæc verba in translatione Fabri ita leguntur (Vna , scilicet , appropriatio est naturalis , & substantialis , &c.) vbi vides pro eodem accipi hoc loco proprietatem hypostaticam , & substantialem : quod non auerim , ne nomine hypostaticæ intelligas personalem.

* Art. 2. in c. ad princ. vbi dicitur (Virtus moralis , quæ est in rationali parte animæ) notatur in margine legendum esse (in irrationali , &c.) Vtraq; tamen lectio idonea est. Virtus enim moralis , ex doctrina S. T. recipitur in rationali parte animæ , sive illa sit rationalis per essentiam , sive per participationem , vt habetur 1. 2. q. 61. a. 2. in c. Et appetitus sensitivus est rationalis per participationem , vt etiam dicitur inferiùs q. 18. a. 2. in c. In Ori. Tar. legitur priori modo : quam etiam lectionem Caiet. in huius arti. commenta. approbavit.

Art. 5. ad 3. vbi dicitur (non derivabat ad corpus) apertè legendum est (non derivabatur , &c.)

Art. 8. in c. prope finem , vbi dicitur (Et assumpsit hunc defectum) evidentè constat legendum esse , hunc affectum , hunc , scilicet , admirationis affectum , de quo hic loquebatur.

Art. 10 ad 2. vbi dicitur (beatitudo consistit in anima , & secundum mentem) in Ori. Tar. & cæteris exemplaribus illa coniunctio , & , non habetur.

Q. 16 a. 2. ad 2. vbi dicitur (de hoc nomen Deus) lege (de hoc nomine , &c.)

Art. 4. in c. in fine dicitur in auct. Aug. (quid , & propter quid , &c.) pius lector intelliget quæ verba sic apud Aug. habentur (quid propter quid , & quid secundum quid dicatur , &c.) pius lector intelligit id est , ex his , quæ hætenus diximus. inquit , pius lector intelligit , quid dicatur , &c. Habetur hæc sententia lib. 1. de Tri. c. 13. in princ.

* Q. 8. a. 1. in c. ante medium , vbi nominatur , Cyprus Alexandrinus , legendum est , Cyrus ; qui sanè fuit Alexandrinus Episcopus , vt expressè legitur in synodo sexta Constantinopolitana , actione 4. vbi omnia illorum hæreticorum nomina re-

- cenſetur, quæ hæc à D.T. nominantur. Vnde patet, non eſſe legendum, Cyprius nec, Typus, quemadmodum in aliquibus exemplaribus legitur. Paulò inferiùs allegatur determinatio ſextæ ſynodi, & in margine ſignificatur, eâ reperiri in eadẽ Agathonis epiſtol. quæ fuit lecta in aſſione 4. Illa tamen determinatio, & verba hæc à D.T. citata, nec habentur formaliter in Agathonis epiſtola, nec in aſſione 4. ſed in aſſione 17. quamvis illorum verborum ſententia ibidem reperiatur.
- * Art. 6. arg. 2. vbi dicitur (per voluntatem carnis) legendum eſt (per voluntatem charitatis)
- * In eodem art. arg. in contra. citantur quædam verba ex eadem ſexta ſynodo: quæ nec habentur formaliter in epiſtola Agathonis, nec in 4. aſſione, vt notatur in margine, ſed in aſſione 17. in qua determinatio Concilij recenſetur.
- * Q. 19. a. 1. in c. ante medium, vbi referuntur verba Severi hæretici, ſcito, illa haberi in ſynodo ſexta, aſſione 4. Ibidem in c. ad finem citatur iterum ſexta ſynodus, in qua damnata dicitur illorum opinio, qui in Chriſto vnam tantum agnoſcebant operationem. Habetur autem hæc damnatio aſſione 17. & non aſſione 4. 8. & 9 vt notatur in margine: quod vel ex ipſius D.T. verbis aperte colligitur, quippe qui refert ipſa verba in eadem condemnatione à Sanctis Patribus prolata: quæ omnia verba in aſſione 17. continentur, & non alibi: quamvis illorum verborum ſententia in omnibus illis aſſionibus expreſſa reperiatur.
- Q. 2. 1. a. 2. in c. ad finem, vbi in aucto. Aug. dicitur (hæc enim erit humana voluntas) legendum eſt (hæc enim erat humana voluntas, &c.) in eadem aucto. vbi dicitur (ſed quia rectum vult eſſe hominem, & ad eum dirigi) legendum eſt (& ad Deum dirigi) vt ex verbis ipſius Aug. ſequentibus aperte colligitur: Rectitudo etiã noſtræ voluntatis in eo conſiſtit, vt dirigatur ad Deum ipſum, ipſiuſq; voluntatẽ.
- Art. 4. vbi dicitur in vltimis verbis Hieronymianæ ſententiæ (qui vaticinantur) legendum eſt (qui me vaticinantur) vt apud ipſum legitur, quatenus ſententia perfectior remanere poſſit, & aprior.
- Q. 22. a. 1. arg. 3. in prin. vbi dicitur (non fuit ibidẽ) legendum eſt (non fuit idẽ, &c.)
- * Q. 23. a. 3. in c. poſt prin. vbi dicitur loquendo de forma domũs (non autẽ ſecundum intelligibilitatem, quia forma domũs in materia non eſt intelligibilis) in Or. Tar. multo melius legitur (non autem ſecundum intellectualitatem, quia forma domũs in materia non eſt intellectualis) Id ita eſſe legendum evidenter patet, tum ex verbis proximè præcedentibus, quibus dicitur, aliquid poſſe eſſe ſimile verbo Dei, vno modo ſecundum rationem formæ, non autem ſecundum intellectualitatẽ ipſius; ad cuius quidem ſententiæ explicationem exemplum de forma domũs ſubiunctum eſt: tũ ex eo, quod non tractabat S. T. hoc loco de forma domũs, an eſſet intelligibilis, necne, ſed de illius intellectualitate. Facilis tamẽ tranſitus ab intellectualitate ad intelligibilitatẽ potuit occaſionẽ vnum pro altero collocandi præbere.
- * Q. 24. a. 1. ad 3. in princ. vbi ponitur Orig. ſententia, non eſt legendum (qui prædeſtinatus eſt) ſed (qui deſtinatus eſt) quia ſic legit ille.
- * Q. 25. a. 1. arg. 1. vbi dicitur (Divinitas Chriſti eſt adoranda, quia eſt cõmunis Patri, & Filio) in hac enunciatione aliquid profectò deeſſe apertiffimè cõſtat, aliõquin argumentatio non fuiſſet à D. T. rectè contexta. Nam cum ſit concludendum, quod divinitas, & humanitas Chriſti non eadem adoratione ſint adorandæ; attributũ conſuſionis debuit neceſſariò in illa maiori propoſitione collocari: quod tamen in hoc contextu minimè fieri videmus. Legendum igitur erit ſic (Divinitas enim Chriſti eſt adoranda eadem adoratione, quia eſt communis Patri, & Filio) & ſic omnia rectè conſentiunt, & argumentum rectè, & ad propoſitũ cõ-

cludere cōstat. Ex hoc enim quod vnitas diuinitatis in Patre, & Filio causā est, quod eadem adoratione adoretur diuinitas Filij, qua adoratur diuinitas Patris, rectē inferri videtur, humanitatem Christi non esse eadem adoratione adorandam, qua adoratur illius diuinitas, quoniam non habet ipse humanitatem cū Patre communem.

Art. 4. arg. 1. vbi dicitur (quo flagellatus esset, vel lignum, in quo fuisset suspēsus) in Or. Tar. melius legitur (quo flagel. est, vel lignum, in quo fuit suspensus)

Art. 6. arg. in contr. vbi dicitur in auct. August. (sincerissimē honoranda. t. erga dimus) illa vox, scilicet, vnā literā significata, omnino superflua est, cū nihil hoc loco ad sententiam facere possit. Si autem sequens verbum, credimus, ab Augustino non fuisset positum, ita vt suppleri deberet, rectē vox, scilicet, interponeretur. Verū hęc sententia ab August. illo eodem clauditur verbo. In eadem auctor. vbi dicitur (Si quis contra hanc sententiam velit esse, nō Christianus, sed Eugnomianus, &c.) ex August. codice constat, hoc modo esse legendum (Si quis contra hanc sententiam venerit, non Christianus, sed Eunomianus, &c.) In eodem art. in c. ad finem, vbi dicitur (in eorum præsentiam) in Or. Tar. & alijs exemplaribus legitur, præsētia, quæ est melior lectio.

In tolu. ad 3. vbi dicitur in princ. (corpus mortui) in Or. Tar. & alijs exemplaribus legitur, corpus mortuum.

Q. 26. a. 1. ad 2. vbi dicitur in fine (& ex miseris beatos) additur in Or. Tar. (& ex miseris beatos efficeret.)

Art. 2. arg. 1. vbi dicitur in auctor. August. (nec mediatoris dispensatione submotā) legendum est (ne mediatoris, &c.) quia sic habetur apud August.

Q. 27. a. 1. in c. post medium, vbi dicitur Angelus dixisse Virgini, Ave Maria, &c. nō est legendum, Ave Maria, sed, Ave gratiā plena, suppresso nomine Mariæ, quemadmodum habet Or. Tar. Ibidem paulo inferius, vbi dicitur (hoc privilegialiter esse concessum) in Or. Tar. legitur (hoc privilegium esse concessum, &c.)

* In tolu. ad 3. vbi dicitur (per Christi ostium) in Or. Tar. sanius legitur (per Christi hostiam.)

* Art. 4. arg. 3. vbi dicitur in Auctor. Chrysost. (volebat illis ponere gratiam) verba illa, nec sunt Chrysostomi, nec illius sententiam vllō pacto exprimunt, nec minus id quod S. T. voluit significare, declarant. Nam hęc verba videntur significare, quod Beata Virgo volebat gratiam convivis præstare, de quibus dixerat: Vinum non habent: quod à mente S. Thom. alienum est. Quare apertissimē constat, hunc contextum scriptorum vitio fuisse depravatū. Verba Chrysostomi, quæ S. T. citare contendit, hęc sunt (Optabat vt iam hominum gratiam conciliaret, & ipsa clarior Filij gratia efficeretur: & fortasse aliquo humano afficiebatur affectu, quemadmodum, & fratres eius cū dixerunt, ostende te ipsum mundo, &c.) hęc Chrysost. Homil. 20. in Ioan. Franc. Aretino interprete. Vnde constat, esse legendum (Volebat vt iam hominum gratiam conciliaret, &c.)

Art. 5. in c. vbi dicitur statim in princ. (Quando aliquid magis appropinquat) legendum est (quantō aliquid, &c.)

* Q. 28. a. 2. in c. post medium, vbi dicitur (neque Deus verbum substantialem partem eligens) in Or. Tar. multo melius legitur (neque Deus verbum substantiale, partem eligens, &c.) dicitur Deus verbum substantiale ad differentiam nostri verbi, quod est accidentale.

* Art. 3. ad 3. in princ. vbi dicitur in auctor. Chrysost. (spatiosior, & dignior, &c.)

in antiquis impressiōibus legitur (specialior) Apud ipsum Chrysost. habetur (speciosior) quemadmodum videre poteris in opere imperfecto super Matth. Homil. 1. in fine, super illa verba: Exurgens autem Ioseph à somno, accepit Mariam, &c. Et quamvis omnes istæ lectiones defendi possint, & probari, præferenda tamen videtur, quæ apud Chrysost. modò reperitur.

* In solu. ad 4. vbi dicitur (secundum legem primogenita non debentur, &c.) notatur in margine legendum esse (secundum legem Sacerdotibus primogenita, &c. quæ lectio apertior est, & sacra Scripturæ satis conformis, in qua primogenita Sacerdotibus adiudicata leguntur, ut patet Numer. 18. In eadem solu. vbi dicitur (cùm infra vnum mensem primogenita redimi mandarentur, &c.) in Orig. Tar. legitur (cùm intra annum, & mensem primogenita, &c.) Ego crediderim legendum esse (cùm post vnum mensem primogenita, &c.) Nam loquens Deus de hominum, & aliquorum animalium primogenitis redimendis Numer. 18. subiunxit: Cuius redemptio erit post vnum mensem. Vel si vox illa, intra, retinenda videatur, lectionem in Or. Tar. nobis insinuatam sequamur, ut legamus hac ratione (cùm intra annum, & post mensem primogenita, &c.) Dicitur, post mensem, quia id expressum reperitur in Sacra Scriptura. Additur, intra annum, ne intelligeres illam redemptionem post mensem faciendam, ultra annum posse differri. Hæc lectio satis proposito D. T. responderet: qui ex eo quod secundum legem primogeniti post mensem, & intra annum erant redimendi, nititur probare, ad rationem primogeniti non requiri, quod haberet alios fratres sequentes, cùm post mensem, & intra annum dicatur aliquis primogenitus; quo tempore non potest alios habere fratres.

* In eadem præterea solu. vbi dicitur (quamdiu, & alia fuerint procreata) videtur legendum (quamdiu non alia fuerint procreata) illa coniunctione, & in negationis notam commutata. Id sanè ex antecedentibus verbis apertè deducitur; quibus dicitur: Alioquin si non est primogenitus, nisi quem sequuntur fratres, &c. Ex his verbis necessario concluditur, tamdiu primogenita non deberi, quamdiu alia non fuerint procreata, id est, quamdiu alij filij non fuerint nati: quod statim additur esse falsum.

Q. 19. a. 1. in c. post medium, vbi dicitur in auctor. Ambros. (qui posset, & delere iniuriam, & vindicare opprobrium) in antiquis impressiōibus legitur (& dolere iniuriam, & vindicare, &c.) verum quocumq; legeris modo, eadè perseverat sententia. In codice Ambrosiano antiq; impressiōis legitur posteriori modo.

* Art. 2. in c. est insigne mendacium, vbi post principium dicitur (Ad quorum primum pervenitur per concubitum conjugalem.) Quo sanè loco legendum est (per consensum conjugalem.) Ad primam enim matrimonij perfectionem in qua illius consistit essentia, & de qua ibi loquebatur S. T. pervenitur, nō per concubitum, sed per consensum. Videto S. T. in 4. d. 30. q. 2. a. 2. vbi sic dicit: Duplex est perfectio matrimonij, una quantum ad esse ipsius, quæ fit per consensum, &c.

* In solu. ad 3. vbi dicitur in priori auct. 1. Chrysost. (intelligitur conceptio naturalis) lege (conceptio maritalis.) Et vbi dicitur (sic in ea, quæ extra domum concipitur est suspecta coniunctio) lege (est suspecta conceptio) sic enim in codice Chrysostomi hæc habentur. Hanc sententiam reperiēs Homil. 1. in Matth. non autem Homil. 2. Sententiam verò Chrysost. posteriorem in fine solutionis citatam reperiēs in opere imperfecto, Homil. 1. non autem 4.

Q. 30. 2. 2. arg. 1. ponitur (relatio) pro, revelatio.

* Art. 3 in c. ad finem, vbi dicitur in auctor. Chrysost. (Nam quia magnā valde re-

vela-

velationem accipiebat ab Angelo, egebat ante tantæ rei eventum, visione solemn-
ni in margine emendatur lectio hoc modo (relationem accipiebat ab Angelo,
egebat tantæ rei eventus visione solemn-) Hic primum notandum, S.T. potius
Chrysost. referre sententiam, quam verba. Nota deinde, priorem lectionem
multo esse meliorem, magisq; Chrysostomi quadrare sententiæ: Nam cum duas
ibi tractaret ille quæstiones; vnâ, quare Angelus prius Virgini, quam Ioseph,
apparuisset: alterâ, quare Virgini aperta visione apparuisset, Ioseph autem
non nisi in somnis: enumeratis prius multis incommodis, quæ subsecuta fuisset,
si prius Virgo concepisset, quam de ratione conceptus per Angelicam revela-
tionem fuisset admonita, in hæc verba prorumpit: Ne igitur, inquit, ista seque-
rentur, venit Angelus ante conceptum. Et paulo inferius inquit: Nam Virgo
quidem, quippe cui tam & nova nunciarentur, & magna, multoq; maiora,
quàm Zachariæ fuerant nunciata, & ante rem ipsam doceri debuit, & per aper-
tissimam revelationem doceri. Vtraq; tamen lectio saluari, atq; defendi potest.
Vnde in opusc. 60. c.1. fol. 65. secundum impressionem Romanam col. 1. in
princi. repetens S.Tho. eandem sententiam, sic dicit: Quia magnam valde ab
Angelo accepit revelationem, exigebat tantæ rei eventus visionem solemnem.

- * Art. 4. arg. 2. vbi dicitur (Probatio aut prætermitti debet in his, quæ dubia non
sunt, aut prætermitti in his, quæ dubia esse possunt) iste contextus depravatis-
mus est. In originalibus manu scriptis, quemadmodum in Or. Tar. videri potest,
pro his omnibus hæc tantum leguntur (Probatio aut prætermitti debet in his,
quæ dubia esse possunt) Et profecto ita esse legendum inde fit manifestum, quod
remotis omnibus alijs, hæc ad vim, & efficaciam argumenti constituendam abun-
dè sufficiunt. Nam propositum D.Tho. erat concludere, quod non rectè An-
gelus prius proposuerit ea, de quibus erat à Virgine dubitandum, & postea
illorum adiecerit probationem: ad quod sanè probandum satis erat assumere,
quod probatio antè præmitti debet in his, quæ dubia esse possunt. Si cui verò
placuerit alteram retinere lectionem, poterit illud quidem sine detrimento
sententiæ, dummodo vox illa, prætermitti, loco secundo repetita, mutetur
in, præmitti.

In solu. ad 2. in prin. in aucto. Ambrosij pro, temperatione, ponitur, temperantior.
Item quedâ ibi verba sunt malè dispuncta, adeo vt sententia aliquantulum perverra-
tur: quæ proinde sic erunt dispungenda (Negat ille se credere, qui negat se sci-
re: ista non dubitat esse faciendum, quod quomodo fieri possit inquir.)

- * In solu. ad 3. vbi dicitur in aucto. Ambros. (multæ steriles præuenerunt, vt par-
tus credatur Virginis) videtur legendum (multæ steriles pepererunt, &c.) non
enim sterilitas præuentio, sed illarum partus potuit Virginis credibilem effice-
re partum. In huius rei confirmatio nem similem Basilij, & Gregor. Nicen. sen-
tentiam referre minime gravabimur, ex qua hæc nostra emendatio auctoritatis
robur hauritura est. Basilij Seleuciæ in Homilia de Iona, explicâs, cur omnia He-
bræis in figura contingebant, inter alia dicit: Rursus quia futurum erat, vt Virgo
pareret, ne dicerent homines, incredibile esse Virginis partum, prius steriles mi-
raculum præmeditantur, & Sara anus iam sterilis, in partu suo, fidem Virgi-
nis partui peperit. Gregorius verò Nicenus in Homilia Natalis Domini sic
ait: Divina benignitas hominibus viam præstruens, ad hoc ne aliqua res in-
credibilis videatur, incredulorum animos ad assentiendum præparat mino-
ribus miraculis illos exercendo. Huiusmodi erat fœtura illa, qua sterili Eli-
sabeth, & decrepito nascitur filius, quo concilietur fides Mariæ partui.

Hanc emendationem non confirmamus ex Ambrosij codice, cuius hæc dicitur sententia esse: quoniam in toto illius Examerone non reperitur. Vnde non dubito, ex errore Librariorum, aut alicuius scolioli factum, ut ista sententia Ambrosio tribueretur, cum non sit illius. Huius rei argumentum est, quod in aliquibus exemplaribus manu scriptis, non Ambrosio, sed Augustino in Examerone tributa reperitur, quemadmodum in Or. Tar. videre est. Verum quia August. non scripsit Examerone, sed Ambrosius, ideo factum fuisse credo, ut Ambrosio fuerit potius adiudicata, quam alteri. Multi tamen alij Examerone conscripserunt, de quorum numero est Basilius magnus, & Gregor. Nicenus, quorum alicui verius forsitan potuisset ascribi, quam Ambrosio.

R. 1 a. 1. ad 2. in fine, vbi dicitur (Virgo concepit, & peperit) in Or. Tar. legitur (& peperit Deum) In solu. ad 3. vbi dicitur prope finem (quia non est concepta) in Or. Tar. melius legitur (quia non est conceptum) redditur enim ibi ratio, quare corpus Christi non fuerit in Adam secundum feminalem rationem; de quo dicitur, non fuisse conceptum ex virili semine.

Art. 2. in c. vbi dicitur in prima ratione (Vnde & populus Iudæorum ut Regem honorificè suscipientes) in Or. Tar. legitur melius (Vnde & populi Iudæorum cum ut Regem honorificè, &c.)

Art. 3. ad 2. post princ. vbi dicitur (ut putabatur filius Iphose) lege (filius Ioseph)

* In eadem solu. ingens videtur confusio à Librarijs, aut Impressoribus introducta ex duorum nominum, Mathan, & Nathan, similitudine, dum vnum pro altero sapissimè collocatur. Adverte, optime Lector, hunc contextum nos emendasse ex Historia Ecclesiastica Eusebij, lib. 1. c. 7. secundum novam impressionem Parisiensem, ex quo loco S. T. doctrinam hic traditam ad verbum hausisse, manifestum est. Primùm igitur, vbi dicitur in medio (Dicunt enim quod Nathan de Melchi diversis temporibus, &c.) legendum est (Mathan, & Melchi, &c.) Deinde paulò inferiùs, vbi dicitur (quia Nathan, qui per Salomonem descendit, &c.) legendum planè est (Mathan, & non Nathan) quia Nathan non descendit per Salomonem. Præterea, vbi dicitur ibidem (relictam Nathan accepit uxorem) legendum est (relictam Mathan.) Item, vbi dicitur (uxore Iesca nomine) non est legendum, Iesca, neque, Escha, ut emendatur in margine; sed, Estha. Paulò inferiùs, vbi dicitur (natura quidem generis suum filium) emendatur in margine (natura germinis) quia in aliquibus impressionibus ita legebatur: verum non est legendum, nisi generis, quemadmodum etiam in Or. Tar. legitur, quia sic habetur in Hist. Ecclesiastica: vbi duo genera filiorum distinguuntur: quidam dicuntur filij naturæ generis, id est, naturales: alij verò secundum legem.

In solu. ad 3. vbi dicitur (ablutio) legendum est (abolitio) quia sic legitur apud August. lib. 2. de consensu Evangelist. c. 4. Paulò inferiùs, vbi dicitur (Et inde est etiam, quod quia Matthæus ad mortalitatem nostram Christum descendente voluit signare) apud Aug. legitur (significare.) Paulò inferiùs, vbi dicitur (Merito etiam adoptionis originem ipse suscepit) emendatur in margine (ipse scripsit) & tamen August. cuius sunt ista verba loco allegato, non habet, ipse scripsit, sed ipse suscepit, id est, ipse Lucas scribendam suscepit.

* In solu. ad 4. vbi dicitur in auctor. Chrysost. (quanta benedictio facta est super Iesu) legendum esse constat (super Iehu.) Præterea videtur hoc loco esse contradiçtio inter Hieronymum, & Chrysostomum: cum ille dicat, memoriam Ioræ à Christi genealogia fuisse deletam usque ad tertiam generationem; & iste affirmet, illius

illius filios fuisse à numero regum præcisos vsq; ad quartam generationē. Alii qui ut hanc dissolverent contradictionem, dixerunt, in auctori. Hieron. esse legendum, vsque ad quartam generationem, quemadmodum in auctor. Chrysostoni legebatur: verum apud Hieronymum non legitur, vsq; ad quartam, sed vsq; ad tertiam. Hanc contradictionem duobus modis dirimere poteris: priori modo si dicas, Hieronym. dixisse, vsq; ad tertiam generationē inclusivē; Chrysostomum, vsq; ad quartam exclusivē. Verum id non videtur verbis Chrysost. quadrare posse: quippe qui ait, tantam maledictionem venisse super domum Ioram, quanta benedictio facta fuit super Iehu: At benedictio Iehu fuit, ut filij eius vsq; ad quartam generationem inclusivē regnarent in Itrael, isti scilicet, tibi succedentes, Achaz, Ioas, Ieroboam, Zacharias: ergo filij Ioram vsq; ad quartam generationem inclusivē, secundum Chrysostom. à Christi genealogia tolluntur. Ille igitur nodus posteriori modo dissolvitur ex ipsius Chrysost. verbis, in opere imperfecto, super illud: Ioram genuit Oziam. Dicit ergo eo loco Chrysostomus, quod quarta generatio Achab completur in Amasia. Itaq; Amasias respectu Ioram est tertia generatio, sed respectu Achab est quarta: cuius prima censetur esse Athalia vxor Ioram, filia ipsius Achab, & mater Ochozia: secunda est Ochozias: tertia illius filius Ioas: quarta, illius filius Amasias: & sic omnia consonant. Nam Hieronymus dicit, vsq; ad tertiam generationem, inchoando à Ioram: Chrysostomus verò dicit, vsq; ad quartam, initium sumendo ab Achab, quemadmodum ipsa utriusq; verba aperte declarant.

* In solu. ad 5. vbi dicitur in auctor. Hiero (quod sicut dicit Hieron. super Matth. in genealogia Salvatoris nulla sanctarum mulierum assumitur, sed eas, &c.) tollacimus apertissime committitur: & ideo hoc modo legendum esse videtur (Ad 5. dicendum, sicut dicit Hieron. super Matth. in genealogia Salvatoris nullam sanctarum assumi mulierum: sed eas, &c.) Item, vbi legitur ibidem (de peccatoribus nascens omnia peccata deleter) apud Hieron. habetur (de peccatoribus nascens omnium peccata deleter.)

* Art. 4. ad 3. statim post medium, vbi dicitur (nullo modo est immutabile) legendum esse manifestum est (nullo modo est mutabile.)

Art. 6. arg. vbi dicitur (vnde de materia carnis eius, &c.) tollatur præpositio, de.

* Art. 7. ad 2. vbi dicitur (illa caro puri hominis) videtur legendum (primi hominis) ut sit sensus (non autem quod illa caro primi hominis, id est, quæ fuit in primo homine ante peccatum sine infectione peccati, conservaretur à peccato immunis, &c.) Quæ intelligentia argumento proposito optimè respōdet: quo voluerat S. T. probare, Christum assumpsisse carnē primam naturæ humanæ, quam illius naturæ primitias vocat, illam, scilicet, quæ fuit in primo homine, & postea in omnibus Patribus ab Adam vsq; ad Christum sine peccato fuerat conservata, secundum aliquorum opinionem, quemadmodum dixerat in c. art. Huic igitur argum. respondet, assumpsisse quidem primitias, vel primam carnem naturæ humanæ secundū similitudinem, id est, talem, qualem primus habuit homo ante peccatum, sed non secundum substantiam, id est, non eandem, quam ille habuit, &c. in Or. Tar. ponitur vox abbreviata hoc modo (pi) quæ utrumq; significare potest, & primi, & puri: & ideo pro, primi, impressores cuderunt, puri.

Art. 8. ad 4. prope finem, vbi dicitur (& tamen filius eius sit Pontifex) legendum est (si sit Pontifex.)

* Q. 35. a. 2. arg. 1. vbi dicitur (id agens beneficio nativitatē) lege (indigens beneficio, &c.)

- Art. 4. in c. prope finem, vbi dicitur (solum sic negare possit) lege (negari)
- Art. 5. in c. ante medium, vbi dicitur (Vnde nihil prohibet plures tales rationes eidem inesse) legendum est (tales relationes.)
- * In solu. ad 1. vbi dicitur (ipsum enim suppositum æternum potest esse suscepivum) lege (non potest esse , &c.) In eadem solu. paulo inferius, vbi dicitur (Æthiopis deus) lege (Æthiopis dens.)
- Art. 8. ad 1. vbi dicitur in auctor. Bedæ (censu Cæsaris ascriberetur) in aliquibus exemplaribus legitur (censu Cæsaris) vt in margine notatur. Verum apud ipsum Bedam non legitur nisi priori modo , vt sit sensus. Eo tempore dignatus est incarnari , quo mox natus censu Cæsaris ipse Christus ascriberetur , id est, censu Cæsaris census remaneret, & in numero illorum ascriptus , qui censum solvere in subiectionis signum tenebantur.
- Q. 36. a. 3. in c. vbi dicitur in fine (manifestatus est etiam & viris , & mulieribus ; vt per hoc , &c.) in Ori. Tar. legitur sic (& viris , & mulieribus , scilicet Annæ , vt per hoc , &c.)
- Art. eodem ad 2. vbi dicitur in Augu. auctor. (vtrosq; tamen sibi lapis ille angularis attribuit) apud ipsum August. legitur (sibi applicuit.)
- Q. 38. a. 2 ad 1. vbi dicitur in fine (vt Chrysostom. dicit supra Matth. lege (super Matth.) Ibidem, vbi in auctor. Chrysost. dicitur (tantam patientiam videre) in alijs orig. legitur (tantam penitentiam videre) vtraq; tamen lectio in idem redit, quamvis prior magis Chrysostom. verbis consentire videatur, quæ Aniano interprete sic habent (Erat omnino mirabile humano in corpore tantam videre tolerantiam.)
- Art. 6 ad 1. in princ. vbi dicitur in auctor. Augu. (Et ideo si quos baptizavit Iudas, non sunt iterum baptizandi) apud August. legitur (non sunt iterum baptizati) id est, non legimus eos iterum baptizatos fuisse ; sicut nec baptizati à Philippo, iterum fuerunt baptizati. Videto c. Aliud. de Consecra. d. 4.
- Q. 39. a. 3 in c. in ratione secunda, quæ est Chrysost. vbi dicitur (& ideo hac ætate Christus ad baptismum venit , qui potest , &c.) legendum est (quæ potest, id est, quæ ætas potest , &c.) vt habetur apud Chrysost.
- In solu. ad 1. vbi in auctor. Nazianzeni dicitur (sed cuius alij) in antiquis exemplaribus legitur (sed cuiusvis alij) In Or. Tar. ponitur vox abbreviata hoc modo (cui) quæ significare videtur aperte, cuius : & profecto ita venit legendum, vt ex ipsa sententia patet.
- * Art. 6. ad 2. post medium, vbi dicitur de petra (& per actionis modum nuncupata est nomine Christi) aperte constat non esse legendum (per actionis modum) quia verba hæc nihil ad propositum significare videntur. Crediderim legendum esse (per significationis modum) Quod aperte videtur colligendum, tum ex statim subiunctis verbis, quibus dicitur, quem significabat : tum ex S. T. 1. Cor. 10. vbi eandem sententiam repetens sic loquitur : Petra autem erat Christus, non per substantiam, sed per significationem.
- In solu. ad 4. prope finem, vbi dicitur in auctor. August. (ergo ne spiritu sancti ficati , &c.) In Ori. Tar. legitur (ergo ne per spiritum sanctificati , &c.) quo etiam modo apud August. habetur. Idem vtrobiq; significatur , quamvis clarius prior sit lectio posterior.
- * Q. 40. a. 1. in c. citatur in fine Hiero. hoc modo (viderant publicani à peccatis ad meliora conversi, locum invenisse penitentiae , &c.) quæ verba satis depravata conspiciuntur. In Ori. Tar. sic legitur (viderunt publicanum pec-

carōres ad meliora conversum locum invenisse pœnitentiæ, &c.) Apud ipsum Hieron. sic habetur (videbant publicanum à peccatis ad meliora conversum locum invenisse pœnitentiæ, &c.) videbant, scilicet, peccatores ad Iesum accedentes, de quibus loquitur.

Art. 2. ad 2. vbi dicitur in auctor. Bedæ (quia illi abstinentia meritum auget) in suo originali legitur (quia ille, &c.) vt sit sensus, quia ille mediante abstinentia meritum sibi auget, &c.

Q. 41. art. 1. in c. ante medium, vbi dicitur in auctor. Hilarij (crassantur (lege (grassantur.))

Art. 4. in propositione quæstionis delenda est vox, Christus; quæ ex librariorum errore fuit conscripta.

Q. 43. a. 4. in c. post medium, vbi dicitur in aucto. Chrysof. (non vnumquodq; curatum enarrantes) lege (vnumquemq; quemadmodum apud illum habetur.

* In solu. ad 1. in prin. vbi dicitur in auctor. August. (carnalis illa purgatio) in Ori. Tar. legitur (larvalis illa purgatio) quo etiam modo apud August. ipsum habetur. Ego crediderim, quod aliquis non intelligens quid sibi vellent, larvalis purgatio, pro, larvalis, posuerit, carnalis, non advertens, vocabulum illud nisi hoc loco significare, quod ad propositum Aug. facere possit. Legendum itaq; est, larvalis purgatio, quæ vt S. T. etiam in contextu significat, est illa purgatio, qua Christus dæmoniacos à dæmonis obsessione liberavit. Nam larvati dicuntur dæmoniaci, à larvis dicti, quæ significant nocturna phantasmata, quorum terrore corripiti solent homines in furiam converti, & effici dæmoniaci. Et ideo larvati dicuntur, quasi à larvis territi, aut possediti: & inde dicitur, larvalis purgatio. Vide Aug. de Civit. Dei, lib. 9 c. 11. & Ludovicum Vives ibidem. In eadem solu. paulo inferius, vbi dicitur in alia auctor. August. (Si autem minorem faceret infra istum, &c.) legitur apud illum (intra istum.)

In solu. ad 2. in princ. vbi dicitur in auctor. August. (sanct umbra, quàm umbria) lege (quàm fimbria.)

Q. 44. a. 2. ad 1. vbi dicitur in Aug. auctor. (quia 1. cuiq; rei natura, quod facit) lege, quia id est cuiq; rei natura, quod facit, sicut habetur in Glossa, Roma. 11. Verum clarius eadem sententia pronuntiatur ab August. lib. 26. contr. Faustum, c. 3. hac ratione: Id enim erit cuiq; rei naturale, quod ille fecerit.

In solu. ad 2. vbi dicitur in auctor. Dionysij circa secundum miraculum in Christi Passione factum (id est, vt diæmetraliter es soli opposita) lege (esset soli opposita) Ibidem circa quartum miraculum pro, miraculosè, ponitur, articulose.

Art. 3. in c. vbi dicitur in fine (vt ostenderet esse vniuersalem, &c.) legendum est (se esse, &c.)

Art. 4. in c. in fine ponitur (irrationabilis) pro (irrationabilibus.)

Q. 45. a. 1. in c. ad prin. vbi dicitur (in quod iacendum est) lege (iaciendum est.)

Art. 4. ad 1. vbi dicitur in fine (diversum modum, quod) lege (quo.)

* Q. 46. a. 1. in c. prope mediū, vbi dicitur (aut nō potest esse convenienter, nisi tali fine præsupposito) illa vox (fine) pervertit omnino sensum à D. T. intentū: quæ sanè remota, sententia ipsa & aperta, & vera est, ita vt legatur (nisi tali præsupposito) Vult enim hoc loco dicere S. T. quod necessariū ad melius esse finis, vt aiunt, dicitur esse illud, sine quo præsupposito nō potest esse finis, aut haberi cōvenienter: ita quod illud adiectivum, præsupposito, referatur ad id, quod dicitur necessarium ad finē, non autē ad ipsum finem, vt ex ipso contextu evidēter colligitur.

* Art. 4. in c. vbi in quinta ratione dicitur (cōtractu) in alijs impressionib. legitur

(tractu) Et qui rectè harum vocum significationem considerat, clarè videbit, potius esse legendum, tractu, quàm, contactu: quia tractus significat spatium alicuius loci: contactus significat actionem tangendi: & ideo magis quadrat dicere, quòd figura crucis à medio tractu, id est, spatio in quatuor extrema partita, &c. quàm à medio contactu.

In solu. ad 3. auctoritas ibi citata ex August. habetur lib. 14. contra Faustum, c. 3. 4. 5. 6. & 7. secundum diversas sui partes.

Art. 9 ad 1. ante medium, vbi dicitur (Et ideo quidam dicunt, quòd Christus die convenienti in quartadecima luna, &c.) legendum est (die convenienti, id est, quartadecima luna, &c.) illud, in, commutando in, id est: quemadmodum in Ori. Tar. & cæteris exemplaribus habetur.

* In solu. ad 3. vbi dicitur (id est, in æquinoctio. Et tunc dies super noctem increfcit) verba Aug. ex librariorum incuria mutila recitantur. Apud ipsum Aug. sic habentur (id est, in æquinoctio, vnde mundus initium cepit, & dies super noctem increfcere) Itaq; æquinoctium significatur ab Aug. vt terminus à quo, & non vt tempus in quo dies incepit crefcere: & ideo non rectè ad mentem Aug. & S. T. legi potest (Et tunc dies super noctem increfcit) nisi velis ita legere (Et ex tunc) quod non omnino mihi displicet.

* Art. 10. arg. 3. vbi dicitur in auctor. ex Iosue c. 14. (in terra) in codice sacro non legitur, in terra, sed inter. In solu. huius arg. tangitur controversia inter Hieronymum, & alios Patres de loco sepulturæ Adæ: eam videto in Bibliotheca sancta, tom. 2. Annota. 125. lib. 6. Adverte tamen, illam auctoritatem hîc citatam ex Iosue c. 14. Adam maximus ibi inter Enakim situs est, non esse intelligendam de primo parente, quemadmodum Hieronymus voluit: quia hoc loco, vt dicunt interpretes, nomen Adæ commune est, & non proprium, idem significans, quod homo, vt sit sensus, homo maximus ibi inter Enakim situs est; quod propterea dicitur, quia Arba, à quo dicta fuit illa civitas, Cariath arbæ, fuit homo magnus. Consule interpretes, præcipuè Benedictum.

Q 47. a. 1. arg. 3. ponitur (invisus) pro (invitus.)

Q 48. art. 3. in c. ad finem, si legas August. sententiam sic (Et cum quatuor considerentur in omni sacrificio, &c.) oratio profectò non rectè fuit, nec omnes illius partes aptè cohærere videntur. Verum si eo modo legantur, quo apud Aug. habentur, scilicet, vt cum quatuor, &c. illa coniunctione, & mutata in, vt, melius fuit, & partes aptius sibi respondent.

In solu. ad 2. in fine, in auctor. Petri ponitur, voluntate, pro, voluntari.

Q 49. a. 1. in c. post medium, vbi dicitur (per aliquod eius meritum) legendum est (per aliquod opus, &c.)

Art. 4 ad 3. in fine, vbi dicitur (ad reconciliandum Deum toti humano generi) in aliquibus exemplaribus legitur (ad reconciliandum Deo totum humanum genus) In Ori. verò Tar. & in antiquis impressionibus priori legitur modo. Et profectò sic esse legendum, verba subiuncta satis apertè indicant, quæ sic habent (quàm ad provocandum ad iram) Vbi vides ad idem suppositum vtrumq; verbum, reconciliandi, scilicet, & provocandi, esse referendum: at provocari ad iram referendum est ad Deum, & non ad genus humanum: ergo, & verbum, reconciliandi, ad eundem quoq; referendum erit.

* Q 50. a. 1. in c. in ratione secunda citatur Eusebius: Cuius sanè verba reperies in Oratione de laudibus Constantini, in Historia Ecclesiastica modò Parisijs impressa, fol. 389.

Art. 1. arg. in contr. vbi dicitur (diversa est corpore) legendum est (divisa est, &c.) vt habet Damas.

Art. 5. in c. prope finem, vbi dicitur (vno modo separationem animæ à corpore; & alia huiusmodi) verba vltima, illa scilicet, & alia huiusmodi, redundant tanquam omnino superflua.

Q. 5. art. 2. ad 4. prope finem, vbi dicitur in auctor. Hilarij (& nullo antea ingressu timori Dei pervium) in ipso Hilario legitur (timoris Dei pervium.)

Q. 5. 2. 1. ad 2. vbi dicitur (in lacu de sanguine testa.) lege (de lacu in sanguine, &c.) **Art. 2. ad 5.** in fine, vbi dicitur in auctor. Gregor. (terra quæ inferiùs iacet, & infernus intelligi, & profundissimum potest) Apud ipsum Gregor. legitur (& profundissimum potest) quia illud adiectivum cum inferno coniungitur. Et vbi paulò inferiùs ibidem dicitur (hoc modo inferni profundissimi, &c.) in suo orig. legitur (hoc loco, &c.)

Art. 5. arg. 1 & in eiusdem solutione, vbi dicitur (beatifica præsentia) notatur in margine aliàs legi (benefica præsentia) Apud Aug. tamen, cuius sunt verba illa, non legitur (benefica, sed, beatifica) Fuit error Librariorum scribentium, benefica, pro, beatifica.

* **Art. 8. ad 2.** vbi dicitur in princ. (per modum sanationis) videtur profecto legendum (per modum satisfactionis) quemadmodum verba, & exempla subiuncta aperte demonstrat. Dicitur enim statim: Vnde sacramentum Eucharistiæ liberat hominem à Purgatorio, &c. in quantum est satisfactorium. Dicitur præterea: Descensus Christi ad inferos non fuit satisfactorius: & multa similia verba ibidem repetita. Itaque aperte voluit S. T. hoc discrimen inter sacramenta, & descensum Christi ad inferos constituere, vt sacramenta liberent animam à Purgatorio per modum satisfactionis, & expiationis cuiusdam, non autem descensus ille.

* **Q. 5. art. 3. ad 4.** vbi dicitur in auctor. August. ad finem posita (secundum illud autem quod Galilæa interpretatur revelatio, &c.) Ab istis verbis usque ad finem videtur hæc auctoritas aliquantulum diminuta, atque truncata Librariorum incuria: & ideo non facile ea intelligitur. Vult igitur Aug. quod si Galilæa sumatur, vt significat revelationem, tunc Christus dicitur, videndus in Galilæa, non secundum formam servi consideratus, sed secundum formam divinitatis, qua est Patri æqualis, quam promissit dilectoribus suis: vbi illa vltima verba (quæ nos præcedens non deseruit) nulla ratione bene queunt penetrari, nisi præcedentia referantur, quæ ego crediderim à D. T. fuisse conscripta, & vitio Librariorum esse prætermissa. Explicans ergo August. qua ratione Christus dictus sit debere præcedere suos in Galilæa, sic ait (illuc nos præcessit, vnde ad nos veniens non recessit, & quod nos præcedens non deseruit.)

* **Art. 4. in solu. ad 3.** vbi dicitur (tantum à Christo facta est permissio) in origine ipse August. cuius sunt illa verba, legitur (tamen à Christo, &c.) Dixerat enim prius, illud oculorum impedimentum, quo oculi discipulorum tenebantur, ne eum agnoscerent, factum fuisse à Satana: quibus dictis consequenter addidit (Sed tamen à Christo est facta permissio, &c.)

* **Art. 6. ad 5.** vbi dicitur (atque ibi vidisse Angelum sedentem à dextris, quod dicit Marcus) Ista sententia mutila, & manca citatur Librariorum oscitantia: quia ab illis multa fuerunt prætermissa verba, quæ sine præiudicio intelligentiæ non poterant prætermitti. Debent igitur ex ipso Aug. à quo mutuata fuerunt, ita suppleri, & restitui (atque ibi vidisse Angelum supra lapidem revolutum à monumento, sicut dicit Matth. vt hoc sit, sedentem à dextris, quod dicit Marcus) Vide Aug.

gust. de consensu Evangelist. cap. 24.

* Q. 56 a. 1. ad 1. vbi dicitur in fine (ad percipiendum) in Or. Tar. melius legitur (ad participandum.)

Art. 2. ad 3. vbi dicitur (iustificatoris) in aliquibus impressionibus legitur (iustificationis) vt in margine notatur. Verum in orig. manu scriptis, vt in Or. Tar. videri potest non legitur, iustificationis, sed, iustificatoris: & ita profecto legendum est, vt seruetur analogia inter Christum iustificantem, & iudificantem: vt ipsemet D. T. in textu euidenter insinuat.

Q. 57 a. 1. in c. vbi dicitur in princ. (Christus autem post resurrectionem) in Or. Tar. melius legitur (per resurrectionem.)

* In solu. ad 4. prope finem, vbi dicitur (tempus presentis sæculi) legendum est (typus presentis, &c.) quia sic habetur in Glossa super illa verba Act. 1. Per dies quadraginta apparens eis, &c. à quo loco verba hic posita mutuata fuerunt. Præterea in fine, vbi dicitur (quia homo constat ex quatuor elementis, & eruditur contra transgressionem decalogi) litera est à librarijs depravata. Nam hæc sententia, quo modo nunc legitur, introducit ad probandam secundam interpretationem, cum tamen nihil cum illa commercij habere videatur, sed sit ab illa separatissima. In Orig. quidem Tar. sic legitur (i. quod homo constat, &c.) Ex qua lectione evidens argumentum desumitur ad colligendum, Sanctum Thom. aliter scripsisse. In his igitur verbis insinuat D. T. tertiam interpretationem diversam à duabus præcedentibus, quæ sic explicanda est (sive quia homo constans ex quatuor elementis eruditur contra transgressionem decalogi) quæ verba reperiunt in Glossa allegata, vnde fuerunt à D. Tho. desumpta: Huius sententiæ prima vox in Orig. Tar. significatur vna i. s. litera posita inter duo puncta.

* Q. 58 a. 4. ad 4. vbi dicitur in auctor. Chrysost. (supplicationi respondit) in aliquibus impressionibus legitur (suspicationi) vt notatur in margine. Verum nullo modo talis vox cum Chrysost. sententia, & verbis recte convenire potest; quorum verborum sententiam tantum hoc loco D. T. adduxit. Verba Chrysostomi sunt (ad mentem enim interrogantium condescendens responder) quibus verbis magis quadrat nomen supplicationis, quam suspicationis.

* Q. 59 a. 2. in c. prope finem in auctor. Pauli, legendum est (pro similitudine.)

* Art. 6. ad 3. vbi dicitur in auctor. Pauli Hebræ. 2. (non enim Angelis subiecit Deus orbem terræ futurum, scilicet, subiectum ei, de quo loquimur, id est, Christo.) Nunquam credam hoc modo fuisse scriptum à D. T. quia pervertitur omnino Pauli sententia: præsertim cum ipsemet Tho. super Paulum multo aliter habeat. Illa enim verba (de quo loquimur) in Paulo non referuntur ad Christum, sed ad orbem futurum, vt sit sensus (de quo orbe futuro loquimur) quemadmodum D. T. ibidem explicat; cuius proinde verba talia sunt: Dicitur (futurum) ad designandum, quod loquitur ibi de orbe secundum statum, quem in fine habiturus est futuro tempore. Dicitur (subiectum ei) ac si diceret, qui orbi est subiectus Christo. Quare ex his omnibus conicio sic legendum (Non enim Angelis subiecit Deus orbem terræ, futurum, scilicet, de quo loquimur, subiectum ei, id est, Christo.)

Q. 60. art. 1. arg. 2. vbi dicitur in defin. signi (præter speciem) in aliquibus impressionibus legitur (per speciem) vt notatur in margine. Verum in Or. Tar. & quod potius est, in ipso Augutt. cuius est illa definitio, non legitur, nisi præter.

Art. 5. ad 1. in principio, vbi dicitur (determinare tamen, quo signum sit vrendum

inadum ad significandum, pertinet ad significantem) in aliquibus originalibus legitur (ad sanctificandum, & ad sanctificantem) quemadmodum notatur in margine. Verum ex antecedentibus, & sequentibus apertissime colligitur, esse legendum (ad significandum, & ad significantem) si omnia conlonare debeant.

* Art. 7. ad 3. post medium, ubi dicitur (variatio autem ex parte finis dictionis, ut plurimum mutat conſignificationem) in Ori. Tar. legitur (ſignificationem) in aliquibus vero impreſſionibus (ut plurimum non mutat conſignificationem) Dominicus Soto aliter legendum putat ſic (ut plurimum mutat coniugationem, vel declinationem) quam lectionem putat colligi ex ſequentibus verbis, illis, ſcilicet (quæ tamē apud Græcos, &c.) Ex his omnibus lectionibus quæ mihi magis placet, eſt hæc (ut plurimum non mutat ſignificationem) Nam cum dixiſſet S. Tho. corruptam dictionis pronuntiationem aliquando eſſe in cauſa, quod verba Sacramentalia non retineant ſuam nativam ſignificationem, & hoc præcipuè contingere ex parte principi potius, quàm ex parte finis dictionis, in huius diſcriminis probationem addidit, quod apud nos, id eſt, apud Latinos, variatio dictionis ex parte prin. mutat ſignificationem, ut patet in dictionibus, pater, & mater. & in eadem dictione, pater, patris, patrem: non autem, ut in plurimum. variatio ex parte finis. Vbi viſes, quod ſicut prior probationis pars affirmat, ita poſterior negare debet: alioquin non rectè diſcrimen inter utramq; corruptionem comprobaretur.

Q. 61. a. 4. in c. ubi dicitur in medio (ſeu præſentia) in Ori. Tar. & in Dominico Soto legitur (& præſentia.)

In ſolu. ad 1. ubi dicitur (in qua omnis vnde) lege (omnis nudè)

Q. 62. a. 1. arg. in contr. ubi dicitur (ſupra Ioannem) lege (ſuper Ioan.)

* Art. 6. in c. poſt medium, ubi dicitur (convenienter) in aliquibus impreſſionibus legitur (conſequenter) ut in Roman. impreſſione notatur. Verum in Ori. Tar. legitur (convenienter) Et merito ita legendum eſt, quia ſignificatur ibi ratio, & cauſa, quare magis conveniat, quod novæ legis Sacramenta, quàm veteris, gratiā conferant. Crediderim vnam vocem pro altera ſubſtituēdi illam fuiſſe cauſam, quod hoc vocabulum abbreviatum (inter) quale ſcribitur in aliquibus impreſſionibus, utrumq; ſignificare ſolet, & conſequenter, & convenienter.

Q. 63. a. 5. argum. in contr. Lege, contra Parmenianum, non autem, Parmenianum.

* Q. 64. a. 1. in c. ubi dicitur ante medium (in qua Sacramenti effectus exiſtit, ubi non eſt) multa verba deſiderantur, quæ ſupplenda ſunt ad hunc modum (in quæ Sacramenti effectus exiſtit, non autem poteſt aliquid immediatè operari, ubi non eſt.)

In ſolu. ad 2. ubi dicitur in prin. (ſeu ex parte totius Eccleſiæ) lege (ſed ex parte, &c.)

Art. 2. ad 2. ubi dicitur in fine (contrahatur eiſ effectus) in Ori. Tar. melius legitur (affectus) quia in argumēto dixerat (nec poteſt dici, quod Deus quibudam ſignificationibus delectetur, & non alijs) cui ſententiæ melius quadrat legere, affectus, quàm effectus.

Art. 4. arg. 2. ubi dicitur (communicare diſcipulis) notatur in margine aliàs dicendum (communicare miniſtris) Verū in ori. manu ſcriptis, & etiā in excuſis legitur (diſcipulis) Et quāvis utraq; lectio defendi poſſit, melius tamen quadrare videtur, ſi legas (miniſtris) quā diſcipulis. In ſolu. huius arg. in fine, ubi dicitur in

auctor. Glossæ (potuit eis dare auctoritatem baptismi) legendum est (baptizandi) ut habetur in ipsa Glossa.

Art. 6. ad 1. ubi dicitur (nisi sicut quædam iustitiæ partes) in Ori. Tar. legitur (sed ipsa pertinent ad iustitiæ sanctitatem, sicut quædam iustitiæ partes) quæ lectio plenior est.

Q. 65. a. 1. ad 6. ubi dicitur (ad sacramenti perfectionem, & perceptionem) in Ori. Tar. solum legitur (ad sacramenti perceptionem) (Ego crediderim in aliquibus impressiōibus lectum fuisse (perfectionem) in aliquibus (perceptionē) & postea utramque vocem fuisse coniunctam, ne alterutri fieret præiudicium. Et quoad verborum sensum non malè utrumque legitur: melius tamen videtur legi (ad perfectionem) quàm (ad perceptionem) quia valorum, & altarium consecrationes ad sacramenta perficienda potius, quàm ad ea recipienda disponunt. Quin & Dominicus Soto proponens hoc idem argumentum, de perfectione tantum fecit mentionem, non autem de receptione.

Art. 2. in c. ubi dicitur in fine (quæ ordinatur ad perfectionem finis) videtur saltem legendum (ad consecutionem finis) quemadmodum notatur in margine: tū quia eadem sententia posita fuit à D. T. artic. superiori ad 3. in fine, & nō dixit; ad finis perfectionem, sed consecutionem: tum quia Dominicus Soto videtur potius hanc approbasse lectionem. Vtraque tamen lectio bona est, & in idem redit, quia perfectio finis significat finalem perfectionem, quæ in finis consecutione consistit, quemadmodum a. præcedenti ad 3. in fine aperte significatur.

* Q. 66. a. 1. in c. statim post medium, ubi dicitur (In aqua autem perficitur sanctificatio) legendum est (non perficitur sanctificatio.)

* Art. 2. arg. 1. ubi dicitur (& præcipue intentionem baptismi) legendum est (institutionem.)

In solu. ad 2. ubi dicitur in princ. (figuris arctari) in aliquibus exemplaribus legitur (aggravari) ut notatur in margine. In Ori. Tar. legitur, arctari. Vtraque lectio bona est, & idem significare constat: melior tamen videtur prior, quia S. Th. hoc loco rationem tractabat, quare Christus ante Passionem noluerit homines ad baptismum obligare: & vox arctandi maiorem habet affinitatem cum obligandi verbo, quàm vox aggravandi.

* Art. 4. arg. 5. ubi dicitur in princ. (per sublimationem à rosis) in Ori. Tar. legitur (per sublimationem à rosis) cui lectioni favent sequentia verba, quibus affirmatur, aquam rosaceam eodem generari modo, quo aquam alchimicam, & pluvialem, quas dicit per sublimationem generari, id est, per vaporum elevationem.

Art. 8. in c. ubi in princ. dicitur (sicut prius dictum) addito verbum (est.)

Art. 9. in c. ad finem, ubi in Aug. auctoritate dicitur (character militaris non reperitur) lege (non repetitur.)

In solu. ad 3. in princ. ubi dicitur (Quirino Episcopo) in aliquibus exemplaribus legitur (Quidio, aut Quirito) & in Dominico Soto (Quirico) verum in orig. Gregoriano non legitur nisi (Quirino) ut patet lib. Epistolarum 9. epist. 61.

* In eadem solu. ponuntur verba Gregorij loco citato, quæ etiam referuntur de consecr. d. 4. c. Hi verò. quæ sanè verba, quia Librariorū, aut Typographorum vitio multum depravata leguntur, ex suo originali sic sunt in suam integritatē removēda (Hi hæretici, qui in Trinitatis nomine minime baptizantur, sicut sunt Bonosiani, & Cataphrygæ (qui scilicet idem sentiunt cum Paulianis) quia & illi Christum dominum non credunt, existimantes ipsum, scilicet, esse purum hominem:

nem; & isti, scilicet, Cataphrygæ Spiritum Sanctū perverso sensu esse quemdam prāvum hominem, Montanum, scilicet, credunt, & alij tales cū ad Sanctam Ecclesiam veniunt, baptizantur, &c.) Hæc omnia ita habentur apud Gregorium præter quædam verba, quæ ad maiorem explicationem interferuntur à D. Th. De Cataphrygis, qui Montanum crediderunt esse Spiritum Sanctum, lege Historiam Ecclesiasticam Eusebij, lib. 5. c. 14. 15. &c.

Art. 10. ad 2. in principio dicitur (iungitur oleo, pro, inungitur oleo.)

Art. 11. in c. ad finem, vbi dicitur in auctor. August. (assumit) lege (assumpsit) quia sic habet orig.

* Art. 12. in c. prope finem, vbi dicitur (in Baptismo sanguinis per potissimū dilectionis) legendum est (per potissimum dilectionis, & affectionis fervorem.)

Q. 67. a. 5. in c. post princ. vbi dicitur (tanti concilij) in aliquibus exemplaribus legēbatur (concilij) vt notatur in margine. Verū August. cuius sunt illa verba, non habet, nisi, concilij, Ibidem in medio, vbi dicitur (Greg. secundo) lege (secundus) vt refertur de Conf. d. 4. c. Quos à paganis.

* Art. 6. in prope finem, vbi dicitur (quantumcumque ius baptizandi haberet) notatur in margine aliàs legi (quantumcumque intentionem baptizandi, &c.) In Or. Tar. priori legitur modo: quam etiam leſionem Dominicus Soto, & approbat, & explicat. Iam enim de intentione præmiterat D. T. (si vterque exprimeret suam intentionem) & ideo non erat cur de eadem loqueretur intentione dicens (quantumcumque intentionē baptizandi, &c.) Aliquid profecto ampliū; illū habiturū significare volebat, quā solam intentionem: & certē plus est habere intentionem, & ius baptizandi, quā solam intentionem. Idcirco, vt explicaret S. T. quantum efficaciz haberet prolatio formæ cum intentione baptizandi, dicit adeo verum esse illum baptizasse, qui prius protulerat baptismi formam cum intentione baptizandi, vt si alius posterius eandem proferret cum eadem intentione, quantumcumque ius haberet baptizandi, quo prior carebat, minimē conferret baptismum.

* Q. 68. art. 4. Duo arg. in contrarium in textu, alterum in margine proponuntur. Cautam huius rei illam esse arbitror, quod cū in exemplaribus manu scriptis nullum tale argumētum reperiatur, quidam ex ipsius D. T. doctrina diversimodē illud suppleverunt: sicque factum fuit, vt in diversis exemplaribus impreſis diversa argumenta reperiantur. Ex his igitur duobus argumentis pius fuit desumptum ex 4. Sent. d. 4. q. 3. a. 1. q. 1. arg. secundo in contrarium: posterius verō ex eadem d. q. 2. a. 2. q. 5. arg. in contr.

Art. 8. arg. in cōr. pro (Quirico) legitur (Quirico) vide quæ diximus q. 66. a. 9. ad 3. In sol. ad 4. vbi dicitur in fine (si ei non conferatur) lege (si ei conferatur.)

Art. 12. arg. 1. vbi dicitur (non possunt habere ordinatam intentionem) in Ori. Tar. & alijs impreſionibus legitur (non possunt habere, nisi inordinatam intentionem).

* In solu. 1. arg. vbi dicitur (sicut, & ex actu Ecclesiæ credunt) in margine notatur aliàs legendum (ex ritu Ecclesiæ) & perperam profectū; cū S. T. art. 9. ad 1. ad quem locum sese remittit, dixerit, quod pueri ex actu ipsius Ecclesiæ censentur credere, non autem dixerit, ex ritu.

Q. 60. a. 4. ad 2. in principio, vbi dicitur (quod sicut dictum est quod) illud, quod; secundo loco positum removeatur.

Art. 9. ad 3. vbi dicitur (velle se Christo conformari) in Or. Tar. legitur (velle se Ecclesiæ conformari) Virag. lectio bona est: melior tamē videtur esse prior

quia sapissimè in hac disputa, dictum est, finem baptismi esse, nos Christo conformari.

Art. 10. arg. in contr. vbi dicitur in auctor. August. (ablutionem) alibi legitur (abolitionem) vt notatur in margine. De cont. d. 4. cap. Tunc valere, legitur, ablutionem. Eodem quoque modo habetur in 4. Sentent. d. 4. cap. Qui verò, in fine. Verùm apud ipsum August. legitur, abolitionem. Quocumque tamen modo legatur, eadem persistit sententia.

In solu. ad 2. nota illam Aug. auctoritatem (Solvitur hesternus dies, &c.) latius positam reperiri in 4. Sentent. d. 4. cap. Qui vero; quam non ex propria August. sententia fuisse prolatam, Magister sententiarum ibidem contendit: illius explanationem vide in Dominico Soro.

* Art. 4. arg. in contr. emendatur in margine August. sententia ibi citata: quæ nec in margine, nec in ipso contextu fideliter recitatur. Est igitur ex ipso Aug. sic emendanda (ex quo iustituta est circumcisio in populo Dei, quæ tunc erat signaculum iustitiæ fidei, ad significationem purgationis valebat parvulis, &c.) vbi vides, non illum dixisse, ad sanctificationem, sed ad significationem purgationis valere iuxta quod prius dixerat, illam tunc esse signaculum iustitiæ fidei.

Eodem art. in c. post princ. vbi dicitur (quantum ad effectus remissionis culpæ) in Ori. Tar. legitur (quantum ad effectus remotionis culpæ) Verùm melius videtur legendum (remotivos culpæ) cum statim dicatur (non quantum ad effectus positivos) cum hæc duo vocabula, remotivus, & positivus, sibi invicem respondeant: Præsertim quod superius q. 62. a. 6. ad 3. in hac eadem materia, remotivos, legitur.

* In eodem c. art. prope finem, vbi dicitur (In circumcissione autem conferebatur gratia, non ex virtute circumcissionis, sed ex virtute fidei Passionis Christi, cuius signum erat circumcisio) in aliquibus exemplaribus impressis legitur (circumcisio autem conferebat gratiam, in quantum erat signum fidei Passionis Christi future) Istæ duæ sententiæ in aliquibus exemplaribus simul reperiuntur impressæ; qualia sunt exemplaria Rothomagi excusa anno 1520. In Or. Tar. posterior tantum lectio reperitur: cui similem superius reperiens, q. 62. a. 6. ad 3. in fine, nisi quod illic non dicitur, circumcisio conferebat gratiam, sed in circumcissione conferebatur gratia. Vtraque planè lectio bona est: verùm prior magis cum verbis antecedentibus quadrare videtur, quæ sic habent (& ideo dicendū est, quod in circumcissione conferebatur gratia, &c. aliter tamen, quàm in baptismo, &c.) quàm posterior. Et præterea dicere, quod circumcisio conferebat gratiam, modus iste loquendi non ita cum doctrina S. T. tradita de circumcissione quadrat, de qua non solet ille affirmare, quod gratiam conferebat, sicut dicitur de baptismo, sed quod in illa conferebatur gratia.

Q. 7. 1. a. 2. in solu. ad 2. vbi dicitur (per ablutionem peccati) aliàs legitur (per absolutionem peccati) vt notatur in margine. In Or. Tar. priori legitur modo, & communiter in omnibus exemplaribus: & merito sanè, quia baptismus peccatū removet per modum ablutionis, sicut pænitentia per modum absolutionis.

Art. 3. in c. ad finem, vbi dicitur (& Sacerdotis actum) legendum est (& Sacerdotis factum) vt patet de consecr. d. 4. c. Postea tanguntur.

In solu. ad 4. vbi dicitur (quæ operatur conservationem gratiæ) lege (ad conservationem gratiæ) Quo etiam modo legit Dominicus Soro, quia unctio non operatur conservationem gratiæ, sed ad illam operari potest.

* Art. 4. in c. vbi dicitur ad finem (in Baptismo, scilicet, in Christmate, Patena, & Calice)

te) affirmat Dominicus Soto, legendum fore (in Chrismate: & in Eucharistia, Patena, & Calice) Verum in Decreto, d. 25. c. Perlectis, ex quo loco verba ista fuerunt desumpta, aliter habetur (in Baptismo, sive in Chrismate, & Patena, & Calice) Est tamen hic advertendum, quod ubi dicitur in hoc Decreto, sive, in textu S.T. legitur, scilicet, ut sic ille reddatur sensus, quem Dominicus Soto voluit illa verba facere. Et quamvis sententia ubique sit eadem, verba tamen aliquantulum à suo discordant originali. Quare sic erit legendum (in Baptismo, sive in Chrismate, & Patena, & Calice) illam vocem, scilicet, in sive, cōmutando, quo modo in dicto continetur Decreto: quibus sanè verbis tria Sacramenta significantur, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, in quibus Diaconi Sacerdotibus assistunt ministrando.

Q 72. a. 1. in c. ubi dicitur in princ. (speciales gratiæ effectus) nullo modo legendum est (spirituales) quemadmodum legendum esse in margine notatum videmus: quod ex subiunctis verbis apertissimè constat, quibus dicitur (& ideo, ubi occurrit aliquis specialis effectus gratiæ, &c.) Eandem satis excusatam emendationem reperies, art. 7. ad 3.

Arg. 1. ubi dicitur in princ. (ex divina instructione) lege (ex divina institutione.)

Q 73. a. 6. in c. prope finem, ubi dicitur (quartadecima Luna, quod fuit figura Passionis Christi) in Or. Tar. melius legitur (& fuit figura Passionis, &c.)

* Q 74. a. 3. ad 2. ubi dicitur in fine (ex semine tritici generari) notatur in margine alias legi, ex semine grani: quæ lectio nulla ratione salvari potest, quemadmodum ex canone in principio solutionis proposito constat, qui talis est (si qua frumenta ex semine tritici generari possunt, &c.) Huic canoni ex adverso opponitur à D. T. quod frumenta, quæ ex semine tritici generari non possunt, nequeunt esse huius Sacramenti materia. Ex semine inquam tritici, & non grani, quia non erat præsens disputatio, an frumentum generatur ex alio grano, quàm triticum, posset esse materia Eucharistiæ: sed an frumentum generatum ex tritico; quod triticum constat esse materiam illius, & non granum quodcumque.

* In solu. ad 3. ubi dicitur (quia id quod est modicum in quodammodo assumitur à plurimo) lege (absumitur, id est, consumitur à plurimo.)

Art. 4. in c. in medio, ubi dicitur (ita peccaret Presbyter Græcus in Ecclesia Græcorum de pane, & azimo) lege (celebrans de pane, &c.) ut alia habent exemplaria.

* In solu. ad 1. ubi dicitur (solemnitas Paschalis incipiebat in vespers) in Or. Tar. legitur (incipiebat à vespers) quod melius est, quàm vis altera lectio non sit mala. Nam solemnitas Paschalis celebrabatur quintadecimâ Lunâ, quæ erat prima dies azimorum: & hæc initium habebat ab ea vespera, seu solis occasu, qui quartam decimam concludebat. De quæstione in hoc arg. tacta lege Fr. Thomam Beauxamis Carmelitam, in lib. de Passione Domini, Homil. 5.

* Arg. 3. ubi dicitur (præcepimus igitur) lege (præcipimus) quia sic habet orig. ut patet de conf. d. 2. cap. didicimus. In huius arg. solu. ubi dicitur (quæ est completio à naturali calore, &c.) Dominicus Soto legit (quæ est completa à naturali calore, ut dicitur 4. Meteo.) ubi affirmat quod Arist. dicat 4. Meteo. digestionem musti esse completam, &c. & tamen Arist. hoc non dixit, nec minùs S. T. id voluit affirmare. Quod ergo D. T. hoc loco voluit significare, nil aliud est, nisi quod digestio sit completio à naturali calore facta: & hoc dici ab Arist. 4. Meteo. Ubi Arist. definit digestionem, ait, eam esse perfectionem à naturali calore provenientem, id est, transmutationem quandam, per quam res ad esse perfectum perducitur, &c. quam perfectionem hoc loco vocat S. T. completionem.

Art. 8. in c. post princ. vbi dicitur in auctor. Ambrosij (Ante benedictionem illa species nominatur, post benedictionem corpus significatur) Apud ipsum Ambrosij sic habetur (Ante benedictionem alia species nominatur, post benedictionem corpus Christi significatur) Eandem sententiam sic depravatam reperies q. 75. arg. 2. quæ simili modo corrigenda est: & referrur de Conf. d. 2. cap. Ante, nisi quod etiam ibi legitur (illa) & legendum est (alia.)

* Q. 57. a. 1. ad 1. vbi dicitur (sed spiritualiter dici, id est, invisibiliter, & per virtutem Spiritus Sancti) in antiquis impressionibus legitur (id est, impassibiliter, & per virt. Spiritus Sancti) In margine notatur legendum (sed impassibiliter dici, id est, invisibiliter, &c.) in Or. Tar. eodem modo legitur, quo in Romana impressione, præterquam quod non dicitur (per virtutem Spiritus Sancti, sed per virtutem spiritus) In Dominico Soto hoc modo habetur (sed spiritualiter dicit, id est, impassibiliter, & per se invisibiliter, quod per virtutem Spiritus Sancti nobis gratiam infundit) Ex his omnibus lectionibus, quæ magis Augustini doctrinæ quadrat, est hæc (sed spiritualiter dicit, id est, invisibiliter, & per virtutem spiritus, &c.) itaque verbum illud, spiritualiter, duobus modis insinuat S. T. interpretandum, invisibiliter, & per virtutem spiritus. De priori interpretatione vide August. locis hæc citatis à D. Tho. & citatis à Gratiano de Consecr. d. 2. c. Non hoc: & Hoc est. & citatis à Magistro Sentent. in 4. d. 10. De posteriori vide eundem de Trin. lib. 3. c. 4. vbi sic inter cætera de hoc loquens Sacramento pronuntiat: Quod cum per manus hominum ad illam visibilem speciem perducitur, non sanctificatur, vt sit tam magnum Sacramentum, nisi operante invisibiliter spiritu Dei, cum hæc omnia, quæ per corporales motus in illo opere fiunt, Deus operetur. Vnde siue legas, per virtutem Spiritus Sancti, siue, per virtutem spiritus, vt habet Or. Tar. semper idem significatur. Aliter quoque possumus dicere, quod illa vox spiritualiter, non habeat nisi vnicam interpretationem duobus modis significaram, vno, per illud verbum, invisibiliter, altero, per sequentia verba, & per virtutem spiritus, ita vt idem per vtramque interpretationem significetur, quod mihi magis placet. Id sanè ex solutione ad 4. apertè colligitur, vbi sic dicitur: Non autem prout est spiritualiter, id est, invisibiliter, modo, & virtute spiritus, quæ verba idem quod superiora significant: & tunc non erit legendum, per virtutem Spiritus Sancti, sed per virtutem spiritus, vt habet Or. Tar.

* In solu. ad 4. vbi dicitur (per motum corporis) lege (per modum corporis.)

* Art. 3. in e. prope finem, vbi dicitur (posuerunt aliud sub disiunctione, scilicet; quod annihiletur) legendum planè est (quod annihiletur, vel in præiacentem materiam resolvatur) quemadmodum benè notatur in margine. Nam improbando hanc opinionem S. T. statim, vtramq; distinctionis partem apertè reprehendit, & ideo vtraque fuerat præmittenda: sed librariorum incuria fuit vna prætermissa. Eodem art. 3. arg. 2. sententia Ambrosij ibi citata corrigenda est, eo modo quo diximus, q. 74. a. 8.

Art. 4. ad 3. in fine, vbi dicitur (& id quod entitatis in vna) lege (& id quod est entitatis, &c.)

Art. 7. ad 1. prope finem, vbi dicitur (proximo præcedens vltimū) lege (proximè, &c.)

* Art. 8. arg. 1. in princ. propositio illa (Omne id, ex quo fit aliquid, est id quod fit illud) non videtur rectè ad intentionem S. T. proferri. Tendit enim hoc argumentum ad probandum, hanc non esse veram: Panis fit corpus Christi: ad quod quidem probandum illa enuntiatio non rectè proponitur, cum semper in maiori

ri propositione attributum debeat esse idem, quod attributum conclusionis. Unde coniectio, esse ita legendum (Omne id ex quo fit aliquid, etiam dicitur quod fit illud) illis duabus vocibus (est id) commutatis in (etiam dicitur) Nam si me coniectura non fallit, ita fuerat scriptum (Et dr) Et quia istæ duæ voces aliquâ similitudinē habent cū illis duabus (est id) ideo ex librariorum inconsideratione, pro, etiam dicitur, substituerunt, est id. Quod autem modo à nobis explicato fit legendum, patet, tum ex subiuncto exemplo, quod sic habet (dicimus enim quod ex albo fit nigrum, & quod album fit nigrum) tum ex solutione huius arg. in qua S.T. distinguit dictam propositionem, eo modo propositam, quo nos emendavimus: tum etiam ex eo quod alioquin primum argumentum nullo modo, aut perparum à secundo distingueretur, quod tendit ad probandum, hanc esse veram: Panis est Corpus Christi, si verum sit dicere: Ex pane fit Corpus Christi.

Q. 76. a. 4 in c. prope finem, vbi dicitur (denudatur) in alijs impressionibus legitur (dividitur) Et quamvis sensus utrobique sit idem, aptius videtur legi, dividitur, quàm, denudatur. In Ori. Tar. ponitur vox quædam abbreviata hoc modo, dicitur, quæ partim videtur significare, denudatur, partim, dividitur.

Q. 77. a. 1. ad 4. vbi dicitur in prin. (non habebant ipsa esse, nec alia accidentia) videtur legendum (non habebant ipsa esse, sicut nec alia accidentia) ut sit planus literæ sensus, quod ipsa accidentia panis, & vini non habebant esse, substantia panis, & vini manente, sicut nec alia accidentia aliarum rerum.

Art. 2. in c. ad finem, vbi dicitur (plures lineas separatas) vox illa, separatas, quamvis sensum non vitiet, addititia tamen videtur, quia nec est necessaria, nec in orimano scriptis, nec in excusis communiter reperitur.

Art. 5. in c. prope finem, vbi dicitur (sed materia panis, & vini, quæ magis de novo creata diceretur, &c.) in margine alia notatur lectio, quæ potius textum depravat, quàm emendat.

Art. 7. arg. in contr. vbi dicitur (neque substantia vini) hæc verba in Ori. Tar. non habentur. Et profecto inde videntur esse addititia, quod vinum non solet in hoc Sacramento frangi, sicut solet hostia, de qua fractione loquitur S.T. nec propriè vinum dicitur frangi, quamvis dicatur dividi.

In eodem a. in c. prope medium, vbi dicitur (sine subiecto existente) in aliquibus impressionibus non habetur illa vox (existente) in Ori. tamen Tar. habetur, & ita esse legendum sententia ipsa postulat.

Art. 8. ad 4. vbi dicitur prope finem (& non solis dimensionibus) in Ori. Tar. melius legitur, & non solum dimensionibus (id est, parvus ille licor additus impeditur à totali diffusionem, non solum à dimensionibus sacramentalibus, sed etiam parvitate, &c.

Q. 79. a. 3. ad 3. ponitur, dat. pro, datur, vbi dicitur (nisi cum primò dat peccatori.) Art. 4. in c. ad finem, vbi dicitur (per quod peccata venialia) lege (per quem, scilicet, actum.)

Arg. 3. vbi dicitur in aucto. Aug. (apportare) lege (apportate.)

Art. 5. ad 2. vbi dicitur in princ. (non operantur) melius legitur in Ori. Tar. (non operabantur) quia loquitur ibi de sacrificijs veteris legis.

Q. 80. art. 3. ad 2. in fine, vbi dicitur (vel etiam hoc Sacramentum) lege (vel circa hoc Sacramentum) voce illa, etiam, transmutata in, circa, quæ ad modum in Ori. Tar. legitur.

* Art. 4. a. in fine, vbi dicitur (ergo hoc Sacramentum absque culpa sumere possunt) in Ori. Tar. legitur (ergo hoc Sacramentum absque culpa sumi potest) In aliquibus

vero exemplaribus additur, corporaliter, vt legatur (corporaliter absq; culpā sumi potest) Ex his lectionibus prior est præferenda, quia hic non disputabat S. T. an à quocumq; possit corpus Christi sumi sine peccato, sed an possit à peccatore absq; culpa sumi. Verūm si posterior lectio in margine posita retineatur, non videtur legendum, corporaliter, sed, sacramentaliter, quia de hoc erat disputatio, an peccator sumens Christi corpus sacramentaliter, peccaret.

Art. 6. arg. 3. vbi dicitur post medium (in singulis Missa celebrari debet, & communicari) legendum est (pro singulis Missam celebrare debet, & communicare) id est, pro singulis maleficijs sibi imputatis, vt habetur 2. q. 4. cap. finali, cuius initium est. Si episcopo.

Art. 7. ad 1. vbi dicitur in aucto. Hieron. (vacavere amplexibus) in suo orig. legitur, hæere complexibus) Vide 32. q. 4. cap. Sciatis. Vbi hæc auctoritas tribuitur Hierony. in quodam sermone, quanquam hoc loco tribuatur ei super Matt. quod ex librariorum incuria factum non dubito. Eam reperies apud Hieron. in sermone de esu agni in vigilia Paschæ, tom. 4.

Art. 8. ad 1. vbi dicitur in fine (hunc locum) in margine notatur, aliās leges (hunc modum) Verūm apud August. cuius sunt illa verba, non legitur, nisi, locum.

Art. 9. arg. in contr. vbi dicitur (in concilio Aurasico) lege (Arausicano) Ibid. in margine dicitur haberi sententia illius concilij, de cons. d. 2. &c. Et tamen nō habetur, nisi 26. q. 6. c. Qui recedunt, in fine, vt ipsemet Tho. in textu affirmat.

* Art. 10. ad 1. in fine, vbi dicitur in aucto. August. (hodie enim est, quando Christus resurgit) verba sunt valdè truncata, ac proinde non facilem intelligentiam pariunt. Apud ipsum verò August. sic leguntur (hodie enim est tibi quicumq; dies, quo tibi Christus resurgit.)

Q 81. a. 1. arg. in contr. vbi citatur Hiero. ad Lesbiam, lege ad Hedibiam, vt patet de cons. d. 2. c. Nec Moyses.

* In solu. ad 3. vbi dicitur (qui augmentum gratiæ suscipiunt sub sacramentalibus signis, quibus indigent ad veritatis, &c.) in Ori. Tar. legitur (qui augmentum gratiæ suscipiunt, & sacramentalibus signis indigent ad veritatis, &c.) Quæ lectio multo melior est, quia per eam multo apertiùs illa declaratur differentia, quæ inter modum, quo Christus sumpsit suummet corpus sacramentaliter, & spiritualiter, & modum, quo nos illud sumimus, reperitur. Est igitur differentia hæc, quòd nos spiritualiter illud sumentes, augmentum suscipimus gratiæ, non autem Christus: & nos sacramentaliter illud sumimus indigentes sacramentalibus signis ad veritatis perceptionem, non autem Christus.

Art. 2. ad 3. vbi dicitur in August. aucto. (vt enim inficiantur. nonnulla tanguntur) lege (tinguntur) vt ipse habet August.

* Q. 82 art. 5. arg. 1. vbi dicitur in medio (& sacerdotis merita) Hieronym. habet (& non sacerdotis merita.)

Art. 6. arg. in contrarium, vbi dicitur (pro quibus clamabant) lege (clamant) vt habetur 1. q. 1. c. Ipsi sacerdotes.

Art. 8. arg. 1. allegatur cap. quidam. 1. q. 1. & legendum est, cap. Quòd quidam.

Art. 10. ad 3. vbi dicitur (Quandoq; quidem propter impassibilitatem) lege (impassibilitatem.)

Q 83. in propositione quæstionis dicitur (Circa primum quæruntur duodecim) quo loco legendum est (Et circa hoc quæruntur sex) vt habet Ori. Tar.

Art. 1. ad 3. vbi dicitur (ad considerandam) lege (ad consecrandum.)

Art. 2. ad 2. prope finem, vbi dicitur (sicut etiam, & in alijs diebus) in Ori. Tar. apertius legitur (sic etiam, &c.)

- Art. 3.** in c. ad finem, vbi dicitur (effectum Sacramenti, qui ex Passione, &c.) in Ori. Tar. melius legitur (effectum sanctitatis, quæ ex Passione Christi provenit) Sensus enim est, quod idem templum, & aliæ res sacræ consecrantur, vt per talem consecrationem repræsentetur sanctitatis effectus, quæ ex Christi Passione ipsi Ecclesiæ, & populo Christiano provenit: quæ Ecclesia per templum significatur. Lege solu. ad 3. in princ. & ad 4. vbi hæc amplius declarantur.
- Art. 4.** arg. in contr. vbi dicitur (ediderunt Missæ celebrationem) in de consecra. d. 1. ca. Iacobus frater Domini, legitur (addiderunt) Verum quia dicitur (addiderunt nobis) melius quadrare videtur, si legamus (ediderunt nobis) quam, addiderunt, dummodo intelligas, illos edidisse Missam, non quoad illius substantiam, sed vel quoad aliquas ceremonias, & orationes, vel quoad celebrationis solemnitatem. In margine notatur esse legendum (in scripturis addiderunt) verum melius legitur verbis illis, in scripturis, cancellatis. Quamvis enim in loco allegato illa reperiantur, tamen non sunt referenda ad verbum, ediderunt, sed ad verbum, refulsit: verba enim canonis sic habent: Iacobus frater Domini, & Basilius Cæsariensis Episcopus, cuius claritas per totum orbem refulsit in scripturis, &c. id est, cuius claritas per suas scripturas refulsit, &c.
- * **In c. a.** vbi dicitur post prin. (vel saltem cum Psalmus cantatur) videtur legendum (vt Psalmus cantatur) voce illa, cum, mutata in, vt, alioquin non rectè diceretur (cum Psalmus cantatur) sive illa vox, cum, sit præpositio, sive adverbium. Sensus igitur est, quod Missæ introitus pluries sumitur ex Psalmis, vel saltem vt Psalmus cantatur; quia cum iubilo, & modulatione cantatur, ad modum Psalmorum: quo iubilo repræsentatur desiderium sanctorum Patrum adventum Christi expectantium, vt dicitur in Rationali Divinorum Officiorum.
- In solu. ad 4.** vbi dicitur (fit per baptismum) in Ori. Tar. legitur (circa baptismum) quod melius quadrat cum verbis in ipso argumento positis.
- Art. 5.** ad 8. post prin. vbi dicitur (sacramento vtuntur) in aliquibus impressionibus legebatur (vniuntur) verum melius legitur (vtuntur) quia dicere, vniuntur, nihil significationis habet, quod ad propositum facere videatur. Priorem etiam lectionem amplectitur Dominicus Soto.
- Art. 6.** arg. 4. in fine, vbi dicitur (quasi imperfectum faciens Sacramentum) in Ori. Tar. & in antiquis impressionibus melius legitur (quasi imperfectum faciens sacrificium.)
- In solu. ad 5.** vbi dicitur in princ. (non recolat se dixisse aliqua, &c. in Ori. Tar. legitur melius (non recolat se dixisse aliqua verba.)
- In solu. ad 7.** vbi post medium dicitur (Qui non benè custodierit sacramentum) legendum est (sacrificium) vt habetur de consec. d. 2. c. Qui non benè.
- Q. 84. a. 1. ad 1.** vbi dicitur prope finem (ipsi actus humani sunt loco materiæ) in Ori. Tar. & in antiquis impressionibus legitur (ipsi actus humani sensibiles, &c.) quod melius est.
- Art. 3.** ad 2. pro (removet) legitur (se mover.)
- Art. 4.** ad 2. in princ. legitur (acceptatio) vbi legendum erat (acceptio.)
- * **Art. 10.** ad 3. vbi dicitur in auctor. August. (ostendens in diversis illis eadem, sæpè peccata dimitti) lege (eadem sæpè peccata, &c.) Et vbi dicitur (idè non scribitur aliquem nisi semel sanasse) lege (aliquis nisi semel sanatus) Et vbi dicitur (medicorum est centies infirmum, centies curare) lege (centies infirmum visitare, centies curare) quia apud August. hæc omnia sic habentur.
- Q. 85. art. 3. ad 1.** vbi dicitur in fine (Ex quo patet quod iustitia non est virtus Theo,

Theologicā) lege (quod pœnitentia non est virtus Theologica.)

In solu.ad 4. prope finem, vbi dicitur (in quantum ea, quæ delectationem causant, ad temperantiam pertinent) lege (pertinentem) vt habet Ori. Tar. & alia exemplaria, & vt ipsa sententia desiderat.

Q. 86. art. 5. arg. in contr. vbi dicitur (post primam ergo remissionem culpæ, &c.) in aliquibus impressiōibus legitur (post pœnitentiam ergo, & remissionem culpæ, &c.) prior tamen lectio melius respondet ordini, quo Christus cæcū sanauit: in cuius quidem sanatione distinxerat S. T. primum, & secundum. Videto in huius rei confirmationem solu. ad 1. Tertio modo colligitur ex originalibus man. scriptis ita esse legendum, vt vox (post) convertatur in (per) & verba illa (per pœnitentiam) cum antecedentibus construatur hoc modo (illuminatio autem cæci significat liberationem peccatoris per pœnitentiam. Ergo remissa culpa, qua peccator restituitur ad visum, &c.) quæ lectio aptissima est, & multum ad propositum facit.

* In c. a. vbi dicitur in fine (ita quod homini non dominantur. Et hoc magis per modum dispositionū, &c.) notatur in margine aliās esse legendum (ita quod homini non dominantur magis per modum dispositionum, &c.) verum prior lectio reperitur in Or. Tar. & à Dñico Soto approbatur: & merito, quia altera pervertit sensum à D. T. intentum: vult dicere S. T. quod reliquiæ peccatorum remissa culpā non remanēt per modum habitus, sed per modum dispositionum, Vide q. 80. a. 1. ad 3.

Q. 83. a. 1. ad 1. vbi recitando aucto. Aug. dicitur (quod non id quod remissum est, recidit) lege (quod non in id, &c.) quo modo legitur arg. 2. in contr. & habetur de pœnitent. d. 4. c. Qui recedit.

Q. 89. a. 2. ad 3. vbi dicitur (abundanter peccantes abundanter doceant) in aliquibus impressiōibus, vt notatur in margine, legitur (peccantes abundanter doceant) voce illa, abundanter, priori loco posita, suppressa. Verum multo melius legitur (abundanter peccantes) quia ista lectio verbis Pauli respondet. Vbi abundauit delictum, &c. Et ex Or. Tar. ita colligitur esse legendum. Ibidem, vbi dicitur (consequuntur) lege (consequantur.)

* Art. 3. in c. prope mediū, vbi dicitur (ad Missianum) lege (Massanum) vt habetur d. 50. c. Dño. sancto. Ibid. in fine, vbi dicitur (impedire non possunt) lege (impediri) quemadmodum habetur de tempori. & quali. ordinandorum, c. Quæsitum.

* In solu. ad 2. vbi dicitur in aucto. Aug. (posteriorū doctorū) vox illa, doctorum, additicia est, & ideo removenda, vt quæ apud Aug. non habetur, & sententiam nonnihil pervertit. In eadem aucto. vltimū verbum est (potentias) vbi in margine notatur legendū esse, pōpas: & tamen apud ipsum Aug. non legitur, pōpas, sed, potentias. Et refertur hæc eadem Aug. sententia. d. 50. c. Vt constitueretur.

Q. 90. a. 3. ad 1. vbi dicitur (Tertia verò species est peccatū, quod perficitur in corde & opere) aperte legendū est (quod perficitur in corde, ore, & opere) quia statim additur: Et huiusmodi peccati partes quasi integrales sunt, quod est in corde, & quod est in ore, & quod est in opere. In Or. Tar. in margine additur vox illa, ore,

*Summa Trinitati, omnipotentiq; Deo sit laus, & gloria
per infinita seculorum secula. Amen.*

